

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף ב: ג.

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה ג

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת

ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(הי"מ שמו שמוח)

ליקוטי

היינו ע"י שילמוד בשביל שיתקרא רבי : **אתא פושקנצא** ופי' ר"ש עורב. היינו על ידי שילמוד כלילה מלשון ערבית ^(א) **ובלעה** היינו ומגין עליו מן הנחש הנ"ל. **וסליק יתיב באילנא**. פי' המהרש"א, שהוא בחי' אברהם, שכתוב אצלו (בראשית כא) **ויטע אשל** ^(ב). שהוא בחי' חסד. היינו שהחוט של חסד שנמשך עליו מגין עליו מן הנחש ^(ג) הנ"ל : **ות"ח כמה נפיש חיליה דאילנא**. היינו שרבה מתמיה את עצמו שכל כך **גבר עלינו חסדו** ^(ד) שאפילו על זה יכול להגן :

ובזה יתיישב הסמיכות של המשנה (אבות פ"א ^(א)) עשה לך רב, וקנה לך חבר, והוי דן את' כל האדם לכף זכות. כי ע"י ששומע הנגינה כנ"ל, הוא מתקן בנין המלכות שלו. וזה עשה לך רב, היינו שיתקן בחינת מלכות : וזה ע"י קנה לך חבר, היינו על ידי קנה, שהקול יוצא ממנו, שמחבר ה"השני כרובים להיות פנים בפנים, **כמער איש ולויות** ^(ב), בזמן שישראל עושין רצונו של מקום ^(ג): ואזי כשיתקן בחינת מלכות שלו, ויוכל למשוול בכל מה שירצה. ויוכל להמית לזה ולהחיות לזה. ונמצא עולם חרב. לזה אמר, והוי דן את כל האדם לכף זכות. שצריך לדון את כל אדם לכף זכות. כי אין הקב"ה הפין בהורכב העולם, כי **לא לתהו בראה לשבת יצרה** ^(א')^(ב).

ובבשביל זה מרגלא בפומא דאינשי ^(א) עכשיו לומר שהחזנים הם שוטים ^(א') ואינם בני דיעה. כי עכשיו מלכות דקדושה בגלות. וע"כ הנגינה שהיא נמשכת מאתר דנביאים מבחי' מוחין ודעת דמלכות דקדושה. ועכשיו שהמלכות בגלות ועל כן הנגינה נפגמת ועל כן החזנים הם בלא דעת, כי אין להם כח עכשיו להמשיך הנגינה משרשה שבקדושה שהו' בחי' מוחין ודעת של מלכות דקדושה כנ"ל ^(א). אבל לעתיד שיתעלה מלכות דקדוש' ויהיה ה' **למלך על כל הארץ** ^(א') אזי תתעלה ותושלם' הנגינה בבחי' דעת דמלכות דקדושה שמשם נמשכת הנגינה כנ"ל. וזהו (תהלים מז) **כי מלך כל הארץ י"אלהי זמרו משביל**, כי אזי כשיהיה ה' **למלך על כל הארץ** ויתעלה מלכות דקדושה, אזי **זמרו משביל** היינו שהחזנים המזמרים יהיי"ש בדעת ובשכל, על ידי שיתעלה מלכות דקדושה ויקבלו הנגינה משרשה שבקדושה שהוא בחי' דעת ומוחין של מלכות דקדושה כנ"ל :

שייך לעיל. וזהו ^(א) **כי גדול מעל שמים הסדר** (תהלים קח). שמים הוא בחי' קול כמ"ש ^(א') משמים השמעת^ב קולך. כי על ידי החסד היינו בחי' חוט של חסד הנמשך על ידי שלומד תורה כלילה, עי"ז נתתקן הקול כנ"ל. וזהו **כי גדול מעל שמים הסדר** כנ"ל :

השתי צפרים דקדושה דמשם הנבואה נמשכת הם בנין מלכות דקדושה. וע"כ העמדת מלך היה ע"פ נבואה ^(א') ככל מלכות בית דוד שהיה ע"פ נבואה : והנבואה נמשכת מן

אקרוקתא ג אנכי ד

הכרובים שהם בחי' שתי צפרים הנ"ל שהם בנין מלכות דקדושה כנ"ל :

מאחר עלות הביאו ^(א'). היינו מאחר המניקות כי הם ינקין לנביאים וכו' כנ"ל. וזהו **מאחר עלות**. היינו שדוד המע"ה הי' יכול לתקן ולהעלות גם הנגינה שאינו מאדם כשר ^(א)להעלות' אל הקדושה. וזהו מאחר עלות הביאו היינו גם הנגינה שהיא מאחורי הקדושה בבחי' **מאחר עלות** מאחר המניקות כי הנגינה דקדושה הוא מאתר דנביאים ינקין. והנגינה שאינו בקדוש' היא בחי' מאחר עלות מאחורי הקדוש'. ודוד המע"ה היה יכול לתקן נגינה זו ג"כ ועי"ז נתעלה מלכות דקדושה כנ"ל. וזהו **מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב וכו'**. כי עי"ז זכה למלכות כנ"ל :

לשון רבינו ז"ל ד ^(א)

אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך

מאר' מצרים מבית עבדים ^(א'):

א כשאדם יודע שכל מאורעותיו הם לטובתו. זאת הבחינה היא מעין עולם הבא ^(א'). כמ"ש (תהלים נו) **בהי אהלל באלהים אהלל דבר** ^(א). וזאת הבחינה היא מעין עולם הבא. כשאחז"ל (פסחים נ'). **ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו'**. והקשו, וכי האידינא לאו הוא אחד. ותרצו חז"ל, האידינא מברכין על הטובה הטוב והמטיב. ועל הרעה דיין אמת. ולעתידי. כולו הטוב והמטיב. שיהיה שם ה', ושם אלהים^א. אחדות אחד :

ב וזאת הבחינה אי אפשר להשיג, אלא כשמעלה בחי' מלכות דקדושה מהגלות מבין העכו"ם. כי עכשיו המלכות והממשלה להעכו"ם, ובשביל זה נקראים ע"א שלהם בשם אלהים, כי יונקים מבחי' מלכות, הנקרא אלהים ^(א'), כמ"ש (תהלי' עד) **אלהים מלכי מקדם**. וכשמעלין בחי' מלכות מבין העכו"ם, אזי נתיקיים (שם מז) **כי מלך כל הארץ אלהים** :

ג ואי אפשר להשיב המלוכה להקב"ה, אלא על ידי ויודוי דברים לפני תי"ח, על ידי זה מתקן ומעלה בחי' מלכות לשרשה : וזהו פירוש (הושע יד) **קהו עמכם דברים**, זהו ויודוי דברים, זה בחי' מלכות. כמו דבר אחד לדור (סנהדרין ת.ו). דבר, לשון מנהיג ^(א') ומושל. **ושובו אל ה'** ^(א'), שיתקנו ויעלו את הדברים את בחי' מלכות בחי' אלהים, **אל ה'**. היינו כנ"ל, **בהי אהלל דבר, באלהים אהלל דבר**. היינו שידע שכל מאורעותיו כולם לטובתו, ויברך על כל הדברים הטוב והמטיב :

ד וכשיודע כל זאת, נקרא ידיעה שלימה. כי עיקר הדעת, הוא אחדות של חוי"ג ^(א')^(ב), זה נקרא דעת. היינו שלא יהלוק בין חסד לדין, ויברך על כולם הטוב והמטיב : וזה נקרא ה' **אחד ושמו אחד**.

מוהר"ן ג.

תורה אור

בראשית יורא כא (לג) וישע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם יקקק אל עולם: תהלים קיז (ב) כי גבר עלינו חסדו ואמת יקקק לעולם תלילו זה:

מלכים א- ז (לו) ונפתח על הלת יתיה ועל ומסרתיה מסגרתיה פרוכים אריות ותמרת כמעט איש וגלות

סביב: ישעיה מה יח) פי כה אמר ייך בודא השמים הוא האלהים יצר הארץ ועשה הוא כוננה לא תהו בראה לשבת יצרה אגני ייך ואין עוד.

זכריה יד (ט) ויהי ייך למלך על כל הארץ ביים ההוא יהיה ייך אחד ושמו אחד:

תהילים מז (ח) כי מלך קל הארץ אלהים וקריו משפיל:

מוסף של ראש השנה - מן השמים השמעתם קולך, ונגלית עליכם בערפלי סוד. תהלים עח (עא) מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב צמי וב ישראל נתקנתו:

תורה ד

שמות כ (ב) אנכי ייך אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים:

תהלים נו (יא) באלהים אהלל דבר:

זכריה יד (ט) ויהי יקקק למלך על כל הארץ ביים ההוא יהיה יקקק אחד ושמו אחד:

תהלים עד (יב) ואלהים מלכי מקדם פעל ישועות קרוב הארץ:

תהילים קח (ח) כי גדול מעל שמים חסדך ועד שחקים אמתך:

הושע יד (ג) קחו עמכם דברים ושובו אל ייך אמרו אליו כל תשא עון וקה טוב וגשלקה פרים שפתינו:

שמות יתרו כ (ב) אנכי ייך אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים:

^[1] בלוח השמטות מדפ"ר הנמצא בסוף דפ"ר של ספורי מעשיות במקום תיבות- תתגלה ותושלם. כתוב יתתקף.

^[2] בלוח השמטות הנ"ל - אלקים

^[3] בלוח השמטות הנ"ל- יהיה, וכן בתרלד - יהיה, ומתורלו - יהיו

^[4] עיין פסחים ד: ג ועיין זחר וחי ר"ט.

^[5] מוסף לראש השנה בפסוקי השופרות

^[6] בלוח השמטות הנ"ל - השמעתם

^[7] ספרי שופטים אות קנו עה"פ שום תשים עליך מלך ועיין רמב"ם מלכים א ג וכן כתב בחינוך מצוה תצו

^[8] תהילים עח עא

^[9] בלוח השמטות הנ"ל- להעלותה

^[10] תורה ד' נאמרה בולטיפליא בחג שבועות שנת תקסא או תקסב קודם התקרבות מוהר"ת אל רבינו.

^[11] שמות כ' ב'

^[12] עיין עץ חיים שער טו פ"ה

^[13] גם בתרלד - אהלל ומתורלו - אהלל דבר, בדפ"ר לא הביא כאן כלל את הפסוק אלא לקמן באות ג

^[14] עיין ברכות ד: ט; [גרסת הפסוק לקח רבינו משם]

^[15] גם בדפ"ר ותרלד- אלהים, ומתוצו - אלקים

^[16] | עיין אוצרות חיים שער תיקון הנוקבא

^[17] וכן לקמן בתורה ו את ז' דיבר עמים ע"ש פרש"י ומצודות

^[18] סוף הפסוק הנ"ל

^[19] (כמובא בכתבי הארז"ל)

^[20] ע"ה שער כה פ"ב מ"ח

^[א] עיין רש"י ערובין כב. ד"ה שמשכים ומעריב

^[ב] עפרש"י ובחיי שם וגמ' סוטה י. וזהו השמטות ה"א דף רסד:

^[ג] עיין זחר פירשת אחרי דף סח הלוגד כלילה אהוב ופרשת יקרא דף כג צחותא דאו' כלילה ופרשת מקץ

^[ד] קצר המיחילים לחסדו

^[ה] בתרלד- חסדו עלינו

^[ו] לה"ש"כ תהילים קיז ב'

^[ז] משנה ו'

^[ח] בתורלד- זו כל (תיבת את נחוק)

^[ט] בתרלד- הב'

^[י] מלכים א- ז' לו

^[יא] עיין בבא בתרא צט: וברשב"ם שם

^[יב] ישעיהו מה יח

^[יג] עד כנא נמצא בדפ"ר ומכאן עד הסוף היא השמטה שנמצאת בלוח השמטות של דפ"ר הנדפס בסוף ספורי מעשיות דפ"ר ונוסף בתקפא

^[יד] מורגל בפה אנשי העולם לומר

^[טו] עיין בקהלת רבה ז' ה' עה"פ טוב לשמוע ועי"ש גרסת הרמב"ן שהביא הרד"ל שם. מדרש הנ"ל הובא גם בילקוט שמעוני קהלת פ"ו תתקעג ועיין מהדורת וגשל. ובאוצר פתגמים מהכמים אות נג ובספר שעשועים ליוסף אבן-זברא פ"ה דף 48. ובאוצר י"ד חיים אות תתתצה ע"ש שבצא לזה רמז בקהלת רבה פ"ט אות כא במהדור' וגשל.

^[טז] ומסתמא הכי נמי אין דעת לשמוע ניגון מרשע בלי להגוף, ואולי זהו שאמרו רז"ל הובא באלשיך קהלת ז' כא ברית כרותה ללשון הרע שיתקבל.

^[טז] זכריה יד ט'

מאמר אקרוקטא

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
 תורה זו נאמרה בליל שבת קדש,
 בפרשת כי תצא, יד לחדש
 אלול שנת תקס"ב, שבת
 הראשונה שנכנס רבינו לעיר
 ברסלב, שמונה ימים לפני
 התקרבות מוהרנ"ת לרבינו (הי"מ
 ט)

פתיחה

אחרי שבתורה א' למדנו איך מתקבלת התפילה והבקשה
 ובתורה ב' למדנו איך להתפלל לכוין לחוט השערה ולא יחטיא
 בתורה זו ממשיך רבנו לבאר¹ עניין בנין המלכות הקדושה, כיצד האדם ממליך על עצמו את הקב"ה ע"י ניגון.
 כי הניגון הוא בנין המלכות בין לטוב ובין לרע.
 סוד הניגון, הוא עיקר המיין נוקבין כמבואר בספרים², דהיינו שירה וניגונים³ להשם ית', שע"ז שלימות
 הדביקות והוא תיקון ובנין המלכות. ונעשה מכח התנוצצות שמיעת קול ה' שנמצא בעולם הקורא לכל באי
 עולם שובו אלי, אלא שמעורב בקולות הסט"א המתעררים כנגדו להעלימו⁴.
 וכאן מלמד אותנו רבינו לשמוע בכל ניגון שבעולם את קול ה' הפנימי שנמצא בו ולקבל על ידו כח לתשובה
 להמליך אותו ית'.

תיקון הניגון בסוד גאולת הדיבור והדעת

כלל מזהלך התורה הוא עוד פרק בתיקון המלכות שהתחיל בתורה א' שם למדנו על הקמת המלכות ע"י תורה
 בכח. ובתורה ב' למדנו על בנין המלכות בכח הברית והמשפט עד הבאתה ליחוד. וכאן תיקון המלכות בסוד

^א הברותא - בחורה מאומן יב אדר בירושלים עד ערב ר"ח סיון תשסו באומן. עריכה חדשה ותיקונים בוף ב - יג תמו עד י' אב תשפ"ו ירושלים.

¹ נראה שבתורה א' ביאור תיקון העין להסתכל בשכל של כל דבר. ובתורה ב' תיקון החטם וכאן תיקון האוזן שלא יזיק לה ניגון של רשע,
 ולקן בתורה ד' תיקון הפה ע"י וידוי דברים לפני צדיק האמת. נמצא סה"כ בד' התורות הראשונות מבואר תיקון הו' נקבי הראש. ועיין
 תורה כא שם מבואר עניין תיקון הו' נקבים באופן אחר.

² עיין תקון כא דף נא: וביאור המתוק מדבש שם - ע"ש שהתפילה עולה ע"י ניגון וכן התורה והכינה וישראל מהגלות הכל עולה ע"י ניגון
 כי כל העליות הן ע"י ניגונים ושירות ותשבחות.

³ כי שיר פירושו עיגול עיין שבת נא: הסוס יוצא בשיר וכל בעלי השיר יוצאים בשיר ונמשכין בשיר. פרש"י בשיר - כמו אצעה סביב
 צווארו. (עיין ר' צדוק בספר דובר צדק את זה) וביאורו מדוע התורה נקראת שירה)

וכן פרש ברטנורא שהשיר כרוך על צוארון. רמז לשיר בקול שבגרון. ועיגול רומז לחזרה למקום ההתחלה, הביאור נ"ל כי כל השירים הם
 בבחי' גבורות, בחי' חזרת כל דבר לשרשו לעורר שפע חדש בבחי' מיין נוקבין. ועיין ספר היצירה א' ו' עשר ספירות בלימה וכו' נעוץ סופן
 בתחילתן ותחילתן בסופן, ועי"ש פי' הרמ"ק כיצד, כתר במלכות ומלכות בכתר. וזה בסוד אור חזור שפירשנו בספ"ר בשער ממטה
 למעלה.

ולפי לק"ה אפורטוספוס נמצא נפלא מדוע נקרא שיר כי צריך להחזיר לשרשו את הקול הבא מלמעלה בבחי' נעוץ סופן בתחילתן.

ולקמן יתבאר סוד הניגון שהמנגן שומע קול ה' מלמעלה מחו"ב שהן שתי צפרים חיות טהורות רוחניות, ומברר בניגונו הקול הזה טוב
 מרע מכל הקולות המתעררים כנגדו להעלימו, שזה סוד הניגון, ומנגנו לשם שמים בבחי' מיין נוקבין, שע"ז מיחד את חו"ב ביחוד פנימי
 להוליד נשמות לבנין המלכות, וגם מייחד קב"ה ושכינתיה שהם בחי' הכרובים שעל ארון העדות, שהיחוד שלהם תלוי בישראל
 כשעושים רצונו של מקום, ועשית רצונו של מקום היא המיין נוקבין שנעשית ע"י שיר כנ"ל, שחזר ומחזיר בניגון ושיר או תורה את קול
 ה' ששמע וברר בניגונו. ולקמן יתבאר שזה עיקר הבחירה שמיעת הקול ה' מתוך תערובת הקולות, לברר הטוב ולהתעלם מהרע, ומנגן
 רשע אע"פ ששומע גם קול ה' אבל נמשך אחר קולות אחרים המתעררים כנגדו ומתערבים בו, ובניגונו מברר רע מטוב. ועל כן גם לשון
 הרע הוא בחי' ניגון של רשע כפי שיתבאר.

^ה נראה שכאן חזר רבינו לבאר איך להיות קשור לקו אלקותו ית' הנמשך בחלל הפנוי. כמו בתורה א' אלא ששם זה בבחי' ראייה צריך
 להסתכל בשכל של כל דבר, וכאן זה בבחי' שמיעה צריך לשמוע את קול ה' שבתוך תערובת קולות של הבלי עולם הזה והסט"א. ושם
 התיקון ע"י תורה בכח, וכאן תורה שבע"פ שהיא בחי' לילה ובלילה במסירות נפש לברר המדמה.

עוד אולי אפ"ל שבד' תורות ראשונות רומז לאורות שיצאו מו' נקבי הראש של אדם הקדמון שמשם נשתלשלו כל העולמות. דהיינו
 בתורה א' מהענינים ובב' מחטם ובג' מהאזנים ובד' מוידוי הפה. דהיינו רמז לאורות אה"פ (אזן חטם פה) ואורות העינים שיצאו מא"ק
 קודם בריאת כל העולמות, אלא שכידוע שם הסדר היה הפוך כי מאורות העינים יצאו בסוף כל הקלקולים אחרי שיצאו התיקונים
 מאח"פ. ואולי כיון שכאן מדבר מעולם התיקון, סידר אותם הפוך, תחילה (תורה א') לתקן קלקולי העינים, ואח"כ מדבר מתיקון שאר
 הנקבים. ועיין אוצרות חיים שער הנקודים (ד"ה והנה י' נקודות הם) ששרש כל הקלקולים הוא חסרון תיקון האזן וזה מה שמלמד רבינו
 כאן בתורה ג' לדעת לשמוע בקול ה' ית'.

הניגון שהוא סוד הברור קול ה' הקיים בעולם מתוך קולות הבלי העולם ולהמשך אחריו לעשות לו דבור קדוש ועובדא דקדושה¹.

הענין רמוז בפרשת זאת תורת המצרע (תורת המוציא שם רע דהיינו ניגון פגום, של מנגן שאינו כשר) שבתורת כפרתו ע"י שתי צפרים חיות טהורות, שלוקחן שוות כאחת ומפרידן אחת לה' ואחת משלח על פני השדה, רמוז סוד שרש הניגון שהוא סוד תיקון קליפת נגה. כי יש למעלה בחי' שתי צפרים חיות טהורות שהן בחי' חכמה ובינה, שבבחי' החיצוניות רומזים גם לשני הכרובים שעל ארון העדות, הרומזים לכנס"י והקב"ה, והמצרע הוא המדבר דבור רע דהיינו קול וניגון רע הוא הפריד ביניהם, כמ"ש מפריד נרגן אלוף².

לכן תיקונו ע"י שתי צפרים הנ"ל, וכביאור האריז"ל חומר טומאת הצרעת כיון שבעונו הפריד אלוף, לכן אור אלופו של עולם, היינו אור החכמה, נסתלק ממנו, ולכן תיקונו נקרא "תורת המצרע", כי האור נמצא בתורה, ותיקונו על שדיבר דיבור רע, הוא לדבר דיבור טוב, אין טוב אלא תורה³, וזה שאומר רבינו שע"י לימוד לשמה וברור תורה שבע"פ כיון שהיא בחי' לילה מאירים לו דברים החשוכים אצלו, ע"ז מתקן את הניגון שנפגם אצלו, דהיינו את כח הברור בין טוב לרע.

אבל כיון שפגם כל כך, לא נותן לו היצה"ר ללמוד כראוי לשם שמים כמבואר בגמ' מנחות כט דלא מסתייע מילתא לשוב בפתח שנפל ממנו, כי בעל תשובה צריך סיעתא דשמיא, לכן העצה ללמוד בלילה מחצות שאז הקב"ה והצדיקים מקשיבים לקולו ושומרים שלא יזיק לו לימוד שלא לשמה ונשאר לו רשימו דהיינו חוט של חסד לכל היום שעל ידו יכול לשמוע ניגון מכל אדם ולשמוע בו את קול הניגון הקדוש של הקב"ה. דהיינו שמכל ניגון וקול שבעולם ימשך על ידו להתחבר אל הקב"ה ולהמליכו⁴.

נמצא שעיקר המלחמה לתיקון קול הניגון, היא על תיקון הדיבור⁵ שעל ידו עיקר המלכת הקב"ה ועשית רצונו ית', שבוה תלוי תיקון המלכות.

ונעשה ע"י התורה דהיינו, ברור טוב מרע, שהוא תיקון המדמה, והוא הניגון השלם, בסוד הברור (תורה נד), בסוד יניקת הנביאים שמשם תיקון המלכות והתפילה⁶.

נמצא שהמדבר לשון הרע, הוא המנגן הרשע. ואם הוא תלמיד חכם הלומד תורה שבע"פ כנראה שלימודו לא לשמה, אבל אם לומד תורה שבע"פ בלילה, שחז"ל הבטיחו לו שחוט של חסד משוך עליו ביום לשמרו, צ"ע גדול כיצד זה יתכן, לא רק שדיבר, אלא גם אם רק חשב⁷. ואם נכשל להחשיב את הרע יותר מאת הטוב בן אדם, לכאורה לא הועיל לו התורה והלילה להיות יודע נגן, ושיוכל לשמוע ניגון ממנגן רשע⁸. אמנם בזה

¹ כי הניגון בכוחו לחבר את האדם להקב"ה, וע"ז בכל דבר תמיד מתברר לו קול אמת מתוך כל קולות השקר.

² בגשמיות ע"י רכילות ולשה"ר כפשוטו. וגם בסוד הפרדת הדיבור מהקול, כי כל דיבור צריך להיות הלבשת קול ה', כי האדם נולד לדבר את קול הש"י, וכל דיבור אחר ובפרט בדיבור רע, הוא מפריד בין הקול שהוא הקב"ה לבין הדיבור שהוא האדם, ונפול מגדר מדבר לגדר בהמה. וזה בחי' מה שגם בכל עבירה מפריד בין הקב"ה ושכינתיה.

³ עיין ערכין טו: – אמר רבי חמא בר' חנינא מה תקנתו של מספרי לשון הרע אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה שנא' מרפא לשון עץ חיים ואין לשון אלא לשון הרע שנאמר חץ שחוט לשונם ואין עץ אלא תורה שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה ואם עם הארץ הוא ישפיל דעתו שנאמר וסלף בה שבר רוח רבי אחא ברבי חנינא אומר סיפר אין לו תקנה שכבר כרתו דוד ברוח הקדש שנאמר יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות אלא מה תקנתו שלא יבא לידי לשון הרע אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה ואם ע"ה הוא ישפיל דעתו שנאמר וסלף בה שבר רוח.

⁴ והענין תלוי עד כמה מוסר נפשו בלימוד התורה כך חוזר לחבר את מה שהפריד אם כרשבי' שאין לו אלא תורה חוזרים הכרובים פב"פ ממש ואם כרבי ישמעאל (ברכות לה): בבחי' טובה תורה עם דרך ארץ שזו מודיגת רוב העולם אוי גם הכרובים אינם פנים בפנים ממש אלא רק בבחי' אצודי (ב"ב צט: ורשב"ם שם ומעב"נ ח"א) וכך גם השגחת הקב"ה על ישראל.

⁵ כמבואר בלק"ה אפוטרופוס ג' וכן עפ"י הסוד בהיכל הברכה בביאורו למצות כפרת המצרע. ע"ש

⁶ עיין תורה א תנינא אות וחו ועל ידי השפעת הנבואה אף על פי שאין מי שיתנבא, רק שיש בחינת השפעת הנבואה בעולם, על ידי זה נגאלת ונפדיית התפלה, כי התפלה היא גבוהה מאד, ובני אדם מזולזלין בה. וכשעומדים להתפלל, הפצים לפטר התפלה מעליהם, כמאמר רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות ו): "ברם זלת לבני אדם" אלו דברים העומדין ברומו של עולם, ובני אדם מזולזלין בהם וכו' ועל ידי הנבואה נגאלת התפלה מן הגלות, בבחינת (בראשית כ): "כי נביא הוא ויתפלל בעדך". שעל ידי נבואה התפלה בשלמות, כי התפלה היא בחינת (ישעיה נ"ז): "בורא נייב שפתים", בחינת נבואה:

⁷ בודאי מי ששומר פיו מלדבר רע הוא אדם כשר, אבל אם נוהר וסר מרע רק בגלל שיודע שאסור לא נקרא יודע נגן, כי היודע נגן הכוונה שגם במחשבה רואה את הטוב שבכל תערובת, ובוודאי שלא חושב לרע איזה אדם בגלל דבר אחד רע שמצא בו.

⁸ ובאמת צ"ע שמבואר בתורה זו שדוד המלך זכה למדרגה גבוהה בניגון עד שנקרא יודע נגן, בין בכלי ניגון ובין בלימוד תורה, ובסוף התורה בהשמתה מבואר עה"פ "מאחר עלות הביאו" שהיה יודע לשמוע גם ממנגן רשע ולהעלות אותו לקדושה, וא"כ בודאי ידע לשמוע לשון הרע, וכל שכן הוצאת דיבה, דהיינו ניגון ממנגן רשע, ואעפ"כ לא יזיק לו, וא"כ כיצד יתכן שלדעת רב בגמ' שבת נו. קיבל הוצאת דיבה ורכילות על מפיבשת. ועיין אלשיך קהלת (ז' כא) שאמרו רז"ל ברית כרותה ללשון הרע שתתקבל, ומי גדול לנו מדוד וברוב חכמתו לא עצר כח לבלתי קבלו מציבא (שמואל ב טז ג-ד). עכ"ל. אמנם צ"ע מה פירוש הברית הזו, וראיתי שם משמואל (מצרע ושבת הגדול תרעט) שפי' דהיינו ברית כרותה לשפתים המבואר בגמ' סנהדרין קב. וצ"ע בשלמא שם הדיבור עולה ופועל למעלה גם שלא ברצון האדם שאמר אותו (כמבואר בחינוך רלא), אבל כאן הוא מתקבל בלב השומע שיש לו בחירה לקבל או לא ואם יקבל יענש ומה היא הברית שכמעט מכריחה אותו לקבל? ועוד אם מכריחה אותו מדוע נענש וצ"ע. ע"ש שכתב שצריך לעסוק בתורה כיון שהיא למעלה מהטבע, כי מצד הטבע הוא כביכול מוכרח. ע"ש. ולתרוץ את רבנו נראה דלא פליגי רב ושמואל ובאמת כיון שדוד ראה דברים הנכרים

צ"ע כיון שברית כרותה ללשון הרע שמתקבל (אלשיך קהלת ז' כא), נמצא ברית כרותה שא"א לשמוע ניגון ממנגן רשע, אלא בהתגברות גדולה מאד שמתגבר על הברית הנוראה הזו. ואם דוד המלך שנאמר עליו יודע נגן וכתוב ביה מאחר עלות הביאו אעפ"כ נכשל (שבת נו.) מה ישמור עלינו מעבירה נוראה זו ששקולה יותר מג' עבירות (ערכין טו:) וכן אמרו חז"ל (ב"ב קסה) והכל באבק לשון הרע. וכנראה גם זה הטעם שדווקא תורה לשמה מועיל או לימוד בלילה דהיינו ע"י שהאדם יוצא מטבעו זוכה לסיעתא של למעלה מהטבע כי עפ"י הטבע יש ברית כרותה כנ"ל/י¹⁷.

ובאמת נ"ל שהברית הזו היא רק בזמן החרבן וכדלקמן שהיום החונים שוטים, והכי נמי רובא דרובא לא יודעים לשמוע ממנגן רשע, אבל מי שזכה ע"י תורה שיוכל לשמוע ממנגן רשע עליו לא נאמר כלל הברית הזו/י¹⁸. וצריך להתעורר שהרבה פעמים כשלומדים את התורה הזו נותנים ציונים לומר זה או זה, אם הוא כשר או לא, ולא כל כך זוכרים שהמדבר לשון הרע דהיינו אפילו אמת הוא ודאי מנגן רשע, שצריך לברוח ממנו, כי כמעט א"א היום להמלט מלהאמין ולהנזק מאד ממנו. וגם המדבר על רשעים הוא מנגן לא כשר ומזיק לעבודת ה', כי עיקר העסק שלנו צריך להיות בטוב. לחפש את קול הישר.

יסוד התורה היא שיש קול תמידי בעולם הקורא שובו אלי, קול נפלא הנמשך מעתיק יומין ויורד עד לעולם הזה/י¹⁹, להחזיר בתשובה את כל באי עולם דהיינו להחיות מתים. בגלל גשמיות העוה"ז ורוב הבליו הקול הזה נשמע חלש מאד בהרגשת הלב, וממנו חרטות הרשעים וממנו התלהבות הצדיקים. כי הוא אור נפלא שמי ששומע אותו היטב נמשך בכלות הנפש אליו ית"י/י²⁰. וקול זה נשמע בעוה"ז ממקום הנקרא צפריים, וזה החילוק בין מנגן כשר שטוב לשמוע אותו לבין מנגן שאינו כשר שמזיק לשמוע אותו, כי המנגן בין בכלי ובין בשיר שבח ובין בדבור שבח לה' או לימוד זכות על בני אדם או דבורים אמיתיים להקב"ה או חדושי תורה אמיתיים, יונק

במפיושת כמבואר שם בגמ' הרי שנוסף ליצה"ר המיוחד לקבל הצטרף גם דברים הניכרים, לכן אין זה סותר למה שאמר רבנו על מאחר עלות הביאו.

¹⁷ עיין בביאור התורה בפנים יתבאר העניין יותר. רק להעיר בעניין הברית כרותה הזו שנראה שזה לשון חכמים כי האלשיך כותב זאת בשם רז"ל, וידוע שכריתת ברית היא שחותך עצמו מכל חיבור אחר כדי להתחבר היטב לדבר האחד שאיתו רוצה להיות בברית, ולפ"ז צ"ע הברית הזו שלשה"ר יתקבל ממה חתר עצמו ולמה התחבר? ואולי כיון שיש חזקת כשרות למספר הרי צריך להאמין לו אלא כיון שיש חזקת כשרות לאדם שמספרים עליו אסור להאמין, נמצא שהברית הזו היא עם האדם שבא לפני ומספר והכריתה היא מהאדם שמספרים עליו שבדרך כלל הוא לא לפני. וצ"ע. עוד צ"ע מה שהשם משמאל ביאר שהיא ברית כרותה לשפתים (סנהדרין קב.) שהלשה"ר יתקבל, ולפ"ז שוב צ"ע ממה חותר עצמו ולמה מתחבר? ואולי הפי' שבח הדבור גדול שגורם לשומע לקבלו ולהתעלם מחזקת הכשרות של האדם שמדברים עליו.

ונ"ל לפי רבנו מובן היטב מה היא הברית כרותה הזו, שכיון שהעולם היום בלא דעת, נמצא כמעט שאין מי שיוודע לשומע ניגון של רשע, ולא יזיק לו, נמצא יש ברית כרותה שרוב העולם יאמינו ללשון הרע.

¹⁸ ומה שדוד המלך נכשל צ"ל כשמואל שדברים הניכרים ראה במפישת ומה שרב אמר שדוד קבל לשה"ר היה מצד שאעפ"כ טעה שחילק את שדהו חציו לציבא. ומשמים העלימו ממנו את האמת, כך נ"ל וצ"ע.

¹⁹ על פי הסוד (בעץ חיים שער מח פ"ב) שתי צפריים חיות טהורות הן חכמה ובינה דמלכות אצילות בהן מתלבש אור נפלא מעתיק יומין ואור נפלא מתיקון א' של י"ג תיקוני דיקנא דאריך אנפין, אורות נפלאים אלה מתלבשים ברגלי המלכות דאצילות, נצח והוד, ויורדים ומאירים בעולם הבריאה, ע"י יחוד תדיר של חו"ב דמלכות דאצילות שלא תלוי באתערותא דלתתא, לכן הוא תדיר, כדי להאיר אור אמת ואמונה בעולמות הפירוד בריאה יצירה ועשיה, להחיות מתים (בחז' ז' מלכים שמתו בשבירת הכלים) לעורר ישנים ולהחזיר בתשובה נופלים. אור זה הוא שרש הניגון נקרא שפע בהמה, כי הוא בלא אתערותא דלתתא כבהמה, וממנו יונקים הנביאים כל אחד כפי הזיכרון שזיכך את עצמו, שהם המנגנים הכשרים, שמכוחו מעלים מין נוקבין ומעוררים יחוד פנימי בחו"ב הנ"ל וזוכים לשפע של אדם שהוא הנבואה. אבל מנגן שאינו כשר עושה עצמו מרכבה לצפריים דקליפת נגה דמלכות דאצילות השולט בעולם הבריאה שיונקים משם כח להתחזק בתאוותיהם, תאות הגוף ודבורים פגומים מוציא שם רע ולשה"ר שעשו צרעת וכפרתו שתי צפריים חיות טהורות.

חו"ב דמלכות דאצילות הנ"ל מתלבש בנצח הוד דהיינו ברגלי מלכות דאצילות להאיר בבריאה, באופן שמחכמה נמשך פריצוף לאה (שמדתה ענוה). ואחורים שלה היא זלפה שפחתה (שמירתה הכל פה קדוש לתורה) וכידוע השבירה בחו"ב היתה רק באחורים שלהן. ובשבירה נעשו מוחץ לקליפת נגה מצד הרע שלה הן שתי בנות לוט והן הצפריים דקליפה הנ"ל. (עץ חיים שער מט פ"ט). ובשבירה נפלו האחורים דחכמה הנ"ל ומהענוה של לאה נעשה צפור חכמה דקליפת נגה בת לוט שמדתה גאוה גסות רוח ודבור פגום ולשה"ר.

ומבינה נמשך פריצוף רחל (שמדתה עונג עוה"ב) ואחורים שלה היא בלהה שפחתה (שמדתה תשוקת התורה), ובשבירה נפלו אחורים דבינה ונעשה צפור בינה דקליפת נגה שמדתה תאוות לתפנוגי הגוף. (כמבואר באוצר חיים לקמנא רב בספר היכל הברכה ויקרא דף קיב)

ומשתי הצפריים האלה מהן מקבל המנגן שאינו כשר הפגום בברית המעור והלשון מוציא שם רע ולשה"ר. ועל כן טהרתו בשתי צפריים הבינה נשחטת כי יש לה תיקון והחכמה משלח לשדה דאין לה תיקון. (כמבואר שם)

²⁰ כמבואר בלק"ה ע"ת ה' ד' שהמלאכים השרפים נשרפים מרוב התלהבות מגודל ההרגשה באור הזה שאצלם הוא גדול מאד כיון שהם בעולם היצירה וגם בלא חציצת הגוף. ולהבדיל מצינו זאת בצבא סנחריב (מלכים-ב י"ט לה) שהיו מליזנים ומתו ברגע אחד ואמרו בסנהדרין צה: שמתו בכמה מתות ואחת מהן א"ר יצחק נפחא אזנם גילה להם ושמעו שירה מפי חיות. נראה שהקב"ה השמיע להם קולו לרגע אחד ונשאבה נפשם אל הקול ונסתלקו. ולסנחריב לא גילה אלא קצת יותר מהרגיל ומיד הרגיש חסרון נורא לקדושה אבל מרוב שהיה קשור לתאוותו רץ למלא חסרונו בעבודה זרה שלו והבטיח לה להקריב את שני בניו. (עפ"י המבואר בלק"ה ע"ת ה' ו' עה"פ כל המקטר ומגש לשמי) דקשה מדוע רק עכשיו התעורר להקריב אותם, והם שמעו זאת והרגוהו, כמבואר במלכים שם.

מאותו קול נפלא ומחזיר אותו למעלה לעורר יחד פנימי יותר של מוחין ואור אמת אור החכמה עילאה. וזוכה להמליך את הקב"ה דהיינו בנין המלכות לעומתו מנגן שאינו כשר מתעורר מאותו קול ומרגיש חרטה וחסרון בלב, אבל כיון שקשור בתאוותיו ובפרט פגם הברית גורם לו הקול לחפש מילוי החסרון במילוי תאוותיו וכל מעשיו ודבוריו הן בטוי לזה, לכן השומע אותו בין בניגון או שיר או דבור נמשך אחריו ומזיק לו כי מחזק את המלכות דסט"א.

ביצד נתגלגלה אמירת תורה ג'

בליל שבת הראשון, כשהעתיק רבינו מושבו מזלאטיפאלע לעיר ברסלב, ובאו מבני העיר לקבל פניו, בא גם החזן יוסף, שכינו אותו: "יוסל חזן", וסייע לרבינו בדירתו, כי רצה להחניף לרבינו, משום שתושבי העיר לא אהבו אותו. אולם רבינו לא קרבו. ובליל שבת הראשון כשבאו תושבי העיר אל שולחנו של רבינו, היה ביניהם גם החזן "יוסל חזן", ורצה לומר לפני רבינו את הזמור: "מנוחה ושמחה". לפני שהתחיל, פתח רבינו את פיו, והתחיל לומר לפני העולם את התורה "אקרוקתא" שבליקוטי מוהר"ן סימן ג' המתחלת: "הנה מי ששומע ניגון ממנגן רשע וכו', ותיכף סתם החזן את פיו. אחר-כך במוצאי שבת, בסעודת המלוה מלכה, התחיל לשיר ללא רשות רבינו, את הזמור: "המבדיל בין קדש לחול", וכשהגיע לתיבות: "חלפה עונת מנחת" – טעה ואמר "עונת מיטתי..." ואמר על זה רבינו: "הוא מגלה מה שהוא..." "ער זאגט אויס וואס ער איז..." ומרוב בושה, שנתגלה קלונו ברבים, עקר דירתו מברסלב, ונפל מדרך היהדות, עד שנשטמד רחמנא ליצלן. ואחר כך חזר ליהדות, על ידי המעשה שהיה לפני רבינו.... (שיש"ק ח"ב קפא) (המעשה בנוסח שונה עיין טובות זכרונות סימן קג/ט)

שיחות השייך לתורה זו

תורה זו נאמרה בחודש אלול, בפרשת: "כי-תצא", תקס"ב, בעיר ברסלב, שבת הראשונה שנכנס לעיר:

מאמר "אקרוקתא", שמעתי שנאמר בשבת הראשון שנכנס רבנו זכרנו-לברכה לברסלב, סוף שנת תקס"ב: (חיי מוהר"ן, סימן נ"ט).

לעובדא ולמעשה מבואר מדבריו הקדושים, אשר שמעתי מאבי ז"ל (רבי נחמן מטולשין ז"ל) שהיה פונת אדונו מורנו ורבנו ז"ל (במאמר "אקרוקתא") – שהיה עקר הלימוד בבירור הלכה מתורה שבעל פה ובלמוד הנסתר והפנימי: (ביאור הליקוטים תו' זו, ס"ד; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף תע"ו).

רבי יצחק, התיי המגיד מטריוויצ'ע, התחיל לחבר תפלות על התורות שבליקוטי מוהר"ן עוד לפני מוהר"ן, אולם כשהגיע לתורה ג', לא ידע איך להתחיל לחבר ולסדר עליה תפלה. כשראה אחר-כך את התפלה של מוהר"ן על תורה זו המתחלת: "הבוחר בדרך עבדו ובחרו אחריו והבוחר בשירי זמרה וכו'", התפעל ואמר: "מוהר"ן הוא הוא הצריך לחבר את התפלות על התורות ולא אני...": (שיש"ק ח"ב, סעיף תשי"ז).

וכד איתפלג ליליא, כדין כרוזא כריו, כצפרים האחוות בפח כהם יוקשים בני אדם.

שאלו אנשי שלומינו, לכאורה מה יש לנו מהכרוז כד איתפלג ליליא. ואמרו אנשי שלומינו, שזה שקם בחצות לילה הוא זוכה לשמוע את הכרוז הנזכר-לעיל, ויזהר שלא יקשו אותו הקליפות כאשר תופסים ויוקשים את הציפורים: (הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר ז"ל, בשם ר' אלחנן ספקטור ז"ל – מעדני מלך).

בענין המבאר בתורה ג' – בפנים מי ששומע נגינה ממנגן רשע וכו'. אמר רבי לוי יצחק זכרנו-לברכה, ששמע מאנשי-שלומנו בפשיטות לומר שענין "מנגן רשע" המבאר בפנים, סובב והולך גם על זה שמנגן על פלי שיר, ללא קול נגינתו היוצא דיקא מפיו, ובפרט כשמנגן על פלי שיר, ומנעים עוד גם בקולו הפגום, שבו נפגם השומע ביותר, וקשה לו על-ידי-זה בעבודת ה' ביותר (ה': ראה גם בספר "מעדני-מלך" על זה המאמר שמוכח כן בפנים המאמר עיי"ש): (שיש"ק ח"ו, סעיף רנ"א).

עד כאן השיחות

^ח תימה גדול שלא חשש להלבין פניו ברבים שמבואר שבגמ' שהעושה כן אין לו חלק לעוה"ב וגם לכנותו רשע, שהזוהר משפטים קכב. מאד מחמיר במי שעושה כן וגם רבינו (ח"מ סימן לד) גער פנים על מי ששאל ואם רואים שהוא רשע גמור האם גם עליו צריך ללמד זכות. ונ"ל לתרץ עפ"י תורה א' תנינא אות יד על מאמר חז"ל אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, וזה יכול רק הקב"ה ומי שנכלל בו בתכלית.

^ט טעם לשינוי הנוסחאות כי באומן היו שני צדיקים רבי אברהם טולטשינער שמוהר"ן אמר עליו שיהיה ממשיך הגלגל, ורבי אברהם שטינהרץ. ומרבי אברהם ט' קיבל רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל, וכך מסר כל קבלתו וזכרונותיו מאומן לאנ"ש בברסלב בירושלים. ומרבי אברהם ט' קיבל רבי גדליה קניג זצ"ל שהקים את מוסדות ברסלב בצפת ושם מסר קבלתו. הספר שיש"ק עיקרו נרשם עפ"י קבלתו של רבי לוי יצחק ואילו ספר טובז"ב נרשמו בו דברי רבי אברהם שטינהרץ.

צ"ע שיש כאן כזה הבדל בין שני הספורים שבשיש"ק מסופר שיוסלה חזן דחק עצמו לנגן בלי רשות ובטו"ז מבואר שלא הסכים לנגן אפילו כשבקשו ממנו, עכ"פ בשני הספורים מבואר שהיה פגום בתאוה הידועה ונקרא מנגן רשע ועל ידו נתגלגלה אמירת התורה הזו של איסור לשמוע ניגון ממנגן רשע.

הקדמה

רבינו מלמד אותנו איך להיות שומע בקולו ית' כי מלכות של מלך היא ע"י העם שממליכים אותו, ע"י ש"שומעים בקולו". הבטוי הזה צ"ע, מדוע לא אומרים לשמוע לדבריו, הרי מלך שמשמיע רק קול, קשה מאד להמליך אותו, כי לא יודעים מה רוצה. אבל העניין הוא כחילוק בין עבד לבן, עיין תורה ה' תנינא שבן עושה רצון אביו גם מה שלא אומר לו וכל השתדלותו תמיד לכווין לרצון אביו, לעומת העבד שעושה רק מה שמצווים אותו בפירוש וגם זה עושה מהכרח ולא מרצון.

וזה החילוק בין מלכות לממשלה/כ" כי עבד לא ממליך אלא נמשל, אבל בן ממליך את אביו מרצון. כי ממשלה היא בכח שהמושל מחייב את עבדיו, אבל מלכות היא להפך שהעם ממליך את המלך מרצון ורצונם הוא כתר המלוכה שלו (וכן ידוע שהרצון הוא בכתר), וזה שכתוב "לעת נעשה בחפצו כל אזי מלך שמו נקרא" וזה פירוש "כי לה' המלוכה ומושל בגויים".

והש"י ברא את העולם כדי שימליכו אותו, דהיינו מרצון, לכן לא מגלה עצמו אלא בבחי' קול, (כמ"ש ותמונה אינכם רואים זולתי קול ודברים ד יב) ורק מי ששומע בקולו, ומכח זה ממליך אותו ית' בקיום התורה, הוא זה שבונה ומקים את מלכות הש"י ועושה לו כתר מלוכה, והוא העושה מהקול דיבור כפי שיתבאר לקמן.

וזה רמזו בדברי רבינו בתורה ששתי צפרים חיות טהורות הן בנין המלכות,

כי שתי – צפרים – חיות – טהורות/כ" שרשן בספירות חכמה ובינה, והן נקראות גם אבא ואמא, ומכונים בזהר תרין רעין/כ" דלא מתפרשין, ומבואר הטעם בכהאריז"ל כי יחודם הוא תדיר, דהיינו שלא תלוי במעשה התחתונים/כ" וממנו נמשך חיות ההכרחי לקיום כל העולמות, ולכן משם גם נמשך חיות אפילו לקליפות/כ".

והחיות הזו היא אור חכמה עליונה המתלבש בקול רוחני נעלם קול ה' הקורא בכל העולמות לשוב/כ" אליו. ומי שמתחס אליו, דהיינו שמכוחו משתדל לגלות כבוד שמים ולעשות רצונו ית', הוא העושה אותו לדיבור כפי הבנתו.

ובזה טמון סוד הניגון, המעלה, והסכנה שבו, כפי שיתבאר, כי עשיית דבור מקול זה בחי' נבואה, והוא סוד הניגון.

ציון מראה מקומות להבנת הדברים לעמקם

נ"ל להציע, שכדי להבין קישור הדברים שבתורה זו, ראוי ללמוד היטב כמה הקדמות במקומות אחרים/כ" בדברי רבינו ובעיקר בדברי מוהר"ת בלק"ה.

^כ החילוק הזה ידוע בשם הגר"א. על לשון התפלה בסוף פסוד"ז "כי לה' המלוכה ומושל בגויים"

^{כא} שתי צפרים חיות טהורות "שתי" רומז לייחוד "צפרים" רומז לקול היוצא מהם "חיות" רומז לחכמה תחיה את בעליה, "טהורות" מכלל דאיכא טמאות רומז לבינה דדינין מתערין מינה.

^{כב} בקהלת יעקב ראיתי שלשון רעים הם שלא מתפרשים אבל לשון דודים כן מתפרשים לכן חו"ב מכונים רעים וזו"ן דודים כמ"ש אני לדודי ודודי לי.

^{כג} על דרך המוסר יש ללמוד מכאן שזה יסוד בריאות הנפש של כל בית שכלפי הבנים האב ואם הם תמיד בדעה אחת ולא מתגלה שום חילוק ביניהם שנדמה לפירוד, וגם שבשום אופן לא יוכלו הבנים לגרום לפירוד וחילוקי דעות לפניהם, אלא יחודם יהיה תדיר ולא תלוי בשום דבר כפי שזה למעלה ואז הבית הוא מרכבה למידות עליונות.

^{כד} סוד החיות לקליפות מבואר בתורה יב תנינא סוד המאמר הסתום כי לקליפות א"א להוריד אלא אור גבוה מאד שאין חשש שיתקלקל שם וגם כי למקום הנמוך ביותר צריך אור גבוה ביותר בבחי' רופא גדול ביותר לחולה הגדול ביותר כמבואר בתורה ל. ובתורה שלנו יתבאר בענין המנגן הרשע שלוקח נגינתו מדדי המלכות והענין רמזו לק"ה ע"ת ה' יג ומבואר בכהאריז"ל שהשפע היורד מאצילות שהוא עולם שכולו טוב, אל עולם הבריאה שבו מתחילים עולמות הפירוד, הוא באופן שאור מעתיקא קדישא המתלבש באצילות בולטות רגליו לעולם הבריאה כמו שני דדים, ומשם יונקים שפע הנמצאים בבריאה. (טעם שנקראים דדים אע"פ שבאמת הם רגלין עפ"י הכלל שנה"י נעשה חב"ד לתחתון ממנו, כיון שמדובר בבינה נוקבא ודרך ההשפעה של נוקבא נקרא דדים. ואולי גם רומז לאור שלא מאיר בעצמו אלא דרך מסך שהרגלין דוחקים בו כמו דדים)

ונראה הטעם למה דוקא אור מעתיק יורד ולא פשוט שבריאה תינק מרגלי האצילות. שכיון שבריאה היא עולם הפירוד לגבי אצילות לכן נחשב למקום הקליפות, שחיותם מעתיק דהיינו אור גבוה מאד.

נמצא מבואר כאן בתורה שמנגן רשע יונק משם. אבל באמת לפי המבואר בספרים נראה שרק צדיקים גדולים מאד שאחיותם באצילות לא יונקים משם, ואעפ"כ יש חילוק בין צדיק לרשע, כי צדיק מכויין לבנין המלכות דקדושה, ורשע מכויין לבנין מלכות דסט"א.

ונ"ל שעתיק כאן הכוונה לאור שיוצא מהשתי צפרים והם חכמה ובינה שיחודם מקיים את העולם, נמצא שכולם מקבלים מאותן שתי צפרים חיות טהורות, אלא שמנגן צדיק לוקח מהצפרים ממקום גבוה יותר בעולם האצילות, דהיינו בפחות לבושים, ואילו מנגן רשע וגם כל מנגן בינוני לוקח מאותם צפרים שבמדרגת דדי המלכות בעולם הבריאה, כי לפי מדרגתו הוא בעולם הפירוד עולם הבריאה.

^{כה} כי התשובה קדמה לעולם, והיא עצם קיום העולם. אבל הקול הזה אינו דיבור, כי דיבור שאינו נשמע ומתקבל אינו דיבור, אלא קול בעלמא נשמע מרחוק לכל באי עולם. וזה בחי' לך לך שנאמר לאברהם אבינו, שמקשים מה הניסיון, וביאר השפת אמת שלא נאמר לו לך לך, אלא לך לך הוא מאמר הנמצא תמיד בעולם. והיינו כנ"ל בבחי' יחוד תדיר לקיום העולמות, אלא שאו רק אברהם אבינו ראש למאמינים הבין אותו נכון ועשה לו דיבור המתקבל ע"י ששמע וקיבל בבחי' עושי דברו לשמוע בקול דברו.

עומק הענין שמוהרנ"ת חוזר עליו בכמה הלכות הוא ענין הקולות שהקב"ה שולח לעורר בני אדם לשוב אליו ונקט בזה כמה לשונות כרוזים, ורמזים, וקולות, ומוחין גבוהים, ונ"ל ששרש הענין מבואר להפליא בלקוטי הלכות ערוכי תחומין הלכה ה' בעיקר באות ד'.

עוד צריך צריך ללמוד את הלקוטי הלכות אפוסטרופוס ג' שהוא ביאור מוהרנ"ת להדיא על תורה ג' והלומד את שתי ההלכות האלה רואה בחוש שהדברים מקבילים מאד ואחד מתבאר בשני. עוד להבין סוד הניגון והקשר שלו לנבואה צריך ללמוד תורה נד אות ו' (דף סב:) מבואר שם היטב שסוד הניגון הוא בחי' ברור טוב מרע.

ועוד גם טוב לעיין שם בענין ברור המדמה/י¹ שעל ידו יוצא מבהמיות דיבור הלשון הרע וזוכה להבנת הרמזים שהקב"ה מצמצם אלוקתו ושולח בכל יום במחשבה דיבור ומעשה לכל אחד לקרבו שזה בעצמו סוד הניגון. עוד צריך לעיין בתורה רפב שרבינו מציין בה שלפי מה שלמדנו בתורה נד הנ"ל מבואר שלימוד זכות הוא בחי' ניגון עי"ש ולפי כל זה יתבאר היטב למה לשון הרע הוא ניגון ממנגן רשע.

ועוד כיון שעיקר הנושא שלנו הוא ניגון כפשוטו בכלי נגינה, מה טוב לעיין בלק"ה פו"ר ואישות הלכה ג' אות טז ואות יז שם מבאר מוהרנ"ת עפ"י חכמת המוזיק של המחקרים את סוד הניגון בעבודת ה'. והדברים שם מתאימים להפליא למה שנתבאר בהלכות אפוסטרופוס וערוכי תחומין ה' הנ"ל, ולמדנו שגם חכמת הניגון כפשוטו היא בחי' ברור קול הבא מלמעלה מקולות הבלי עוה"ז, כמו שנתבאר בסוד הניגון הרוחני בתורה נד.

עוד גם טוב לעיין בשיחות הר"ן אות רעג עוצם מעלת הניגון כפשוטו למעשה.

ובספורי מעשיות מז' בטלעריס יום שלישי ויום רביעי, סוד הצפרים.

ובל זה להבין איך זוכים להיות יודע נגן, דהיינו לדעת לנגן ע"י שידוע לשמוע ניגון², כי רק מי שידוע לשמוע קול הישר המעורב בקולות הסט"א, יכול לברר אותו ולהעלותו בניגון כשר, וכשיודע זאת עוד יכול גם לתקן ניגונים של אלה שאחרי הקדושה, להחזירם בתשובה, וזוה לתקן את המלכות בשלימות.

כי ניגון של יודע נגן גורם יחוד פנימי, להמשיך מוחין לבנין המלכות דקדושה, אבל השלמת תיקון המלכות הוא דייקא ע"י קרוב רחוקים, שלזה צריך להיות יודע לשמוע ניגון מכל אדם.

תמצית הדברים שיתבאר בהקדמה זו

יתבאר ששורש הניגון הוא קול ה'י³ הוא מוחין גבוהים, הארת האמת שהקב"ה הוא שרש ועיקרא דכל עלמין. והקול הזה הוא שרש האמונה, שהוא הקיום התמידי של העולם, שמאיר בעוה"ז בצמצום, רק חיות ההכרחית לקיום פרטי הבריאה, ומחיה את כולם בשווה, בלא אתערותא דלתתא, ולכן היא חיות שבמדרגת בהמה. אבל בשרשו הוא אור גדול, שממנו נבראים המלאכים ושרפים, לכן מכונה שתי צפרים חיות טהורות, כי המלאכים נקראים צפרים/י⁴ כמבואר בזהר בא צב. וחיות טהורות רומז לחכמה ובינה שמהם יוצא הקול הזה.

ומנגן כשר הוא מי שידוע לנגן את הקול הזה

דהיינו שידוע לברר אותו ולהחזיר אותו בניגון שיעורר למעלה יחוד פנימי.

אבל כדי להיות יודע נגן צריך ללמוד תורה שבע"פ לישמה.

כי ע"י לימוד תורה שבע"פ מברר את המדמה וזוכה לשמוע את קול ה' הישר הנמצא בעולם ולבררו/י⁵ מתוך כל הקולות של הבלי עוה"ז הרבים שיש בעולם העשיה שלנו. וגם בכח התורה מכניע את היצה"ר/י⁶ שממנו כל הקולות הברא שמעלימים את קול ה' הישר.

¹ ידוע הכלל הראשון שבי"ח כללי הלימוד של ראב"ן שלא ללמוד מתורה לתורה בלקוטי מוהר"ן. והוא צריך ביאור, כי ידוע הכלל דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, ורואים בחוש שיש ענינים שמבוארים בתורה אחת ברמז או בקיצור מאד ואילו בתורה אחרת מבוארים באריכות, וא"כ מה הכוונה בכלל הזה. והביאור נ"ל עפ"י דברי רבינו שעם כל תורה שלו אפשר להלך בכל התורה כולה. ונמצא לפ"י כשאדם הולך אם תורה אחת יכול לבאר על פיה את כל התורות, אבל זה לא יהיה הביאור המיוחד לאותה תורה, כי הוא ברוח הביאור והמהלך של התורה הזו שהולך עימה. אבל מאידך כל תורה בנויה על כללים והקדמות שהם שייכים לכל התורות כולן, ואפשר ללמוד מהם לכל התורות, אלא שכל הקדמה היא מתלבשת בתוך התורה של רבינו באופן המיוחד לה, וצריך להזהר כשלומד ממנה לתורה אחרת, לקחת רק את הכלל וההקדמה עצמה, בלא האופן שנתלכשה לביאור התורה ההיא.

² שם הברור הוא ע"י שמחה, ועין טובה, וזכרון עוה"ב. ואילו כאן הוא ע"י לימוד תורה שבע"פ.

³ עניין זה מבואר גם בתורה נד שלדעת לנגן באופן שהשומע יחזור בתשובה זה רק מי שבעצמו כבר זכה לזה, כי כל מנגן מנגן את עצמו, וכשהוא רשע מנגן את העבירות שלו, וכשהוא צדיק מנגן את אהבת ה' שלו, כמבואר שם. ועיין בעש"ט עה"ת ויקהל במקור חיים שם אות א' שהבעש"ט שמע מנגן רשע, ואמר ששמע בניגונו את כל העבירות שלו. וכאן בתורה שלנו שהזוהר כל כך משמיעת מנגן רשע, מבואר שגם מי שאינו כהבעש"ט ששומע בפירוש את העבירות, אבל בהעלם שומע כל אחד, וכיון שסגולת הניגון להיות מושך את הלב כמבואר בתורה רלו ותורה רכו, הוא מושך אל פנימיות כוונת הלב של המנגן, גם את מי שלא שומע זאת בפירוש.

⁴ זה מוהרנ"ת אומר בכל הג' לק"ה הנ"ל

⁵ עיין שבחי האריז"ל מסופר על מחבר השיר לכה דודי ששר ובאו צפרים רבות והאריז"ל אמר לו שהם היו מלאכים.

⁶ עיין בתורה נד אות ו' שסוד הניגון הוא לברר בין רוח הטובה לרוח הרעה. וזה סוד הנבואה וסוד הבנת הרמזים שהש"י שולח לנו בכל רגע. והכל תלוי בברור המדמה עי"ש היטב, כי היסודות שמתבארים שם חשובים מאד להבנת התורה כאן.

⁷ כמבואר בתורה א'. גם עיין תורה סב אות ב' שהמחלוקת שיש בליבו מכח היצה"ר, שרשה במחלוקת תנאים ואמוראים שבגמ', וע"י שלומד פוסקים, ולומד להכריע המחלוקת בפסקי הלכה למעשה, נכנע היצה"ר ומתבטל האפיקורסות שבלבו.

וכשנעשה יודע נגן, אזי בניגון של קדושה, ובלמוד תורה (שגם זה בחי' ניגון קדוש/ל¹⁶), בונה את המלכות, כי ניגון הקדוש הוא בנין המלכות.

והביאור בזה הוא, כי בנין המלכות היא בנפש, שהיא נבנית ומתקנת ע"י בחי' הארת נשמתו, ונשמות ישראל נבראים מיחוד פנימי יותר, של החכמה ובינה הנ"ל, ויחוד פנימי צריך אתערותא דלתתא, דהיינו בחי' ניגון, שהוא עיקר המיין נוקבין שעולה ומיחד את החכמה ובינה העליונים יחוד פנימי, שממנו נבראים נשמות ישראל, ועי"ז מי שגורם את היחוד הזה זוכה לחיזוק אמונה, דהיינו חיות דקדושה גבוהה יותר המאירה מנשמתו, שזה בנין המלכות, כי בכח זה יכול יותר להמליך על עצמו את הקב"ה.

נמצא שמי שמכח שמתנוצץ בליבו אור היחוד החיצון מתעורר לבררו ולהחזירו בניגון קדוש למעלה גורם ליחוד הפנימי שעל ידו נבראים נשמות ישראל שהוא בנין המלכות.

כי הכח להתעורר במסירות נפש להמליך את הקב"ה כדי לגרום ליחוד הזה, את הכח הזה בעצמו צריך לקבל מלמעלה דהיינו כנ"ל משרש האמונה שהוא חיות התמידי של כל העולמות, אלא שהוא נשמע בעוה"ז כרמו מרחוק מאד, ולעומתו נשמעים המוני קולו של סט"א והבלי עוה"ז, לכן שמיעתו תלויה בברור המדמה מכח לימוד תורה שבע"פ,

ועיקר השמיעה היא שמתעורר מכוחו למסירות נפש, כי מסירות נפש היא עיקר המיין נוקבין/ל¹⁷. וזו כוונת מוהר"ן בלק"ה אפטרופוס ג' שהניגון המבואר בתורה ג' הכוונה לעשות דיבור לקול, כי הקול הוא הקול הנ"ל, מיחוד התמידי לקיום העולם, ודיבור הכוונה שאני שומע אותו ופועל בקדושה מכוחו לעשות רצון הקב"ה.

וכנ"ל ששמיעת הקול מתוך כל קולות דסט"א בעולם, זה סוד הברור דהיינו יודע נגן. וכל ניגון הוא בסוד הגבורות סטרא דלוי, דהיינו להחזיר דברים לשרשם, לחבר את ישראל לקב"ה, דהיינו בסוד המיין נוקבין, דהיינו שמעלים התעוררות התחתון לגרום יחוד עליון הנ"ל, שעל ידו מאירה הנשמה לנפש דהיינו בנין המלכות.

נמצא שהניגון הוא שמיעת קול אמת המתנוצץ בליבי, ע"י שאני מברר אותו מהבלי עוה"ז,

ומעלה אותו בדיבור או מעשה שגורם יחוד עליון פנימי שממנו בנין המלכות.

וללמוד לברר קולות, דהיינו להיות יודע נגן, הוא ע"י לימוד תורה שבע"פ.

הקדמה

- א. עיין לק"ה ערובי תחומין הלכה ה' אותיות ג' ד' ביאור סוד שרש האמונה עפ"י כוונות האריז"ל למצות ק"ש/ל¹⁸
- ב. ומבאר שיש עולם עליון מאד ממנו נמשך לעולם הארת אמת מציאותו ית', ע"י יחוד תמידי של חכמה ובינה עליונים והמכונים אבא ואמא, והאור הזה הוא חיות כל העולמות, ומכוחו היא האמונה הקדושה, כמ"ש וכל מעשהו באמונה.
- ג. אבל יש בזה שתי מדרגות כי יש בחי' יחוד חיצוני שעל ידו נולדים רק נשמות מלאכים שהיא הארת אמת חלשה, ויש יחוד פנימי שעל ידו נולדים נשמות ישראל שהיא הארת אמת חזקה.
- ד. והכלל שיחוד החיצוני הוא תדיר כיון שלא תלוי באתערותות התחתונים וזה כדי שקיום העולם בחיות ההכרחי לא יתבטל לעולם. ומסיבה זו בעצמה גם האור אמת המאיר מיחוד זה היא הארת אמת חלשה שאע"פ שבמקומה בעולמות העליונים נבראים ממנה מלאכים ושרפים שנשרפים על קדושת שמו מרוב השגת גדולתו ית' אבל עד שמגיעה לעולם העבור והמגושם שלנו אין ממנה אלא התנוצצות חלשה בלב כרמו בעלמא של הרגשת חסרונו ית'.

¹⁶ ומה טוב גם ללמוד את הגמרא בקול ניגון כמבואר בגמ' – עיין בזה שו"ת קול מבשר ח"ב סימן כח אות יח מציין ז' מקומות (א) בעירובין דף י"ח ע"ב אמרין כל בית שנשמעין בו ד"ת בלילה שוב אינו נחרב שנאמר ולא אמר אי' אלוך עושי הנותן זמירות בלילה ופירש"י מי שנותן זמירות של תורה בלילה ועי' במהרש"א שם. (ב) איתא בכמה מקומות בש"ס גמרא גמור ומורתא תהא. (ג) תוספתא דפרה פ"ג (ונשנית באהלות פט"ז) וש"ס סנהדרין צ"ט (ר"י אומר כל הלומד תורה ואינו חוזר עלי' וכו' כל הלומד תורה ומשכחה דומה ליולדת וקוברת) ר"ע אומר זמר בכל יום זמר בכל יום ועי' פירש"י שם. (ד) בע"ז דף ג' אר"ל כל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד משוך עליו ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. (ה) (במדרש רבה שה"ש בפ' קווצתיו תלתלים) אז"ל אין רנה של תורה אלא בלילה שנאמר קומי רני בלילה. (ו) האחרון הכביד במגילה דף ל"ב כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם, ולכאורה היא סתירה גלויה מן הקצה אל הקצה לדברי הש"ס בסוטה לה דשם קאמר דנענש (דוד) שקרא לד"ת זמירות, והכא אדרבא נותן עונש למי ששונה בלא זמרה. עי"ש שמתרץ לחלק בין תורה שבכתב לבע"פ, שתורה שבע"פ צריך לימוד בנעימה כדי שיזכור בע"פ, אבל תורה שבכתב אסור לומר בע"פ, ואותה צריך לקרא דווקא בטעמי התורה. ועי"ש שמאריך בזה הרבה.

¹⁷ ענין המסירות נפש הוא שמתעורר לעבדו ית' בכל כחותיו במחשבה דיבור ומעשה. עצם הניגון הוא ברור בעיקר במחשבה, אבל בלימוד התורה ובתפילה, שם המסירות נפש גם בדבור ומעשה, כמבואר בגמרא ערובין כב בענין עסק התורה שאינה אלא במי שממית עצמו עליה.

¹⁸ בפע"ח שער ק"ש פרק ה'. ובשער הכוונות כוונת ק"ש דרוש ו ד"ה דע כי למעלה –

- ה. וכדי לעורר יחוד פנימי שהיא הארת אמת גדולה צריך לזה אתערותא דלתתא. דהיינו שאדם מהעולם הזה יתעורר מהארת האמת החלשה להעלות עבודת ה' במסירות נפש ואזי מעורר יחוד פנימי שמוליד לו אור אמת חזק וגודל דהיינו מוחין.
- ו. וכאן הבחירה שמי שמתעורר מכוחו למסור נפשו ולהעלות מיין נוקבין למעלה ליחוד היחוד הפנימי הנ"ל הוא זוכה להארת אמונה חזקה. אבל מי שאוסר עצמו בתאוותיו נשארת כל חיותו שמצד הקדושה בצמצום גדול רק כדי חיותו ולא יותר.
- ז. ומוהר"ת שם מבאר שהאמונה היא בחי' מלכות, שכידוע שרשה בחכמה עליונה הנ"ל, כמ"ש "ה' בחכמה יסד ארץ" וארץ היא בחי' אמונה כמ"ש "שכן ארץ ורעה אמונה", נמצא שכל תיקון המלכות תלוי ביחוד הנ"ל.
- ח. ומי שהוא משכיל המבין החפץ באמת לאמתו הוא מתעורר תיכף על ידי התנוצצות הזאת ומתחיל לרדוף להשיג בשלימות וחיזוק האמונה זאת. ומשתדל לצמצם בלבו הארה הזאת בכמה צמצומים וזהו בחינת המשכת רוחניות אלקות לתוך הצמצומים (לשון מוהר"ת בלק"ה הנ"ל)
- ט. ואזי ממשיך על עצמו הארה גדולה מההארה הזאת ועל ידי הארה זאת שנתוסף בהמוחין שלו, הוא נתעורר בשלהובין דרחימותא למסור נפשו בכל לב על קידוש השם. ואזי עולה בסוד מיין נוקבין וגורם יחוד עליון הפנימי, ואז נמשך משם חיות יותר עליון, שהוא בחינת חיות הנשמות ישראל, שעל ידי זה נתגלה האמונה בשלימות בהתגלות גדול
- י. עוד עיין לק"ה הנ"ל באות ו' החילוק בין ישראל לגויים, וכמוהם כל הכסילים החפצים בהתגלות ליבם, האסורים בפח תאוותיהם וכו', שאינם רוצים לרדוף ולרוץ אחריו יתברך במסירת נפש כנ"ל. אז נתקלקל אצלם החיות הנמשך מיחוד החיצון ונעשה אצלם כפירות ואמונות כוזביות. כי התנוצצות הארת האמונה הזו מעוררת בליבם הרגשת חיסרון נורא, שגורם להם לרדוף לחפש אחרי איזה מילוי, וכיון שבוחרים ברע, רודפים למלא אותו בע"ז (בבחי' כל המוקטר והמוגש לשמי) בהבלי עוה"ז שהוא מילוי חסרון בעוד יותר חסרון¹⁰.
- יא. אבל האיש הכשר מתעורר מהארת החיות הזו ומתגבר לחזק אמונתו בבחי' המשכת האלקות הזו לתוך צמצומים¹¹ כנ"ל.
- יב. ובוזה נבוא לבאר את התורה שלנו ועפ"י ביאור מוהר"ת בלק"ה אפוטרופוס ג' אות ד'
- יג. ומבאר שם שהקול הזה הוא יקר מאד, פי על ידו עקר הדבקות וההמשכה לה' יתברך. ...פי שרש הקול, שהוא בחינת מוחין, הוא ממקום גבה ועליון מאד מבחינת התנוצצות אלקות שמתנוצץ לכל אחד בדעתו. פי ה' יתברך ברחמי ממצמצם את עצמו בכמה צמצומים להאיר לכל אחד בדעתו התנוצצות אלקות ובוזה מרמז לו וקורא אותו שימשך אחריו וזאת ההתנוצצות הוא בחינת קולות שבאין מלמעלה לקרות את האדם שימשך אחריו יתברך וכל הקולות נמשכין משם. ועל כן יש להקול כח גדול להמשיך את האדם אליו יתברך מחמת שנמשך בשרשו ממקום גבה מבחינת התנוצצות אלקות, פי עקר התגלות אלקות הוא בחינת קול, בבחינת קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים וזלתי קול.
- יד. אבל השי"ת נתן בחירה לאדם ומי שבוחר בחיים כששומע את הקול הזה הוא בחינת הפרוי הבא מלמעלה, הוא נמשך אחריו ומקדש ומטהר את עצמו מפל תאות עולם הזה והבלי ואזי זוכה להמשיך הקול שהוא בחינת המחין לתוף הלב עד שזוכה לקבל דבורים קדושים מלמעלה שיהיה נעשה מהקול צרופי אותיות ודבורים עד שידע רצונו יתברך ומצותיו: כי הקול פוגע בהמח בבחינת קול מעורר הכונה, עקר שלמותו כשנמשך לתוף הלב עד שיתחמם לבו על ידי זה בהתלהבות דקדושה עד שיזכה לדבורים קדושים בבחינת חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני.
- טו. כי את זה לעמת זה, פרעה וכיוצא בו כשהגיע להם בחינת קול מלמעלה לא רצו להשליך מעשיהם הרעים ולהמשיך אחריו ועל כן לא קשרו את הקול, שהוא בחינת המח אל הלב ולא עשו מהקול דבורים, אדרבא, הפכו את הקול והדעת לדרכיהם הרעים, פי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בהם ופושעים יפלו בהם. פי הם מחמת שאינם רוצים להשליך מעשיהם הרעים פוגמים בהקול והדעת ומתפכין את הדעת לסברותיהם עד שהם נתעים ונבוכים לעבודה זרה וכפירות, ועל כן גם בהעבודה זרה וכפירות יש שם איזה ניצוצות מהתנוצצות אלקותו יתברך, כמו שכתוב, בכל מקום מקטר מגש לשמי.
- טז. ונראה שהדברים מדברים בעד עצמם ששתי ההלכות האלה מכוונים לדבר אחד¹², ועומק כוונת מוהר"ת בביאור התורה שלנו בהלכות אפוטרופוס ג' מתבארים נפלא עפ"י דבריו בהלכות ערובי תחומין ה' הנ"ל.

¹⁰ כידוע של תאוות עוה"ז הן גורמות הרגשת חסרון בבחי' משביעו רעב ובטן רשעים תחסר ואוהב כסף לא ישבע כסף

¹¹ המושג הזה הוא לשון בתורה ה' תנינא שעליה בנוי הלק"ה ע"ת ה' הנ"ל ולענין שלנו בתורה ג' יתפרש כדלקמן.

¹² עיין מבויעי הנחל אדר תשלט קושית הרב מרדכי טורץ שתיריך עפ"י לק"ה הנ"ל בע"ת ה' וכן נרמז כמה פעמים במעינים בנחלים הקשר של הלכה זו לתורה שלנו.

- יז. כי המוחין הגבוהים שהם הקול ושרש הנגון, הוא הקול הנפלא ונעלם של חיות אמונה היוצא מיחוד חו"ב העליונים החיצון הנ"ל לקיום העולם. ומה שכונה שם המשכת האלוקות הזו לתוך צמצומים, הוא ממש ביאור לכוונתו כאן לעשות דיבור לקול.
- יח. ומה שנקט שצריך להיות במסירות נפש, מבואר בתורה שלנו שלעשות דיבור לקול הוא ע"י לימוד תורה שבע"פ שהיא בחי' לילה, ומבואר בגמ' ערובין כב ובמדרש תנחומא פ' נח ובפרקי אבות שלימוד התורה צריך להיות במסירות נפש, דהיינו שמוותר על חיות גשמית בשביל חיות רוחנית.
- יט. ואע"פ שבלק"ה ע"ת ה' דיבר מאמונה, זה כיון ששם הנושא הוא כוונת ק"ש, לכן מדבר ממשבה והרהור, דהיינו בינה ותבונה, והמייץ נוקבין שמעלה שם הם בהרהור, כי מוחין דזו"ן עולים מ"ן לעורר יחוד הפנימי. אבל הכלל הזה נכון גם במדרגה אחת נמוכה יותר, שבה היחוד הוא של זו"ן והמ"ן שעולים הם בני זו"ן, דהיינו כל עבודת ה' שלנו במסירות נפש, דהיינו חתיכות חיים שאנו מעלים למ"ן, מעוררים את היחוד הזה שעל ידו מתייחדים זו"ן, בחי' יחוד הכרובים^ט (המבואר אצלינו עה"פ קנה לך חבר) ע"י עסק התורה במסירות נפש וכמבואר בלק"ה שהתורה היא בחי' עשרה מיני נגינה.
- כ. עוד להבין כוונת רבנו במה שמבאר שמנגן כשר לוקח משתי צפרים היונקים מאתר דנביאין ינקין, ומנגן רשע מדדי המלכות. העניין מבואר בע"ח שער מח ושער יז ובמתוק מדבש על זוהר ויקרא וזוהר ויחי המצויין בפנים. ועיין לק"ה ע"ת הנ"ל אות יג שמוהרנ"ת מבאר שהאור מהיחוד החיצון התדיר הנ"ל הוא מה שמבואר בע"ח שער יז דהיינו שהוא אור גבוה מעתיק המתלבש בנצח והוד דמלכות דאצילות שרגליה יורדות לעולם הבריאה והם מכונים דדי בהמה. ומבאר שם שכיון שהוא אור הבא מלמעלה בלא אתערותא דלתתא הוא בחי' שפע בהמה, לכן תחילת היניקה היא תמיד מבחי' דדי בהמה כי תמיד השפע הראשון המתקבל הוא בחי' שפע בהמה, ורק ע"י שמתעוררים על ידו להעלות מיין נוקבין אוי זוכים לשפע של אדם בחי' יניקה ממקום בינה/י^ט.
- כא. עוד עיי"ש – וזאת הפחינה נמשך מפחינת עתיק דיקא פנ"ל, כי דיקא עתיק שהוא גבוה מאד מן הכל פידוע, הוא דיקא יכול להוריד עצמו עד למטה למטה לתקן כל המיתה והשבירה בפחינה הנ"ל, כי במקומות הנמוכים והשפלים מאד אי אפשר לירד לשם כי אם בפחינת קדשה הגבוה מאד מאד כמבאר מזה בדברי רבנו ז"ל בכמה מקומות, וכנ"ל:
- כב. בשער קליפות להאריז"ל ובמתוק מדבש על זוהר ויחי ריז: מבואר שהנביאים יונקים נבואתם מנצח והוד דמלכות דאצילות, שהם נקראים דדי המלכות, ומשם יונקות הצפרים. והצפרים הן חכמה ובינה של נוקבא דקליפת נגה דאצילות. ולפי"ז קשה מה שאמר רבנו שמנגן רשע יונק מצפרים אחרות, הרי הן אותן צפרים חו"ב דנוק' דקליפת נגה דאצילות.
- כג. וצריך לומר כוונת רבנו שכיון שהצפרים הם בקליפת נגה וידוע שקליפת נגה היא בחי' ממצע שמי שהוא כשר מעלה אותה לקדושה ומי שהוא רשע מוריד אותה לקליפות. לכן אומר רבנו שמנגן רשע לוקח נגינתו מצפרים אחרות הכוונה לאותן צפרים, אלא כיון שהיא קליפת נגה, והוא הוריד אותן לקליפה והן נחשבות אחרות, ואילו מנגן כשר העלה את קליפת נגה וכלל אותה בקדושה לכן נחשב שיונק מצפרים של קדושה.
- כד. והיינו כנ"ל בלק"ה ע"ת ואפוטרופוס שהקול הוא קול אחד והאדם השומע אותו בו תלוי אם יהיה קדושה או קליפה.
- כה. ועפ"ז אולי יתבאר יותר הדימוי של רבב"ח שדימה את שתי הצפרים לצפרדע דייקא ויתבאר המעשה בפתיחה לפרק שירה, שהוכיחה הצפרדע את דוד המלך שזחה דעתו אחר שגמר ספר תהילים (יובא לקמן בתחילת ביאור הרבב"ח בהערות)
- כו. ועוד למה הצפרדע אומרת בפרק שירה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שהוא רק יחוד התחתון כמבואר בתורה יא. והרי קולה הוא קול ה' הישר היוצא מהיחוד לקיום העולמות שרש הניגון הקדוש.
- כז. ואולי אפ"ל שטענה לו הרי את הכח לנגן דהיינו להעלות ניגון כזה שמיוחד את היחוד הפנימי של חו"ב שהוא הולדת נשמות לבני המלכות אתה מקבל ממני, כי הקול שלי הוא בחי' הקול הישר היוצא מחו"ב עצמם מהיחוד התמידי לקיום העולמות כמבואר שהשתי צפרים הן בחי' צפרדע. וא"כ במה אתה מתגאה (וכעין המבואר בסנהדרין לח. שאדם נברא אחרון למעשה בראשית שאם תזוח דעתו עליו יאמרו לו יתוש קדמך)^{מא}

^ט עיין בפנים בביאור התורה במקומו שהכרובים נעשו מעיקרא פב"פ כפי מה שרומזים בפנמייתם לחו"ב ולמ"ד שבנס היו הופכים פניהם לבית כשישראל לא עושין רצונו של מקום זה מצד מה שרומזים בחצונותם לזו"ן.

ועיין מזה מעב"נ א' סוף אות כה בשם ספר הלקוטים להאריז"ל פרשת תרומה ובוזוהר הרקיע פרשת אחרי ומבאר שהכרובים מצד היותם תרי רעין דלא מתפרשים רומזים לאו"א אבל ידוע שמוחין דו"א הם נה"י דאמא ובבחי' זו הם בחי' זו"ן נמצא לפ"ז שבפנמייתם הם או"א ובבחי' החצונות הם זו"ן.

^מ עיי"ש בע"ח שער יז שגם תינוק הנוול תחילה יונק מבחי' דדי בהמה במקום ערוה ורק אח"כ האמא מעלה אותו לינק ממקום בינה. והכוונה אולי שהיניקה שדרך חבל הטבור נחשב למאכל בהמה.

^{מא} עוד ראיתי מבארים (ספר השירה הזאת על פרק שירה) נ"ל כוונתו שטענת הצפרדע היתה שאליבא דאמת מי שרואה את המציאות האמיתית כמו שהיא באמת אוי צריך כמוני למסור עצמו למיתה בכל רגע כמבואר במכת מצרים שהצפרדעים מסרו עצמם למיתה בכל רגע וכמבואר בהקדמת פרק שירה שאמרה לדוד שיש עוף שפרנסתו מן המים ואני ממציאא עצמי לו כדי שיאכל אותי עיי"ש, לכן אני שרה הרבה יותר יפה ממך. ולפי דברינו יתפרש שטענה הרי אפילו לדברך שאתה מנגן במסירות נפש הגורמת ליחוד הפנימי כנ"ל אבל הרי את הקול הראשון אתה מקבל ממני ובמסירות נפש אני עולה עליך בהרבה כנ"ל. אבל באמת זה רק מאחר שהתגאה שעיי"ז אין

- כח. אמנם אם הוא שפל רוח אזי בודאי שאין דמיון כלל בין שירת דוד לשירת הצפרדע שזה יחוד חיצון מדרגת המלאכים וזה גורם יחוד פנימי מדרגת נשמות ישראל שיש לה בחירה וכו'.
- כט. ובה יתבאר אולי מדוע הצפרדע ששירתה רומזת לשרש הניגון הקדוש שרה בפרק שירה "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" מאמר שידוע שהוא במדרגת יחוד תחתון בלבד כמבואר בתורה יא ששמע ישראל הוא יחודא עילאה וברוך שם הוא יחודא תתאה ואולי כנ"ל כיון ששירת הצפרדע הוא את הקול הבא מלמעלה שהוא רק במדרגת המלאכים שכל כוחם ביחוד הוא רק למעלה אבל כשירדו לעדה"ז אין בכוחם ליחד כלל אבל אדם יש לו בחירה בכח נשמתו שהיא מדיחוד הפנימי לנגן ניגון קדוש וליחד קב"ה ושכינתיה אפילו בעדה"ז. וכן מבואר במדרש רבה שברוך שם כבוד וכו' הוא שירת המלאכים למעלה/כ"ב (הובא בטור הלכות יח"כ לבאר מדוע ביה"כ אומרים אותו בקול) גם נ"ל לפ"ז שמה שמצינו בה מסירות נפש למסור עצמה למיתה לכבודו ית' (כמ"ש (שמות ז' כח) ובאו וכו' ובתנור עיני פסחים נג) גם זה בעצמו כיון שהיא בחי' המלאכים כמבואר בלק"ה ע"ת הנ"ל שמכח היחוד התדיר נבראים השרפים ומתלהבים ושרפים על קדושת שמו ית' כ"ב
- ל. ואולי לפ"ז גם יתבאר מדוע מועיל אמירת פסוק זה לתקן אזכרת שם שמים לבטלה/כ"ב, כי שם שמים לבטלה הוא ניגון של רשע והתיקון ע"י בחי' קול הישר.
- לא. ואולי גם שירת נבוכדנצר (בסנהדרין צב: עיין לקמן בביאור הרב"ח בהערה על צפרדע) שאמרו שם שהיה בכוחה לגנות את כל התהילים של דוד המלך, אולי גם זה כיון שלרגע נפתח לו בלא בחירה לשמוע את הקול היחוד החיצון ומכוחו שר כצפרדע את קול ה' הישר בעצמו שהרי א"א לומר עליו ששר מתוך בחירה כדוד ממילא אין הניגון שלו מייך נוקבין העולה לייחד יחוד פנימי לבנין המלכות, אבל כיון שהוא קול הישר לכן היה צד מחשבה שיגנה את שירת דוד ולכן לברר זאת קיבל סטירה לראות אם יש בניגון שלו איזה מסירות נפש שתעלה מייך נוקבין ליחוד הפנימי, ונתברר שלא.
- לב. וראה עוד לק"ה נפלא המדבר מסוד הניגון ודבריו שם מתאימים להפליא לכל דבריו בשני הל"ה הנ"ל עיין בהלכות פו"ר ואישות ג' אות יז שכתב מוהר"נ"ת חכמה זו של נגינה גדולה ויקרה מכל החכמות שבעולם כפי מה שהבנתי מפי רבינו ז"ל. ומבאר שם עפ"י חכמת המוזיקא שיש קול היוצא ישר מהכלי נגינה, כגון בכינור מהמיתר, וקול זה נכנס בתיבת התהודה של הכלי וחוזר ומתערב בקול הישר ונעשים ביחד שני קולות, והמנגן לפי הרגשו וכשרונו עושה משקל נכון לשני הקולות האלה ויוצר קול מעורב שהוא הניגון. נמצא שהניגון הוא חכמת המשקל בין קול הישר לקול החוזר שע"ז נעשה קול מעורב שהוא הניגון. ומבאר שם מוהר"נ"ת על פי זה את סוד הניגון ברוחניות, שקול הישר רומז לקול ה', וקול החוזר הוא הקולות שכנגדו, והניגון הוא לעשות קול חוזר שמלביש רק את הקול הישר, ומתעלם לגמרי מקול החוזר של הסט"א, שהוא קול הברה המתעורר כנגד כל קול ישר שבא לעולם. נמצא הניגון הקדוש הוא ברור טוב מרע, לברר את הקול הישר מתוך קולות ההברה, שהם (בחי' המולה של רומי דהיינו) כל קולות היצירה שבלב המסית ומדיח מקול הישר של הש"י.
- לג. ועי"ש בלק"ה הנ"ל פו"ר ואישות ג' אות טז שכתב שכל בנין האמונה הוא ע"י כח השמיעה/כ"ב, כי שמיעה בליבא תליא, והאמונה היא בלב, והאריך שם לבאר שכל הקולות של תפילה ונגונים ותורה ועשרה מאמרות, הכל זה בחי' קולות נגינה שעל ידם נבנית האמונה עי"ש.

שירתו גורמת שום יחוד. אבל באמת הרי שירת הצפרדע וכל מסירות נפשה אינו אלא במדרגת המלאכים ושרפים ששרפים על קדושת שמו ית' בכל רגע מרוב התלהבות ומסירות נפש שלהם (ומשם השתלשל גם בה הטבע הזה) ואעפ"כ כל עבודתם בבחי' חיצונית כי זה לא מכח בחירה, ולא גורם יחוד פנימי כמו איש פשוט שמנגן בלב שבור בגעגועים אליו ית' ומשבר את יצרו וקם חצות לעסוק בתורה ולומר תיקון חצות וכיו"ב.

כ"ב מדרש רבה דברים פרשה ב פסקה לו - דבר אחר שמע ישראל רבנן אמרין בשעה שעלה משה למרום שמע למלאכי השרת שהיו אומרים להקב"ה בשכמלו והוריד אותה לישראל ולמה אין ישראל אומרים אותו בפרהסיא א"ר אסי למה הדבר דומה לאחד שגנב קוזמין מתוך פלטיץ של מלך נתנה לה לאשתו ואמר לה אל תקשטי בה בפרהסיא אלא בתוך ביתך אבל ביום הכפורים שהן נקיים כמלאכי השרת הן אומרים אותו בפרהסיא בשכמלו:

כ"ג אגב להבין כוונתה של הצפרדע שאמרה לדוד ולא עוד שעל כל שירה אני ממשלת ג' אלפי משלים אולי יתבאר עפ"י מה ששמעתי מהריצ"ח בתורה כח על משלי שלמה וביאר הריצ"ח שיש משל אחד שהוא בחי' ג' אלפי משלים כי כשמוריד איזה שכל גבוה מאד צריך לזה אלפי מדרגות של השתלשלות, והטבע שעד שיגיע לעדה"ז מרוב מדרגות שכל אחת היא משל לחבירתה בסוף יהיה (כמו הבטוי טלפון שבור) שכבר ישנתה לגמרי מהכוונה הראשונה אבל שלמה המלך היה בכוחו להוריד שכלים גבוהים מאד עד לכאן לעדה"ז במשלים כאלה שמכוונים ממש כמו למעלה נמצא כל משל שלו הוא בחי' ג' אלפי משלים דהיינו מדרגות כי כל מדרגה היא משל למדרגה שקדמה לה ואולי זו כוונת נצפרדע שכיון שהשירה שלה היא הקול הישר מוחין גבוהים מאד של קול ה' ית' היוצא מחכמה ובינה העליונים נמצא הקרקור שלה קוה קוה שאומרת הוא בחי' ג' אלפי משלים כנ"ל.

כ"ד שמבואר במפרשים ג' ביאורים אחד שהיא כפרה על החטא והשני שהיא הופכת את אמירת ה' לחלק משבח והשלישי עפ"י הסוד בשם המגלה עמוקות ששם שמים לבטלה מחריב צינור שהוא מלאך הנקרא יעזריאל גמט' ר"ת בשכמלו וע"י אמירת הפסוק הזה מתקן הצינור.

כ"ה ליקוטי הלכות - הלכות פריה ורביה ואישות הלכה ג אות טז פי כל הקולות, שהם בחינת עשרה מיני נגינה, והו בחינת חוש השמע ששם הרגשת הנגינה והקולות, בחינת (ברכות טו) השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיה, ועקר ידיעת האמונה הקדושה הוא על - ידי בחינת חוש השמע, כי שמיעה בלבא תליא, כמו שכתוב, "ונתת לעבדך לב שמע". כמו שאיתא בזהר הקדוש ומובא דבריו רבנו זכרוננו לברכה (סימן כב) ששם בהלב ששם תליא שמיעה, שם עקר ידיעת השוקת אמונתו יתברך בבחינת נודע בשעריה בעלה - כל חד לפום מה דמשער בלביה. כי זה ידוע שהשם יתברך מרמז ומנשא למעלה מכל המחשבות, כי לית מחשבה תפיסא ביה כלל, רק השם יתברך מגדל רחמנותו שרצה להיטיב לנבראיו להטעימם מזיו טעמו ולהודיעם מאלקותו יתברך שמו, על - פן צמצם עצמו, כפיכחול, בכמה וכמה צמצומים לאין תכלית עד אשר הכניס השגות אלקותו בלב הצדיקים אמתיים שבכל דור ודור כמו האבות הקדמונים, וכן כל הצדיקים האמתיים בכל דור ודור, שפלם וכו' על - ידי עבודתם האמתית להשיג השגות אלקות דרך כמה צמצומים, וכל זה הוא בחינת שמיעה

לד. ומבאר שם באות יז כי איתא בספרי חכמי המוזיקא, שהוא חכמת הנגינה, שיש שלש קולות, פי יש קול פשוט, שהוא קול שאדם מוציא מפיו במקום רחב שאין מחצה נגדו, ויש קול חוזר שהוא נקרא בלשון רבותינו זכרונם לברכה "קול הברה", שהוא הקול ששומעים ביער או בין ההרים הגבוהים כשמוציאים קול, שאז שומעים כנגדו קול הברה, כאלו אחר עומד כנגדו ומוציא זה הקול והדבור שהוא מוציא מפיו. ועוד יש קול שלישי שהוא הקול המרפב משניהם, שהוא הקול היוצא מתוך פלי דחוק שהקול פוגע מיד בהקול החוזר, עד שקול החוזר נכלל מיד עם קול הישר ונעשה משני הקולות קול אחד שהוא קול שלישי, כי זה הקול משנה משני הקולות הנ"ל, שהוא קול ישר וקול חוזר, כי זה הקול כלול משניהם יחד, וזה הקול נקרא קול חזק בחינת הן יתן בקולו קול עז.

לה. נמצא, שעקר סוד כל הקולות שבעולם הוא שלשה קולות הללו שהם קול ישר וקול חוזר וקול מרפב ומחבר משניהם, ובאלו השלשה קולות כלולים כל מיני קולות שבעולם, ועל פי ערכי הקולות האלו וצירופיהם נתיסדו ונתחברו כל מיני נגונים שבעולם, כי כלם יוצאים מאלו השלשה קולות שמשתלשל ויוצאים מהם כמה וכמה שנויים רבים, כי יש חלוקים גדולים בין ההרכבות והחבור של קול הישר עם קול החוזר, כי במקום שהמחצה רחוקה מאד שם מפירין היטב בין קול הישר וקול החוזר, ובמקום צר שם מתחברים יחד כנ"ל, ויש חלוקים גדולים בענין התחברותם וזהו החלוק שבין תבנית הכלים של הנגינה (מלבד שאר טעמים שיש להם עוד בענין תבנית הכלים כפי מדות הנגינה להרים או להוריד וכו', ושאר הבחינות שיש בזה וכו', וע"ש אות יח) – ועל – בן עקר הנגינה הוא מסטרא דליאאי כנ"ל, כי עקר בחינת הנגון מתחיל מבחינת קול השני, שהוא בחינת קול החוזר, ושם מתחיל עקר הברור שצריכין לברר הטוב מן הרע, שזהו בחינת עשרה מיני נגינה/12 שהם מבררין הטוב מן הרע, רוח טובה מן רוח נבאה כנ"ל.

לו. עוד להבין הקשר בין לשון הרע לניגון – עיין תורה רפב אחרי שמבאר שצריך ללמד זכות אפילו על רשע ובעיקר על עצמו כי ע"ז מוציא אותו מזכות לחובה ומעלה אותו מדרגה. ואומר שם רבינו על זה – ועל ידי זה נעשין נגונים כמבאר במקום אחר (במאמר ויהי מקץ בסימן נ"ד), בחינת מנגן בכלי זמר, שהוא בחינת שמלקט הרוח טובה מן הרוח נבאה עצבות רוח עין שסמח. והכלל כי נגינה דקדושה היא גבוה מאד מאד כידוע, ועקר הנגון נעשה, על ידי ברור הטוב מן הרע, שעל ידי שמבררין ומלקטין הנקודות טובות מתוך הרע, על ידי זה נעשים נגונים וזמירות, עין שם היטב: ועל כן על ידי שאינו מניח להפיל את עצמו ומחזיה את עצמו במה שמחפש ומבקש ומוצא בעצמו איזה נקודות טובות ומלקט ומברר אלו הנקודות טובות, מתוך הרע והפסלת שבו וכו' כנ"ל, על ידי זה נעשין נגונים כנ"ל, ואזי הוא יכול להתפלל ולזמר ולהודות לה'. עכ"ל.

כמו מי ששומע קול המדבר והמשמיע, אבל אי אפשר לראותו וכמו שכתוב בפתח תורה, "קול דברים אתם שמעים ותמונה אינכם ראים וזלתי קול".

11 ליקוטי הלכות – הלכות פריה ורביה ואישות הלכה ג אות יז וזהו בחינת עשרה מיני נגינה שהם בחינת עשר ספירות, בחינת שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע, שכלולים בשם הויה, שהוא כלליות העשר ספירות, וכלם כלולים בשלשה קולות הנ"ל שהם בחינת שלשה קוין הזכרים לעיל שהם בחינת שלשה קוין הנ"ל, כי עקר שם הויה ברוך הוא, הוא רק בחינת שלש אותיות, שהם יק"ו, כי אות רביעי הוא כפול, כי שלש אותיות ראשונות יק"ו שהם שיר פשוט, כפול, משלש, הם ערכי הקולות שכלולים בשלשה קולות כנ"ל, ואחר שיש שלשה קולות אלו שיש בהם שנויים, אזי צריכין לצרף ולסדר ולהעריך אותם ולחבר מהם נגונים, שזהו בחינת אות רביעי שבשם שהוא אות כפול, כי אות הרביעי הוא כפול אות השני, כי אות הרביעי אינו קול רביעי, רק כבאן מתחיל צירוף הקולות וחבורם לעשות מהם נגונים לצרפם ולכללם ולחברם יחד עד עשרה מיני נגינה שהם בחינת עשר ספירות שבהם כלולים כל הקולות, שהם כלליות כל העולמות שבכלם מלבש אלקותו ותברך שהוא בחינת קולות, שהוא בחינת הכלים שהם בחינת החיות והנשמות שבכל העולמות, כי הקול הוא האויר פדוע והאויר הוא חיות האדם, שהוא בחינת הנשמה, בחינת כל אשר נשמת רוח חיים באפיו וכל זה כלול בשלשה קולות הנ"ל שהם בחינת שלשה קוין הנ"ל.

12 גם ע"ש ליקוטי הלכות פריה ורביה ואישות הלכה ג אות טז – כי עקר הדבקות והתקרבות להשם יתברך הוא על – ידי קולות, שהם בחינת עשרה מיני נגינה, שבהם כלולים כל הקולות שבעולם שעל ידם עקר ההתקרבות ושראל לאביהם שבשמים. כי כל התפללות והשירות והתשבחות והתחנות ובקשות ודוים ורצוים ופיוסים, וכל השיחות שאדם משיח בינו לבין קונו בהתבודדות וכו', הכל כלול בעשרה מיני נגינה שהם עשרה לשונות שנקאמר בהם ספר תהלים, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים קז) במזמור, בנצורה, בנגון וכו', כמבאר בדברי רבנו זכרונם לברכה (סימן רה) לענין העשרה קפיטל תהלים שגלה שהם תקון למקרה לילה, עין שם. וזה ידוע שספר תהלים כלול מכל הלשונות של תפלה ותחנונים וכו' כנ"ל, כי רב ספר תהלים מדבר מצעקות וזעקות ושועות להשם יתברך, וכמה לשונות של תחנונים שיעורו השם יתברך לעשות רצונו, ולצאת ממצולות ים של עבירת תאוות עולם הזה והבליו וכו', ובתוך אלו הצעקות והתחנונים של דוד המלך, עליו השלום, בתוך זה הוא מתחיל לזמר ולשבח ולהודות ולהלל להשם יתברך וכו', וכל אלו הדרכים והנתיבות הקדושים של ספר תהלים כל זה הוא בחינת עשרה מיני נגינה שהוא בחינת עשרה לשונות שנקאמר בהם ספר תהלים, שבהם כלולים כל הבקשות וכו' ושירות ותשבחות וכו'... וכמו שכתב רבנו זכרונם לברכה, (בלקוטי תניינא סימן פד), דע, שעקר התקרבות ודבקות ושראל להשם יתברך הוא על – ידי התפלה וכו'.

13 וגם זה בחי' לברר רוח טובה מרוח רעה כי כח המשפט לדון חבירי הוא המשקל שבין שתי הרוחות שבלבוי רוח הטהרה לראות טוב ורוח טומאה לראות רע וכשמתגבר לדון לכף זכות בבחי' בצדק תשפוט עמיתך שבחז"ל ובהלכה הכוונה כפי הכללים שקבעו חז"ל עפ"י חוקת הכשרות שיש לכל אדם כיון הנידון הוא מעשה מסיום של אדם אבל שם רבינו מדבר בכלליות לדון את כל האדם לכף זכות הכוונה למצא בו נקודה טובה ולדון על פיה שכיון שמצינו שבכוחו להתגבר על מדותיו יש להניח שנקודת נשמתו עדין מאירה בו ויש לדון שאם נעורר אותה ע"י לימוד זכות היא תואר בחזק יותר אצלו ותתחזק בו לעוררו עד לתשובה שלימה.

- לח. ועיין תורה נד הנ"ל בלשון שהביאה מוהרנ"ת בלקוטי עצות – ערך נגינה אות ח. – שמיעת קול נגון על כלי זמר ממנגן כשר לשם שמים הוא דבר גדול, כי על ידי זה מכניעין ומבררין המדמה/מ^ט ודוחין העצבות רוח וזוכין לשמחה. ועל ידי זה נשמר הזכרון, דהיינו לזכור בעלמא דאתי ולהבין הרמזים שהשם יתברך מרמז לו בכל יום להתקרב אליו, גם על ידי זה יכולין להשיג בחינת רוח נבואה רוח הקדש:
- לט. ועיין תורה נד – שתיקון המדמה על ידו יוצא מבהמיות דהיינו לשון הרע, מנגן רע, עיין שם שלשה"ר היא הסתלקות הדעת, בחינת: "מוציא דבה הוא כסיל", דהיינו שנסתלק ממנו הדעת. ועל ידי זה נופל מאהבת השם יתברך, לאהבות הבהמיות. ואז מתגבר עליו כח המדמה, שהוא כח הבהמיות. ועל ידי הכח המדמה, נפגם הזכרון ונופל לשכחה: וכששוכח את הש"י לא יכול להבין רמזיו והוא מנגן רע ומדבר רע בחי' עצבות רוח ולא יכול לשמוח במשלח ידו.
- מ. עוד עיין תורה רפב – שמי שיודע למצא טוב בכל אדם אפילו רשע זה בחי' חזן ומנגן כשר דהיינו שיודע לברר טוב אפילו מתוך הרבה רע. ועי"ש ביאור הלקוטים שמבאר שחזן שם הכוונה לחזן שמבואר אצלינו, שהוא המנגן הכשר/י^ט שלפ"ז בנין המשכן שמבואר שם שנעשה ע"י שמוצא טוב בכל יהודי אפילו רשע,, הכוונה לעיקר המשכן שהוא קה"ק שבו הכרובים ובנינם הוא החזרתם לכמו שהיו בזמן עשייתם פנים מול פנים, כי מבואר שם שע"י שמוצא נקודה טובה ביהודי ומדבר ממנה הוא מאיר אותה ומחזקה ועי"ז עולה האדם ממדרגתו ואפשר כך להחזיר את כל ישראל בתשובה, שע"י חוזרים הכרובים פב"פ כמבואר בגמ' ב"ב צט: וברשב"ם שם. כמבואר אצלינו על מאחז"ל קנה לך חבר.
- מא. וקול הנבואה (שרש הניגון) היוצא מבין הכרובים הוא ההבל/י^{טא} שאין בו חטא של התינוקות/י^{טב} כי התינוקות הם בחי' הכרובים/י^{טג} כמבואר בגמ' סוכה ה: שפניהם פני תינוקות. ולכן כשישראל לא עושים רצונו של מקום אזי הדבר נוגע לכרובים שפונים זה מזה לבית (רמז לביטול היחוד והשפע) ונוגע לתינוקות שנחסר מהם החיים. וכמבואר בגמ' שבת לג עה"פ ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים, (משכנות לשון משכן ומשכון). כי כיון שחרב המשכן נלקחים התינוקות שנתמשכנו עליו.
- מב. עוד עי"ש באותו מעשה הנ"ל ז' בטלעס יום רביעי משתי צפרים שנאבדו ומחפשים זה את זה ועמדו כ"א ליד מדינה ורחוקים אלף פרסאות זו מזוי"ז וביום באים צפרים לנחמם ושחמים^{יג} אבל בלילה מיליין מאד

^{טט} מדמה הוא כח הדמיון שיש במח שעשוי לשרת את השכל כי לשכל תפיסה רק בדברים שכליים רוחניים וכדי שיוכל לתפוס בשכלו דברים גשמיים יש כח הדמיון אבל כשמתגבר כח הדמיון על השכל אזי התפיסה שלנו בדברים רוחניים נעשית מגושמת ומכאן אחיזת היצה"ר להמשך אחר כל הבלי עוה"ז כי כשאין תפיסה ברוחניות שתאזן ותמשוך אותנו לרוחניות אזי כח הלב נמשך אחר הגשמיות לכן צריך מאד להשתדל לברר את המדמה לעשותו רק משרת השכל ולא יותר כלל וכח המדמה נקרא פרעה ומקומו בעורף ואחיותו במיצר הגרון וכל רצונו להפוך את מיצר הגרון לבחי' ארץ מצרים במקום שיהיה בבחי' בית המקדש דהיינו חיבור שמים וארץ ומבואר בתורה סב שיש בכוחו לינוק מדבורים שאינם זכים ומכח זה להפיל את האדם למוחין דקטנות ועי"ז מתגבר המדמה על השכל.

^י ביאה"ל – כי זה הקול בעצמו שקרא השם יתברך, הוא בחינת קול התינוקות, שהוא קול הכרובים שהיו בדמות תינוקות

^{יא} מדוע הקול הבא מהכרובים לתינוקות נקרא הבל? אולי אפ"ל עפ"י הארז"ל שער רוח"ק בתחילתו (עיין ערבי נחל שמות) החילוק בין נבואה לרוח"ק, שבנבואה מתלבש קול או דיבור שלו או של צדיק אחר בקול או דיבור או הבל שלו, אבל רוח הקדש היא שהבל שלו או של צדיק אחר מתלבש בהבל (או דיבור או קול) שלו. ותינוקות של בית רבן אינם נביאים אלא יש פיהם הנקי מחטא נצנוצי רוח הקדש שהיא הבל (שהוא בחי' קול מלאכים שנבראו מהבל דבורי צדיקים) המתלבש בהבל פיהם, ואע"פ שהקול שיצא מבין הכרובים לקרא למשה היה קול של משה שהתלבש בקול של משה כמבואר שם, הכוונה שהבל פי התינוקות הוא בחי' קול הנבואה של משה, כמו שרוה"ק הוא בחי' נבואה במדרגה נמוכה. ועי"ש שדוד המלך הוא ראש לבעלי רוח הקדש, דהיינו שהבל פיו של פעם התלבש בהבל פיו של עכשיו. ומהמבואר אצלינו שהוא המנגן הכשר השלם משמע למעשה בזה עיקר עסקינו, ואנו צריכים לשאוף לכל הפחות להיות כתינוקות של בית רבן, ולטהר את הלב עד שיהיה ההבל שלנו שאין בו חטא, ולכל הפחות שההתבודדות שלנו יהיה ניגון קדוש בחי' רוח הקדש כמבואר בתורה קנו. וכמבואר בלק"ה אפוטרוס שעיר הדבור שצריך לעשות לקול הכוונה דבורי אמת בהתבודדות.

^{יב} עיין לק"ה שחיטה ד' יד – התינוקות מקבלין הבל פיהם מהמשכן ובית המקדש (כמונבא במקום אחר בהתורה אַזְמַרָה לְאַלְקֵי בְעוֹדֵי בְּסִימָן רַפְבּ). וְעַקֵּר מִקְבְּלֵי מִבֵּית קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים מִבֵּין הַכְּרוּבִים, כִּי כְּרוּבִים אֲנֹפִי זֹטְרֵי (סְכָה ה:), בְּחִינַת תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבֵּן, כִּי מִשֶׁם הֵם מִקְבְּלֵי הַבֵּל פִּיהֶם הַקְּדוֹשׁ.

ומצינו בחי' נבואה בתינוקות עיין ב"ב יב: וזה שמות קע. לזימנין נבואה נפיל בפום ינוקן יתיר מחד נביאה וכו'

^{יג} סוכה ה: וחגיגה יג: – מאי כרוב אמר רבי אבהו כרביא שכן בבבל קורין לינוקא רביא

וזה הקדמה דף א: – בשעתא דקשת אתחזי כרין אתגליין אינון ובההיא שעתא עת הזמיר הגיע עדן לקצץ חייבין מעלמא, אמאי אשתויבו, בגין דהנצנים נראו בארץ ואלמלא דנראו לא אשתארון בעלמא ועלמא לא אתקיים, ומאן מקיים עלמא וגרים לאבהן דאתגליין, קל (קול הבל פיהם של) ינוקי דלעאן באורייתא (שיפה כוחם לגרום היחוד) ובגין אינון רביין דעלמא עלמא אשתויבו, לקבליהון (עליהם נאמר) (שיר א') תורי זהב נעשה לך אלין אינון ינוקי (תינוקות) רביין (ילדים) עולמין (בחרים), כולם בכלל תינוקות של בית רבן) דכתיב (שמות כח) ועשית שנים כרובים זהב: (דהיינו שתורי זהב שבשיה"ש הם בחי' כרובים זהב שבחומש וכדאיתא בסוכה ה)

^{יד} וצ"ע מה הכוונה שרחוקים אלף פרסאות. אולי רומז למלכות שירדה מאצילות לבריאה וכיון שמעולם לעולם תק פרסה וכן עובי כל עולם לכן הריחוק הוא אלף פרסאות.

^{טו} צ"ע מדוע שמחמים? אולי כיון שאע"פ שעדין רחוקים אבל עכ"פ אין לסט"א יניקה ביום אלא בלילה כמבואר בע"ח בשער הקליפות פ"ב כמבואר בפנים. ואולי לכן נקט רבינו לשון מיללין כי יללה היא ניגון של סט"א כמבואר בתורה רכו. אבל שמחה דקדושה היא ניגון קדוש. והנחמה כידוע (יתבאר באריכות בתחילת תורה ד) היא כשמבין שגם הריחוק הוא טוב מאד, כי הכסופים בעצמם הם בחי' קרוב ודביקות נפלא, נמצא מה שאמר שם שאמרו להם עדין אפשר שתמצאו זה את זה זה חיווק אבל לא ממש הנחמה. ולפ"ז הביאור שביום

וא"א לסבול קול היללה וכל השומע מילל עמהן, והיו שם עשרה צדיקים שהתפארו בנגינתם והתפארו כסדר מעלתם והשנים ההגדולים שבהם אחד ידע לעשות בקולו כמו תוף^י והשני כמו קול יריה מרובה, וכולם היה סברא שבנגינתם יכולים לתקן את הבת מלכה, אבל בעל הצוואר העקום שעלה על כולם הוכיח להם שרק הוא יכול כי צריך לזה להשליך הקולות^י דהיינו קול כמו שלו סמוך לה וכמו שלה סמוך לו כך מושכן זה אל זה ומחזירין זל"ז.

מג. ובלק"ה נדרים הלכה ג' אות לו בביאור המעשה כתב שרומזו לצפרים שהם שרש הנבואה שרומזים להקב"ה והשכינה וכמבואר בתיקונים שרומזים לשני הכרובים שמשם הנבואה כמ"ש וישמע את הקול מבין שני הכרובים. וזהו שמובא שכשעושים רצונו של מקום הם פב"פ וכשלא עושים אזי הם אב"א. והצדיק שיודע להשליך קולות זכה לקול משם. וזה בחי' קול השופר ולכן בשופר מקבצים את כל הנדחים כמ"ש ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים וכו' והנדחים וכו'.

מד. כח הניגון לחבר את הכרובים ולקרב הצפרים ואת ישראל להקב"ה רמזו בתורה שלנו על מאמר חז"ל וקנה לך חבר עי"ש ומבואר עוד בלק"ה נשיאת כפים [הו] [עפ"י תורה רלז/י"ז] ושיחות הר"ן רעג) וז"ל שם – עיקר התקשרות והתחברות אור אותיות התורה אל הספר שזהו בחינת תיקון שברי לוחות כנ"ל, הוא על ידי ניגון וזמרה להשם יתברך שהם בחינת כל השירות והתשבחות שאומרים להשם יתברך שזהו בחינת כל ספר תהלים שיסד דוד המלך עליו השלום שכלול מכל העשרה מיני נגינה. כי עיקר התחברות שני דברים הרחוקים זה מזה מאד שהם כמו שני הפכים, עיקר התחברותם על ידי ניגון כמו שכתב אדמו"ר ז"ל (בסימן רל"ז) שזהו בחינת הפעם ילוה אישי אלי שאמרה לאה כשנולד לוי שהוא בחינת סטרא דנגווא. כי עיקר הדביקות וההתחברות להשם יתברך מזה העולם השפל והגשמי והנמוך מאד הוא על ידי ניגון וזמרה/י"ט.

היו מתנחמים בניגון קדוש של שמחה וגעגועים שזה בעצמו בחי' דביקות, אבל רק מכח התקוה שיזכו עוד גם להתקרב ממש. אבל בלילה מחמת יניקת הסט"א נהפך הניגון ליללה ועצבות.

וצ"ע מה הכוונה שרחוקים אלף פרסאות. אולי רמז למלכות שירדה מאצילות לבריאה וכיון שמעולם לעולם תק פרסה וכן עובי כל עולם לכן הריחוק הוא אלף פרסאות

^י מבואר מזה טוד הניגון שאפילו דפיקות הן קול ניגון שיכול למשוך את האדם לכאן או לכאן.

^י ענין השלכת קולות מבואר בלק"ה נדרים ג' לו שמצינו בשמואל ועלי שהקב"ה השליך קול שרק שמואל שמע ולא עלי ואולי אפ"ל שהבת קול שהיו שומעין צדיקים זה גם בחי' השלכת קול. ועוד עיין תורה ח תנינא שהתוכחה היא בחי' קול ה' ועיין תורה כב שהצדיקים למודי ה' כמו משה לישראל היו מגדלים החטא ולהקב"ה מקיינים אותו ונ"ל שזה בחי' השלכת הקול לקרב ישראל והקב"ה זל"ז. גם צ"ע בשלמה להשליך קול הוא יודע אבל כיצד יודע לעשות קולו כקול ה' ולהקב"ה כקול ישראל ונ"ל כיון שהצדיק כמו ממוצע בבחי' מה שכתב במשה רבינו איש האלקים ודרשו חז"ל (בילקוט שמעוני) מחציו למטה איש ומחציו למעלה אלקים.

בעל הצוואר העקום שמשליך קול כקולה על ידו ובקולו על ידה ומקרבם עיין מעב"נ א נב מה שהביא ביאור לשיר השירים ראשון לציון מבעל האור החיים שכתב כעין זה עי"ש שואל למה נקרא שיר השירים וביאר משל למלך שגרש את המלכה עד שנראה שלא ישובו יותר ועמד בנו והבין ששניהם בותר ליבם רוצים לשוב זל"ז ועמד וחיבר שיר על רצונה לשוב אליו ושיר על רצונו לשוב אליה והיינו שיר השירים.

עוד עי"ש במעב"נ מבאר ענין הרמזים המבואר תורה נד הוא בחי' הקולות ששולח הצדיק לקרב את הצפרים והם בחי' הנביאים ששולח להחזיר ישראל בתשובה וכן הכרוזים הנשמעים בלב כל אחד עי"ש שמבאר שבאמת בפנמיותם לא נתפרשו הצפרים ורק מצד החזונית לא שומעים זה את זה וזה הריחוק ועי" הצדיק בעל הצוואר העקום נשמע קולם זה לזה שזה בעצמו יחודם בבחי' ראוה מדברת וזהו שמצד אחד שולח לנו רמזים להתקרב אליו ומאידך מעורר אותנו לקרא אליות' בתורה ותפילה. וכן הכרובים יחודם הוא מה שקוראים זה לזה כדרך המלאכים דכתיב בהם וקרא זה אל זה וזהו ויקרא ה אל משה לשון חיבה כי הקריאה היא בחי' יחוד כנ"ל. ועיין לק"ה אבידה ומציאה ג' יד שכל הנגונים בחי' קריאה – כי כל הנגונים והשירות הם בחי' קריאה שהוא בחי' קול בחי' המשכה כי ע"י הקריאה שקוראין את חבירו נמשך ובא אליו ואח"כ מדבר עמו שזהו בחי' שיר וניגון שע"י קוראין וממשיכים אותו ית' אלינו ואח"כ אנו מדברים לפניו כל צרכינו. כי עיקר ההמשכה והחיבור הוא עי" בחי' ניגון שהוא סטרא דלוי בבחי' הפעם ילוה אישי אלי כו' כ"ש אדמו"ר ז"ל במ"א. וזה בחי' מה שאומרים פסוקי דזמרה קודם התפלה כי עי" ניגון וזמרה קוראין ומשיכין אותו ית' אלינו ואח"כ יכולים להתפלל לפניו כל צרכינו.

^י תורה רלז – עקר הניגון והקלי שיר הביא לוי לעולם, כמובא בזהר (שמות י"ט): שְׁעָרָה הַנִּגּוֹן מִסְטָרָא דְלֵוִי, וְזֶה שְׁאֵמְרָה לְאָה: "הפעם ילוה אישי אלי" (בראשית כ"ט). שְׁעָתָה הַפֶּעַם שְׁנֹלֵד לְוִי שְׁעַל יְדוֹ בְּאֵ בְחִינַת הַנִּגּוֹן וְכִלִּי שִׁיר לְעוֹלָם הַפֶּעַם יְלוֹה אִישִׁי אֵלַי בְּיָדַי, בִּי הַתְּחַבְּרוּת שְׁנֵי דְבָרִים הוּא עַל יְדֵי נִגּוֹן וְכִלִּי שִׁיר, וְהָבֵן. וְזֶה בְחִינַת פְּלִי זְמֵר שְׁמִנְגִינָן עַל חֲתָנָה.

וצ"ע עיין בראשית פרק ד' דור שמיני לקין היה יובל בן עדה ולמך ושם פסוק כא כתוב בו שהיה אבי כל תופש כנור ועוגב. עי"ש רבי סעדיה גאון שהיה מחבר כתבי נגינה. והרד"ק כתב שהיה הראשון בחכמת הניגון. ועי"ש מלבי"ם שיוכל לקח לחלקו את הנהר השני הסובב את ארץ כוש ששם הזמרה והניאוף והוא היה ההתחלה אל הזמרה והניגון. וכו' והגם שאח"כ שב הניגון לדבר נכבד הממציא הראשון היה להמשיך לב נשים ועי"כ שמו עוגב מלשון שיר עגבים.

צ"ע הרי גם יובל שלו היה ממשיך לב הנשים אליו ומה חידש לוי. ואמנם לוי חידש שהניגון נהפך לדבר נכבד לכבוד שמים אבל הטבע שהניגון מושך כבר היה קודם ולא בגלל שהוא מסטרא דלוי לשון לויה. וצ"ע. ונ"ל שיוכל חידש חכמת הניגון והמשיכה שלו נבעה רק מצד נעימות הניגון, אבל לוי חידש משיכה דקדושה להקב"ה מכח הניגון. (כמבואר בזהר שמות יט) ואע"פ שבתורה רכו מבואר שגם המשיכה לניגון יללה של ערב רב היא מכח המשיכה של לוי צ"ל שזה מצד הרגשת החסרון שגורם לו קול ה', אלא שהוא רץ למלא אותו בתאוה (כמבואר בלק"ה ע"ת ה' ו').

^י עיין לק"ה אפוטרופוס ג' אות ה' – וע"כ יש להקול כח גדול להמשיך את האדם אליו ית' מחמת שנמשך בשרשו ממקום גבוה מבחי' התנוצצות אלקות.

וכמו שרואין בחוש שאפילו האדם הרחוק מאד מהשם יתברך ומונח בדיוטא התחתונה על פי רוב על ידי ניגון נתעורר להשם יתברך ומוזכיר את עצמו היכן הוא בעולם. רק כששומעין הניגון ממנגנים רשעים או קלים המצוים עכשיו ביותר אזי יוכל להזיק לו ביותר כמו שכתוב במקום אחר (בסימן ג' לקוטי א). אבל כששומעים ניגונים וזמירות מאנשים כשרים באמת המכוונים את לבם להשם יתברך או כשמנגן בעצמו איזה ניגון וכונתו לשמים יכולים להתעורר על ידי זה מאד להשם יתברך, ובמו ששמעתי מאדמו"ר ז"ל. כי עיקר החיבור והדביקות מעולם הזה הגשמי להשם יתברך שהוא מרומם ונשגב מאד. בפרט מי שחטא ונתרחק מאד מאביו שבשמים הוא על ידי ניגון וזמרה שהוא בחינת כל השירות והתשבחות שאומרים להשם יתברך. ועל כן יסד דוד המלך עליו השלום כל ספר תהלים שכלול מכל העשרה מיני נגינה כמו שאמרו רז"ל. עכ"ל מוהרנ"ת שם.

סיכום

יסוד סוד הניגון הוא שיש קול ישר וקול חוזר והמנגן הכשר הוא זה שיודע לברר את קול הישר מקול החוזר המעורב בו.

בגשמיות בכלי נגינה כגון בכינור, קול הישר הוא היוצא מהמיתר, וקול החוזר הוא מה שחוזר מתיבת התהודה, והמנגן המוכשר יודע לתת משקל נכון בין שני הקולות האלה לבנות קול מעורב יפה. אבל בנמשל דהיינו בניגון דקדושה הרוחני, הקול הישר הוא קול ה' הקורא לשוב אלי, והקול החוזר הוא הבלי עוה"ז הקוראים לאדם להגדר אחריהם, והניגון דקדושה הוא לא לערבים כנ"ל, אלא להפך כיון שהם כבר מעורבים, צריך להיות שומע בתוך הניגון המעורב, רק את הקול הישר, ואותו לנגן ולהחזיר להקב"ה, והוא בנין המלכות, אבל אם ח"ו נגרר אחר קול החוזר ומנגן אותו אזי ח"ו מפיל את המלכות.

ועומק כוונת רבינו כאן בתורה הוא שקול הישר והחוזר הוא כל מה שאנו שומעים באוזן ובלב דהיינו בבחי' דהיינו כל הקולות הנקלטים מבחוץ. הם נקראים קול ולא ניגון.

וניגון הוא כל מה שאנו מדברים בפה ובידים ובכלים דהיינו במלכות דהיינו כל קולות היוצאים מאיתנו לחוץ כח הקול ששמענו, דהיינו עשות דבור לקול, שבזה תלוי תיקון ובנין המלכות או ח"ו חורבנה ונפילתה. נמצא כשאדם נמצא לבדו ומנגן אזי הקול הישר ששומע הוא קול ה' בליבו, וקול תאוותיו שבליבו, ואזי כל מלחמת ניגונו היא בליבו.

אבל כשאדם שומע ניגון מאדם אחר, אזי מתערב בקולות שבליבו עוד קול מעורב כפי המנגן, שממנו הוא שומע, אם הוא מנגן כשר אזי הקול הנשמע ממנו רובו ישר ומיקל על השומע לנגן בקדושה, ועם הוא מנגן לא כשר, אזי הקול הנשמע ממנו רובו קול החוזר קול רע שמקשה על השומע לנגן בקדושה. אבל כששומע ניגון מצדיק אזי כולו קול ישר שרק מועיל מאד להמשך על ידו אל הקב"ה לעשות רצונו ית' דהיינו תיקון ובנין המלכות.

נמצא שאדם תמיד שומע קולות ותמיד בכל מעשיו ודיבורו ואפילו הרהור ליבו הוא מנגן. כי כל מה שאדם עושה בבחירה הוא ברור רוח טובה מרוח רעה דהיינו בחי' ניגון, אמנם ניגון ממש הוא דווקא קול היוצא מהאדם אפילו קול הכאת תוף וכ"ש דיבור ממש, אבל בהם לא כל כך ניכר סגולת המשיכה שיש בניגון ממש בכלי נגינה שמושך לב השומע אחריו בבחי' הפעם ילווה אלי אישי, לכן עליו עיקר כוונת רבינו שמועיל עבוה"ש או ח"ו יכול להזיק.

נמצא מה שאדם פולט הוא לגבי עצמו נקרא ניגון ולגבי חבירו נקרא קול מעורב ומה שהוא קולט מחבירו לגביו זה קול מעורב ולגבי חבירו זה ניגון.

לכן עיקר תיקון הנגינה היא לדעת לשמוע בכל תערובת את קול הישר שבו ומי שלא זכה לכזה ברור מדמה אזי אסור לו לשמוע ניגון אלא מצדיק.

עד כאן ההקדמה

הערה – היכן שנזכר ר"ת מעב"נ הכוונה לביאור הרש"מ קרמר שליט"א הנקרא מעיינים בנחלים חלק א' וחלק ב' וכל חלק מחולק לאותיות. מעב"נ א' א', הכוונה לחלק א את א'.

תורה ג' סאן

בתורה זו מתבאר מאמר החמישי ממאמרי רבה בר בר חנה בגמ' בבא בתרא עג/כ"ו כפי שרשב"ח בעצמו ביאר לרבנו כמבואר בחיי מוהר"ן סימן ה' ע"א.

[סד] אמר רבה בר בר חנה חנא סה לדידי חזוי לי האיסי אקרוקתא דהוהסי כי אקרא דהגרוניא ואקרא דהגרוניא כמה הוי שיתין בתי אתא תנינא בלעה אתא פושקנצא ובלעה לתנינא וסליק ויתיבסי באילנא. ת"ח כמה נפיש חילא דאילנא : ע"א]

רש"י עב אקרוקתא, צפרדע/ע"ג. כאקרא דהגרוניא גדול היה כאותה כרך. ואקרא דהגרוניא כמה הוי שיתין בתי. תלמודא [ע"ד] קא"ל קאמר לה/ע"ה. אתא תנינא רבה קא"ל. פושקנצא עורב נקבה. התרגום לפי הרשב"ם –

אמר רבב"ח ראייתי צפרדע שהיתה גדולה כמו הכרך שנקרא אקרא דהגרוניא. ואקרא דהגרוניא היא שישים בתים, בא תנין ובלע את הצפרדע ובא עורב נקבה ובלעה את התנין ועלתה העורב שבתוכה התנין שבתוכו הצפרדע הגדולה ככרך של ס' בתים וישבה על ענף באילן, בא וראה כמה גדול כח (הענף) האילן.

ולפי רבינו (כפי שיבאר בסוף התורה)

אמר רבב"ח ראייתי ששרש בנין המלכות (צפרדע) שהוא קול היוצא מבחי' שתי צפרים חיות טהורות יכול אדם לעשות לו דיבור וע"ז לנגן אותו ולשמוע אותו בכל ניגון ע"י שיקרא בגרון גמרא שהיא בחי' שישים מסכתות (שיתין בתי) אבל אם לומד שלא לישמה בבחי' רבה קאמר לה דהיינו להיקרא רבי (במקום לעשות לו רב דהיינו תיקון המלכות) אזי יבלע הנחש (התנין) את קול לימודו הזה/ע"ו (צפרדע) (לגרום לו לשנוא חכמים פל"ח) והעיצה למי שרוצה ללמוד לשמה ולא מצליח שילמד בלילה (בחי' עורב) כי הלילה בולע/ע"ז את הנחש מכח החוט של חסד/ע"ח (בחי' אילן אשר דאברהם איש החסד) שנמשך על הלומד בו. שהוא החן הנשפע עליו מכח

^{כב} כך היא גרסת הגמרות שלנו – ואמר רבה בר בר חנה לדידי חזוי לי ההיא אקרוקתא דהויא כי אקרא דהגרוניא ואקרא דהגרוניא כמה הויא שיתין בתי אתא תנינא בלעה אתא פושקנצא ובלעה לתנינא וסליק ויתיב באילנא תא חזי כמה נפיש חילא דאילנא. אמר רב פפא בר שמואל אי לא הואי התם לא הימני.

^{כג} חיי מוהר"ן – אות ה – התורות שנקאמרו על מאמרי רבה בר בר חנה אמר רבנו זכרוננו לברכה שאמרו בשם אומרו הינו בשם רבה בר בר חנה בעצמו. גם בעת שהתחיל לגלות תורות על מאמרי רבה בר בר חנה אז ספר שרבה בר בר חנה בא אליו ושחר פניו ואמר מדוע אינו משים לב להמאמרים שלו, ובקש אותו על זה שישים לבו עליהם, והוא יגלה לו בהם חידושים נפלאים ונוראים:

^{כד} בבא בתרא עג: מאמר חמישי ממאמרי רבב"ח שם ועיין חיי מוהר"ן אות ה' שרבינו מפרשו בשם אמרו.

^{כה} גם דפירר חנא, בתולד ומתרוצו - תנה

^{כו} בתולד ותשכס - חזי

^{כז} בתשכס - והיא

^{כח} בתשכס - דהוי

^{כט} בתשכס - יתיב

^ע דפירר - חילא, בתקפא - חילא, בתולד ובתולד - חילא, ובתשכס - חילא

^{עא} תרגום – אמר רבב"ח ראייתי צפרדע שהיתה גדולה כמו הכרך שנקרא אקרא דהגרוניא. ואקרא דהגרוניא היא שישים בתים, בא תנין ובלע את הצפרדע ובא עורב נקבה ובלעה את התנין ועלתה העורב שבתוכה התנין שבתוכו הצפרדע הגדולה ככרך של ס' בתים וישבה על ענף באילן, בא וראה כמה גדול כח (הענף) האילן.

^{עב} בתולד ותשכס - רשב"ם

^{עג} בערוך מבואר שאקרוקתא היא צפרדע נקבה והזכר נקרא אקרוקא.

^{עד} כך גרסת העין יעקב שבה לא נגע הצנור כמבואר בהקדמת המדפיסים על עין יעקב

^{עה} ע"ה צ"ע כאן ובהמשך רבה קאמר לה. מה הכריח את רשב"ם לפרש שלא רבב"ח אמר את הכל. אבל לפי רבינו זה נפלא כי דבריו הם חלק מהפירוש של המעשה.

^{עו} צ"ע מה הכוונה בולע? ומבואר שלימוד כדי להקרא רבי, אינו חשוב לתקן את הגרון, והיא מחשבה המזיקה לתיקון המלכות, אבל צ"ע כי לשון בולע, משמע שנעשה מזון לסט"א, דהיינו שיונק ממנה חיות להמליך את מלכות הסט"א, תאוות ומידות רעות, דהיינו שלא רק שלומד להקרא רבי דהיינו תאוות הכבוד, אלא עוד נותן כח לסט"א. ואולי הכוונה למבואר בתורה יב וכח שע"י לימוד גמ' שלא לישמה מתחזקים הרשעים לדבר עתק ובז על הצדיק, ע"ש. וכן בתורה ריד שתלמוד גמט' שם של הקליפה לילי' וכשלומד שלא לישמה מקבלת כח להתאוות מהלימוד בעצמו.

^{עו} בולע – לשון כסוי, כמ"ש במדבר ד' כבלע את הקדש", דהיינו שמגן ומכסה על הלימוד מפני הנחש. (מעב"נ)

^{עז} צ"ע כי בסיפור כפי שסיפרו רבב"ח משמע שהלילה בלע את הנחש קודם שישב על האילן דהיינו חוט של חסד, ואילו לפי רבינו רק מכח החוט של חסד יכול הלילה לבלוע את הנחש. ואולי אפ"ל כי לחוט של חסד זוכה בלילה מכח סיעתא דשמיא שמקבל מהצדיקים והקב"ה המקשיבים לקולו, אבל החוט של חסד לא פועל בלילה, אלא אחרי הלילה שישאר מחובר אליו ית', להיות מסוגל לשמוע ניגון

מסירות נפשו ללמוד בלילה שעי"ז מטה הקב"ה כלפי חסד לקבל עבודתו (כך משמע בזהר לך לך צא). והוא הסיעתא שמקבל מהצדיקים המקשיבים לקולו בג"ע ובפרט אלה שלומד את חידושיהם שמטים כלפי חסד לברר עבודתו ולהעלותה למעלה אע"פ שאינה בשלימות (כך משמע בתורה יב ומדיוק יתיב באילן דהיינו אברהם).

עתה יבאר רבנו סוד הניגון, והתועלת בשמיעת מנגן כשר, והנזק בשמיעת מנגן רשע, וכיצד להתגבר עליו. ותחלה מבאר רבינו מהיכן לוקח המנגן את נגינתו, ומחלק שמנגן כשר לוקח מהמקום שממנו לוקחים הנביאים את נבואתם דהיינו משתי צפרים חיות טהורות שהן יונקות מאתר דנביאין ינקין. ומנגן רשע לוקח מצפרים אחרות שבקליפה, שהן יונקות מדדי המלכות.

בשער קליפות להאריז"ל ובמתוק מדבש על זוהר ויחי ריז: מבואר שהנביאים יונקים נבואתם מנצח והוד דמלכות דאצילות, שהם נקראים דדי המלכות, ומשם יונקות הצפרים. והצפרים הן חכמה ובינה של נוקבא דקליפת נגה דאצילות.

ולפ"ז קשה מה שאמר רבנו שמנגן רשע יונק מצפרים אחרות, הרי הן אותן צפרים חר"ב דנוק' דקליפת נגה דאצילות.

וצריך לומר כוונת רבנו שכיון שהצפרים הם בקליפת נגה וידוע שקליפת נגה היא בחי' ממצע שמי שהוא כשר מעלה אותה לקדושה ומי שהוא רשע מוריד אותה לקליפות. לכן אומר רבנו שמנגן רשע לוקח נגינתו מצפרים אחרות הכוונה לאותן צפרים, אלא כיון שהיא קליפת נגה, והוא הוריד אותן לקליפה והן נחשבות אחרות, ואילו מנגן כשר העלה את קליפת נגה וכלל אותה בקדושה לכן נחשב שיונק מצפרים של קדושה. גם בלק"ה אפוטרופוס ג' ה' מוהרנ"ת מבאר ששניהם לוקחים את אותו הקול, אלא שמנגן כשר עושה לו דיבור קדוש, ומנגן רשע יונק ממנו חיזוק תאוותיו.

ומבאר שם שהקול הזה הוא יקר מאד, פי על ידו עקר הדבקות וההמשכה לה' יתברך. ...כי שרש הקול, שהוא בחינת מחין, הוא ממקום גבה ועליון מאד מבחינת התנוצצות אלקות שמתנוצץ לכל אחד בדעתו. פי ה' יתברך ברחמי ממצים את עצמו בכמה צמצומים להאיר לכל אחד בדעתו התנוצצות אלקות ובה מרמוז לו וקורא אותו שמשך אחריו וזאת ההתנוצצות הוא בחינת קולות שבאין מלמעלה לקרות את האדם שמשך אחריו יתברך וכל הקולות נמשכין משם. ועל כן יש להקול כח גדול להמשיך את האדם אליו יתברך מחמת שנמשך בשרשו ממקום גבה מבחינת התנוצצות אלקות, פי עקר התגלות אלקות הוא בחינת קול, בבחינת קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים זולתי קול.

והאדם צריך לעשות לו דיבור קדוש פי הקול פוגע בהמח בבחינת קול מעורר הפונה, עקר שלמותו כשנמשך לתוף הלב עד שיתחמם לבו על ידי זה בהתלהבות דקדושה עד שיזכה לדבורים קדושים בבחינת חם לפי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני.

והרשע לוקח את הקול הזה שדייקא כיון שהוא עדיין קול בלא ציור של דבור כי כל זמן שאין הקול מתיחד עם הדבור יש עדין אחיזת הסטרא אחרא שעקר אחיזתם מעלמא דפרודא מבחינת הקול שרחוק מהדבור שמשך אחיזת אמות העולם והרשעים שאחיזתם מבחינת קול נגון דסטרא אחרא, דהיינו ממנגנים רשעים שיש להם כח להמשיך את האדם חס ושלום, להבלי עולם הזה ותאחזתיו.

הנה מי ששומע/טו נגינה/פ [א] ממנגן רשע/פב [ג] [ד] או ממנגן שלא לשם שמיעה/פה (בלק"ע/טו)
 כתב שלא לשם שמיעה כלל) קשה ומזיק/טו לו לעבודת הבורא/פח [ט]. כי כל תאוותיו של המנגן באים

מכל מנגן, ולברר הטוב בכל קול, כי בלילה לא נצרך לחוט של חסד, כי זוכה לחסד עצמו, אבל ביום נשאר רק רשימו ממנו שזה בחי' חוט.

^ט צ"ע מדלא נקט מקשיב משמע שכל שמיעה, ומאידך "וישמע יתרו" משמע שמיעה ממש, המביאה לידי מעשה, אבל באמת כבר שם אומר המדרש שכולם שמעו ורק יתרו בא, וא"כ צ"ע מאי "ששומע", האם כל שמיעה מוזיקה או דווקא כשמקשיב היטב.

ועיין לקמן בתורה ד"ה והוי דן את כל האדם לכף זכות, מבאר שע"י שמיעה כנ"ל, מתקן המלכות, ועי"ש הגה מנוסחאות והגהות מכתב יד שבצידי הגליון של הכת"י, כתוב שע"י ששומע ניגון ונכלל בו, וכשמנגן בשמחה, גם הוא משמח את עצמו בהשי"ת, וכשמנגן בהתעוררות גם הוא מתעורר את עצמו, ומזהרה בתשובה אזי הוא מתקן וכו'. ולפ"ז משמע שמיעה היא דווקא כשנכלל בו. ועיין תורה רבו ותורה רלו שהניגון מסטרא דלוי לכן מושך להילות אליו ולפ"ז אם לא נמשך לא נקרא שמיעה. גם עיין תורה קלד, ומז תניא, לגבי שמיעת תורה, שצריך הרב לומר באופן שכל אחד ישמע רק מה שראוי לו ומבאר שם שאע"פ שכולם שומעים אבל שמיעה ממש כשל יתרו אותה אסור שישמע אלא כל אחד רק את הראוי לו.

^ב צ"ע מה נכלל בשם נגינה? וכיצד מוזיק ניגון של רשע? עיין לעיל בהקדמה שניגון הוא מה שאדם מברר מתוך תערובת קולות ששומע בליבו או באוזניו או בפיו או בכלי נגינה.

נמצא שניגון הוא כגון שחושב רע על חבירו אע"פ שבחבירו יש גם טוב הוא נמשך בלבו להתייחס לרע. וכ"ש אם גם מדבר את מחשבתו. והכי נמי כשמנגן בפיו ומתוך תערובת הקולות, הוא במקום לברר את קול הישר המושך את שומעו לכסופים דקדושה הוא מברר קול ההברא החוזר מהבלי עוה"ז ומושך את לב שמועו לכסוף אליהם.

וממה שמבואר לקמן שהלומד גמרא בלילה יש בכוחו לשמוע ניגון ממנגן רשע, משמע לכאורה שמעורב בקול ניגונו גם קצת טוב וע"י שלומד גמרא יודע לברר טוב גם מתוך הרבה רע. וצ"ע בזה. ואם באמת כך הוא אזי אולי מנגן גוי אפילו ע"י לימוד גמרא בלילה אסור לשמוע.

ונראה שרבנו מדבר בעיקר בניגון ממש בפיו או בכלי שגורם לאדם להקשיב היטב ולהמשך ליבו אחריו (כמבואר בשיחות הר"ן רעג), אבל בעומק הדברים זה כולל גם כל מיני דיבורים רעים שגם הם ניגון של רשע (וגם הם מושכים את הלב לקבלם) אבל אפילו קול כעס של אדם הוא ניגון של רשע שצריך להזהר שלא להתפעל ממנו ולהגרר אחריו לכעס וכן כל כיו"ב ואפילו קול דפיקת מקל שנעשה בכוונה הוא ניגון אלא שקשה שימשוך את הלב כל כך לכך מסתמא אין הזיקו רב.

ועיין ספורי מעשיות ז' בטלעס יום רביעי שכל העשרה צדיקים לבד מזה שצווארו עקום הצטיינו ביכולת הנגינה והתפארו כסדר מעלתם והשנים האחרונים התפארו אחד שיכול לעשות בקולו כמו תוף והשני כמו יריה מקנה שריפה נמצא לפ"ז שניגון הוא אפילו קול דפיקה עד שסברו שעל ידו יכולים הם לקרב את שתי הצפרים זה לזה דהיינו תיקון המלכות בשלימות. ועיין בזה מעב"נ א צג צד. ועיין תחילת שער רוח"ק להאריז"ל שאין שום קול לבטלה כל הקולות שבעולם הם בחי' נבואה וכן גם משמע בתורה כב שבכל הקולות מתלבש בהם רמזים לעורר את הגוף להקשיב לנשמה. אלא שכנגד כל קול דקדושה מתעורר קול הברא רע ולכן צריך ברור המדמה גדול כדי לשמוע רק את קול הישר שבתערובת הקולות.

^{פא} סוד הנגינה עיין תורה נד את ו' ד"ה ולהנניע תורה רפב ולק"ה אפוסרופוס ג' עפ"י תורה ג' ולק"ה פ"ד ואישות הלכה ג' מאת סו סוד הניגון דקדושה עפ"י חכמת המוסיק של המחקרים (המבואר בספר הברית ה"א יז פ"ה)

^{פב} **צ"ע שרבינו** נקט מנגן רשע וכולם הבינו שמתכוין ליוסלה חזן, והרי בזהר מחמייר מאד במכנה יהודי בשם רשע

עיין זהר משפטים קכב. תאנא, ישראל אקרון קדש, ובגין דאינון קדש, אסיר ליה לאיניש למקרי לחבריה בשמא דגנאי, ולא לכנאה שמא לחבריה, וענשיה סגי, כי שם גנאי הוא מהחיצונים ונחשב כאילו משליט כח הרע ומלביש הקדש בסמא וגורם אחיזת החצונים במדרגות העליונות וכל שכן במלין אחרנין, כגון לשון הרע וכיו"ב תאנא כתיב (תהלים לד יד) נצור לשונך מרע וגו', מהו מרע, דבגין לישינא בישא מרעין נחתין לעלמא בגלל לשהירי מחלות יודות לעולם. אמר רבי יוסי, כל מאן דקרי לחבריה בשמא דלית ביה, וגני ליה, אתפס במה דלית ביה כי המדבר לשהירי על חבירו גורם לנכות מהעוונות של מי שדיבר עליו ונחשבים על שם המדבר ונתפס עליהם כאילו הוא עשאו, דאמר רבי חייא אמר רבי חזקיה, כל מאן דקרי לחבריה רשע, נחתין ליה לגיהנם, ונחתין ליה לעלעוי, בר אינון חציפין דאורייתא, דשרי ליה לאיניש למקרי להו רשע. ההוא גברא דלייט לחבריה אדם אחד קילל את חברו, אעבר רבי יוסי, אמר ליה כרשע עברת אמר רבי יוסי למקלל עשית כרשע, אתייה לקמיה דרבי יהודה לקחו המקלל לרבי יהודה לדון על שכניהו רשע, אמר ליה רבי יוסי רשע לא קאמינא ליה, אלא כרשע, דאחזי מלוי כי עשה מעשיו כרשע, ולא אמינא דאיהו רשע, אתא רבי יהודה ושאל לעובדא קמיה דרבי אלעזר, אמר ליה ודאי לא אתחייב, מנלן, דכתיב (איכה ב ה) היה יהו"ה כאויב, ולא אויב, דאי לאו הכי, לא אשתאר מישראל גזעין בעלמא. ע"כ לשון הזהר.

אבל באמת נ"ל שעל רבנו א"א להקשות קושיא כזו וכמבואר בתורה א' תנינא אות יד כיון שחז"ל הזהירו אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, נמצא שצדיק גדול מותר לדון, כי יכול להגיע למקומו, כי נכלל במקומו של עולם. עי"ש.

^{פג} עיין שיש"ק ה"ב קפא

^{פד} **הביאה"ל** הקשה מדוע פתח רבינו במנגן רשע ולא במנגן כשר. ותיירך כדי שיוסלה חזן שהיה שם לא יחשוב לרעע שהוא מנגן כשר. עיין שיש"ק ח"ב אות קפא וצ"ע א"כ למה בלקוטי עצות ובקיצור לקוטי מוהר"ן גם מוהר"ת פתח במנגן דסט"א, (אמנם שינה מלשון רבינו שלא קרא לו רשע. אלא דסט"א).

וצ"ע מדוע לא נקטו לשון נקיה כמבואר בפסחים ג. עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו. ונ"ל כיון שכיון בדבריו ליוסל החזן כנ"ל בהקדמה, לא רצה להניח מקום לפרש כאילו ממעט בחומרת עונו, ובפרט בתאווה הידועה שבה נפל יוסל החזן וכידוע רבינו מיאס תאוה זו במיוחד בתכלית המיאוס. כנראה כי היא עיקר הסטייה ממנו ית' ופגם הקשר והברית עימו ועליה עיקר החרון אף של הקב"ה שע"כ נקראת ניאוף דייקא לשון חרון אף.

ועיין לקמן בהערה מחיי מוהר"ן רטז "רועה זונות יאבד הו"ן" וכתיב "כבוד את ה' מהונוך" ודרשו חז"ל אל תקרי הנוך אלא גרונוך, דנמצא שפגד"ב היא התאוה שבויתר פוגמת בניגון (וכן מבואר בתורה כז אות ו) ובויתר קשה לשמוע ממי שפגום בתאוה זו.

עכ"פ אע"פ שמוותר לחשוש בכל אחד שמא יש לו פניות בשעת ניגונו, אבל אין ללמוד מלשון התורה כאן לעצמינו שמוותר להחליט ולקרא לאיזה אדם מנגן רשע, ובפרט בתורה זו כפי שיתבאר עפ"י הנ"ל, שלשה"ר נקרא ניגון רע וכמבואר בתורה נד כי עיקר ענין הניגון הוא לברר טוב מרע שעפ"ז נתבאר בתורה רפב שחזן כשר הוא זה שיודע למצא טוב בכל אחד. ועוד גם לפי האמור בסמוך לקמן שתיקון הנגינה היא לימוד תורה שבע"פ הרמזו בבחי' עורב, דהיינו במסירות נפש והתמדה (כמבואר בערובין) ומבואר בחיי מוהר"ן אות לד סגולה להתמדה שלא לדבר על שום אחד מישראל כי כל אחד מישראל יש לו אות בתורה וכשמדבר בו מושך עצמו מאותה האות (ועיין מזה גם בשיחות הר"ן צא) ושאל אותו אחד ואם רואים שהוא רשע גמור וגער בו רבינו ז"ל איך אתה אומר על אחד מישראל שהוא רשע גמור הלא נמצא בו בודאי עוד מעט טוב או איזה נקודה טוב ששם אינו רשע והזכיר אז את הענין המבואר בתורה רפב, שכאמור גם היא קשורה לתורה שלנו שמדבר בה מניגון דהיינו לימוד זכות.

^{פה} **צ"ע מהמעשה מיוסלה הנ"ל**, לכאורה היה צריך ללמוד שדווקא התאוה הידועה היא הפוגמת במנגן. וכן משמע בחיי מוהר"ן אות רטז – על ענין חכמת הישר והמליצה הנקרא בלשונם פאזיא, אָמֵר (רבנו) מי שאינו יכול פא זיא והיגו למאס בתַּאֲוֹת הַמְשָׁלָה פְּרָאִינִי אינו יכול פאזיא. פי רועה זונות יאבד הו"ן, ואל תקרי מהונוך אלא מְהוֹנוֹךְ. נְמָצָא שְׂרֹעָה זוֹנוֹת יִאבֵּד אֶת הַקּוֹל וְהִשְׁרִי. וְעַל-כֵּן מִי שְׂאִינִי יְכוֹל פֵּא זִיא שִׁיחֵה אֶצְלוֹ נְמָאָס וּפֵא וְאִיזָה זִיא שְׂתֵהֵה, וְהִיָּה אֶצְלוֹ נְמָאָס וּפֵא, אִינִי יְכוֹל פֵּא זִיא וְהָבִן:

אבל מלקוטי עצות הנ"ל מבואר שאינו כן, אלא כל תאוה וכל ניגון שאינו לשם שמים. ובאמת גם בחיי מוהר"ן לא אמר מי שנואף, אלא מי שלא ממאס התאוה. כי יש שלא נואפים, אבל גם לא ממאסים. ובאמת ברית והקשר עם הקב"ה, בו תלוי כל הלשם שמים, וכל מי שמנגן שלא לשם שמים, זה בחי' פגם הברית והקשר שלו עם הקב"ה. אבל יש בזה הרבה מדרגות, ובוודאי מי שממאס התאוה בתכלית גם ניגונו כשר ומועיל, וצ"ע מי שהוא יותר נקי ממני דהיינו שממאס התאוה יותר ממני, האם יועיל לי ניגונו שהרי ימשוך אותי בניגונו למדרגתו, או כיון שאינו מוזכר לגמרי יכול להזיק לי בניגונו. אמנם מי שלומד גמרא בלילה אין לו לחשוש כל כך כפי שיתבאר.

^{פו} **בליקוטי עצות** (נגינה אות א): "על כן צריך להזהר מאד שלא לשמוע נגינה ממנגן דסטרא אחרא, שאין כוונתו בניגונו לשם שמים כלל, רק בשביל ממון וכבוד והתפארות, כי שמיעת קול נגינה שלו מזיק לעבודת הבורא יתברך".

לביטוי בניגון שמנגן¹⁷, וטבע ניגון למשוך מאד את הלב, כשהמנגן הוא רשע נמשך לב השומע לתאוותיו הרעות.

טעם שהניגון טבעו למשוך את הלב מבואר בלק"ה אפוטרופוס (ג' ה') כיון שהוא בא מאור גבוה מאד, וכמבואר לעיל שהם רגלי עתיק ואור מדה ראשונה שביג תיקוני דיקנא שבאריך, שהן אורות נפלאים שבכתר, שיורדים מעולם האצילות ומתלבשים ברגלי מלכות דאצילות להחיות מתים בעולם הבריאה. ולעיל בארנו שהוא אור ההיחוד התדיר של חו"ב לקיום העולמות המבואר בלק"ה ע"ת ה'.

וצ"ע לפ"ז המבואר בוזהר שמות יט. הובא בתורה רלו שכן הניגון למשוך לקדושה התחדש בלידת לוי בן יעקב ולא. וכמ"ש שאמרה לאה בלידתו עתה הפעם ילדה אישי אלי.

מבואר בוזהר שמות יט. שהקב"ה ברא שירה עליונה שהמלאכים ישירו למעלה, ולא שרו אותה עד שנולד לוי, אבל לא היה לה שלימות עד שהלווים בבית המקדש שרים אותה מלמטה, יחד עם המלאכים השרים אותה למעלה, ולכן נקראים לויים, כי נלווים לשירה של מעלה, כמבואר בוזהר שא"כ היה צריך לקרא להם נלווים אבל נקראים לווים כי לווים אחרים, דהיינו שכל השומע את שירת הלווים היה נלוה ונדבק נפשו למעלה, שעל כן היו הלווים מנגנים בשעה שאדם היה מקריב קרבנו (כמבואר במאור ושמש קרח בשם ברית מנוחה) כי קרבן לא מכפר אלא עם תשובה.

דהיינו שבאמת בכח הוא היה תמיד כנ"ל אבל המלאכים לא שרו אותו¹⁸ רק כשנולד לוי ולא נשלם עד שנעשה לו דיבור בניגון שלם של הלווים בבית המקדש¹⁹, לכן מיד בלידתו האיר האור הזה²⁰, וכיוון שמיד

צ"ע דמשמע שאם כוונתו גם לשמים הוא כבר לא מוזיק ומותר לכל אחד לשמוע אותו. ומהמשך דבריו בלק"ה הנ"ל שמנגן כשר והגון טוב ומועיל עבודת הבורא לשמוע ממנו ניגון.

לפ"ז לכאורה משמע שטוב לשמוע זה רק כשכוונתו כולה לשמים, ומוזיק רק כשאין כוונתו כלל לשמים, וכשכוונתו מעורבת אזי לא מוזיק ולא מועיל. אבל באמת ממה שמבואר לקמן שניגון סגולתו למשוך לב האדם אליו והוא בחי' נבואה שמעורבת באמת ושקר ותיקון הלימוד גמרא בלילה הוא ברור המדמה דהיינו לדעת לברר טוב מרע, נראה שתלוי באדם השומע, כמה כבר זכה לברור המדמה ע"י לימוד גמרא, ובאדם המנגן, כמה מעורבת אצלו כוונתו בפניות. גם יש לעיין ממה שהזכיר רבנו דווקא מיוסלע שלא היה רשע גמור להכעיס אלא לתאבון ולא חלק על רבנו אלא בא להיות במחיצתו, ואע"פ רבנו הזכיר ממנו. ומאידך גיסא שם היה כדי להוכיחו.

עוד עיין לקמן עפ"י תורה רכו שיש נגונים שלעולם אסור לשמוע כגון יללה ועצבות ולא יועיל לזה העצה של תורה בלילה. אבל ניגון של שמחה שמנגן רשע, אפשר לשמוע רק מי שלומד תורה בלילה ובשעת הניגון משתדל להתעורר על ידו לשמחה דקדושה. (קצור לקוטי מוהר"ן אבל עיין לק"ע בתרא נגינה א) ועיין חגיגה טו: אחר מאי (פרש"י מפני מה בא לידי כך ולא הגינה תורתו עליו) זמר יוני לא פסק מפומיה. ע"ש. וצ"ע הלשון מפני מה בא לכך, משמע שבתחילה כיוון לשם שמים ורק אחר"כ הניגון גרם לו שיתפקר, נמצא שאפילו תנא נורא המטייל בפרד"ס, אע"פ שבעצמו ניגן את הזמר היוני, ולא ששמע ממנגן רשע, אבל כיון שהניגון חובר ע"י יוני רשע הויק לו מאד.

וראיתי חרדים חשובים שנהגו לשמוע מוסיקה קלאסית. אבל האמת שמעתי מאדם הבקי שרובא דכולה של נגוני המוזיקא קלסית חיברו קומפוזיטורים בהשראה של ניאוף או ע"ז לכנסיה הנוצרית. וכן מצינו רבנים שנהגו לשמוע מוזיקא ישמעאלית שהיא קול יללה וגרועה מהכל כמבואר בתורה רכו. וכפי ששמעתי מהריצ"ח (מט 12 דק' 35) בשם הגר"א למה ניגון בני ישמעאל כולו בלילה תמיד כי איתא בגמ' שתשעה קבין זימה לקחו בני ישמעאל ואמר שמה שמיללים תמיד זה על הקב זימה האחד שנחסר מהם משמע שכל יללתם היא יללה של זימה.

¹⁸ מוהר"ת ש"ינה מלשון רבינו וכתב מוזיק במקום קשה. עיין לקוטי עצות ערך נגינה אות א... צריך לזהר מאד שלא לשמע נגינה ממנגן דסטרא אחרא, שאין כוונתו בנגונו לשם שמים כלל, רק בשביל ממון וכבוד והתפארות, כי שמיעת קול נגינה שלו מוזיק לעבודת הבורא יתברך... ואולי נקט לשון מוזיק לרמוז לניגון שבלשון לעז נקרא מוזיק, כי בבחי' לעז הוא מוזיק.

וצ"ע מדוע החמיר רבינו לכנותו רשע, ומאידך כביכול הקל בהיזק שמיעת קולו, שכביכול רק קשה ולא מוזיק. וכנראה שהיה תיקון מיוחד ליוסלע כפי שידע רבנו כיצד להחזירו בתשובה.

¹⁹ למה נקט הבורא דייקא עיין בזה הערה יפה בספר אורח מישור בשם הרב כרמל, שרמוז בזה שעולם הבריאה שם התגברות הצפרים דקליפה לינוק. לפ"ז נראה כוונת רבינו שלשמוע ניגון מאדם רשע מוזיק לעבודה של מי שמדרגתו היא בעולם הבריאה, דהיינו עולם הפירוד. והביאור עפ"י מה שביאר שם שכן הניגון להחזיר בתשובה ולחבר האדם בחזרה לאביו שבשמים הוא מכח הדדי בהמה שהם סוף רגלי עתיק הבולטים מעולם אצילות לעולם הבריאה. דהיינו כי מי שנמצא בעולם הפירוד ורוצה לשוב בתשובה אין לו אחיזה בקדושה אלא משם, אבל כיון שהוא נמצא בעולם הבריאה שבו יש גם לסט"א אחיזה, לכן גם הרע שלו רוצה לינק משם כח להפילו לתאוה, לכן אם שומע ממנגן רשע שלוקח נגינתו מצפרים דקליפה היונקות משם כח להרע, אזי יש כח נגינת המנגן הרשע להפילו לינק כמוהו מצפרים דקליפה, במקום לינק כח לתשובה.

²⁰ עיין חגיגה טו: אחר זמר יוני לא פסק מפומיה

²¹ עיין בעש"ט על התורה פרשת ויקהל אות ב' ושם הערת מקור מים חיים אות א' – ובס' נוצר חסד פ"ו ד"ה אהבה כח, וז"ל, כח הפועל בנפעל, ולכן מרן אלוקי אור ישראל ריב"ש זצ"ל כשהיו מביאין לפניו כלי וספסל וכיוצא, היה אומר כל המחושות בפרט, שהיה מחשב האומן בעת עשיית הכלי כי כח הפועל בנפעל וכו' ע"ש. ועי' בזכרון טוב די"א ע"ב. ובס' אור המאיר פ' האזינו ד"ה וישמן כתב וז"ל, שמעתי בשם הבעש"ט זללה"ה, פעם אחד שמע לאדם רשע שניגן בכנוו, והבין כל העבירות שעשה מיום הולדו, ואם בניגון בכלי פירש עוונותיו, כל שכן כשמנגן בפה, מהניגון שהוא מזמר יכול המשכיל מזכי הראות לדעת מה שפעל ועשה מכל עוונותיו, כיון שמכניס כל מאמצי כחו בניגון שמוציא מפיו כו' ע"ש :

²² צ"ע אמנם באלפים שנות תוהו שהעולם הלך והתרחק מהקב"ה מובן קצת, אבל משבא אברם אבינו והתחיל לאחות את הקרע ולהוריד חזרה את השכינה למטה, והתחילו אלפים של תורה, עד שנולד לוי עברו קצד שנים.

כשנולד לוי התחילו מלאכים של מעלה לשיר, הבינה לאה שהסיבה לכך היא שבאה לעולם הנשמה שתוציא לפועל למטה בעוה"ז ניגון קדוש בבית המקדש, שעל ידו יושלם הניגון של מעלה, כי אין שלימות לניגון מלמעלה רק כשכנגדו עולה ניגון דקדושה כנ"ל. וזהו שכשנולד לוי אמרה לאה הפעם ילווה אישי אלי. כי הביאה לעולם נשמה עם כח המושך נפלא.

וצ"ע בשלמא ניגון ממנגן כשר, טבעו למשוך כי הוא מסטרא דלואי, אבל ניגון ממנגן רשע מנין שגם הוא טבעו למשוך את הלב/צ"ח, ועיין תורה רכו שם רבנו מבאר בעניין ניגוני יללה של הערב רב שכיון דאמא דערב רב היא הקליפה לילי' שהיא יונקת מהבכי של לאה שממנה נולד לוי לכן זה לעומת זה יש משיכה גם בניגון יללה הבא ממנה. דהיינו שניגון ממנגן רשע מושך את הלב כיון שיונק מניגון דקדושה שהוא מושך כיון ששרשו באורות גבוהים מאד כנ"ל.

וכששומע ממנגן כשר/צ"ח והגון/צ"ח אזי טוב לו/צ"ח, כמו שיתבאר בהמשך התורה. וזה לשון מוהר"ן בלק"ה כי סגולת הניגון למשוך את הלב (תורה רלו ותורה רכו) כששומעים ניגונים וזמירות מאנשים

^{כז} ניגון הלווים בבית המקדש היה חכמת ניגון נפלאה שקבל משה רבנו בסני ולימד את הלווים לשיר על הדוכן באהל מועד וחמש שנים היו המשוררים לומדים את החכמה הזו כמבואר ברמב"ם כלי המקדש (ג' ז') ועיין מדרש רבה בראשית – פרשה נד פסקה ד – אמר רבי שמואל בר נחמן כמה יגיעות יגע בו בן עמרם עד שלימד שירה ללווים ואתם (הפרות שהביאו את הארון מפלישתים) אומרות שירה מאליכם ישר חילכם:

^{כח} כמו שמצינו שבהולדת יוסף בראשית (ל כה) וַיְהִי בְּאֶשֶׁר יָלְדָה רָחֵל אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל לְבָן שְׁלֹחֲנִי וְאַלְכָה אֶל מְקוֹמִי וְלֹאֲרָצִי: ופרש"י משנולד שטנו של עשו שנא' (עובדיה א) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש אש בלא להבה אינו שולט למרחוק משנולד יוסף בטח יעקב בהקב"ה ורצה לשוב: עכ"ל.

דהיינו אע"פ שיוסף רק נולד, כיון שכבר בא לעולם האדם שיוציא לפועל את תיקון מדת היסוד שיכניע את עשו, לכן כבר האיר האור הזה בעולם באור גדול שבכחו להכניע את עשו.

רש"י (כה) כאשר ילדה רחל את יוסף – משנולד שטנו של עשו שנא' (עובדיה א) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש אש בלא להבה אינו שולט למרחוק משנולד יוסף בטח יעקב בהקב"ה ורצה לשוב:

^{כט} אע"פ שנתבאר לעיל ששניהם לוקחים את הניגון מאותן צפרים, היונקים מרגלי עתיק. עיקר המשיכה היא של הניגון של המנגן הכשר בחי' לוי כיון שמנגן את הקול הישר בעצמו אבל המנגן שאינו כשר מנגן את הקול הברא המתעורר כנגדו, וכמבואר בתורה רכו שלומד שניגון של רשע מושך כיון שניקתו מהבכי של לאה שממנה נמשך הניגון הכשר שטבעו למשוך.

^ל מנגן כשר – צ"ע כיון שפתח ברשע לכאורה היה צריך לומר שלעומתו צדיק, ונראה שבאמת ראוי לומר כשר ופסול ומה שנקט רשע היה רק בגלל יוסלע החזון שרצה להוכיחו ולתקנו. ואמנם בסוף התורה נקט מנגן שאינו כשר. וטעם שראוי לומר כשר ופסול, כי צדיק הוא בחי' קדש ואילו כאן מדובר בתיקון קליפת נגה, שהיא בחי' ממצע של טוב ורע, דהיינו שתלוי באדם אם יעלה אותה להכלל בקדושה או יוריד אותה להכלל בקליפה. וזהו כשר דהיינו ההפך מפסול. דהיינו שזה מהות הניגון שעוסק בקליפת נגה כמבואר לקמן שיונק מהצפרים שהם חו"ב דנוקבא דקליפת נגה דאצילות.

ובאמת עיקר שלימות הניגון למדו הלווים בבית המקדש במשך חמש שנים ניגון שמברר את קול הישר מתוך כל קולות ההברא, קול הישר ממש, קול ה' הקורא שובו אלי, וכשהקול הזה בא ממנגן כשר דהיינו מלמטה, הוא מעורר כיסופים עצומים לה' ית' אצל השומע עד כלות הנפש. וזה עיקר בניין המלכות שע"י שתמיד שומע קול הישר הוא תמיד בכסופים אליו ית' ועושה רצונו של מקום וממליך אותו. וכמו שהיתה נגינת הלווים בבית המקדש, כמבואר בספרים שהבחינה היה רומז ללווים לנגן כפי מה שראה שהאדם המתכפר צריך להתעורר בתשובה. כמובא במאור ושמש קרח בשם ברית מנוחה לקמן (הערה הבאה). וכל דבר שמעורר את האדם לכסופים והתפעלות דרושה ותעוררות עצומה אליו ית' זה כיון שזכה באותה רגע לשמוע את קול הישר בחזק גדול, וכמו שמצינו ברכי זושא כשרק שמע את המילה הראשונה של דברי התורה של המגיד היה מיד צועק ומתלהב (על"ת א רכג)

ולקמן יבאר שע"י שלומד גמרא בלילה יכול להתעורר לכסופים אליו ית', גם כששומע מנגן שאינו כשר.

ועיין שיחות הר"ן סימן רעג אמר: טוב להאדם להרגיל את עצמו שיוכל להחיות את עצמו עם איזה נגון. כי נגון הוא דבר גדול וגבוה מאד מאד, ויש לו כח גדול לעורר ולהמשיך את לב האדם להשם יתברך. ע"כ. וצ"ע למי מדבר רבנו האם רק למי שיוודע לברר את קול הישר? ונראה כי מה שאדם מנגן לבדו זה את ברור קולות הישר והחזון שבליבו שאיתם תמיד הוא צריך להתמודד, גם כששומע ניגון מאדם אחר. ולכן ניגון שטוב לעבודת הבורא הוא רק ניגון שלא יקשה עליו את הברור אלא שיעזור לי בו, ולפ"ז באמת ניגון טוב הוא רק ניגון של צדיק או מי שבומן שמנגן יש לו התעוררות ודביקות שע"י עולה בידו לנגן באמת לשם שמים כי הכלל שהכל תלוי בשעת הניגון עד כמה מכיון המנגן לשם שמים כך ניגונו יותר קדוש.

וצ"ע האם דווקא ניגון ממש, או אפילו קול דפיקות, כי מבואר בספור המעשה מז' בעטלערס ביום הרביעי שהיו שם עשרה צדיקים לבד מזה שצווארו עקום והגדול שבהם התפאר שיוודע לעשות קול של ירית רובה וזה שלפניו ידע לעשות כקול התוף וסברו שע"י יכולים לקרב את הצפרים, דהיינו שניגונם היה ניגון של אדם כשר, שהוא טוב לעבודת הבורא, וגם זה שצווארו עקום שידע להשליך קולות לא מבואר שהשליך קולות ניגון יפים דווקא, אלא כקול סגירת דלת וחבטת הכלב בשלג, ומסתמא גם לפני הצפרים שם לא השליך נגינה של דביקות המוכר לנו, אלא קול הדומה לשלו אצלה ולשלה אצלו, עמ"כ לקרבם, שזה סוד כל תיקון הניגון, דהיינו לקרב את הצפרים, דהיינו את ישראל להקב"ה ואת הקב"ה לישראל. אבל כיון שניגון טוב אמור לגרום לתשובה צ"ל סוד השלכת קולות אינו ניגון גשמי כפשוטו אלא כל מיני רמזים שמשליך וממציא לפניו להזכיר לנו לשוב אל הקב"ה. ומסתמא התוף וירית הרובה של שני הצדיקים הנ"ל אין זה ניגון כפשוטו אלא בסוד איזה גרימת התעוררות שרמזו בדפיקות כאלה אלא שכיון שלא ידעו להשליך את הקול אלא רק לפעול בו בסמוך להם לכן לא הואילו לצפרים. (אולי קול הרובה רומז לכוחו של אותו צדיק לעורר ליראת העונש שע"י אדם ישוב בתשובה)

^{לז} צ"ע מה רצה להוסיף ב"הגון" יותר מכשהוא רק כשר. ולכאורה הגון רומז למדות וכשר לכסופים דקדושה שלו. כי מדות טובות יכול להיות גם לגוי אבל כסופים דקדושה לא שייך אצלו. אלא שא"כ יצא שמה שנטק רבנו גם כשר וגם הגון, ששניהם מעכבים ואין לשמוע מכשר ולא הגון, אע"פ שבשעה שניגן היה עם כסופים לה', אבל כיון שבכלליות במדותיו אינו הגון מוזיק לשמוע אותו וצ"ע בזה.

כשרים באמת המכוונים את לבם להשם יתברך או כשמנגן בעצמו איזה ניגון וכונתו לשמים יכולים להתעורר על ידי זה מאד להשם יתברך וכמו ששמעתי מאדמו"ר ז"ל. כי עיקר החיבור והדביקות מעולם הזה הגשמי להשם יתברך שהוא מרומם ונשגב מאד. בפרט מי שחטא ונתרחק מאד מאביו שבשמים הוא על ידי ניגון וזמרה שהוא בחינת כל השירות והתשבחות שאומרים להשם יתברך. ועל כן יסד דוד המלך עליו השלום כל ספר תהלים שכלול מכל העשרה מיני נגינה כמו שאמרו רז"ל. (לשון מוהרנ"ת בלק"ה נשיאת כפים ה' ר) וכעין זה כתב בהלכות אפוטרופוס ג' ד' והוסיף שם פי עקר ההתקרבות והדביקות הוא על ידי קול נגינה וכמו ב' דברי אדונינו מורנו ורבינו זכרוננו לברכה בכמה מקומות, ובפרט בהמעשה משבעה בעטלירש של יום השלישי ויום הרביעי ויום הששי מגדל עץ מעלת הנגינה וכמבאר עוד בשיחותיו הקדושות. עכ"ל.

כי הנה קול הנגינה נמשכת מן הצפרים, דהיינו מקום רוחני למעלה הנקרא שתי צפרים/א, ויש לזה רמז בדברי חז"ל כדאי' במדרש (ויקרא פ' ט"ז [צ"ט/ק]) מפני מה מצורע דהיינו בחי' מנגן רשע טהרתו תלויה בשתי צפרים/א, חיות טהורות [צ"ט/ק] יבא קלניא ויכפר על קלניא מוכח מהמדרש

^{צ"ט} כי טוב זה לא ההפך מקשה שנקט בתחילה ולכאורה היה לו לומר קל או שיאמר לעיל מזיק.

וכששומע ממנגן כשר טוב לו – עיין ספר מאור ושמש – פרשת קרח ד"ה ועבד – והנה איתא בספר ברית מנוחה שבשעה שהיו מביאים קרבן לבית המקדש היה מסתכל הכהן העובד בבעל קרבן והבין מחשבתו ואם הבין שאינו עושה תשובה כראוי עדיין אזי רמו הכהן העובד ללוים שיזמרו ניגון לעורר בעל הקרבן שיהרהר בתשובה ואזי הלוים בשירים ובזמרים הביאו לבעל הקרבן שיהרהר בתשובה, לפי שהם בשירים ובזמרים היו ממשכימים מ"ג תיקוני דיקנא עילאה ממזל העליון שהוא מולא עילאה שהוא שלשה היות של י"ג מדות והם י"ב תיבות ועם המקור הוא י"ג מכילין דרחמים, והיו ממשכימים לעולם הבינה שהוא עולם התשובה ומשם נמשך תשובה לבעל הקרבן ומהרהר בתשובה. וממשיכין י"ג תיקוני דיקנא עילאה ממזל עילאה וממקור העליון שהוא נקרא אריך אנפין והיו ממשכיין המוחין עילאין שהם שמות הויות והמילויין דהיינו ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן כידוע, ועל ידי זה היה נמחל לבעל הקרבן ונעשה נושא שנוטלין ומבטלין המחשבות של העבירות, ועל השוגג לבד שהוא מעשה בלי מחשבה היה מכפר הקרבן של הבהמה, בהמה נגר מעשה בהמיות שהוא מעשה בלי מחשבה לפי שנושא עון כנ"ל.

מש"כ שלווים היו שרים בקרבן חובת יחיד לכאורה צ"ע דלא אמרו שירה אלא בקרבן חובת ציבור כמבואר בערכין יא: ד"ה בעי רבין ובתוס' שם ד"ה עולת וכן בסוף התוס' ר"ה ל: (ועיין ערכין יא: סוף העמוד בשם ר"ל שדווקא בשעת הקרבה אבל שלא בשעת הקרבה היה להם רשות לשיר, אבל עכ"פ בקרבן חובת יחיד משמע שאין שירה). אבל עיין פרש"י תהלים קטז יג משמע שגם על קרבן יחיד אמרו שירה וכן מבואר בשו"ת חת"ס א"ח נא ושו"ת אבני נזר א"ח לט ג' ושו"ת מהר"ם שיק א"ח פח.

עיין שיחות הר"ן רעג עפ"י מעשה יג מו' בעטלערס יום שישי שהבעטלערס שבלי ידים יכול להחזיר החיצים שירה הס"מ בבת מלך כי יודע את ה' דפיקין וי' מיני נגינה שעל ידם מרפאים את המלכה כי עיקר רפואתה ע"י גון ושמחה דהיינו שאפילו מי שנפלה מדת המלכות שלו לגמרי בכל מדותיה ולא נשאר אלא בבחי' הרצון שרוצה לשוב ורוצה להמליך על עצמו את הש"י וסובר שאין בכוחו כלל אלא לרצות יכול הצדיק ע"י ניגון לעוררו ולחזקו בעבודת ה' לתקן המלכות שלו.

^{נ"ח} **כפי שנתבאר** באריכות בהקדמה, הצפרים הוא כינוי לסוד רוחני שנקרא ספירות חכמה ובינה (או פרצופי אבא ואמא), ונקראים תרין רעין דלא מתפרשים, שעל ידי יחודם מגיע השפע ההכרחי לקיום האמונה בהעולמות בלא אתערותא דלתתא, והוא בחי' קול קורא לכל העולם לשוב בתשובה (עיקר ההתגלות של החכמה הוא בבינה וזה דאיתא ברמ"ק עיין תורת נתן ערכי הרמ"ק צה שהניגון שרשו בבינה) ומהקול הזה נגרם חרטת הרשעים, והתעוררות הצדיקים, והתלהבות המלאכים, ושרפי קדש נשרפים בו מרוב התלהבות של קדש. כמבואר כל זה בלק"ה ע"ת ה. ומבחי' החצונות שלהם, הצפרים האלה הם בחי' זעיר אנפין והמלכות, שרומזים להקב"ה וכנסת ישראל, והם מתלבשים בכרובים שעל ארון העדות, שמבואר בגמ' ב"ב צט: וברשב"ם שם שכשישראל עושין רצונו של מקום היו פניהם זה אל זה, ושלא עושין רצ"מ היו פניהם פונים זה מזה לבית. ולקמן מבאר רבינו שעיקר הדבר שמחבר אותם זה לזה הוא לימוד תורה שבע"פ, שנקרא תיקון הגרון, דהיינו תיקון הנגינה.

ומבואר בביאור הלקוטים שענין זה רמוז בספורי מעשיות מעשה מו' בטלערס ביום הרביעי, שיש שתי צפרים שנאברו זו מזו ומחפשיין זו את זו, ובעל הצואר העקום, שהוא השלם ביותר בתיקון הנגינה, משליך קולות סמוך לה ולו, ועי"ז מקרבם זל"ז.

ויודע שמבין הכרובים יצא קול הנבואה אל משה רבינו. והוא שמבואר כאן שהן רומזות למקום שממנו מקבלים הנביאים את נבואתם. וכאן מבאר רבינו שהמדבר לשון הרע שחז"ל כינוהו נרגן מפריד אלוף, כיון שמפריד את אלופו של עולם דהיינו הקב"ה מכנסת ישראל, ופגם עונו מגיע לצפרים הנ"ל, שמרחיקם זה מזה, לכן תיקונו וכפרתו על ידי שתי צפרים חיות, שרומזות לאותם צפרים, וע"י ששוחט אחת והשניה שולח על פני השדה, כמבואר בפרשת מצרע מתקן הפגם ומחזירם זו לזו.

ואולי אפ"ל שהביאור בזה, שאחת שכנגד אלופו של עולם שוחט להחזירה לשרשה, והשניה שכנגד כנסת ישראל משלח לשדה להתבודד ולהתגעגע אחר בת זוגה, ובה מתקן מה שבתחילה הפריד ביניהן וריחקן זו מזו. ועיין ביאה"ל שמה שנתרחקו הצפרים בעונותינו, אנו מתקנים ע"י הגעגועים אליו ית', ובתיקון חצות בכל יום ולילה בומירות הבקר.

^{ט"ז} ויקרא רבה טו ז'

^פ **מדרש רבה ויקרא** פרשה טז פסקה ז – וצוה הכהן ולקח למטהר וגו' א"ר יהודה בר סימון אלין צפריא קולנין אמר הקב"ה יבא הקול ויכפר על הקול ר' שמעון בן לוי אמר צפור דרור שאוכלת מפתו ושותה מימיו והלא דברים ק"ו ומה אם צפרים שאוכלות מפתו ושותין מימיו מכפרין עליו כהן שנחנה מיראל בכ"ד מתנות כהונה על אחת כמה וכמה במתלא אמרי דאכל בהדי קורא ילקה בהדי קילא:

^{א"פ} **טעמי המצות** להאריז"ל – פרשת מצורע – מצות טהרת מצורע בב' צפרים חיות: נתבאר אצלנו בספר פע"ח בשער קליפות (שער מח) ואמנם קיצור הדברים, כי ב' צפרים אלו הם סוד הנו' בפ' ויחי (זוהר ויחי ריז): השחוטה הוא סוד מוח בינה דנוגה והחי' חכמה דנוגה הנק' חיה כנודע בסוד החכמה תחיה את בעליה:

^{ק"ב} פרשת מצרע יד ד'

שפגם הלשון הרע הוא בקול/ק"ו. **כי נלקה מחמת קולו שדבר/ק"ו** לשון הרע/ק"ו ומזה שהכפרה על לשון הרע דהיינו פגם הקול, היא ע"י שתי צפרים, והכלל שכל דבר נתקן בשרשו, מוכיח רבינו שהלשון הרע פוגם בבחי' שתי צפרים עליונות/ק"ו הנ"ל.

וכנ"ל ששתי צפרים של מעלה הם חכמה ובינה, שמהם נמשך בעולם קול ה', קול ישר הקורא לכל הברואים שובו אלי, והמדבר לשון הרע, הסיבה לזה כי לא ברר את קול ה' הישר מתוך תערובת קולות ההברא של הבלי עוה"ז המעורב בו, לכן לא נכסף לקדושה אלא לקול הברא של הבלי עוה"ז, לכן גם נמשך לבו לראות רק הרע שבחברו ולדבר עליו רע.

נמצא מידיעת ההפכים שמי שהוא כשר נמשכת הנגינה שלו מן השתי צפרים חיות טהורות הנ"ל דהיינו ספירות חכמה ובינה. וכתוב"ק בזהר (ויקרא דף נ"ג ע"ב) ק"ו שאמנם עפ"י הפשט חיות

^{ק"ו} ויקרא פרק יד (ד) וצנה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות ועץ ארו ושני תולעת ואזב: (ה) וצנה הכהן ושחט את הצפור האחת אל בלי חרש על מים חיים: (ו) את הצפור החיה קח אתה ואת עץ הארז ואת שני התולעת ואת האזב וטבל אותם ואת הצפור החיה בדם הצפור השחטה על המים החיים: (ז) והזה על המטהר מן הצרעת שבע פעמים וטהרו ושלח את הצפור החיה על פני השדה:

עיינ רמב"ן פסוק ד' – שכתב והנראה מדברי רבותינו, שכל עופות טהורים נקראים צפור, אבל מצותו של מצורע בצפרי דרוו, דתניא בת"כ (פרק ח יד) ושלח את הצפור החיה אל מחוץ לעיר אל פני השדה (להלן פסוק ג), רבי יוסי הגלילי אומר צפור שחיה חוץ לכל עיר, ואי זו זה דרוו, ומן המדרש הזה הזכירו הפטופט, ויתכן שאינו אלא למצוה, ודיעבד כלם בשרין בו, ולפיכך הוצרכו בת"כ למעט טמאות, וכן שנינו במשנה מסכת נגעים (פ"ד מ"א) ומביא שתי צפרים דרוו, ושנו עוד שם (משנה ה) שתי צפרים מצוותן שיהיו שוות במראה בקומה ובדמים ולקחתן כאחת, אע"פ שאינן שוות כשרות, שחט אחת מהן ונמצאת שלא דרוו יקח זוג לשניה, והטעם בזה, שאף על פי שבדיעבד כלן כשרות, כשהן שני מינים פסולות: ובפרק אלו טרפות (חולין סב), אמרו עוף המסרט כשר לטהר בו את המצורע, וזו היא סנונית לבנה שנחלקו בה רבי אליעזר וחכמים, ומכאן שאין צפרי המצורע מין אחד בלבד, ושאינן מטהרין בכל עוף טהור, אבל מצותו בכל עוף דרוו, כלומר שדרה בבית כבשדה, ולפיכך אמרו בסנונית דכין שהיא טהורה לדעת חכמים כשרה לטהר בה שהיא בכלל דרוו, ומכל מקום כל הטהורין כשרים בדיעבד, שכלן בכלל שתי צפרים טהורות: (עיינ קהלת יעקב ערך צפור דרוו)

^{ק"ו} עיינ תורה יא שם הביא רבינו את הגמ' ערכין דף טז: ששם הגרסא אמר הקדוש ברוך הוא הוא עושה מעשה פטיט לפיכך אמרה תורה יביא קרבן פטיט אבל כאן הביא את המדרש שבו הגרסא יבוא קול ויכפר על הקול כי מדבר מקול.

^{ק"ו} צ"ע שלכאורה יש כאן סתירה שתולה הפגם בקול ומסיים "שדיבר לשון הרע" משמע שהפגם בדיבור הלשון דייקא. ועיינ לק"ה אפוטרופוס ג' מבואר שם שיש קול הבא מלמעלה וצריך לשמוע אותו כראוי ולעשות לו דיבור ולהשיבו ללב, דהיינו ע"י שמיעה המביאה למעשה, עושה לקול הזה דיבור. נמצא שהמדבר לשון הרע אע"פ שמרבה בדברים, אליבא דאמת נקרא שותק, כי מדבר בלא דעת, ומתעלם מקול ה' הישר שרק אותו צריך לדבר. ונמצא שעושה את הקב"ה כביכול "מדבר לקיר", לכן הדיבור שלו הוא פגם הקול. אבל הצדיק הוא בבחי' "עושי דברו לשמוע בקול דברו", שעושה את הדיבור לקול, ואח"כ גם שומע בקולו, דהיינו שמדבר את קול ה' ית' בדיבור ובמעשה.

עוד נראה כיון שקול הוא פנימיות הדיבור, והדיבור הוא במלכות, שאין בה רע מצד עצמה, אלא רק תלוי בכוונה שמדבר, והכוונה תלוי וניכר בניגון, כגון שאומר פלוני עבר עבירה, תלוי בניגון שאם אומר בלשון תימה, אין זה גנאי וכשאומר בניגון של פסקנות, זה לשון הרע. ולקמן יתבאר עוד יותר שעצם הכוונה היא בעצמה ניגון, כי שרש הניגון מבואר בתורה נד שהוא ברור טוב מרע, לכן תלוי בכוונתו שאם מתכוין להדגיש את הרע של זולתו, זה לשון הרע. והקול הוא פנימיות הדיבור דהיינו הכוונה.

^{ק"ו} נלקה מחמת שדבר לשון הרע – צ"ע הרי צרעת באה לא רק על לשון הרע עיינ מדרש רבה ויקרא פרשה יז פסקה ג (ג) על עשרה דברים נגעים באים על ע"ז ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים ועל חילול השם ועל ברכת השם ועל הגזול את הרבים ועל גזול את שאינו שלו ועל גסי הרוח ועל לשון הרע ועל עין רע...

לשון הרע – טעם שעוון זה נקרא לשון הרע בה' הידיעה שמעתי מהרצ"ח שרק ג' דברים נקראים הרע בה' הידיעה – יצר הרע, עין הרע, ולשון הרע, והכל בחי' אחת. כי זה היצוה"ר שעיניו רעה בטובת חברו ובכל דבר רואה רק את הרע ומקטין את ערך חברו ע"י לשון הרע בלי שום ריווח, רק כהנחש שעפר לחמו ומזומן לו תמיד ואעפ"כ נושך בלא שום ריווח, אלא רק להזיק את השני.

מזה שחז"ל כינהו נגון מפריד אלוף מבואר שכל הפרדה בין שנים היא הפרדת הקב"ה מישראל וכן מצינו להפך עיינ לק"ה (ע"ז ג' ז) עפ"י תורה כה שכתב, שאי אפשר להאדם להתקרב לה' יתברך ולעלות מדרגא לדרגא כי אם פשימים ויגביה גם את חברו, וזה פחינת כל ישראל ערבין זה לזה. וזה פחינת ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, עוד בענין הלשון הרע ועונש תיקונו הצרעת עיינ בסוף הוספה לעיין.

^{ק"ו} צ"ע מה הראייה וכי כל עבירה שמביאין על שגגתה חטאת בהמה הטעם הוא כיון שפגם בבהמת נקבה שלמעלה. ועוד צ"ע הרי מצרע מביא לכפרתו גם בהמות ומדוע דווקא הצפרים שמביא מהם ראייה היכן פגם למעלה.

עיינ פרשת מצרע כיצד טהרת המצרע מביא שתי צפרים חיות שאחת שוחט על מים חיים והשניה טובל וזבה עם ארו וצמר שני ואזוב בדם הראשונה ומשלחה לחפשי ועוד מקריב ג' כבשים אשם חטאת ועולה ואם דל הוא שתי תורים או שני בני יונה.

ואולי באמת כל קרבן מרמז לפגם למעלה, הצפרים לצפרים, והבהמה רמז שפגם בבחי' בהמות הייתי עמר. עיינ חולין דף ה: כתיב "אדם ובהמה תושיע ה'" ואמר רב יהודה אמר רב אלו בני אדם שהן ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה. וכן בבכורות מד: ע"י שמשים עצמו כבהמה לא תיהיה תפלתו עקורה.

ק"ו בתולד - וכתוב

^{ק"ו} זוהר ויקרא דף גג: – ועשה חוזר לפגש את הפסוק, ואמך תא תזו, כתיב ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות שאל פיון דאמר שתי צפרים, לא ידענא דאינון חיות אין לנו יודעים שסם חיות וכי הוה אמינא לומר שסם ממות, אלא הא אוקמוה אלא ככר פירשו חז"ל (במש' חולין דף קמ ע"ג), שמתל "חיות" בל ללמד פרט לטרפות, אבל סוד הדבר הוא כי מלת חיות היינו חיות ממש שרומזות על חיות העליונים ממך, כמא דאת אמר כמו שנאמר בחיות העליונים וארא החיות, ומש"כ כאן חיות טהורות,

הכוונה למעט טריפה, אבל עפ"י הסוד הפירוש חיות הוא שיונקות ממקור החיים, דהיינו **שהשתי צפרי'** צפרים הנ"ל **יונקי'** יונקים **מאתר דנביאים ינקין** דהיינו מאותו מקום שהנביאים מקבלים את נבואתם, נמצא שבכל ניגון שכאמור בא משם הוא בחי' נבואה. **לכך נקרא המנגן חזן, מלשון חזן, היינו לשון נבואה [ק"י] כי המנגן לוקח את הנגינה מאתר דנביאים ינקין** מהמקום שהנביאים מקבלים את נבואתם, כפי שיתבאר לקמן עפ"י הזוהר (ויחי ריז) והאריז"ל הם שני פרקים אחרונים מנצח והוד דעתיק יומין הבולטים לעולם הבריאה ונקראים דדי המלכות. ולפי לק"ה (ע"ת ה) הוא קול היוצא מייחוד חכמה ובינה עליונים (בחי' קצות רגלי עתיק יומין היורדים מאצילות לבריאה) אור גבוה מאד היורד נמוך מאד לקרא בעולמות בריאה יצירה ועשיה שובו אלי. וכנ"ל שהמנגן הכשר בכח לימוד תורה שבע"פ/ק"א זוכה לברור המדמה וזוכה בניגונו להעלות את קליפת נוגה להכלל בקדושה ע"י שמנגן את קול ה' הישר מכל קולות ההברא שמתערבים עימו, להחזירו למעלה לעורר יחוד פנימי עליון בחו"ב, להוליד בחי' נשמות ישראל, שהם המוחין שעל ידם נבנית המלכות.

וכשהמנגן הוא רשע/ק"ב כנ"ל שאין כוונתו בניגון לשם שמים כלל, כי לא משמיע בניגונו את קול ה' הישר אלא קולות הברא, **אזי הוא לוקח הנגינה שלו מצפרים אחרות/ק"ג** שבקליפה והיא בחי' נבואת שקר, דהיינו קול שמושך להבלי עוה"ז ותאוותיו. לפי האריז"ל מדובר בצפרים שהן מקליפת נגה דאצילות/ק"ד הנמצאים בעולם הפירוד עולם הבריאה/ק"ו והן כביכול אחרות, אבל באמת הן אותן צפרים, אלא שמנגן כשר העלה אותן לקדושה ומנגן רשע הפיל אותן לקליפה.

היינו **לקבל אתר דניקי מנייהו נביאי מהימני** כנגד המקום שיונקים מהם נבואי האמת, שהם נ"ה בסוד ב' דדים שניסוד לנוקבא, שמהם יונקות האפלים שהם סוד חו"ב לנוקבא לנוגה, ועי"ז הם נמתקות. (הנחות מהכח"ו ומח"ט).

צ"ע כי מרבינו לקמן משמע שדווקא שתי צפרים דקליפה הן שיונקות מדדי המלכות, ואילו בפירוש הזוהר כאן מבואר שהוא אתר דנביאין ינקין.

ועיין לקמן זוהר יחי ריז: עפ"י ע"ח שער מח שהצפרים הם קליפת נגה ומי שמעלה את נגה להכלל בקדושה זוכה לצפרים טהורות יניקה מבחי' דדי אדם, ומי שמוריד את קליפת נגה לרע יונק מצפרים דקלפה כי נשאר יונק מדדי בהמה. ובלק"ה ע"ת מבואר שתמיד יניקה ראשונה היא מדדי בהמה ורק מי שמכח יניקה זו מעלה מייך נוקבין מעורר יחוד פנימי יותר שהוא שפע של יניקה ממקום בינה.

ק"י ראה יחזקאל ז' כו הושע יב יא

ק"א **אע"פ שהעצה** ללמוד גמרא אמר רבנו למי שרוצה לשמוע ממנגן שאינו כשר אבל סברא פשוטה היא שכל שכן המנגן עצמו צריך לעצה זו כדי שיהיה מנגן כשר.

ק"ב **כאמור** לעיל רבינו נקט כאן רשע בגלל חזן מסויים שישב על שלחנו בזמן אמירת התורה הזו כנ"ל בהקדמה עפ"י שיש"ק ח"ב קפא. ועיין בתחילת התורה בהערה שם.

צ"ע אם גוי גרע מרשע – ונ"ל החילוק שלגוי יש רק נפש ולא נשמה לכן אין לו כיסופים והשתוקקות להש"י אלא לכל היותר יכול להיות בעל מידות טובות שזה שייך לנפש וכמו שרואים בחוש שיש מציאות של גויים בעלי מידות טובות ואפשר שאפילו יותר מהרבה יהודים. ואצל גוי אפשר אפילו שכל מדותיו יהיו טובות ואעפ"כ לא ירוץ לרדוף אחרי הש"י, מה שלא שייך אצל ישראל שבמצד נשמתו ופנמיותו רוצה מאד את הש"י ורק המידות הרעות מפריעות לו, כי הרדיפה אחרי הש"י הוא מכוחות הנשמה, שאין לגוי. וזהו לשון חז"ל גר שמתגייר ולא אמרו גוי שמתגייר, דלא שייך שיחפוץ להתגייר אלא אחר שכבר יש בו איזה ניצוץ מנשמת ישראל שהיה שבי בין הגוים, וכשמתגייר מקבל נשמת גר ממש. אבל מומר הוא ישראל גמור החייב בכל המצוות ואפילו אם התפקד לגמרי עדין קשור באיזה חוט דק לקדושה שעל כן אין צריך להתגייר כדי לשוב. ולכן רבינו גער במי שאמר על ישראל שהוא רשע גמור כמבואר בחיי מוהר"ן לר. ומכרח שיוסלע חזן רבנו קרא לו רשע רק כדי לתקנו, שהרי לא היה מומר ולא חלק על צדיקים ורק לא הצליח להתגבר על תאוותו.

לכן מגוי לא שייך לשמוע ניגון כשר ומישראל מומר גמור גם חזקה עליו שכוונתו שלא לשם שמים ואפילו אם יש לו מידות נפלאות בכל התחומין כמו שמצויים כאלה ולא מעט, כי הניגון הכשר הוא לנגן את קול הנשמה ומי שמנותק ממנה וכ"ש גוי שאין לו כלל אסור לשמוע ממנו. וכל זה מדובר בכאלה שלא מנגנים בשביל תאוה אבל המנגנים להשמיע קולם לכבוד או ממון או ניאוף אפילו שומרי תורה ומצוות ומדקדקים בקלה בכחמורה אסור לשמעם אא"כ יודע שניגון מסויים זה ניגן בשעה שחזר בתשובה,

ויש לדון אם בכונה גדולה לשם שמים מותר לנגן שחיבר גוי או מומר לתקנו לשם שמים, עיין תורה רכו. ועיין חגיגה טו: אחר זמר יוני לא פסק מפומיה.

ק"ג **אחרות** – עיין מבויעי הנחל אדר תשלט קושית הרב מרדכי טורץ שכאן כתב רבינו אחרות ואילו בלק"ה אפטרופוס ג' מבאר מוהרנ"ת שכל הקולות הן מאותו מקום, אלא שהרשע לא רוצה לפרשו כראוי ולא עושה לו דיבור. ותיירץ עפ"י לק"ה ע"ת ה' כנ"ל בהקדמה שכוונת מוהרנ"ת אצלינו למה שביאר בלק"ה ע"ת ה' שכל הקולות הם מיוחד הדייר של חו"ב לקיים העולמות עי"ש דברים נפלאים ויסודות חשובים בענין האמונה.

ק"ד **כנ"ל** במתוק מדבש על זוהר ויקרא נג: – שאתר דנביאין ינקי הם נ"ה בסוד ב' דדים שביסוד דנוקבא דאצילות היורד לעולם הבריאה, וממהם יונקות הצפרים שהם סוד חו"ב דנוקבא דקליפת נגה דאצילות שירדה לבריאה.

ק"ט **כי אצילות** לשון להיות אצלו ובריאה לשון חתוך כמו לברא את היער (יהושע יז יח ופרש"י יחזקאל כג מז) רומז לענין הפירוד וריחוק ממנו יח'.

להבין סוד הצפרים וסוד דדי המלכות. צריך לעיין בע"ח העניין מבואר בכמה מקומות ותחילה צריך להבין מה הכוונה דדי המלכות ואח"כ סוד הצפרים היונקות משם. ואח"כ מה החילוק בין מנגן כשר למנגן רשע אע"פ ששניהם יונקים מאותו מקום.

ענין דדי המלכות חוזר בכמה מקומות בע"ח/קט"ו ומבואר/ק"ו שעתיק יומין הוא קומה שלימה ועליה יש לבוש קומה שלימה של אריך אנפין ואופן ההתלבשות היא שאריך מתחיל להלביש את עתיק רק מחג"ת אבל החב"ד דעתיק מגולה. דהיינו שחג"ת דעתיק מלוּבש בכתר חכמה בינה של אריך, אבל נה"י דעתיק מתלבשים בג' קוים. דהיינו נצח הוד של עתיק יש בהם ג' פרקים. ב' פרקים של נצח (דהיינו קו הימין) מלוּבש בחסד ונצח דאריך, וב"פ של הוד (בקו השמאל) מלוּבש בגבורה והוד של אריך. נמצא פרק אחרון של נצח דעתיק ואחרון של הוד דעתיק נשארו גלויים, בלא לבוש, והם יורדים לעולם הבריאה בסוד דדי בהמה, להאיר שם חיות לו' מלכים שמתו. דהיינו לכל מי שנפל לשם, מעולם האצילות.

עוד כלל מבואר שם שכל הפרצופים דהיינו אריך ואבא ואמא וזעיר ונוקבא כשהם נולדו הם נולדו לשם ומשם מדדי בהמה הנ"ל יונקים בתחילה ורק אח"כ עולים לינוק מדדי אדם/קט"ו במקום בינה.

עוד מבואר בע"ח שער מח שער הקליפות פ"ב שדדי המלכות הנ"ל הן רגלי נוקבא דאצילות (כנראה בחי' רגליה יורדות מוות) שהן מלבישות את קצות רגלי עתיק הנ"ל כדי להמשיך חיות למלכים המתים שבבריאה כנ"ל. ומבואר שם שהן בולטות להיכל השביעי שבפרצוף אריך דבריאה שבו אין שליטה לקליפות של עולם הבריאה אבל יש שליטה שם לקליפת נגה של מלכות דאצילות. נמצא שקליפת נגה דאצילות מתלבשת על רגלי המלכות דאצילות ויונקת מהן. והמוחין של הקליפה הזו נקראות שתי צפרים צפור חכמה וצפור בינה.

בביאור סוד הצפרים – מבואר שם שמהתיקון הראשון של י"ג תיקוני דיקנא דאריך (הידועין כ"ג מדות של רחמים והראשון שבהם הוא א-ל) משם יצאו ג' עולמות ומלבישים את בינה וזעיר אנפין ומלכות דאצילות. ומהאחרים של ג' עולמות האלה יצאו מוחין של קליפת נגה מאחורי הבינה שהיא בחי' לאה יצאה זילפה/קט"ו שפחתה שהיא מח החכמה של קליפת נגה דאצילות דהיינו הצפור הנ"ל היונקת מצד הימין של דדי בהמה הנ"ל שהם רגלי עתיק המלוּבשים ברגלי נוקבא דאצילות היורדים לבריאה כנ"ל. ומאחורי המלכות שהיא בחי' רחל יצאה בלהה שפחתה שהיא מח הבינה של קליפת נגה הנ"ל דהיינו צפור השניה היונקת מצד שמאל/ק"ו.

נמצא שהצפרים שעליהם מדבר רבנו, הן קליפת נגה דאצילות, השולטת בהיכל השביעי של אריך אנפין שבעולם הבריאה, שבו אין שליטה לקליפות של הבריאה, אלא רק לקליפת נגה דאצילות. וצפרים אלה יונקות אור עצום ונפלא שמאיר מעתיק יומין לעולם הבריאה, להחיות את המתים ששם, כדי שיהיה אפשר לתקנם

^{קט"ו} **שער ההקדמות דף לא.** (דף כו) ובע"ח שער יא פ"ד ושער יג פ"א ושער יז פ"א (ושם בסוף הפרק מבואר שכל זה רק עד תיקון האצילות (כדי להחיות את הז' מלכים שמתו) אבל אח"כ אסף עתיק את רגליו למעלה בשווה עם רגלי אריך.

^{ק"ו} **עין חיים** – שער יא פרק ד' – ועתה נדבר איך מתלבש העי"ב בא"א כי הלא רישא דעי"ב נשאר מגולה ואין הא"א מלבישו רק מז"ת דעתיק ולמטה ואמנם חג"ת דעי"ב מתלבשין בכח"ב דא"א לפי שהם סוד רישא וצריכין כ"א מהם מדה בפ"ע אך גופא דא"א אין העי"ב מתלבש בו כסדר הזה אך הנצח דעתיק נחלק לג' פרקים פרק א' בחסד דא"א פרק ב' בנצח דא"א ונשאר פרק ג' למה שנבאר וההוד דעתיק נחלק לג"פ פ"א בגבורה דא"א פ"ב בהוד דא"א ופ"ג נשאר למה שנבאר ויסוד דעתיק נחלק לב' כמבואר אצלינו שאין בו כ"פ יסוד ועטרה ואז היסוד נתלבש בת"ת דא"א ועטרה ביסוד דא"א ומלכות דעתיק נתלבש במלכות דא"א לפי שאח"כ צריך להוציא ממנו פרצוף שלם של הנוקבא לכן לקחה מדה שלימה כנ"ל ועתה נשארו ב"פ תתאין דנ"ה דעתיק ואלו נתחברו יחד במלכות דעתיק ושם נתלבשו ונעשה מהם בחי' ב' דדין של בחינת המלכות דא"א בב' צדדין שהם עתה (נעשו) בחי' דדי בהמה שהם למטה ואז היו מניקים לו' נקודות הראשונים שהם ז' כלים הנקרא ז' מלכים שמתו שהם למטה בבריאה כנ"ל ומשם היו יונקים להחיות עצמן לבדן וז"ע עתיקי משדים כי הם השדים דעי"ב וזהו המלך הח' הנקרא הוד בן בודד שהם אותיות ב' ד"ד ואח"כ נעשה שמו הדר שהוא בחי' יסוד ואמנם דע כי אלו המלכים דנחתו לתתא ומיתו הנה ירד עמה כח חיות להחיות רפ"ח ניצוצין לעת התחייה והוא בערך דורמיטא שיש באדם ולא יותר מזה אבל לא מתו לגמרי:

^{ק"ח} **ענין הגהות וביאורים על ע"ח שער יז שם אות ו'** בשם השמן ששון מקשה שהרי מבשרי אחזה אלוך שאינו כן אלא מיד כשנולד הוולד אמו מניקה אותו ממקום בינה. ומתרחץ עפ"י המבואר שם במ"א שבתחילה לתינוק יש רק נפש בהמית ואומר שאפשר שזו הכוונה שתחילה ניוזן מבחי' דדי בהמה. ועיין לק"ה ערובי תחומין ה' אות יג שמוהר"ן אע"פ שלא מקשה אבל נראה שמנסה לתרץ קושיא זו ומבאר שהשפע הבא מהיחוד התדיר נקרא שפע של בהמה כי הוא בלא אתערותא דלתתא רק ההכרח לקיום ורק מי שמכוחו מתעורר להעלות מיין נוקבין מעורר יחוד פנימי יותר וזוכה לשפע אדם.

^{ק"ט} **לכאורה קשה** כיצד יתכן לקרא לאמהות השבטים קליפת נגה. אבל נראה שאדרבה יעקב אבינו כוחו עצום לקחת אשה דווקא מלבן שהיה קליפת נגה ונראה ביותר, ומבנותיו דייקא אע"פ שיצאו מקליפה נוראה כל כך העלה אותן לקדושה אלא שלא רחל היו המתוקנות יותר וזילפה ובלהה פחות, אבל בוודאי הבנים שיצאו מהם ע"י יעקב היו קדושים מכחו של יעקב בקדושה נוראה. (עם השפחות היו בנות לבן או לא נחלקו בזה ונראה שאדרבה אם כן היו בנותיו יותר מתגלה כוחו העצום של יעקב אבינו לפי מה שידוע גדול טומאתו של לבן ובתואל אביו).

^{ק"י} **מאחורי עולם** הנ"ל שיצא והלביש את זעיר אנפין יצאו בחי' שני אנשים מרגלים שהם חכמה בינה מצד הדכר של קליפת נגה הנ"ל. ולא דברנו מהם כיון שאנו רוצים רק להבין מה הן הצפרים שעליהם מדבר רבנו. שהן מוחין דקליפת נגה דנוקבא דאצילות.

בשער הנ"ל יש עוד גרסא שנסתפק מהר"ו איזה הנכונה והיא שהצפר הא' חכמה יצאה מעולם א' המתלבש בבינה מנה"י שלה הנעשים חב"ד לו"א. וצפר ב' יצאה מנה"י של ת"ת הנעשים חב"ד במלכות ומנה"י דמלכות יצאה קליפת לילי' ומקומה בנוקבא דתהומא רבה הנ"ל. אבל מהמתוק מדבש בהקדמה לביאורו לזוהר ויחי ריז נראה שתפס את הביאור הראשון כעיקר.

(כנראה בבחי' קסטא דחיותא שיש על העצמות בקבר), ועוד יונקות מאור נפלא מי"ג תיקוני הדיקנא דארין המלבש בנוקבא דאצילות שרגליה יורדות כנ"ל לבריאה, ומלבישות את קצות רגלי עתיק כנ"ל שהוא מקום היניקה.

ומבואר שממנו גם יונקים הנביאים. וזהו שאומר רבנו שמנגן כשר מקבל ממקום שהנביאים מקבלים נבואתם. כי דדי המלכות הנ"ל שהם דדי בהמה הנ"ל שהם קצות רגלי עתיק הנ"ל, משם יונקים כולם בתחילה כמבואר לעיל. אלא שכל אחד זוכה לפי מדת זכותו כי הנביא זוכה משם לאור גדול ומיד מעלה מכוחו מייך נוקבין ומעורר יחוד פנימי יותר (כמבואר בלק"ה ע"ת ה') ומקבל שפע גדול של מוחין ונבואה. ומנגן כשר זוכה כנ"ל אבל רק לבחי' נבואה, ומנגן רשע להפך יונק משם ומשפיע לטס"א שבעולם הבריאה כמבואר בזוהר ויחי ולכן נשאר עם שפע של בהמה. וכשרוצה לעלות לאצילות מוצא עצמו אחוז בתאוותיו דהיינו שרגליו אחוזות בנוקבא דתהומא רבה כצפרים הנלכדות בפת. ומבואר שם שנוקבא דתהומא רבה הוא ההיכל השביעי הנ"ל.

נמצא דבר נורא שהמקום הגבוה בעולם הבריאה, קב"ל שמצד עולם הבריאה אין בו שליטת הקליפות כלל. שם הצפרים שהן מוחין דקליפת נגה היורדת מעולם האצילות לשלוט בראש הבריאה, והמקום הזה ביחס לעולם האצילות נקרא נוקבא דתהומא רבה, ולשם בולטות רגלי עתיק המלוּבש ברגלי מלכות דאצילות להחיות את המתים ששם (פירוש כי כל מי שיורד מעולם עליון לתחתון נקרא מת) וכל מה שאנו מדברים בתורה זו על מנגן כשר ומנגן רשע שניהם מקבלים מהמקום הזה, אלא שכל אחד לפי בחירתו מי שהוא כשר יונק ומכח זה עולה למדרגת אדם ומי שהוא לא כשר יונק ומכח זה מתחזק בתאוותיו ונשאר במדרגת בהמה/קב"ל.

וכתוב בזוהר [קב"ל] קב"ל כי הצפרים שבקליפה דהיינו קליפת נגה דנוקבא דאצילות יונקין מדרין/קב"ה המלכות דהיינו מרגלי מלכות דאצילות המלבישים את קצות רגלי עתיק ובולטים בעולם הבריאה בבחי' דדי

קב"ל בסוף הפרק מבואר שיש מעליו היכל קדש הקדשים והיכל השביעי הזה מתחתיו. עב"פ שוא מבמקום גובה הבריאה.

קב"ל ועיין תורה נד אות ה' שהמדבר לשון הרע הוא בחי' בהמה, כי לשון הרע מקלקל את המדמה ואזי יש לו כח מדמה של בהמה. וכמבואר כאן שהוא נקרא מנגן רשע שנשאר עם שפע בהמה. וכן מבואר לקמן שע"י לימוד גמרא זוכים לברור המדמה ועי"ז לדעת לברר קול הישר מקולות ההברא ולזכות להיות מנגן כשר, ויוכל לשמוע בכל ניגון גם של רשע את קול הישר.

קב"ל זוהר ויחי ריו:

קב"ל זוהר ויחי דף ריו. עם הקדמת וביאור מתוק מדבש - להבין מאמר הבא נקדים כמה הקדמות מכהאריז"ל בע"ח שער מח פ"ב א. נודע כי זה לעומת זה עשה האלקים והיינו כמו שיש בכל עולם ועולם חמשה פרצופין דקדושה כן יש לעומתם חמשה פרצופין בקליפה, אמנם לזו"ן דקדושה יש ג' מוחין דחב"ד ולזו"ן דקליפה אין להם דעת אלא ב' מוחין חו"ב. ב. השני מוחין דז"א דקליפת נגה דאצילות נקראים שני אנשים מרגלים ושני מוחין דנוקבא דקליפה דאצילות נקראים שתי צפרים. ג. נודע שבנוקבא שהיא המלכות דאצילות דקדושה יש לה שני שדים למטה בסוד דדי בהמה שכשהעוונות גורמים יונקות מהן הקליפות, ואלו הב' צפרים שהן סוד חו"ב כנ"ל, מוח החכמה יכול לעלות לינק משם גם ביום דהיינו משהאיר השחר, אבל מוח הבינה אינו יכול לעלות לינק משם אלא בלילה.

ד. נודע כי הקליפה דאצילות מדורה למטה בהיכל השביעי העליון דקליפה דבריאה הנקרא נוקבא דתהומא רבה.

ה. מתיקון הראשון של היג תיקוני דיקנא דא"א יוצאים ג' עולמות המתפשטים בבינה וז"א ומלכות דאצילות ואח"כ מתפשטים יותר למטה בג' עולמות ביי"ע. ובע"ה בזה נבין מאמר הבא

תניא ויקרבו ימי ישראל למות, אמר רבי יהודה, וי לעלמא דהא בני נשא לא תמאן אוי לבני העולם אשר בני אדם יש להם עינים לראות ואינם רואים, ולא שמעין ויש להם אוזנים לשמוע ואינם שומעים, ולא (דף ריו ע"ב) ידעין ויש להם דעת להשיג סודות התורה ואינם יודעים, דהא כל יומא ויומא קלא דכרוזא אשתמע במאתן וחסשין עלמין כי כל יום קול כרוז נשמע ברין עולמות, להיינו שמכריזים מלך ההי"ג שכל אחת כלולה מעשר הרי חמשים, וגם כל אחת כלולה מכולם הרי ר"ן, וענין הכרוז מנוצר להלן.

תנא עלמא תדא אשתמודע בעליה למדע שעולם אחד נודע למעלה והוא עולם השלישי התחתון מהג' עולמות היוצאים מתיקון הראשון דיי"ג תיקוני דיקנא דא"א (שמבואר עינים כדרי"ד דף ס"ג ע"א), זה העולם השלישי מתפשט על עולם העשיה אלף שנהיקרו נתפשט במלכות דאצילות, וכן כרוזא נפיק וכשהכרוז יולא כלילה מהרין עולמות שניתן רשות אל הקליפות לינק מדדי המלכות דאצילות, והוא עלמא מודעוץא ומתחלחלא אז זה העולם התחתון מודעוץ ומתחלחל לקול הקורא, לפי ששם הוא שוכן החו"ב דנוקבא דקליפת נגה דאצילות וחושק אולי יקו יותר מן הרלווי להם, ואז נפיק תרין צפרין יולאות ב' צפרים שהם החו"ב הנ"ל, דאסתלקו מההוא עלמא שעלו ומשכו מאותו עולם הג', דמדוריהון תחות אילנא דחייזו ומותא ביה שמזכירם הוא תחת אילן שמראה ודמות החיים והמות בו, כ"ל תחת זרין לעולם הבריאה, שהם חותם ודמות של זרין דאצילות הנקראים עץ החיים מלך ז"א ועץ המות מלך המלכות, ואלו הב' צפרים ירדו ביום מעולם הג' שנתפשט במלכות דאצילות לזר ולשכון בהיכל השביעי דקליפה דבריאה, ולהעשות שם מוחין להנוקבא דקליפה דנוגה דאצילות הנמאלת ביום דבריאה.

ומפסק את סדר עליית החו"ב דנוקבא דקליפה דאצילות לינק מדדי המלכות, ואמר כי נפיקא תד צפורא לסטר דרומא יולאת צפור אחת ללך דרום, והיינו מוח החכמה שעולה לינק מדד הימני של המלכות דאצילות, וחד צפורא לסטר צפונא ופסור אחת יולאת ללך צפון, והיינו מוח הבינה שעולה לינק מדד השמאלי של המלכות, ומפסק כי וחד צפורא כד נהיר יממא צפור אחת שהיא מוח החכמה יש בה כח לעלות ולינוק מיד כשהאיר היום, אבל תיכף אחרי יניקת חוזרת ויורדת למטה לכריאה למקומה, וחד כד אתחשך יממא ופסור אחת שהיא מוח הבינה אין בה כח לעלות ביום כלל אלא כשהחשך היום יכולה לעלות ולינוק עד חצות לילה, ואמר כי כל חד וחד קרי ומכרוזא מה דשמעין מההוא כרוזא כל אחת ואחת קוראת ומכרת מה שמעמה מאותו הכרוז, ר"ל אחרי שקבלו רשות לינק מהקדושה אח"כ כל אחת משפעת מהשפע שיניקה לשאר הקליפות, לכתר בעו לאסתלקא לאתרייהו אחרי שינקו ונתחזקו כחם רואים לעלות למקומם, ר"ל כנגד זרין דאצילות כי שם מקום המסוּן להם, ומשתמטי רגלייהו בנוקבא דתהומא רבה אבל רגליהם משתמטות ונתפסות בהיכל השביעי דקליפה דבריאה הנקרא נוקבא דתהומא רבה, ומתלבדן בגנייה עד דאתפליג לייליא ונלכדות בחו"ב עד חצות הלילה, ר"ל שעד חצות הם יכולות לינק מהמלכות ונחצות נלכדות רגליהם במקומן ואינו יכולות לעלות למעלה, כד אתפליג לייליא כרוזא קרי כשמגיע חצות לילה כרוז מכריז ואומר וכצפרים האחוזות בפה פהם ינקשים בני האדם לרמוז על אלו הב' צפרים שנלכדו בפה שהוא הנוקבא דתהומא רבה. (האריז"ל בע"ח שמי"ג ע"ב ומפסיק)

בהמה להחיות את הנופלים לשם. וצפרים הנ"ל יונקות ומשפיעות לקליפות של מטה וכשמתחזקות רוצות לעלות לשרשן באצילות, אבל נלכדות רגליהן בנוקבא דתהומא רבה, ועד חצות הן יונקות, וכד אתפליג לילא קבו / קבו בחצות לילה כדין כרוזא כרוזא קבו כצפרים האחוזות בפח כהם יוקשים בני אדם / קבו (קל) בחצות יוצא כרוז שמכריז כמו הצפרים הנ"ל שיונקות מהקדושה עד חצות ואינן יכולות לעלות לשרשן באצילות כי כיון שלא מקדשות עצמן אלא יונקות כדי לחזק את הקליפות לכן רגליהן נתפסות בנוקבא דתהומא רבה, כך בני אדם שומעים את קול הישר קול ה' היוורד מעתיק יומין לקרא להם שובו אלי, והם במקום לשוב, מתחזקים בתאוותיהם, לכן כשרוצים לעלות לשרשן באצילות, הן אחוזים בהרגליהם ולכודים בתאוותיהם:

בנוסחת הכת"י/קלא, כתוב כאן – וכשהמנגן הוא רשע אזי השומע ממנו הנגינה ונמשך אחריו בלב אזי נלכד גם הוא בהאי מצודה רעה כ"ש בזהר כשהם יוקשים בני אדם. משמע דווקא כששומע כך שנמשך ליבו אחרי הניגון אז פועל עליו הניגון לטוב או ח"ו לרע כנ"ל.

ועל פי דרכינו נראה לבאר שמי ששומע ניגון ממנגן רשע אם גם הוא בעצמו בחי' לא זכה לברור המדמה אזי ע"י שנמשך ליבו להקשיב לניגון, אזי כיון המנגן הרשע נמשך בניגונו לרע בקליפת נגה גם הוא נקשר לאותן צפרים דקליפה שהן מוחין דמלכות דקליפה, ומאבד את רצונו להמליך את הקב"ה, ומקבל חשק להמליך את התגלות ליבו ותאוותיו, ואזי כמו שהקליפה אחרי שינקה, רוצה לעלות לינק משרשה באצילת, ולא יכולה, כן גם הוא כשרוצה להתפלל בכוונה לא יכול כי רגליו דהיינו הרגליו אחוזים בפח הקליפה ואין לו חיות משום דבר שבקדושה. כי נלכד בפח, דהיינו בעולם הבריאה עולם הפירוד, שכלפי אצילות היא נקראת מוות/קלב, וקשר בתאוותיו יותר ולא יכול להפרד מהם (וכמבואר בלק"ה ע"ת הנ"ל שמהיחוד התדיר מרגיש בלבו קול קורא לו לשוב, אבל כיון שאחוז בתאוותיו מרגיש רק חסרון שמביאו לרוץ לחפש מילוי אבל כיון שאסור בפח תאוותיו הוא יונק מהקול הזה רק התחזקות למלא חסרונו בהבלי עוה"ז ובעבודה זרה שהוא מילוי חסרון בעוד חסרון כי משביעו רעב, ועי"ש שעל זה נאמר כל המוקטר ומוגש לשמי) ולא יכול להרגיש טעם קדושה, כי חירות ושמחה הוא ע"י הדביקות באחד, שזה בחי' עולם האצילות (לשון אצלו וסמוך לו). היפך הכתוב על מי שמכח הצפרים האלה בונה את המלכות דקדושה שעליו נאמר (קהלת יז) אשריך ארץ שמלכך בן חורים/קלב.

נראה הכוונה שצפר החכמה יונק מבקר וצפר הבינה מצטרפת אליו ויונקות משחשכה ומה שיונקות משפיעות למטה לקליפות ויונקות הרבה עד שרוצות לעלות לשרשן בנוקבא דאצילות אבל נתפסות רגליהן עד חצות ונלכדות בבריאה. וכן הם כל בני האדם שמקבלים מאותן צפרים ולא מתעוררים בתשובה מכח היניקה הזו הם נלכדים בבחי' עולם הבריאה עולם הפירוד והשקר ונשאר השפע שלהם בחי' דדי בהמה, ולא יכולים לעלות לקבל משרשם שבאצילות לקבל שפע של אדם.

קב"ה נ"ל. שרגלי עתיק המתלבשים ברגלי נוקבא דאצילות שהם דדי מלכות דאצילות יורדים לבלוט בעולם הבריאה כדי להחיות את המתים שם (הכוונה שבריאה כלפי אצילות נקרא מות) דהיינו להשיב בתשובה את הנופלים לקליפות וגם לתת חיות ההכרחית לקליפות עצמן. וכמבואר בלק"ה ע"ת ה' ה' כי רק אור גבוה מאד יכול לרדת לקליפות להחיותן בלי שיפגם, ואור זה הכוונה לקול הקדוש מבינה עילאה שנתבאר בהקדמה והוא סוד הניגון הקדוש קול ה' שמנגן כשר עושה לו דיבור כמבואר שם ועי"ז זוכה למוחין לתקן המלכות ולהעלות עצמו משם.

קבו גם דפירי- לילא, בתולד וסתרלו - ליליא

קבו כי בחצות היא שעת רצון (יבמות עב. ד"ה קמ"ל דעת רצון מילתא היא. זוהר ח"ב קעג:)

קב"ה בתולד- כרי

קב"ה זה פסוק בקהלת (ט' יב) פי גם לא ידע האדם את עתו פגים שנאחזים במצודה רעה וכצפרים האחוזות בפח כהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשהפול עליהם פתאום.

פרש"י כדגים שנאחזים במצודה – כדגים גדולים שנאחזים במצודה גרועה וחלוש, ופירשו רבותינו היא חכה שאינה אלא כמין מחט ודג גדול נלכד בה. כהם יוקשים בני האדם – במכשול קטן וחלש כמו המצודה הרעה והפח נכשלים בני אדם בעת פקודת רעתם כשבא עתם ליפול הרעה עליהם פתאום במצודה רעה מלאווי"שה בלעז. כהם – כמותם:

חכה תופסת את הדג בחיך כידוע ופרש"י כאן שחז"ל דימו את האחוזים בפח לדג הנלכד בחיך דהיינו בפיו. ונ"ל רומז לדחז"ל "כל עמל אדם לפיהו" עיין ויקרא רבה (ד' ב') וברד"ל שם שכתב ומפני שהדיבור הוא עיקר גדר האדם מן הבהמה לכן אין מספיק כל מעשים טובים שסיגל נגד חטא שבו. ואמרו בגמרא (ב"ב קסה.) שהכל חשודים על לשה"ר, לשה"ר סל"ד אלא אבק לשה"ר. ובתורה שלנו משמע שעיקר חטא הלשון הוא פגם הניגון נמצא שעיקר כוונת הפסוק והזוהר "כהם יוקשים בני"א" הכוונה לאחוזים בפגם לשה"ר.

קל זור וחי ריז: ועיין בל"ח שער הקליפות פ"ב

קלא הוא כת"י שנמצא ויש מיחסים אותו למוהרנ"ת ויש חולקים ומייחסים אותו אולי לרבי נפתלי תלמיד רבנו.

קלב וכן מבואר בע"ח שער השבירה ששבירת הכלים שקדמה לעולם נקראה מיתה כיון שהכלים נפלו מאצילות למקום שנעשה אח"כ עולם הבריאה כמו אדם שנקרא מת כי גופו נמצא בעולם נמוך ממקום רוחו ונשמתו.

קלג ועיין לעיל מהרמב"ן שצפורי מצורע דהיינו אלו שמכפרים לו הן צפורי דרוך (שרומות לעולם החירות מכל התאוות בחי' אשריך ארץ שמלכך בן חורין) ונפלא כי התיקון הוא להתקשר חזרה למלכות דקדושה שמקבלת מאתר דנביאין ינקין היינו נ"ה דז"א שמקבל מבינה עלמא דחרות בחי' יובל ועי"ז הוא בן חורין להמליך על עצמו את הקב"ה כנ"ל.

עתה יבאר שיש עצה לשמוע ניגון ממנגן שאינו כשר/קל^ה ואעפ"כ להתעורר על ידו לכסופים להקב"ה שע"ז בניין המלכות דהיינו להיות ממליך את הקב"ה ועושה רצונו. והעצה היא ללמוד לשמה גמרא כי ששים מסכתות ושישה סדרים שע"ז מתקן את השש טבעות שבקנה שממנו יוצא הקול. כי גמרא היא בחי' לילה, וע"י שמברר בבחי' לילה את השמעתתא אליבא דהלכתא שדוחה את הסברות הדחיות ומברר את הלכה למעשה זוכה לברור המדמה. ואם לא זוכה שלימודו יהיה לשמה אזי ילמד בלילה ממש, ואזי ימשך עליו חוט של חסד בבקר שישמור עליו שיועיל לו הלימוד גמרא אפילו שלא לשמה. וצ"ע לבד מהעניין הסגולי של שש סדרים לשש טבעות. נראה כיון שאדם שאינו כשר מדותיו מעורבות טוב ורע, על כן גם בנגינתו לא מצליח לברר טוב מרע, את הקול הישר מהקולות הברא, נמצא שניגונו מעורב בו טוב ורע ורק מי שבעצמו יכול לברר טוב מרע, מותר לו לשמוע נגינתו.^{קל"ה} ולברר טוב מרע זוכים ע"י לימוד גמרא (וכן אמרו בערכין טו: הסגולה להנצל מלדבר לשון הרע היא לימוד תורה) כי כל מהותה לברר את ההלכה למעשה מכלל הסברות והדעות שבמשנה. וזהו גדול שימושה מלימודה דהיינו שצריך דווקא רב שילמד אותו להבחין בדקויות שצריך לדחות ובדקויות שצריך לקבל. וצ"ע א"כ מדוע רק לימוד לשמה מועיל לזה?

ונ"ל כי אמנם היא חכמה שצריך ללמוד בלא קשר ליראת שמים. ועל כן למדו אותה גם ממלמדים שאינם יראי שמים גדולים במיוחד, וכמו שמצינו גדולי תורה ענקים כדואג ואחיתופל שחז"ל שבחו אותם על חכמתם לברר הלכה להקשות ולברר לדחות ולקרב. וכן בכל דור מי שהוא מוכשר וחרף לומדים ממנו להבחין בדקויות, ולפלפל בהלכה. ורק כשבאים להלכה למעשה צריך סיעתא דשמיא לכוון לאמת בלימוד לשמה ויראת שמים. נמצא שלמדן בגמרא כשהוא אינו צדיק אזי יש לו את הכלי המתוקן, אבל הכלי אינו מכוון לקול הישר להיות מכוון אותו רק להקב"ה ולרצונו ית'. אלא שגם להפך מי ששומע את הקול הישר וכולו להבה להקב"ה אבל לא יודע לברר טוב מרע, אע"פ שזה לא שייך שהרי א"א לשמוע את הקול הישר בלי לברר טוב מרע. אבל לא יצויר שאפשר אזי יש לו אור בלי כלי שעל ידו יוכל בכל דבר לשמוע את הקול הישר. וזה נ"ל כוונת רבנו שלימוד שלא לשמה הנחש בולע אותו, ואעפ"כ החוט של חסד מציל מזה. ולכאורה קשה א"כ למה ללמוד גמרא אפשר רק ע"י חוט של חסד לזכות. אבל באמת אינו כן, כי צריך את החכמה לברר טוב מרע, אפילו שלא לשמה, ואזי מי שיש לו חוט של חסד, אזי הקב"ה והצדיקים המקשיבים לקולו בלילה מושכים אותו בחוט הזה אל הקב"ה, דהיינו אע"פ שלא זוכה באמת לשמוע את הקול הישר כי לימוד שלא לשמה זה בעצמו מה שלא שומע את הקול הישר, אע"פ שעוסק בפלפול תורה ולומד לברר טוב מהרע, כשהיא תורה שלא לשמה הלימוד הוא רק ברור טכני ולא ברור המדמה באמת שעל ידו זוכים לשמוע את קול הישר קול ה', אבל זכות הלימוד בלילה יועיל לו שהקב"ה ימשוך אותו אליו בחוט הזה. וזהו שרבי"ח כל כך התפעל מכוחו של האילן דהיינו מכוחו של החוט של חסד שיכול לגרום לאדם להמשך אליו ית' דהיינו אל הקול הישר אע"פ שבאמת לא שומע אותו שהרי לא מצליח ללמוד לשמה.

עוד יש להעיר קושיא חזקה לפי הנ"ל שלשון הרע והוצאת דיבה הוא ניגון ממנגן רשע, נמצא שהלימוד תורה לשמה או בלילה, שע"ז זוכה האדם שיכול לשמוע מנגן רשע ולא יזיק לו, הכי נמי יכול לשמוע לשון הרע והוצאת דיבה ולא יזיק לו. וא"כ קשה כיצד יתכן שדוד המלך שעליו נאמר "יודע נגן" וכתוב בו "מאחר עלות הביא"ו כמבואר בהשמטה בסוף התורה שהיה כוחו גדול לשמוע גם ממנגן רשע, נכשל בזה שקיבל לשון הרע מציבא על מפיבושת (שבת נו.קל"ו) וצריך לומר כי ברית כרותה/קל"ו ללשון הרע שתקבל כמבואר

קל"ז **צ"ע** הלא טוב יותר לא לשמוע ממנגן שאינו כשר ולא נצטרך לתיקון הזה. אבל האמת שא"א שלא לשמוע ניגון ממנגן שאינו כשר כי ניגון הוא לא רק כפשוטו אלא כל מעשה ודיבור של אדם צריך לשמוע בו את קול הישר וכמו שציוו חז"ל היו דן את כל האדם לכף זכות. ולראות את הטוב שבכל כיהודי גם כשכלפי חוץ הוא נראה לא כשר זו עבודת שמיעת ניגון, לברר טוב מרע ולראות בו את קול הישר חלק אלוך שבו. וזו עבודה קשה שרובא דעלמא לא מצליח לקיים אותה כראוי כי חזקה על לשון הרע שמתקבל, ודם שבעצמו לא מבורר טבעו לראות את פגמיו בזולתו וכמאמר חז"ל כל הפוגם במומו פוגם.

קל"ח **כי לשמוע ניגון מכל מנגן** אפילו רשע זה יכול רק מי שבעצמו יודע נגן, כי שמיעת ניגון ולהיות יודע נגן, זה דבר אחד, (כי העולם הזה מנגן את קולו ית' בבחי' מנגן רשע) כי כל ניגון הוא שמיעת קול ה' הישר שמעורב בהמוני קולות הברא שיש בעולם, ורק מי שיוודע לבררו ולהחזירו בניגון למעלה לעורר יחוד פנימי עליון הוא נקרא יודע נגן, אבל מי שהמדמה שלו אינו מבורר, אינו יכול לברר שום קול, לא את קול הישר של הש"י שיש בעולם ולא את קול הישר שיש בניגון רשע, לכן צריך עצה כיצד לברר את המדמה (כמבואר בתורה נד) והעצה היא לימוד גמרא לישמה כפי שהולך ומבאר.

קל"ט **עיי"ש** שהיא מחלוקת רב שדוד קיבל לשה"ר ושמואל אמר דברים הנכרים ראה במפיבושת ולכן קיבל את דברי ציבא, אבל בהרבה ספרים נקטו כדבר פשוט כרב שכן קבל דוד לשה"ר.

קל"י **צ"ע** **מה המקור לברית הכרותה לשה"ר שיתקבל?** וראיתי בשם משמואל (לקמן בהערה) שכתב שהיא הברית הכרותה לשפתים המבואר בסנהדרין קב. (עייין גם שיחות הר"ן אות רלו). וראיתי מפרשים (שדה צופים מו"ק יח.) שהוא כוחו הגדול של הדבור לפעול, וצ"ע לכאורה יש הבדל בין שמתקבל שיתקיים הדבור (שע"כ ברכת הדיוט פועלת וכן קללת הדיוט צריכה התרה כמבואר בחינוך רלא) לבין שיתקבל בלב השומע. כגון האומר פלוני גנב, אם כח הדבור גדול יכול לגרום שפלוני יגנוב, אבל מדוע שגרום לי שאני האמין שהוא באמת גנב.

ועיין שם משמואל שם שביאר שיש יצה"ר מיוחד לקבל לשה"ר. וצ"ע אולי מצד מצא מין את מינו וניעור, בבחי' הפוסל במומו פוסל.

באלשיך/קל"ח על קהלת בשם רז"ל. ובשלמא מה שהתורה מצילה מלדבר לשון הרע זה מפורש בגמ' ערכין טו: אבל שמצילה מלקבל לשון הרע זה לכאורה החידוש של רבנו כאן, וצ"ע הרי יש ברית שא"א להנצל מזה. וכן אמרו (ב"ב קסה.) כולם באבק לשון הרע. ואולי על כן רק תורה לשמה מצילה מזה, וכן הלומד בלילה שמשבר את השינה דהיינו רק תורה של מסירות נפש מצילה מזה, דהיינו מעל הטבע, כי מצד הטבע יש ברית כרותה שהלה"ר יתקבל/קט"ו. ובאמת נ"ל שהברית הזו היא רק בזמן החרבן וכדלקמן שהיום החזונים שוטים, והכי נמי רוא דרובא לא יודעים לשמוע ממנגן רשע, אבל מי שזכה ע"י תורה שיוכל לשמוע ממנגן רשע עליו לא נאמר כלל הברית הזו.

ובאמת על דוד לא נאמרה הברית הזו כלל ומה שאמרו שקיבל לשה"ר, נ"ל כי באמת מבואר שם בגמ' שבת נו דעת שמואל שדברים הניכרים ראה במפיבשת וע"כ קיבל את דברי ציבא, נמצא אע"פ שיש ברית כרותה שתתקבל הלשה"ר הצליח דוד להתגבר עליה, ורק בגלל דברים הניכרים טעה/קמ"א.

והתיקון הוא/קמ"א שיוכל/קמ"ב לשמוע נגינה מכל אדם/קמ"ג, דהיינו שכל קול וניגון ששומע אפילו מאדם רשע יעורר אותו להמשך ולכסוף אליו ית', להמליך אותו ית' על עצמו, בדביקות בו ית', התיקון לזה הוא על ידי שילמוד בלילה/קמ"ד **תורה שבע"פ/קמ"ה**, כפי שהולך ומבאר שעיקר התיקון הוא ללמוד

ברית כרותה לשפתיים עיין סנהדרין קב. – יהוא צדיקא רבה הוה שנאמר ויאמר ה' אל יהוא יען אשר הטיבות לעשות הישר בעיני ככל אשר בלבבי עשית לבית אחאב בני רביעים ישבו לך על כסא ישראל וכתוב ויהוא לא שמר ללכת בתורת ה' אלהי ישראל בכל לבבו לא סר מעל חטאת ירבעם אשר החטיא את ישראל מאי גרמא ליה אמר אביי ברית כרותה לשפתיים שנאמר אחאב עבד הבעל מעט יהוא יעבדנו הרבה.

קל"ח אלשיך קהלת ז' כא – הלא אמרתי כי חכמת התורה היא תיקון לכל מצות ה'. והלא גם כי לרוב מצות ה' אשר לא תעשנה תועיל, הנה ללשון הרע לא תועיל כנודע מאמר רז"ל כי ברית כרותה ללשון הרע שיתקבל, כי מי לנו גדול מדוד וברוב חכמתו לא עצר כח לבלתי קבלו מציבא (שמואל ב טז ג-ד). על כן אמר גם לכל הדברים אשר ידברו על החכמה שאמרתי ימשך שאל תתן לך. והוא, כי תשית לב אל שתי מצות, הלא המה לפני עור לא תתן מכשול ומצות ואהבת לרעך כמוך, כי לבל תעבור שתי עבירות אלו שהם בכלל חכמת התורה תשמר לבלתי קבל לשון הרע. והוא כי אם תקבל ותבעוס על מי שעליו אמרו לך לשון הרע, אין צריך לומר שיקללך אפילו אם יהיה אנוש כערךך, כי אם גם יהיה עבדך יקללך ואשמת כי תעבור על לפני עור לא תתן מכשול, שתעבירנו על לא תקלל חרש ונשיא בעמך לא תאור, וזהו אשר לא תשמע את עבדך מקללך. והוא הענין עצמו שקרה לדוד בקבלו מציבא שקללו מפיבושת בפניו, כמו שאמרו ז"ל (שבת נו ב) שאמר גם את הכל יקח אחרי אשר הביאך ה' בשלום, שאמר הלואי לא הביאך בשלום, כאשר הכריחו כן בגמרא.

קט"ו וכן כתב השם משמואל פרשת מצרע ושבת הגדול תרעט – ובזה יובן מה שאמרו ז"ל (סנהדרין ק"ב.) ברית כרותה לשפתיים היינו ללה"ר שתתקבל, כי בשאר עבירות הקדושה שבאדם מדחה את היצה"ר, ואם האדם מתגבר ומעורר את הקדושה שבו שלא ישמע ליצה"ר, שוב היצה"ר בורח מחמת הארות הקדושה, אבל יצה"ר של לה"ר זה אינו בורח ונכנס בהכרח, ואדרבה הקדושה מסתלקת מפניו, ע"כ מצד הטבע שבאדם הוא ראוי לקבל את לה"ר, ומחמת זה אמרו ז"ל (ב"ב קס"ה.) והכל באבק לה"ר וצריכין לזה זריזות וזהירות יתירה, וזהו שאמר ר' אחא מאי תקנתו שלא יבוא לידי לה"ר יעסוק בתורה שהיא למעלה מטבע האדם, זה אפשר להיות בעזרו שלא יבוא לידי לה"ר, ואם ע"ה הוא ישפיל דעתו כמ"ש אני את דכא, וכ"ז שלא יבוא לידי לה"ר, אבל אם כבר סיפר ונשתאבו בו כחות הרע של לה"ר אי אפשר שאור החיים שנשתאב בו מצד התורה יבריא את כחות לה"ר ואדרבה כנ"ל:

קמ"ב כך נ"ל שמחלוקת של אמוראים שניהם אמת, וממילא אע"פ שאמרו קיבל דוד לשה"ר הכוונה מצד שטעה כשחילק את השדה בין שניהם אבל, לא שטעה וקיבל לשון הרע כפשוטו, שהרי ידע לשמוע ממנגן רשע ולא ינוק. וכל זה לבר מחשבונות שמים שהרי היה בעל רוח הקדש אלא שהסתירו ממנו את אמת בגלל חשבון שמים.

קמ"א צ"ע התיבה "הוא" לכאורה מיותרת

קמ"ב והתיקון שיוכל לשמוע נגינה מכל אדם צ"ע מדלא כתב התיקון שלא יזיק לו ניגון רע המזדמן לו לשמוע משמע שיש ענין בזה לשמוע גם ניגון של רשע ועיין בסוף התורה שבאמת זה עיקר תיקון המלכות שע"ז זכה דוד המלך למלכות ומבואר מזה שעיצה של לימוד בלילה אינה רק שומרת מהיזק אלא גם מועילה שיוכל לתקן ניגונו של אדם רשע אלא שכפי שיתבאר זו מעלת הצדיקים הגדולים (מעב"נ א' ה')

קמ"ג התורה שלנו פותחת בתיקון השמיעה, דהיינו לדעת לשמוע ניגון גם ממנגן רשע, אבל מיד קושרת את השמיעה בידיעת הניגון, כי באמת זה דבר אחד, כי רק ע"י שיוודע לשמוע שרש הניגון שהוא קול הישר של הש"י יכול להחזירו בניגון ממטה למעלה לעורר יחוד פנימי להמשיך מוחין למלכות לבנותה

ועיין בתורה רבו מבואר שאפשר לנגן את ניגונו של רשע בשבת ומוהר"ת (בלק"ע נגינה) הבין שרק צדיק בשבת. (והתימה על מסדר הקיצור השלם ששלא כדרכו ציטט את רבינו בזה ולא את מוהר"ת) ומשמע בתורה רבו ששמיעת ניגון מרשע א"א כלל.

בתורה שלנו בפשטות משמע שצריך לימוד גדול עד שזוכים לדעת לשמוע ממנגן רשע. אבל הטשירנר רב בלק"ע בתרא הבין שבכח לימוד תורה בלילה אפשר אפילו לשמוע ניגון של רשע עצמו ולהעלות אותו ללב נשבר ואפילו בחול. ומסדר הקיצור לק"מ השלם נראה שחולק עליו בזה, לגבי ניגון של עצבות, ומודה בניגון של שמחה, וטעמו כנראה בגלל תורה רבו שצ"ע לעיין בה שם. ושמעתי מהר"מ בנשטוק שרבי לוי יצחק זצ"ל לא הסכים עם הערה זו של המסדר לעיין בתורה רבו. ונ"ל הטעם כי סבר שאין לו כח בשום ראייה לחלוק על שר התורה הטשירנר. באריכות יותר עיין בזה **הוספה** לעיון בסוף התורה.

קמ"ד נראה שכאן רבנו הקדים את המאוחר, דלקמן יבאר שרק כשלימודו אינו לשמה אזי התיקון שילמד את הגמרא בלילה. אבל הלומד לשמה גם כשלומד גמרא ביום מועיל לו כיון שהגמרא בעצמה בחי' לילה.

תורה שהיא בחי' לילה כי תיקון הניגון הוא לדעת לברר טוב מרע וזוכה לזה ע"י שמברר את בחינת הלילה דהיינו למצא אור בבחינת לילה וזה ע"י שמברר את ההלכה הפסוקה מתוך כל הסברות והדעות הדחיות שבגמרא/קמ"ט. ובהמשך יבאר שרוב העולם כיון שלא לומדים לשמה כראוי צריכים ללמוד גמרא דווקא בלילה ממש אבל כאן תחילה מביא ראיה שגמרא היא בחי' לילה **היינו גמרא, שהיא בחי' לילה/קמ"ט**. והראייה שגמרא היא בחי' לילה **כדאיתא במדרש (קמ"ט/קמ"ט), כשהיה משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה [ק"ן] כשעלה לקבל לוחות ראשונות יום אחרי מתן תורה ז' סיון עד יז תמוז/קמ"א** ומא' אלול עד י' תשרי, וכיון שאצל הקב"ה האור שורה תמיד **לא היה יודע מתי יום ומתי לילה. רק עי"ז כשהיה לומד תורה שבכתב, היה יודע שהוא יום, וכשלמד תורה שבע"פ, היה יודע שהוא לילה. נמצא שתורה קמ"ט שבע"פ היא בחי' לילה.** כי ההלכה למעשה מתבררת רק ע"י עמל ועיון לשבר הקליפה המסתירה את האמת ברבוי דברים ודעות וסברות דחיות שזה בח' חושך הלילה, וכמבואר בראייה הבאה **וכמשרז"ל בגמרא (סנהדרין כד.)/קמ"ג** שדרשו את הפסוק באיוב/קמ"ד **במחשכים הושיבני [קמ"ה] זה**

קמ"ה נראה שהעיקר הוא לימוד המביא לברור המדמה כפי שמבואר בתורה נד שבזה זוכה לניגון והנבואה כי הם בחי' ברור טוב מרע וכפי שיתבאר בהמשך שזה סוד הניגון גם כאן. אבל אעפ"כ כפי שיבואר אין זה עניין טכני בלבד לכן כשהלימוד לא לישמה זה בעצמו קלוקל המדמה.

עיין ביאור הליקוטים אות ד – לעובדא ולמעשה מבואר מדבריו הקדושים, אשר שמעתי מאבי ז"ל, שהיתה כוונת אדמו"ר ז"ל, שיהיה עיקר הלימוד, בבירור הלכה מתורה שבעל פה, ובלימוד הנסתר והפנימי. כי גם הפלאת האיטור מלכתוב תורה שבעל פה, הוא בסיבת התחשבותה לנסתר ופנימיות לתורה שבכתב, שניתן בנגלה לעיני כל:

ועיין בלק"ה על תורה זו אפטרופוס ג' סוף אות ה' עפ"י מה שהקדים שם שהעיקר הוא לחבר קול ודיבור דהיינו לתת פירוש נכון לקולות ששולח לנו הש"י ומבאר שם שתורה שבכתב היא בחי' קול כלפי תורה שבע"פ כי הגמרא מבארת ומפרשת את המכוון בתורה שבכתב וכו' עי"ש.

ביאור הענין יותר הוא שככל שהתורה גבוהה יותר כגון תורה שבכתב כלפי תורה שבע"פ וכן חכמה עילאה כלפי תורה שבכתב שהיא חכמה תתאה לכן מחמת גובהה לא נתפס המכוון האמיתי שבה אלא בהרגשת הלב שזה נקרא שמיעת קול (כי שמיעה בליבא תליא כמבואר בוהר, וכידוע שחכמה בחי' ראייה, שרואה כל הדבר כאחת, ושמיעה בבחי' נוק' שנעשית בבחי' קיבוץ פרטים, הברא אחר הברא ומצרפתן לחיבה) וכל אחד כפי הבנתו כפי ברור המדמה שלו, כך מפרש את הדברים, ומצמצם אותם לאותיות ודיבורים, והפירושים האלה נקראים ניגון, דהיינו שבחינה זו נקראת גם הגמרא ניגון כמבואר שם בלק"ה.

קמ"ו שמעתי בזה עוד מהלך לבאר עפ"י תורה סב אות ב'. כי קולות הס"א המעלימים את קול ה' הישר שאותו צריך המנגן לחזור ולנגן, הם מהיצה"ר שבלבו ששרשו במחלוקת התנאים. וזה לשונו שם – כי עקר התהוות מחלוקת היצר הרע, שרשו מן המחלוקת שבקדשה. כשהשתלשלה מן דרגא לדרגא, עד שנשתלשל למטה, נתהוו ממנו מחלוקת היצר הרע, בבחינת "חלק לבם". ומטיל בו אפיקורסות, ומסתיר ממנו שבילי השכל אשר אינו יודע להשיב. ומחלוקת שבקדשה, הוא מחלוקת תנאים ואמוראים שבגמרא, שזה אוסר וזה מתיר. ומהשתלשלותם למטה, נתהוו ממנו מחלוקת היצר הרע. וכשמתקן המחלוקת שבקדשה, אזי ממילא נתבטל מחלוקת היצר הרע, כי אין אחיזתו אלא משם:

ותקון המחלוקת שבקדשה, הן הלכות פסוקות. כי פסק הלכה הוא השלום והכרעה של מחלוקת התנאים ואמוראים. ועל ידי לימוד הפוסקים, הוא נתקשר להשלום שבקדשה, ומתקן המחלוקת שבקדשה. ואז נתבטל המחלוקת היצר הרע שבלבו. ואז יוכל לעבד את השם בכל לבבו, בשני יצרים. ונפתחו לו שערי השכל. שידוע להשיב לאפיקורוס.

קמ"ז ע"כ כי במדרש תהילים שמביא בסמוך לראיה לא נזכר גמרא אלא משנה עי"ש וכן נראה במפרשים לקמן שגמרא לאו דווקא אלא גם משנה וכל תורה שבע"פ ובלבד שיעיין בה לברר דברים הסתומים לו. ועיין תורה לח אות ד' שכל לימוד בצר לאדם בעניות ובדחקות הוא בחי' לילה. ואולי רמז לזה רבינו כאן במה שבינה את הלימוד הזה עורב וכמבואר בגמ' ערובין כא: שלומד באופן שמישים עצמו אכזרי כעורב ומשחיר פניו כעורב וכו' דהיינו לימוד במסירות נפש. ומסתמא גם כלול בזה ענין קימת חצות שגם הוא שבירת הלילה וראית אור דייקא בתכלית החושך שזה ענין הברור טוב מרע שנעשה ע"י הניגון ולכן כינור של דוד היה מנגן בחצות דייקא

קמ"ח שחור טוב תהלים [מזמור יט]

קמ"ט מדרש תהלים מזמור יט – יום ליום יביע אומר. כתיב במשה רבינו, (שמות לד, כח) ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה. והלא כתיב, (חבקוק ג, ד) ונוגה כאור תהיה. (דניאל ב, כב) ונהורא עמיה שרי. וכתיב, (תהלים קלט, יב) גם חשך לא יחשיך ממך. ומנין היה יודע משה מתי יום ומתי לילה שהוא אומר ארבעים יום וארבעים לילה. אלא בשעה שהקב"ה מלמדו תורה יודע שהוא יום, ובשעה שהוא מלמדו משנה יודע שהוא לילה.

ל"ע מה ההכרח של המלמד שמה רבינו ידע זאת בהיותו שם אולי ידע קודם או אח"כ. כנכללות יהיה או היה שם מי ימנות.

ועיין שמות רבה מז ח'... בשעה שהיה מדבר עמו היה יודע שהוא יום ובשעה שהיה אומר לו לומד תורתך היה יודע שהוא לילה...

ק"י שמות כד יח ועיין פרד"א מז

קכ"א מבואר במדרש שלמד תורה בעליה ראשונה כשקבל לוחות שניות, וצ"ע האם גם בשתי העליות השניות, כשעלה לבקש מחילה על חטא העגל יח תמוז עד כט אב, וכשעלה לקבל לוחות שניות א' אלול עד י' תשרי. ומסתמא בעליה שנייה עסק בתפלות לבקש מחילה אבל בעליה אחרונה מסתמא גם עסק בתורה.

קכ"ב דפ"ר ותולד – שתורה ומתוצא – שהתורה

קכ"ג סנהדרין דף כד. – אמר רבי אושעיא מאי דכתיב ואקח לי (את) שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים, נועם אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל שמנעימין זה לזה בהלכה חובלים אלו תלמידי חכמים שבבבל שמחבלים זה לזה בהלכה וכו' עי"ש

תלמוד בבלי^{קטו} הפשט שם שהלומדים שבבבל, מפני שאין נוחין זה לזה בהלכה ומתוך כך אין ההלכה מתבררת אצלם והם מגששים בה כמו באפלה/קפ"ו וצ"ע לפ"ז התלמוד הירושלמי אינו לילה ולא מועיל לתיקון הנ"ל, אבל באמת נראה עיקר שכל לימוד בעיון לברר את האמת המסתתרת ברבוי סברות דחויים עי"ז משבר את קליפת היצה"ר שבלבו/קפ"ח שע"ז זוכים לברור המדמה ולדעת לברר טוב מרע אמת משקר. **וכתיב (בראשית א')** ולחשך קרא לילה פשוטו שהקב"ה קרא לזמן שבו העדר האור לילה, ורבנו מביא מכאן ראייה שלימוד חשוך נקרא לילה, נמצא שתלמוד בבלי שהוא חושך נקרא לילה כנ"ל, ובשה סיים לבאר בג' שלבים/קפ"ט מדוע תורה שבע"פ נקראת לילה. **היינו על ידי שילמוד ש"ס** ששה סדרי משנה/קס"א,

ועוד שם במחשכים הושיבני כמתי עולם אמר רבי ירמיה זה תלמודה של בבל:

פרש"י – במחשכים הושיבני – שאין נוחין זה עם זה ותלמודם ספק בידם:

ועיין מהרש"א כאן מה שאמרה הגמ' בפרק המדיר חד מינן כתרי מניהו ומה שאמרה שרבי ירמיה כשהיה בבל לא הבין תורתם וכשהיה בא"י אמר בבלי טפשאי הסיבה כי אוריא דא"י מחכים.

ועיין שם עיין יעקב בשם המדרש עוד חילוק שתורת א"י נאמר עליה וזהו הארץ היא טוב והם לומדים בנחת לכן מותר להם ללמוד בדרך, אבל תורת בבל אסור ללמוד בדרך שנאמר "אל תרגזו בדרך"

ועיין השל"ה הקדוש בית החכמה שמבאר שתורת בבל בחי' לשון תרגום ותורת א"י לשון הקודש שבה העולם נברא, וזהו שאמרה הגמ' חד מינן כתרי מניהו היינו שנים מקרא ואחד תרגום ומבאר ששתי הגמרות בבלי וירושלמי שתייהן מבארות תורה שבכתב ומשנה אבל תורת א"י מבארת ברור וקצר ואילו תורת בבל מרובה בגרסאות ושושונים וכו' עי"ש.

ועיין חגיגה דף י. – וליוצא ולבא אין שלום נאמר אפילו מתלמוד ירושלמי לתלמוד בבלי שהוא עמוק, כדאמרינן בסנהדרין (כד, א) במחשכים הושיבני כמתי עולם זו התלמוד של בבל:

קב"ה איכה פרק ג (ו) בְּמַחְשָׁכִים הוֹשִׁיבֵנִי כְּמֵתִי עוֹלָם:

חומת אנך להרב חיד"א – ה. במחשכים הושיבני כמתי עולם. בסנהדרין דף כ"ד אמרו במחשכים הושיבני זה ת"ב. פי' דבו בפרק היה הבירור למטה בקליפות וצריך טורח להקשות ולתרוץ כדי לשבר הקליפה. וכמו שהיה רבינו האר"י זצ"ל עושה בשלומד גמרא שהיה טורח להקשות בכח גדול ולתרוץ עד שהיה מזיע כי ע"י זה יחלש כח הקליפה העומד' על ההלכה ויתגלה אור ההלכה. ושמעתי משם הרב מהר"ר אליהו כהן ז"ל דהיינו מאי דקאמר הש"ס כי מקשי ורמי הני בי תרי סתרא"י ניהו. תברא מי ששנה זו לא שנה זו. אשר לכאורה יפלא מה חכמה היא זו לומר מי ששנה זו לא שנה זו. ותו מה הלשון אומרת תברא. והיה אומר כי הקושיא באה מכח הקליפה המחשכת אור עיני האדם. ולכן בראותם עוצם הקושיא גדולה וחזקה היו אומרים תברא נשבר' הקליפה דזו אינו קושיא דמי ששנה זו לא שנה זו ואם כן אין כאן קושיא ובוה נחלשת הקליפה. ועל הרוב אחר תברא מי ששנה וכו' יבא תירוץ טוב עכ"ד ויצדק פי' זה עם מה שפי' רבינו האר"י ז"ל ככוונת עלינו לשבח דבאומרנו גנות הקליפות הם נכנעות ע"ש באורך וא"ש דאמרו תברא' להכניע הקליפה דזה גנותה לומר דליכא קושיא ונשברה הקליפה ודוק:

קב"ה איכה ג' י

קב"ה ועיין יומא דף נז. – אמרוה קמיה דרבי ירמיה, אמר בבלאי טפשאי משום דדיירי בארעא דחשוכא אמרי שמעתא דמחשכין.

פרש"י – באתרא דחשוכא – בבבל, שהיא מצולה:

אבל עיין שם פירוש הכותב על עין יעקב בשם הריטב"א שכתב דברי הרמב"ן שדווקא בימי רבה ורב יוסף ואב"י ורבה שהיה זמן של שמד והיו החיים תלויים מנגד לכן לא הייתה תורת בבל מאירה כל כך ולא האירו כל כך טעמיהם וביאוריהם למשנה אבל אח"כ נתגברה תורת בבל וכו' בימי רב אשי שנאמר בגיטין נט מימות רבי ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד.

קב"ה כן פירש התורה תמימה עפי' המבואר בגמרא הנ"ל.

ונראה עוד כיון שתלמוד בבלי נתחבר בחוץ לארץ ששם ההשגה חשוכה יותר לכן יש בו אריכות דברים לעומת התלמוד הירושלמי שנתחבר בארץ שבה אוריא דארץ ישראל מחכים והיינו זה את זה במיעוט דברים ולשון קצרה.

מה שכתב שכיון שאינם נוחים זה לזה מגששים באפילה בלימוד. עיין שיחות הר"ן צא וחי מוהר"ן לד שיש ס' רבוא אותיות בתורה כנגד ס' רבוא נשמות ישראל וכשיהודי חשוך אצלי אזי גם האות שבתורה שכנגדו חשוכה אצלי וממילא מגשש באפילה בלימוד התורה. עי"ש שנאמר לענין התמדת הלימוד ונראה פשוט שגם עניין הבנת התורה.

קב"ה כנ"ל בביאור החיד"א לאיוב וכמבואר בתורה סב אות ב' הנ"ל שעיקר הסתרת הידיעה היא מהיצה"ר שבלבו ששרשו במחלוקת התנאים ועי"ש שמבאר אותם ועושה שלום נעשה שלום בלבו עי"ש.

קב"ה בראשית פרק א' וד' וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד: עי"ש לעיל ובפרש"י שתחילה היה חושך עפי' תהום ואח"כ ברא אור והיו משמשים בערבוביה ואח"כ הבדילו לפי מדרשו גנוז לצדיקים ופשוטו שנתן לכל אחד תחומו לאור יום ולחושך לילה ועיין רמב"ן אינו החשך הנזכר בפסוק הראשון שהוא האש, אבל הוא אפיסת האור, כי נתן אלהים מדה לאור, ושיהיה נעדר אחר כן עד שובו: ונ"ל לבאר באופן שאין סתירה והכל אחד דהיינו שאור ראשון הוא אור הגנוז ולפ"ו משמשי בערבוביה הפירוש פשוט שתלוי ככוונת האדם כשרוצה לראות בטפיח רואה ואז אור לו כי הגשמיות לא חוצץ וכשלא רוצה לא רואה ואז חושך לו. וכוונת הרמב"ן שכשגנו האור אזי גם את החושך של אש גנו נעשה החושך רק העדר האור. והאור הוא המאור דהיינו אור הגשמי שיוצא מאור הרוחני. נמצא שחושך שנוכר כאן הוא העדר האור ולזה קרא הקב"ה לילה ממילא כל בחינת אור שנעדר ממני כגון עצה מה לעשות או הבנת דברים לעמקם וכיו"ב זה בחי' חושך שהוא נקרא בחי' לילה.

קב"ה תחילה מהמדרש שלימוד תורה שבע"פ היא מהות של לילה, וראייה לזה ממה שהיא נקראת מחשכים מצד העמל והקושי לברר את האמת המעורב בה, וחושך נקרא לילה.

דהיינו שיברר ההלכה למעשה שבהם ע"י למוד גמרא. **יתקן השית עיזקאין** שש טבעות **שבקנה**/קסב
שבגרון. **שמהם יוצא הקול** [קסג] עיין בלק"ה הלכות אפוטרופוס/קסד שהסט"א מקומה בהערף אותיות
פרעה (בח"י מדמה פגום) שאחזיתו במיצר הגרון (בח"י גלות מצרים/קסה) למנוע מהאדם לברר את הקול הישר

^{קסא} **עיין כאן פרפראות לחכמה** שרק במשניות יש לנו כל הס' מסכתות, כי גמרא יש רק על ל"ו מהן, ולכן תיקון השש עזקאין דקנה לא מתקיים בשלימות אלא במשניות. וצ"ע לפי המבואר בהחיד"א שבלימוד משניות מספיק שמבין המילים וכן מוכח מתקנת חז"ל לומר משנה בלא פירוש מיד אחרי ברכת התורה עובר לעשיתו ונחשב לימוד תורה, מה שאין כן גמרא אם לא מבין לא יוצא בה חובת דברי תורה שאחרי ברכת התורה. וקשה לפי מה שבארנו שעיקר סגולת לימוד התורה שבע"פ היא מצד הברור שבה, ועוד גם שרבינו מפורש אמר גמרא. וגמרא אינה משנה, אדרבה אמרו בחגיגה דף י. (זכריה ח') "וליוצא ולבא אין שלום" אמר רב כיון שיוצא אדם מדבר הלכה לדבר מקרא שוב אין לו שלום, ושמואל אמר זה הפורש מתלמוד למשנה, כי אין הוראה יוצאת מהמשנה, אלא ע"י הגמרא שמברר בה הסתירות והקשיים. מאידך עיין במדרש שוחר טוב הנ"ל שמשנה נקראת לילה.

ועיין ביאור הלקוטים שכתב באות ד - לעובדא ולמעשה מבואר מדבריו הקדושים, אשר שמעתי מאבי ז"ל, שהיתה כוונת אדמו"ר ז"ל, שיהיה עיקר הלימוד, בבירור הלכה מתורה שבעל פה, ובלמוד הנסתר והפנימי.

נראה מכל זה שהעיקר הוא לימוד העיין לברר דברים ברורים ממה שעל פני השטח נראים מעורבבים ולא ברורים וזה שייך בכל לימוד, אבל גרסא לבד אפילו במה שמבואר בספרים שמועיל האמירה לבד אינו מועיל אלא לנשמה ולא לסגולת הניגון שתלוי בברור המדמה. **נמצא שהעיקר למעשה ללמוד כל הש"ס**, היכן שיש גמרא ילמוד גמרא והיכן שאין ילמוד הפירושים שעל המשניות העיקר לברר כל דבר עד שיבין עד שיאיר לו מה שהיה חשוך אצלו בתחילה.

^{קסב} צ"ע הרי דיבר מתיקון השמיעה שיוכל לשמוע ניגון מכל אדם וא"כ לכאורה צריך תיקון האוזן ולא הקנה.

אבל יתבאר עפ"י לק"ה אפוטרופוס ג' אות ב' (בהערה הבאה) שסוד הניגון הקדוש הוא לנגן את קול ה' הישר ע"י שמלביש אותו בניגון ודיבור, ובאמת לשמוע אותו שומעים כולם, כי הוא קול (הצפרים חיות טהורות) ה' היוצא מרגלי עתיק ונשמע בכל העולמות בלב כל בני העולם, אלא ששומעים יחד עימו גם קולות דסט"א. וחכמת הניגון היא לברר בבחי' הגרון את קול ה' מקול הסט"א, כי בגרון שם הדעת ושם הבחירה, כי שם חיבור הראש לגוף, בחי' מקום חיבור המוחין אל המידות, (לכן שם בגרון עושה האדם סימן כן או לא בניענוע הגרון כי שם הבחירה לומר כן או לא ליצר. וזהו כבוד את ה' מהוה מגרונו כי לכבוד שייך רק מתוך בחירה) ושם בעורף נמצא פרעה ואוחז במיצר הגרון למנוע מהאדם לברר את קול ה' ע"י שמפיל אותו למוחין דקטנות, שע"י נמשך לנגן את קול הסט"א. לכן תיקון השמיעה דהיינו להיות שומע בקול הש"י, הוא ע"י תיקון הקנה דייקא ששם הבחירה.

עוד נראה לבאר בזה דלכאורה באמת תיקון המלכות צריך להיות באוזן דייקא, כי עיקר התיקון הוא להיות שומע בקול האדון, דהיינו עשה לך רב המבואר לקמן, והדין הוא שעבד חרש אין לו שווי, כי אפילו עיוור עדיין יכול להיות שומר קשואים, אבל חרש כיון שלא שומע צווי אדונו אינו שווה כלום, דכן הדין עבד שחרשו אדם חייב בדמי כולו. וא"כ צ"ע מדוע כאן התיקון הוא דווקא בקנה. והתירוץ נ"ל עפ"י המבואר בתורה ה' תנינא החילוק בין עבד לבן, והחילוק בין מלכות לממשלה, כי עבד נמשל בעל כרחו ולא עושה אלא מה שנצטווה בפירושו, לכן עבד חרש אין בו תועלת. אבל בן מספיק לו שמיעת הלב כי כל רצונו לעשות רצון אביו שבשמים אפילו במה שלא צוהו בפיו וממליך אותו מרצונו, לכן אצלו העיקר זה תיקון הדיבור כי הוא עושה דיבור לרצון אביו ומדבר את רצון אביו עפ"י הרגשת ושמיעת ליבו, בבחי' עושי דברו לשמוע בקול דברו הנאמר במלאכים. וזה עומק כוונת מוהר"ן הנ"ל.

^{קסג} ברכות סא סוף ע"א ועיין תורה סג וזהו רע"ט פנתס רלה. וזהו רע"ט נשא קבא: ותיקון כב דף סז:

^{קסד} **לקוטי הלכות אפוטרופוס ג' אות ב'** - כי קול הנגינה יקר מאד ויש לו כח גדול לעורר את האדם היינו לעורר את המוחין בבחי' קול מעורר הכונה. אבל עיקר שלימות הקול הוא כשמקשרין אותו אל הדיבור בקשר אמיץ וחזק שזה עיקר בחי' כלל כל היחודים לייחד ולחבר הקול עם הדיבור כמוהו בזה"ק ובדברי אדמו"ר ז"ל בהתורה ששון ושמחה ימצא בה' וכו' (בסי' קע"ח). וזהו בחי' מה שצריכין לחבר ולקשר הדעת אל הלב שזה עיקר שלימות הדעת האמתי כ"ש וידעת היום והשבותה אל לבבך כ"ש אדמו"ר ז"ל במ"א. כי הקול שהוא בחי' מוחין כי הקול פוגע בהמוח בבחי' קול מעורר הכונה, עיקר שלימותו כשנמשך לתוך הלב עד שיתחמם לבו ע"י בהתלהבות דקיושה עד שיזכה לדיבורים קדושים בבחי' חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני. כי שורש הקול שהוא בחי' מוחין הוא ממקום גבוה ועליון מאד מבחי' התנוצצות אלקות שמתנוצץ לכל אחד בדעתו. (וכנ"ל בלק"ה ע"ת ה' הנ"ל) כי השי"ת ברחמי מצמצם א"ע בכמה צמצומים להאיר לב"א בדעתו התנוצצות אלקות ובה מרמז לו וקורא אותו שימשך אחרי וזאת ההתנוצצות הוא בחי' קולות שבאין מלמעלה לקרות את האדם שימשך אחרי ית' וכל הקולות נמשכין משם. וע"כ יש להקול כח גדול להמשיך את האדם אליו ית' מחמת שנמשך בשרשו ממקום גבוה מבחי' התנוצצות אלקות. כי עיקר התגלות אלקות הוא בחי' קול בבחי' קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים זולתי קול. אבל השי"ת נתן בחירה לאדם ומי שבחר בחיים כששומע את הקול הזה שהוא בחי' הכרוז הבא מלמעלה הוא נמשך אחרי ומקדש ומטהר א"ע מכל תאות עוה"ז והבליו ואז יזכה להמשיך הקול שהוא בחי' המוחין לתוך הלב עד שזוכה לקבל דיבורים קדושים מלמעלה שיהיה נעשה מהקול צירופי אותיות ודיבורים עד שידע רצונו ית' ומצותיו. כי אפילו כששומעין בחי' קול מלמעלה עדיין אין יודעין שום מצוה עד שזוכין לקדש ולטהר א"ע כ"כ עד שיהי' נעשה מהקול דיבור עד שיזכה שידבר ה' עמו ויודיע לו תורתו ומצותיו.

עוד שם - עיקר כח פרעה הי' מקול וניגון דסט"א, כי פרעה אותיות הערף, שהיה יונק מאחורי הפה, מבחי' תוקף הדינים שבגרון כמובא בכתבים היינו שינק מהגרון שמשם תוצאות הקול. כי כל הקולות יוצאין מהגרון כ"ש קרא בגרון (ישעי' נ"ג) אך פרעה ינק רק מהדינים מבחי' אחרים שמשם אחיות. המנגן דסט"א שמשם יונק מלכות הרשעה שהוא מלכות פרעה. וע"כ אמר פרעה מי ה' אשר אשמע בקולו, בקולו דייקא כי ינק מקול דסט"א כנ"ל:

^{קסה} **קהלת יעקב ערך קנה אות ה'** - מצרים נקרא קנה כמו שאמר (ישעי' ל"ו ו') הנה בטחת על משענת הקנה, וכן בחלום פרעה (בראשית מ"א ה') עולות בקנה אחד, ועיין בערך מצרים סוד יש שבר במצרים, שיש נשבר ונשאר קנה חצי יש ע"ש באורך סוד קנה, ונודע דמצרים היא בריאה ומצרים בחינת יסוד, על כן נקרא ערות ארץ (בראשית מ"ב י"ב), ועל כן היו שטופי בזימה (רש"י בראשית י"ב י"ט, וי"ג י', וכ' ט"ו), קנה במילוי גימטריא יסוד דבריאה:

קול ה', ולהלביש את הקול בדיבור קדוש, דהיינו ניגון קדוש (שמתבטא בעיקר בדבורים קדושים^{קסו}). נמצא שכל גלות מצרים כור ההיתוך של עם ישראל שנקרא בזהר גלות הדעת וגלות הדיבור היה בבחי' מיצר הגרון, בסוד תיקון הניגון^{קסז}. כי עיקר הניגון והדיבור הקדוש הוא לנגן ולדבר את קול השם דהיינו להלביש אותו בניגון או דיבור, וזה יכול רק מי שבכל כחו קושר עצמו לשמוע בליבו את הקול ששולח הש"י לעולם מאתר דנביאין ינקין הנ"ל/קסח^{קסח} בחי' רגלי עתיק הנ"ל, ולעשות איזה דבור או מעשה קדוש על ידו, ועל זה נלחם קליפת פרעה למנוע מזה, ע"י שמפיל למוחין דקטנות גלות הדעת. והתיקון הוא לימוד ש"ס כנ"ל שע"ז מתקן את הגרון ומתגבר עליו.

וזהו מה שלמדנו עד כאן שלימוד גמרא מסוגל לזכות על ידו לניגון דקדושה, רמוז בפסוק (איכה ב')^{קסט} קומי רוני : קבלילה. היינו שתהי' תקומה/קעא^{קעא} תיקון להרנה דהיינו לניגון, היינו על ידי בחי' הלילה. שהיא גמרא ש"ס ששה סדרים/קעב^{קעב}:

והנה תכלית תיקון הנגינה שזוכין ע"י לימוד תורה שבע"פ, הוא שיזכה האדם ע"י הנגינה להדבק בה' ולקבל עליו עול מלכותו ית' ולבנות בזה את בנין המלכות דקדושה. ומובן מזה שבשביל לזכות לדביקות הזאת צריך האדם שיהיה לימודו לשמה, לשם ה' יתברך לבד, בלי שום פניה אחרת כלל, אך כשלומד שלא

קסו כנ"ל בלק"ה הערה שלפני הקודמת ועיין תורה לח ותורה קנו

קסו וכן מבואר יותר לקמן בביאור הרבב"ח בהערה על צפרדע שבפע"ח משמע שהמצרים היו בחי' צפרים דקליפה ניגון דסט"א ובמכת צפרדע (שמבואר בשפתי כהן מתלמידי האריז"ל שהיתה כנגד כל המכות כולן) הצפרדע שהיא צפור דעה ששרשה בשתי צפרים חיות טהורות שורש הניגון הקדוש הכניעה אותם.

קסח רבנו מנחם את המקום הזה שתי צפרים חיות וכבר ביארנו לעיל עפ"י האריז"ל ולק"ה ערובי תחומין שהם דדי המלכות דדי בהמה הנ"ל.

קסט איכה פרק ב' (יט) קומי רני בלי' (ובלי'ה) לראש אשמרות שפכי כמים לבך נכח פני אדני שאי אליו כפך על נפש עולליך העטופים בךעב גראש כל חוצות:

תרגום יונתן - (יט) קומי כנשתא דישראל שדריא בגלותא עסוקי במשנה בליליא ארום שכינתא דיי שריא לקבליך ובפתגמי אורייתא כשירו שפרפרא שריא היך מיא עקמומית ליביך והדרי בתיובתא וצלאי בבית כנשתא כל קביל אפי יי טולי לותיה בצלו ידיך על נפשת עולמיך דצחין בכפנא בריש כל מחוץ:

חומת אנך להרב חיד"א אות ז' - קומי רני בלילה. אמר בתרגום עסוקי במשנה בליליא. כי המשנה תורה שבע"פ והיא כנגד השכינה. ואמרו רז"ל דבזכות המשנה תבא הגאולה. ואפשר שזו שאמר קומי רני עסוקי במשנה. והתפללי על הגלות וז"ש בלילה בשביל הגלות הדומה ללילה. ולא יהיה כונת התפלה והעסק שתבא הגאולה לטובתנו שנהיה בהשקט וכבוד. לא כי אלא הכל בשביל השכינה כב יכול שהיא בגלות וז"ש שפכי כמים לבך נכח פני אדני שהיא השכינה: עכ"ל.

ועיין מסכת תמיד סוף פרק ד' - קומי רני בלילה וגו'. תנא ר' חייא, כל העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו, שנאמר קומי רוני בלילה לראש אשמרות שפכי כמים לבך נוכח פני ה'.

הקרי והכתיב ליל ולילה רומז לשני חצאי הלילה כמבואר בזהר בא לח: שהראשון נקרא ליל ומחצות נקרא לילה (עיין מעב"ג ב' מג) ועיין בזה לקמן בביאור הרבב"ח בהערה על עורב.

קע גס בתולד - רוני : בלילה (מקודמים בין רוני לבלילה), ונתלו - רוני בלילה

קעא כיון שהניגון בסוד בנין ותיקון המלכות לכן נקט תקומה, כי המלכות מעצמה נוטה מאד לנפילה וצריכה הקמה (עיין מזה בתורה א' בסוד ג' הרומז למלכות ורומז לנפילה ע"ש ביאורים) עוד בענין התקומה השייכת למלכות דייקא עיין מעדני מלך (וינצדלר) אות י' לקשר לתורה רלד כשרוצים לעשות מלך משתמשים בשם קמה ומבאר הענין ע"ש.

קעב עיין ליקוטי הלכות אפטרופוס ג' - עקר תקון הקול הוא על ידי לימוד גמרא שהוא תורה שבעל פה כנ"ל, כי תורה שבעל פה הוא בחינת דבור, בחינת מלכות פה ותורה שבעל פה קרינן לה (פתח אליהו). כי תורה שבכתב ותורה שבעל פה הם בחינת קול ודבור כידוע, וצריך לקשרם וליחדם בקשר אמיץ, כי זה עקר בחינת היחוד, ליחד ולחבר הקול והדבור כנ"ל, היינו כי תורה שבכתב היא עדין בחינת קול, מחמת שמתורה שבכתב עדין אין יודעין שום דין ברור איך להתנהג במצות התורה, על כן הוא עדין בחינת קול, שהוא שרש הדבור שהוא תורה שבעל פה, שהיא מגלה לנו כל פרטי דיני התורה, איך להתנהג בכל מצוה, שזה עקר הדבור, שהוא מגלה הרצון שבלב, כי על ידי הקול יכולין לקרות את האדם אליו, אבל עדין אינו יודע מה הוא רוצה, אבל בשפא אליו והוא מדבר עמו בדבורים א"י הוא יודע רצונו. ועל כן אף על פי ששרש יניקת המלכות הוא מבחינת קול כנ"ל, אבל עקר הנהגת המלכות הוא על ידי הדבור שמגלה רצון המלך למען נדע מה לעשות וכמה נעבד אותו ונעשה נחת רוח לפניו, שזהו בחינת תורה שבעל פה שהיא בחינת דבור שמבאר ומפרש את בחינת הקול שהיא בחינת תורה שבכתב וכנ"ל: ע"כ.

דהיינו שהקול הוא כמו מי ששורק בבחי' אשרקה להם ואקבצם שקורא לו להמשך אליו באופן שלא מפורש בקריאה כלום רק השומע צריך לתת פירוש לשריקה שכונתה שיבוא אליו וכפי הכנת הלב עוד יכול השומע המזוכך גם להבין בקול דברי נביאות ממש כי עושה ניב שפתיים לקול וכן יש בזה בחינות כי גם הנבואה עדיין היא סתומה וצריכה פירוש וצריך לכוין בפירוש שיהיה אמיתי ולזה גם צריך חיבור קול ודיבור כי הנבואה כלפי הפירוש שלה היא קול וכן כל התורה שבע"פ משנה ואח"כ גמרא וגאונים וראשונים ואחרונים כל דור הוא בחי' קול כלפי הדור שאחריו שצריך לעשות לו בחי' דיבור.

לשמה/קעג, היינו בשביל שיתקרא רבי/קעג, מחשבה זו היא פגם תיקון המלכות, דהיינו תיקון הניגון, כי תיקון המלכות היא בחי' עשה לך רב כמבואר לקמן, והוא עושה את עצמו לרב (באה"ל א). אבל יש כוונות גרועות יותר כגון הלומד להתפרנס או להיות חכם שכלל לא חושב על לשמה, שלימוד כזה אינו חשוב כלל וספק אם יבוא על ידו ללימוד לשמה/קעג. מאידך הוא פחות בסכנה ליפול ממנה לקנטר כי אין לו תחרות עם לומדים אחרים, אבל הלומד להקרא רבי בסכנה שיקטר חבריו כדי היות נחשב רבי הגדול מכולם ואזי עליו נאמר מוטב שלא נולד כלל/קעג. אבל אם אינו מקנטר ורוצה/קעג ללמוד לשמה אלא שאינו מצליח, אזי הלימוד שלו אינו בחשיבות כל כך/קעג [קעט] להיות מועיל לתיקון הניגון הנ"ל. ועיין פרפראות

קעג לשמה ממש היא שלומד רק לתיקון השכינה, (והינו לשמ-ה לשם ה' אחרונה שבשם הרומזת למלכות והשכינה) ואפילו לא כדי לקבל שכר עוה"ב כמבואר בתורה לו תנינא. וצריך לזה הרגשה הצער השכינה בגלותה ואמונה חזקה מאד בעצמו שלימודו מועיל ואמונה חזקה במציאות התיקונים האלה ברוחניות.

עיין תורה קנט - אך לא כל אדם זוכה לזה שיהיה למודו עולה להשכינה, כי לזה צריך שיהיה אדם יקר ושיהיה למודו רק להשכינה, הינו לאוקמא שכינתא מעפרא, ולא כל אדם זוכה ללמוד זה, ואף אם לומד ביראת שמים, וגם אם אומר שלמודו לאוקמא שכינתא מעפרא, עם כל זה מי יודע אם ראוי לכך שיהיה למודו להשכינה. ועי"ש כשלא לומד לשמה כראוי אזי תורתו אינה עולה למעלה וכו' עי"ש

עיין מבויעי הנחל תשלט אדר מה שכתב הרב וזנפלד שאחר ע"י שלא למד לשמה, לכן שמע בכל מקום את הרע שבקול, כמבואר בגמ' חגיגה ששמע שובו בנים חוץ מאחר, וכן מהתינוקות שמע התרחקות כדאיתא שם, וזהו הכוונה שם שלא פסק זמר יוני מפי.

ונראה שזה בחי' מה שרבינו אמר שאף אחד לא מבין פשט בהוהר שכתב שאין תיקון לפגה"ב, כי באמת הפוגם בברית דייקא בגלל שפגם בקול (כמבואר במקום אחר עה"פ רועה זונות יאבד הון וכתוב כבוד את ה מהונוך ודחו"ל מגרונוך) לכן משמיעין לו התרחקות, אבל ע"י התיקון המובא כאן, יודע לברר הקולות, ויודע שמשמיעין לו רק כדי שיתחזק יותר, בבחי' אין גבור כמתייאש. ולא ח"ו להתייאש ממש.

קעג לכאורה צ"ע מה בכך שלומד עמ"נ להקרא רבי, הרי כוונתו עמ"נ ללמד אחרים, שעל זה נאמר בסוכה מט: שהיא תורת חסד. עי"ש - ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה", וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה של חסד? אלא תורה לשמה זו היא תורה של חסד, שלא לשמה זו היא תורה שאינה של חסד, איכא דאמרי תורה ללמדה זו היא תורה של חסד, שלא ללמדה זו היא תורה שאינה של חסד: דהיינו שנחלקו האם תורת חסד היא חסד עם השכינה או חסד עם הבריות, עכ"פ יש דעה שגם עמ"נ להיות רבי זה לשמה. ונראה כי הלומד להקרא רבי אם כוונתו לכבוד זו בחי' לקיחה שהיא סט"א, אבל הלומד על מנת ללמד כוונתו לנתינה בחי' צדיק חונן ונותן.

עיין מהרש"א כתובות סז. מקשה למ"ד שממונו של נקדימון בן גוריון נאבד כיון שנתן צדקה לכבוד עצמו, מאי שנא מהמבואר ב"ה הנותן צדקה על מנת שיחיה בני נחשב צדקה, ותיריך שלכבוד עצמו גרע טפי, כמבואר בתוס' בפסחים החילוק בין הלומד שלא לישמה שנאמר עליו לעולם ילמד, ובין זה שאמרו עליו מוטב שלא נברא.

עיין בביתאור הלוקטים אות א' מקשה הרי פשוט וידוע שלימוד שלא לשם שמים אינו חשוב, ולמה כאן יצא ביחוד לפרט את הדבר. ותיריך שאין הכוונה כאן להודיע פגם השלא לישמה, אלא נקט דייקא עמ"נ שיתקרא רבי, כי כיון שכל התורה כאן סובב על תיקון המלכות, שזה בחי' עשה לך רב, לכן דייקא כאן הפגם גדול ביותר שבמקום לעשות לי רב אני עושה עצמי לרב.

קעג עיין בזה לקמן. מר' צדוק.

קעג עיין פסחים נ: רבא רמי כתיב (תהילים נז-יא) כי גדול עד שמים חסדך וכתיב (תהילים קח-ה) כי גדול מעל שמים חסדך הא כיצד כאן בעושיין לשמה וכאן בעושיין שלא לשמה וכדבר יהודה דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה:

ועיין תוספות - וכאן בעושים שלא לשמה וכדבר יהודה - תימה (דרב) גופיה אמר בפ"ב דברכות (ד' זו.) כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא ואור"י דהתם מיירי בגון שלומד כדי להתיהר ולקנטר את חבריו בהלכה ואינו לומד ע"מ לעשות, אבל הכא מיירי דומיא דההיא דלעיל יש שפל ונשכר דלא עביד כוליה שבתא ולא במעלי שבתא שאין מתכוון לשום רעה אלא מתוך עצלות אפ"ה גדול עד שמים חסדך:

דברי רב מתוך שלא לישמה יבוא ללישמה המקור בהוריות י: ולמד זאת מבלק שהקריב מב קרבנות שלא לישמה ובזכות זה זכה לדוד ושלמה שהקריבו לישמה ומקשים א"כ איך למדו ממנו הרי בעצמו לא זכה. ועיין מהרש"א הוריות י: (ד"ה שמתוך) ובשו"ת משיב דבר (ח"א מד ד"ה אמנם כן) שבאמת מבלק אין ללמוד אלא שיצא ממנו דוד שילמד לשמה ולא דווקא הוא בעצמו. אבל בתוס' שהביא הפל"ח שיש שתי מדרגות בלא לשמה מבואר שלמדו שהוא עצמו יבוא ללישמה. ועיין תקנת השבין לר' צדוק הכהן סימן י'.

קעג צ"ע בזה כפי שיבואר לקמן שהלומד עמ"נ להקרא רבי יש לו תקנה ע"י לימוד בלילה. אבל מסברא ומלשון רבנו שאין ללמוד זה חשיבות כל כך, נראה שהכוונה שרוצה אלא שמתגנב לו פניה של כבוד, אבל אם בכלל לא רוצה ללמוד לשמה, לכאורה זה לא "לא חשוב כל כך" אלא רע.

קעג אינו בחשיבות כל כך - מדנקט לשון קלה כזו, משמע שמדובר במי שמשתדל ללמוד לשמה אלא שלא מצליח, וצ"ע בהמשך אומר רבינו שהיא מחשבה מויקה, וצריך חוט של חסד שיגן עליו ממנה. ואולי הכוונה שמויקה לתיקון הנגינה, שרוצה לתקן ע"י התורה. וצ"ע כי להתקרא רבי זה כבר ממש לא לשמה כי אם רוצה ללמוד לישמה לא רוצה להקרא רבי.

ועיין תורה קנט שכדי שתורתו תעלה לשכינה צריך שילמד רק להקים את השכינה מעפרה וגם אז צריך זכות גדולה מאד, להצליח לכיין לזה כראוי.

עוד צ"ע למה נקט רבינו לשון אינו בחשיבות דלכאורה הל"ל אינו מועיל כל כך. וצ"ע אפילו אם היה אומר אינו מועיל עדין קשה לפי המבואר בלק"ה (ציצית ה' אות ו') שע"י לימוד גמרא עיקר ברור המדמה ועל ידו זוכים לברר קול הנגינה והנבואה כמבואר בתורה נד, א"כ צ"ע הרי לכאורה הלימוד מברר את המדמה, ומה זה קשור ללשמה שהיא ענין עלית התורה לתקן למעלה.

לחכמה/א^פ שכתב שכיון שמהלימוד שלא לשמה לגמרי כלל ישראל רחוקין מזה, לכן הסט"א תחילה מפילה אותו רק לפניו. נראה שבתחילה לומד כדי שידע להשיב למבקשים דבר הלכה דהיינו לומד על מנת ללמד ואח"כ נופל ללימוד כדי שיכבדו אותו על זה, ואח"כ עלול ליפול למעט בכבוד רבנים אחרים כדי להחשב הגדול שבהם, ואח"כ גם מקנטר/א^פ, שעליו אמרו חז"ל מוטב שלא נולד. כי הסט"א אורב ללומד ומחפש להפילו לזה, כמבואר לקמן במעשה דרבב"ח שהנחש בא ובלע את הלימוד שלא לשמה, והבליעה היא שהנחש הפילו לקנטר ולדבר בו על צדיקים.

אמנם בלימוד לשמה יש מדרגות רבות והגבוהה שבהן מבואר בתורה קנט שרק כשכל לימודו הוא רק לאוקמא שכינתא מעפרה ואמר שם שצריך לזה להיות אדם יקר כדי זכות לזה, ורק תורה כזו עולה למעלה ע"ש. אבל נראה שכאן לתיקון הנגינה כל שרוצה ללמוד לישמה ומשתדל ואין לו כוונה אחרת אלא רצון ה' אזי אע"פ שאין לו הרגשה בהקמת השכינה אפשר שנחשב לו למוד לשמה דאי לאו הכי כמעט לא שייך בדור הזה שלימוד גמרא יועיל אלא בלילה כדלקמן, וצ"ע אולי אמנם כך שבדור הזה רק לימוד בלילה מועיל. וצ"ע כוונת רבנו בלומד להקרא רבי, נראה שכל כוונתו להקרא רבי, ולא שרוצה ללמוד לשמה ולא מצליח.

והעצה למי שלא מצליח ללמוד תורה לשמה שילמד בלילה/א^פ מחצות עד הבקר, וכשלומד בלילה חוט

של חסד/א^פ נמשך/א^פ [קפה] עליו/א^פ ביום/א^פ, כך הגרסא בחגיגה/א^פ ובווהר/א^פ (קצ), ומגין/א^פ

ו"ל שלימוד לשמה הוא התגברות על כל הפניות, שהם הקולות דסט"א שמתעוררים כנגד קול הקדושה, נמצא שגם לימוד הלשמה תלוי בברור המדמה, לכן רק שמשתדל ללמוד לשמה, מועיל לו לימוד התורה שבע"פ לברר את המדמה.

ו"ל שנקט דייקא חשיבות כי עפ"י המבואר לעיל בהקדמה שסוד הניגון הוא לברר את קול ה' מתוך תערוכת הקולות ולהחזיר כפי כוחו את הקול הזה בניגון שיעלה ליחד יחוד פנימי בחו"ב העליונים, וכיון שהניגון הוא מ"ן שגורם יחוד, אם אין לו חשיבות למעלה לא יגרום שום יחוד, כי כל ענין המ"ן הוא שהנוק' באה עם איזה מעשה טוב להתרצות בו לפני בעלה, ואם באה עם מעשה שאין לו חשיבות לא תועיל כלום.

ו"ל שצ"ל כמה מדרגות בלשמה הגרוע ביותר עמ"נ לקנטר אין לו הגנה כי לא יועיל לו החוט של חסד, והלומד עמ"נ להקרא רבי, היא הכוונה הגרועה בשלא לשמה אבל אעפ"כ יש לו תיקון ע"י חוט של חסד, כפי שיתבאר לקמן שזכות הצדיקים המקשיבים לקולו יגן עליו ממנו שלא ירצה להקרא רבי, אבל אין הכוונה שאע"פ שמכוון להקרא רבי לא יזיק. אבל הרוצה לכוון לשמה ורק לא עולה בידו לכוון להקמת השכינה בגלל פניות שלא משתלט עליהן, נ"ל שלימוד כזה יש לשכינה במה להתפאר בו, ולא צריך הגנה של חוט של חסד (דהיינו שמועיל גם כשלומד ביום) כי מועיל לברור המדמה וגם מועיל לעורר הייחוד העליון, אע"פ שבדאי אינו דומה לגודל הייחוד שנעשה מכוונה להקמת השכינה לבד, כי בודאי ככל שהנוק' העליונה מתקשטת בבגדים יפים יותר לפני בעלה בוודאי השפע שמקבלת ממנו הוא מפנימיות יותר והן נשמות גדולות יותר, שמאיר על ידן מוחין גבוהים יותר, לבנין השכינה.

גם לפי ביאור הליקוטים שלהקרא רבי הוא פגם בעשה לך רב, נראה שבאמת עיקר לימוד הגמרא הוא כדי לזכות לשפלות שלא ירצה כלל להקרא רבי, כי לומד להכיר חסרונותיו, ומתבטל לגדולים ממנו, שזה עיקר תיקון המלכות, ולפ"ז אפילו שלא זוכה ללמוד לאוקמא שכינתא מעפרה כמבואר בתורה קנט אעפ"כ לענין ברור המדמה נחשב לישמה ומועיל גם ביום. ולפ"ז הלומד עם גאוה לזכות לכבוד ולהקרא רבי אעפ"כ מועיל לו הלימוד בלילה ע"י החוט של חסד שיגן עליו שלא יפול מזה להתגאות על צדיקים ולקנטר וצ"ע. (ועין לקמן שהלומד כדי בתאוה להיות חכם אפשר שגם החוט לא יועיל לו.)

קעט עיין פל"ח ו"במ"מ שצ"ן תוס' בברכות זו ותוס' בתענית : ופסחים ג: להבין הסתירה שאמרו חז"ל לעולם ילמד אפילו שלא לישמה ואמרו הלומד שלא לישמה מוטב שלא נולד. עוד עיין גם מהרש"א כתובות טו. עפ"י התוס' בפסחים, שכונת לכבוד עצמו גרע מכל כוונה אחרת שלא לישמה.

א^פ פרפראות לחכמה אות ד' – ובוה (מה שביאר באות ג' ע"ש) יש לפרש גם כוונת רבנו ז"ל, כי הלימוד של תורה שבעל פה בלילה הוא תיקון הנגינה וכו' כמבואר שם אך מאחר שהצפריס דסטרא אחרא הם בחינת מוחין שבמלכות דקליפה שהוא בחינת גאוה וגסות כידוע, אם כן יכולה שתאחו בהלימוד גופא שיהיה שלא לשמה רק מחמת שגם מהלימוד שלא לשמה לגמרי כלל ישראל רחוקין מזה, אך שבתחלה ילמוד בבחינת שלא לשמה בשביל שיתקרי רבי (מחמת כי על ידי הלימוד זוכה לבחינת עשה לך רב כמבואר לקמן, יכולה היא שתאחו שילמוד בשביל שיתקרי רבי), ואחר כך יכול לבוא על ידי זה לבחינת הלימוד שלא לשמה לגמרי, וזה שאמר אתא תנינא ובלעה, היינו כי הנחש רוצה לבלוע את הלימוד ומסית את האדם ללמוד שלא לשמה לגמרי על ידי שמסיתו מתחלה שילמוד בשביל שיתקרי רבי, שזה בחינת רבה קאמר ליה (ועיין גם בס' ט"ז בעין זה).

א^פ עיין תורה יב ותורה כח ותורה ריד שהמבזים את הצדיקים מקבלים כוחם דייקא מהתורה שלמדו. ובעיקר בתורה יב רבנו מבאר כיצד התורה בגלות אצל הלומדן שמבוה צדיקים והצדיק האמת יש בכוחו להעלותה ממנו ע"ש.

א^פ לא מבואר כאן אם דווקא אחר חצות ונראה שמצד סגולת הלילה אין הברל וא"כ הלומד לישמה יכול ללמוד גם קודם חצות, אבל מצד החוט של חסד הנצרך ללומד שלא לישמה נראה שזוכה לזה רק הלומד אחר חצות, אבל אפשר שזה רק לפי הזהר (לך לך צב). ובעלי הסוד, כי עפ"י הפשט בגמ' וכן פסק בקיצור ש"ע סימן עא כוונת הגמ' חגיגה יב: גם על הלומד בכניסת הלילה. ונ"ל שיש בזה שתי בחינות אחת מצד הנייחא של העולם מהבלי העוה"ז שרובם גומרים לעבוד ולרדוף אחר הפרנסה בתחילת הלילה וכדמצינו לגבי התבודדות שרבינו אמר (בקיצור תורה נב) לצאת חוץ לעיר למקום שאפילו ביום לא מהלכים שם בני"א. ועי"ז נקל לו לשמוע את קול ה' הישר שיתנוצץ בליבו ויזכה לבררו בעסק לימוד התורה שבע"פ. עוד מצד שגזול מזמן השינה וזמנו הפנוי ללימוד התורה. אבל כאמור העיקר הסגולה היא אחר חצות דייקא עיין גם לק"ה שאחר חצות יותר מסוגל לברר את המדמה ע"י לימוד התורה עיין לק"ה ציצית ה' אות ו' ואז עוסקין בתורה כי התורה היא בחינת רוח נבואה, כי כלליות התורה כלולה ב' הדברות, שהם בחינת י' מדריגות של נבואה כמו שכתוב שם, כי על ידי התפלה בבחינת דין הנ"ל, זוכין לבחינת רוח נבואה, שהוא בחינת עסק התורה אחר חצות לילה, וכל זה כדי לברר המדמה כנ"ל, ועל כן הוא דבר גדול לעסוק בתורה בלילה דייקא, כמו שאמרו רז"ל אין אדם זוכה לכתרה של תורה אלא בלילה, וכמו שכתוב (איכה ב') קומי רוני בלילה, כי עיקר עסק התורה הוא בשביל בירור המדמה. ודווקא עפ"י הפשט יש ענין ללמוד גם בתחילת הלילה אבל עפ"י הסוד אינו כן עיין חסד לאברהם מעין ב נהר טז שעסק התורה בחצי ראשון של הלילה היא מסוכנת להיות נדחית כי

אם אינו נקי כפים לא יעלה בהר ה'. אבל אחרי חצות זוכה לנשמה אפילו מי שאינו ראוי ואם קם בחצות נטהרת ונתקדשת כמבואר בזהר לך ע"ש.

עוד אריכות בזה עיין לקמן בביאור הרב"ח בענין הלילה שנרמו בעורב נקבה דייקא.

^{קפ} החוט של חסד – עיין פרש"י ע"ז ג: נותן חינו בעיני הבריות. והמהרש"א שם פירש מדרך הטבע המגדד שינה מעיניו בלילה פניו זועפות ביום, אבל הניעור בלילה לעוסק בתורה, הקדוש ברוך הוא מברכו למחר במאור פנים. ועיין אסתר (ב יז) ותשא חן וחסד לפניו וכו'. ועיין מגילה יג. שהיתה ירקרקת וחוט של חסד מושך עליה. ועי"ש תורה תמימה שהכוונה שבאמת לא היתה יפה ומה שכתוב שהיתה יפה, זה בגלל החוט של חסד. דהיינו שהחוט של חסד נותן חן, גם למי שמצד טבעו אין לו חן ולא יופי, ועי"ז נמשך לב כל רואהו לאהוב אותו ולתת לו מתנת חיים.

וראיתי ברמ"ק הלומד בלילה זוכה לסיעתא דשמיא, דהיינו שמאירים עליו מהאור הגנוז לצדיקים, כדי לעזור לו להתגבר על החשכות של הלילה. ואולי אפ"ל שזה בחי' מציאת חן, שזוכים מכח תיקון המלכות, וכדמצינו באסתר שכתוב בה ותלכש מלכות, דהיינו רוח הקדש, כמבואר במגילה טו. ועי"ז משך עליה המלאך חוט של חסד, ומצאה חן בעיני אחשוורש (מגילה טו). ועיין תורה לג שעל ידי כפית היצר דהיינו תיקון המלכות זוכים לאור הגנוז. והי"צ אצלינו ע"י שממליך ע"ע את הקב"ה בלילה בלימוד תורה שבע"פ במסירות זוכה ביום לחוט של חסד. ובבוקר נשאר רושם מהאור הזה, שמכווחו נמשך ליבו לשמוע בכל הקלות את קול הש"י דהיינו תיקון הניגון שיכול לשמוע ממנגן רשע.

ועיין בזהר לך צב. שהחוט של חסד הוא שמירה על האדם בעוה"ז. ונ"ל לפי רבינו יתפרש דהיינו שמירה מניגון של רשע, דמשמע כאן שזה עיקר השמירה.

חוט של חסד – עיין בסוף התורה בהשמטה שמביא רבינו את הפסוק "כי גדול מעל שמים חסדך" ומבאר שמים היינו קול, וחסדך הוא חוט של חסד. (ועיין מעב"א א לו) קשה הרי פסוק זה מבואר בפסחים נ: שנאמר על הלומד לישמה, והלומד לשמה לא נצרך לחוט של חסד, כמבואר כאן. ותיריך שגם הפסוק המדבר מהלומד שלא לישמה דהיינו "גדול עד שמים חסדך" יתפרש שמים וחסד דהיינו קול וחוט של חסד, אלא שהפסוק "גדול מעל שמים חסדך" מדבר בצדיקים הלומדים לשמה שאצלם שמים הוא בחי' קול הבא מלמעלה לגבינו והוא בעצמו החוט של חסד, שהם ממשיכים על הלומד שלא לישמה, לסייע בעדו להשמר מפניות בלימודו, דהיינו שגם מי שאינו צדיק גמור, יוכל לתקן את הגרון ולהיות יודע נגן. אבל הפסוק "עד שמים חסדך" מדבר מקול של הלומד שלא לישמע ע"י החוט של חסד שמקבל מהצדיק שלומד לישמה מצליח לנגן ולתקן את הקול להיות ניגון העולה למעלה. נמצא לפ"ז שאצל הצדיק הקול הוא החוט של חסד, שכדי לעזור לנו הוא מוריד לנו בחי' קול ה' מבורר קצת כדי שיהיה לנו יותר קל לתקן את הניגון. וכעין זה מצינו בתורה ח' תנינא שהצדיק הוא מוכיח לשם שמים ע"י שיש לו קול ה' ועי"ז זוכה לחוט של חסד ויתכן ללמוד משם שכמו ששם החוט של חסד הוא הקול, הכי נמי כאן אצל הלומד לישמה. וכן אצלינו החוט של חסד הוא הקול שמוריד לנו הצדיק לסייע לנו בניגון. עי"ש נ"ל שזו כוונתו שם.

^{קפ} צ"ע ששינה מלשון הגמ' ששם כתוב שהקב"ה מושך עליו. וכן בזהר הלשון ולא עוד אלא דקב"ה משיך עליה חד חוטא דחסד. אבל עיין זהר מקץ קצד שם הלשון חוטא דחסד אמשך עליה בימא.

^{קפ} זהר מקץ קצד

^{קפ} נמשך עליו – עיין תהילים לו יא משוך חסדך ליודעך וברד"ק שם – המשיכה כענין הנטיה, כמו: ויט אליו חסד (בראשית לט, כא), וכן: משכתך חסד (ירמיה לא, ב). אמר: הטה ליודעך חסד בעולם הזה, שיוכלו להתעסק בחכמה ובמצות שלא יהיה להם מונע מעסקי העולם הזה. ועיין בזהר לך הנ"ל שמשך עליה הוא כעין הושטת שרביט וכדמצינו באחשוורש לאסתר כיון שמצאה חן העיניו ע"י שלבשה מלכות הכי נמי כאן הלומד בלילה מוצא חן ע"י שממליך ע"ע את הקב"ה בלימוד.

^{קפ} צ"ע מדוע מגן עליו רק ביום ולא בזמן שלומד (ואולי לכן השמיט מוהר"ן מילה זו בגרסתו כדי שלא נתבלבל) אבל עיין לקמן במעשה דרבב"ח, גם שם משמע שהחוט של חסד נמשך עליו אחרי שהלילה כבר בלע את הנחש, עי"ש שהעורב ישב על האילן רק אחרי שכבר בלע את הנחש. אבל צ"ע שם כי בהמשך מבאר רבינו שהלילה הואיל רק מכח החוט של חסד שבו.

גם עיין זהר לך לך צב. מבאר משיך עליה אח"כ ביום, והיינו יומם יצוה, והטעם משום שבלילה שירו עימי, וכיון שהוא מקשט השכינה, נותן לו חלקו מהייחוד ביום, מצד החסד המתעורר אל הזיווג. (רמ"ק) מבואר בפירוש שרק ביום זוכה בחוט של חסד.

וצ"ע כי מלשון התורה כאן משמע שהחוט של חסד מעלה את חשיבות התורה שלומד בזמן שלומד ולא רק אח"כ ביום.

ואולי עפ"י תורה לח אפ"ל שהחוט של חסד נמשך בלילה אלא שנקרא ביום כי החסד נקרא יום כמ"ש יומם יצוה ה' חסדו וכן בזהר הובא בתורה לח אות ד' – 'ה'לומד תורה בלילה. מושך עליו חוט של חסד ביום'. 'חסד', הוא פחינת בקר דאברהם. כמו שכתוב בזהר (מקץ ר"ג): 'הבקר אור' דאברהם. והאנשים שלחו, אנון מארי דינין. המה וחמוריהם, אנון וכל סטר מסאבא. וכמו שכתוב (רות ג'): 'שכבי עד הבקר'. אזי נופלים כל המקטרגים השולטים על הדבור, ואז הדבור יוצא בשיר ושבח והלל להקדוש – ברוך – הוא. כמו שכתוב (תהלים פ"ג): אלקים אל דמי לך; וכמו שכתוב (תהלים ל'): 'למען ימרהר כבוד ולא ידם', ואז: 'ברך יחד כוכבי בקר' וכו' (איוב ל"ח):

ויותר נ"ל לבאר עפ"י הזהר לך הנ"ל ותורה יב כי לחוט של חסד זוכה בלילה מכח סיעתא דשמיא שמקבל מהצדיקים והקב"ה המקשיבים לקולו ובפרט הצדיקים שלומד את התורה שלהם, אבל החוט של חסד לא פועל בלילה אלא אחרי הלילה שישאר מחובר אליו ית' להיות מסוגל לשמוע ניגון מכל מנגן ולברר הטוב בכל קול כי בלילה לא נצרך לחוט של חסד כי זוכה לחסד עצמו אבל אבל ביום נשאר רק רשימו ממנו שזה בחי' חוט, וזה כוונת הזהר שהחוט של חסד שומר עליו ביום בעוה"ז, שלפי רבינו הכוונה מהזיק שמיעת ניגון של רשע, (קול המונה של רומי המנסר בחלל העולם תמיד).

עיין מעב"נ ב כד מבאר עפ"י תורה ח' תנינא שחוט של חסד הוא הניגון שמנגן הצדיק להוכיחו בבחי' מטה כלפי חסד (וכן ביאר שם בחלק א' אות לה לו ע"ש) ובבחי' כרוזים עליונים המעוררים לב בני"א לשוב אליו ית' כמבואר בלק"ה או"ח ק"ש ה יא לכן נקרא ביום לאפוקי מניגון דלתתא שלנו שעולה למעלה שהוא בחי' לילה בחי' גמרא שהיא בחי' ניגון ובחי' לילה.

^{קפ} חגיגה יב: – (ר"ל אמר שבעה רקיעים ורקיע ששמו) מעון – שבו כיתות של מלאכי השרת, שאומרות שירה בלילה וחשות ביום, מפני כבודן של ישראל, שנאמר +תהלים מ"ב+ יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. אמר ריש לקיש: כל העוסק בתורה בלילה – הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד ביום, שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ומה טעם יומם יצוה ה' חסדו – משום ובלילה שירה עמי (והמורה

עליו שלא יזיק/קצב לו המחשבה/קצב הנ"ל שלומד על מנת להקרא רבי, שזה ההפך מתיקון המלכות. וביאר הפרפראות לחכמה/קצב שעיקר ההגנה היא שומר שלא יפול ממחשבה הנ"ל ללימוד שעמ"נ לקנטר כנ"ל, כי החוט של חסד יגן עליו ע"י שיגרום לו לבוין לשם שמים בלימוד ובעזרתו יוכל לבוא משלא לישמה

נקראת שירה כמ"ש דברים לא יט ועתה כתבו לכם את השירה הזאת. מהרש"א (ס) ואיבא דאמרי, אמר ריש ליקוטי: כל העוסק בתורה בעולם הזה, שהוא דומה ללילה – הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד לעולם הבא, שהוא דומה ליום, שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי.

ועיין גם גמ' ע"ז ג:

קצב זהר לך לך צב. עס ציורו המתוק מדבש בפלגות ליליא כד צפורין הס המלאכים מתערין סטרא דצפון אתער ברוחא קם בקיומיה שרביטא דבסטר דרום ובטש בההוא רוחא ושכין ואתבסם, כדין אתער קב"ה בנמוסיו לאשתעשעא עם צדיקיא בגנתא דעדן, או מתעורר הקב"ה לנהוג צננהגו להסתעשע עם הצדיקים נגי' כי אין לו מנוח כתיבול מעלנו על חרבן בית המקדש כי אם כשהוא משתעשע עם הצדיקים (ולפי הארז"ל ענין השעשוע הוא סוד היחוד של יעקב ולאם שנהגות לילה) בההוא שעתא וזכאה חולקיה דבר נש דקאים לאשתעשעא באורייתא כי עי"ז מתחבר עם הצדיקים שנגיע צאוות שעשוע. דהא קב"ה וכל צדיקיא המקדש מלך ביאר שאין הכוונה לעזי (ועקב) וכל שאין להם יחוד או, יודים לנביאה לנגיע עליון לשמוע קול העוסקים בתורה אחר חזות דבגנתא דעדן בלהו צייתין לקליה מכלן ללמד שליון לעסוק בתורה כלילה כקול רס, הה"ד (שיר ח יג) הוישבת בגנים מקשיבים לקולך השמיעני שתלמד כקול רס. ולא עוד אלא דקב"ה משיך עליה חד חוטא דחסד ציוס וקצס צו כלי להיות נשמר בעולם הזה, למחוי (ד"א ל"ג תדיר) נטיר בעלמא, דהא עלאין ותתאין נטרין ליה, דהא הוא דכתיב (תהלים מב ט) יומם יצוה יהוה חסדו ובלילה שירה עמי. והיינו שהקב"ה אומר ע"י שקיבו עימיו אזי ציוס אמשין עליו חוט של חסד

א"ר חזקיה, כל מאן דאשתדל בהאי שעתא באורייתא, ודאי אית ליה חולקא תדיר בעלמא דאתי, וואל לומר אפילו בעוה"ז (וענין מה שאמרו חז"ל נכטת זו, עולמן תראה בחייו) אמר רבי יוסי שאל את רבי חזקיה מאי טעמא תדיר, בציורא אופן יוצן שיש לו חלק בעוה"ז בעוה"ז א"ל רבי חזקיה הכי אוליפנא, דכל פלגות ליליא כד קב"ה אתער בגנתא דעדן, כל אינון נטיען דגנתא רויק של המלכות אשתקין יתיר להיינו יומם ממה שמקבלים מוי"ק חז"ל מההוא נחלא דאקרי | דף צב: | נחל קדומים מלך אלא נחל עדנים מלך אלא דלא פסקן מימיו לעלמין להיינו או"ל ללא מתפשטין לעולם, כביכול ההוא דקאים ואשתדל באורייתא, כאילו ההוא נחלא אתרק על רישיה ואשקי ליה בגו אינון נטיען דבגנתא דעדן, והיינו שהוא הלאשון בעוה"ז המקבל את השפע העליון וממנו נשפעים כל התחומים (אמר רבי יוסי) ולא עוד אלא הואיל וכלהו צדיקיא דבגו גנתא דעדן צייתין ליה, חולקא שויין ליה בההוא שקיבו דנחלא, אשתכח דאית ליה חולקא תדיר בעלמא דאתי.

קצב חגיגה יב: [ועי"ז ג: וזהר לך לך צב.]

קצב עינין תורה יב' אות ג' שיש בחי' שמאל בתורה, שממנה באות לאדם בשעת הלימוד פניות ומחשבות ללמוד שלא לשמה, אבל ע"י שלומד בלילה אזי הקב"ה והצדיקים בגן עדן אלו שחידשו את ההלכות שלומד הם מקשיבים לקולו (זהר) ומאירים במוחו הרהורי תשובה ופירוש נכון בדבריהם דהיינו ששומרים אותו מבחי' שמאלה. (הדברים שם מאירים יותר בקיצור לק"מ השלם אות ו' עי"ש)

ובבוקר נשאר רושם מהאור הזה, והוא חוט של חסד בחי' מציאת חן כי ע"י תיקון המלכות זוכה לזה וכמ"ש "ותלבש אסתר מלכות" ואח"כ נשאה חן בעיניו ובגמרא אמרו שהחן בעיניו היה ע"י מלאך שמשך עליה חוט של חסד וה"נ ע"י שממליך על עצמו את הקב"ה בלילה זוכה ביום לחוט של חסד. גם בתורה ח תנינא משמע שהחוט של חסד הוא מציאת חן כי מביא ראייה שם שהמוכיח לשם שמים זוכה לחוט של חסד מהפסוק מוכיח אדם אחרי חן ימצא עי"ש. וצ"ע מה מועיל החן ביום דבלשמה בלילה החן מועיל שיוכה לסיעתא דשמיא הנ"ל אבל ביום מה מועיל ואולי יתבאר עפ"י תורה א' שהחן הוא חיבור שכל בכלי הביטול והכי נמי כאן שצריך שמירה מהיוק שמיעת ניגון של רשע החן הוא רשימו שנשאר לו מהחין שזכה בלילה שעל ידו נשמר ביום ע"י שנשאר מחובר אליו ית', ואולי מה שבתורה א' נעשה בבחי' הסתכלות בשכל כאן נעשה בבחי' שמיעת קולו ית' שעושה לו כלי הדיבור.

עוד כמה קושיות וביאורים בענין החוט של חסד עיין לקמן בביאור הרבב"ח ועוד גם עיין הוספה לעיין בסוף התורה.

קצב צ"ע שתחילה אמר שלימוד שלא לישמה רק אינו בחשיבות כל כך, וכאן אומר שמחשבת שלא לישמה מזיקה, וצריך הגנה מיוחדת ממנה. ונ"ל הטעם כדי שלא נחשוב שכיון שמזיק מוטב שלא ילמד, ומאידך שלא נחשוב שאינו מזיק ובדיעבד אפשר להשאר כך.

קצב מבואר בפרפראות לחכמה שהחוט של חסד שומר עליו שלא יפול לשלא לשמה גרוע יותר, דהיינו לקנטר. וממילא הוא אנכלל במאמר חז"ל לעולם ילמד אפילו שלא לשמה כי מתוך שלא לשמה יבוא לשמה.

עינין גם הלשון בלק"ע (ת"ת ז) שעי' חוט של חסד ניצול ממחשבות שלא לישמה.

ונראה שגם מצד שבלילה האויר נח וזך יותר מהמולת הבלי עוה"ז והרצים אחר פרנסתם ונוסף לזה סיעתא דשמיא שמקבל בלילה, ועי"ז נקל יותר לשמוע את הקול התדיר הקורא אליו ית' שעל ידו נמשך ליבו ללימוד לשמה.

עיין מעב"נ ב' כד שואל איך מועיל חוט של חסד להפוך לימוד שלא לישמה ללימוד לישמה שמתקן הגרון שיוכל לשמוע מנגן רשע (וכן הקשה בח"א אות לה לו) וביאר עפ"י תורה ח' תנינא שחוט של חסד הוא קול ניגון התוכחה של הצדיק, שמברר פנמיות הלישמה שיש בפנמיות רצונו אע"פ שבחיצוניות מעורב בפניות, שזה בחי' הצדיק שהוא החון שמוצא נקודות טובות בכל אחד כמבואר בתורה רפב. ומדייק כן לקמן בסיפור רבב"ח שהחוט של חסד נרמו באילן דייקא, ואילן גם רומז לאברהם הצדיק איש החסד. וכן ביאר בח"ב כד, שהחוט של חסד הוא הניגון של הצדיק שמטה את לימודו כלפי חסד, ומכח מסירות נפשו ללימוד בלילה, מתעוררת אהבת ה' אליו הגנוזה ומסתכל על הלישמה הגנוז בשרש כל אחד מישראל.

גם עיין לק"ה אהע"ז הל' פו"ר הל' ה' אות ה'. שכל עבודתנו אין לה עליה אלא ע"י הצדיקים שלרביי הפסלת והמחשבות רעות רבות מאד מאד המסבבים אותם, על כן כל עקר עליהם הוא על ידי הצדיק האמת, כי הצדיק עוסק בעצם בחו להעלות גם מעט האותיות והתבות שאמרו בקצת כננה מועטת בתפלתם. וכו"ו עי"ש והכי נמי לגבי תורה וכי"ש שלא לשמה.

קצב פל"ח אות ד' – אך על ידי שלומד תורה בלילה מושכין עליו חוט של חסד וניצול על ידי זה ממחשבת שלא לשמה לגמרי. וזה שפירש שמגין עליו שלא יזיק לו המחשבה כנ"ל, היינו שלא יבוא על ידי הלימוד שבשביל (להקרא) רבי לבחינת הלימוד שלא לשמה לגמרי, וממילא כשהחסד מגין עליו מזה, אז אדרבא גם הלימוד הזה נכלל בקדושה בבחינת מתוך וכו', ועל כן גם על ידי הלימוד הזה נעשה תיקון הנגינה כנ"ל. וזה שנאמר בקפיטל נ"ז כי גדול עד שמים חסדך, כי גם על ידי הלימוד שבשביל שיתקרי רבי נמשך עליו גם כן חסד (ובפרט כשלומד בלילה שאז החסד מגין עליו שלא יבוא על ידי הלימוד הזה לבחינת לימוד שלא לשמה לגמרי), ואז ממילא אדרבא מתוך שלא לשמה בא לשמה ואז נאמר עליו כי גדול מעל שמים חסדך כנ"ל ועיין בליקוטי הלכות אפטרופוס ה"ג מבואר גם כן שהחוט של חסד מגין עליו שיוכה ללימוד לשמה עי"ש עוד:

ללישמה כדברי חז"ל גם יסייע לו לברור המדמה ולנגן ניגון שיעלה לגרום יחוד פנימי הנ"ל, וכן בשמיעת ניגון רשע ישמע את קול ה' המעורב בו ויזכה לדביקות על ידו :
צ"ע שלא מבואר האם החוט של חסד מגן גם על מחשבת שלא לשמה כגון הלומד מתוך תאוות החכמה דהיינו שרוצה להיות חכם בכל החכמות וגם בחכמת התורה או שלומד לפרנסתו וראיתי בר' צדוק/קצ"ו שכתב שזו תאוה ככל התאוות וכעריות, אע"פ שהיא טובה מהלומד לקנטר, אבל היא גרועה יותר מהלומד להקרא רבי, ומשמע שם שרק על הלומד להקרא רבי אמרו חז"ל מוטב שילמד שלא לשמה שמתוך שלא לשמה יבוא ללשמה. וצ"ע. האם לפי רבנו רק שלא לשמה להקרא רבי יועיל לו החוט של חסד.

עתה יבאר שתכלית תיקון הנגינה הוא בנין המלכות דקדושה, ולעומת זה הנגינה של הרשעים בונה את המלכות דסטרא אחרא.

ואיתא בכתבי האר"י קצ"ו רבי יצחק אשכנזי זכרונו לברכה בעץ חיים שער מח פ"ב כי צפרים שבקליפה הם מוחין שבמלכות דקליפה/קצ"ו הכוונה לחכמה ובינה/קצ"ו דנוקבא דקליפת נגה של עולם

קצ"ו עיין ר' צדוק הכהן מלובלין שסובר שעמ"נ להקרא רבי, זה פחות גרוע מהלומד עמ"נ להיות חכם, או לכל תאוה אחרת. ולפ"ו אולי ללומד כדי להיות חכם לא יועיל הלימוד בליה ולא החוט של חסד. וצ"ע

ע"ש בספרו דובר צדק (קונטרס נר המצוות מצות עשה א) שכתב שכמו שבמחנה ישראל הרוצה להגיע למחנה שכינה, צריך לעבור כל המחנות הפחותים יותר, כן בתורה לשמה בדחילו ורחימו, צריך לעבור את כל המדרגות שקודם לזה והלומד עמ"נ לקנטר אינו בכלל מחנה ישראל כלל, ולכן נאמר עליו נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו וע"ש שמחלק לג' סוגי כוונה -

והלומד לעשות קודם להתפרנס שהוא תאוה, וכן הלומד לשם חכמה ככל החכמות, שזה ממש דוגמת תאות עריות וזה אינו בגדר תלמיד חכם אבל הוא בכלל ישראל.

אבל הלומד להתייהר ולעשות עטרה להתגדל שהוא הכבוד הוא בכלל מחנה לוייה התלמידי חכמים, כמו שכתבו התוס' (שם) דעל זה אמרו ז"ל לעולם יעסוק אדם וכו' שלא לשמה וכו'. אבל אינו במחנה שכינה שהוא לעשות דברים לשם פעלן לבד ולא כוונה אחרת.

ועיין בספרו תקנת השבים אות י' עמ' 81 שכתב ממה שאמר הטעם רק שמתוך (שלא לשמה יבוא ללשמה) וכו' מבואר גם כן דבעצמותו לולי הא דמתוך וכו' לא היה ראוי לעסוק שלא לשמה, אלא שכבר העידו לנו חכמים שמתוך וכו', כי מעשה המצוה בעצמה בלא כוונה לשמה גם היא נותנת קדושה בלב האדם עד שעתיד ליפתח על ידי זה שערי קדושה בלבבו כפתחו של אולם וליכנס ללשמה הגמור, ודברי חכמים נאמנים וקיימים לעד ואפילו אם אין רואים בפועל כן אם לא זכה לזה בגלגול זה מפני איזה חטא הגורם יזכה בגלגול אחר או גם בגלגול זה אם לא זכה בקביעות זוכה לזה באקראי ובשעה ורגע אחת שימצא יחול לבבו מוכן לאהבה וליראה את שמו יתברך ולעבדו באמת, וממילא גם כל העסק שלא לשמה כיון שהוא גרם להביאו לידי הרגע דלשמה הוי כולו נעשה כהכנה לכך ומכשירי מצוה שנחשב כגוף המצוה ולא גרע מעבירה לשמה וכדקדוק דמיון חז"ל להדדי:

קצ"ו בתולד ותשכס הוסיף כאן ז"ל

קצ"ו הקמרנא רב מבאר באוצר החיים בביאור טהרת המצרע שמה שאומר שם האר"ז"ל שזלפה ובלהה הן אחרים של לאה ורחל, ומהן יצאו שתי צפרים שהן מוחין דנוקבא דקליפת נגה. הפירוש שלאה שרש העונה ושפחתה זלפה, פה קדוש לתורה לשמה, ומנצוץ אורה נפלו הארות בקליפות ונעשה צפור אחת שהיא מח חכמה לנוקבא דקליפת נגה המפתה לפגם הדבור. ומרחל יצאה שפחתה בלהה, להבה דקדושה ותשוקת התורה, ומנצוץ אורה יצאה צפור שניה מח בינה לנוקבא דקליפת נגה המפתה לתענוגי ותפנוקי הגוף.

וזה לשונו שם באוצר חיים (חומש היכל הברכה ויקרא דף קיב) ולקח למטהר שתי צפרים ענין שתי צפרים הם שתי בנות לבן רחל ולאה, אשר מנצוץ אורם נפלו הארות ובהירות בקליפה תענוגים רעים, אשר בהם יוקשים בני אדם, והם מראות נגעים וצריכין להחזירן לשורשן שהם חיות טהורות מסוד נביאי מדימיני שהמלכות מקבלת הארתה מנו"ה נביאי מדימיני. ומבואר בדברי מרן (האר"ז"ל ע"ח שער מח פ"ב) שתי צפרים הם חו"ב דמוחין דנוקבא דקליפה.

ושוורשן מבחינות זלפ"ה שפחת לאה בסוד ה"בל פ"ה קדוש לתורה לשמה תורת אמת היתה בפ"ה ה"י וי"ו פ"ה ה"בל דהבלים דבינה ומשם נשתלשל צפור אחד למטה מוח דנוקבא דקליפה והיא המפתה ללישנא בישא ולביטול תורה ולולול הפה ולגסות הרוח היפך הקדושה לאה שורש עונה ותורה וחסד פה קדוש וכשנפול בחינה זאת לעמקי הקליפה נעשה חכמה דקליפה תמיד חכם בעיניו, והוא מראת שאת וקרום ביצה להתגאות ולהשתרר בחכמתו הסרוחה.

ויש פריצוף קדוש מסוד רחל בלה"ה להב"ה דקדושה ותענוגי ותשוקה התורה ומשם נשתלשל צפור הב' וכשנפול לקליפה הוא המפתה לתענוגי ותפנוקי הגוף, מוח בינה דקליפה, היפך בינה דקדושה עו"הב תענוג ואור המופלא וכל תענוגי ענג עליון נמשך ממוח בינה דקדושה, אשר משם נמשך צרור החיים לאוצר הנשמות במים החיים מעיין נובע לתשוקה עליונה, וכל עידון הצדיקים במים חיים אלו, דנפקין מיסוד דבינה ודמלכות.

ואחר טהרתו ושחט את הצפור האחת שהוא נגד בינה דקליפה להעלותו לשורשו והוא כמו שחיתות ס"מ שיוצא הטוב ויסתלק הרע....

ואח"כ שולח הצפור (שכנגד חכמה דקליפה) לשדה ומשלחה אף מאה פעמים כי אין בו פנימיות כי לא מניה ולא מקצתיה ולכן המצוה לשלחו והבינהו ונתבאר המצוה כנתינתה מהר סיני באות ב' גם צפור מצאה ב"ית ניצר ח"סד כ"ג זמן רבועה יע"שה יה"וה ד"ין ע"ני לפ"ק:

קצ"ו מבואר שם בע"ח שער מח פ"ב שלסט"א אפילו לזכר אין דעת לכן המוחין שלהם הוא רק חכמה ובינה ולכן המנגן הכשר נקרא יודע גן יודע דייקא, כי ע"י הדעת מעורר מיי נוקבים ומייחד את החכמה ובינה ביחוד פנימי. כי הדעת מחבר את חו"ב ומאיר למדות את השפע מוחין הבא מהם, שע"י עושה דיבור לקול ומעלהו בניגון בדעת לגרום יחוד פנימי בחו"ב שעל ידו בנין המלכות דהיינו חיוק אמונה וכו' להמליך את הקב"ה כמבואר בלק"ה ע"ת ה. ג. ולסט"א אין דעת לעשות דיבור לקול ואצלם מתקלקל הקול ונעשה כפירות לכן המידות מתחזקות ע"י יותר בתאוה וגאוה. ועיין לק"ה אפוטרופוס ג' (בתורת נתן תחילת אות א) שהקול הוא מוחין והעיקר זה

אצילות השולטת בעולם הבריאה כנ"ל, שממח החכמה דקליפה נשתלשלו דבור פגום וממח הבינה דקליפה תאוות תענוגי הגוף. והשתי צפרים חיות טהורות, (קצ"ט) הם בנין המלכות דאצילות דקדושה מח החכמה בחי' לאה מדת הענוה ושפחתה זלפה פה קדוש לתורה לשמה, ומח הבינה בחי' רחל ושפחתה בלהה להבה דקדושה ותשוקת התורה. ונתבאר לעיל שהמנגן יונק מדדי המלכות דקליפת נגה וכשהוא כשר אזי מברר את הקול הישר ומעלה אותו מיין נוקבים ומעורר יחוד ושפע לתיקון המלכות, ולהבדיל המנגן הרשע יונק משם אבל להפך מתחזק בתאוותיו וממליך את מלכות דסט"א יצר לבו הרע.

לפיכך נשתבח דוד לפני שאול (שמואל א' ט"ז) ויודע/יא נגן. עיין שם שמעת שמשח שמואל את דוד בשמן המשחה, במצות ה', מאותו יום ותצלח רוח ה' על דוד, ואילו משאול המלך סרה רוח ה', ובעתתו רוח רעה מאת ה', ולכן חפשו לו עבדיו "איש יודע מנגן בכינור", שכשתייהיה עליו "רוח אלקים רעה ונגן בידו וטוב לך", ואז אחד הנערים אמר שמכיר "בן לישי בית הלחמי יודע נגן וגיבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תאר וה' עמו", ומבואר בגמ' סנהדרין צג:י"ב שכל החמש מדות טובות שמנה שם הן בעניין לימוד התורה נמצא שהכל כלול בידוע נגן שזוכים לזה ע"י לימוד גמרא. עוד מבואר שם שאותו נער היה דואג האדומי, וכל כוונתו היתה לשון הרע/יג, דהיינו לשבח את דוד יותר מדאי כדי שיתקנא בו המלך שאול, לכן הוסיף בשבחו

לעשות לו דיבור דהיינו לקשרו לדעת והלב ומבואר שם שזה החילוק בין הקדושה לסט"א, שלסט"א אין דעת לחבר הקול למידות הלב, דהיינו שאין להם הדעת לעשות לקול דיבור עיי"ש.

עיין ברכות דף כד קול באשה ערוה ונ"ל לבד מעיקר הטעם שהוא מצד כח הקול (דהיינו ניגון) למשוך הלב ואין אפטרופוס לעריות במעשה וכ"ש במחשבה, לכן בקל מושך להרהור, אבל כיון דאיתא בגמ' קדושין דף פ שששים דעתן קלה ולפי הנ"ל בע"ח שמוחין דקליפה שמשם הניגון דסט"א החסרון שלו הוא דעת, נראה שגם כל קול של אשה הוא בחי' ניגון שמויק לעבודת ה' כמו ניגון של רשע.

ולכאורה א"כ גם קול של ילד מויק דאין דעת לקטן ואיך א"כ צרפו לשירת הלוויים במקדש ילדים כמבואר במשנה ערכין ב' ו' - אין קטן נכנס לַעֲזֹרָה לַעֲבֹדָה אֶלָּא בְּשִׁעָה שְׁהַלְיִים עוֹמְדִים בְּשִׁיר, וְלֹא הָיוּ אוֹמְרִים בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר אֶלָּא בָּפֶה, כְּדִי לִתֵּן תָּבֵל בְּנַעֲמֶיהָ. ונ"ל כיון שלא טעמו טעם חטא דעיקרו בפגה"ב שהוא עיקר הפגם בקול בבחי' ורועה זונות יאבד הון ולפ"ז אפילו קול של ילדה לא מויק, אא"כ יש הרהור.

קצ"ט כנ"ל בהקדמה טוד השתי צפרים חיות טהורות האלה שרומזות לספירות חכמה ובינה שהן תרי רעין דלא מתפרשין כמבואר בזהר, וזה רמזו כאן במילה "שתי". והמילה "צפרים" רומז שמהן יוצא קול שהוא שרש הניגון הקדוש, "חיות" מרמז לחכמה כמ"ש החכמה תחיה את בעליה, "טהורות" רומז לבינה, כי חכמה נקרא קודש אבל טהרה רומז שיש טומאה (עיין תורה נא), לכן רומז לספירת הבינה ששם שרש הדינים. והכלל שתעלומות החכמה מתגלות רק בבינה, כידוע שהאם מגלה את האב. נמצא ששתי צפרים חיות טהורות רומז לספירת הבינה, שהיא שרש הניגון וכמבואר בערכי הרמ"ק אות צה. והקול הזה היוצא משתי הצפרים חיות טהורות הוא בנין המלכות, כי מי ששומע אותו כראוי מתעורר על ידו להמליך את הקב"ה, ועי"ז גורם יחוד פנימי שמוליד תוספת מוחין למלכות, אבל מנגן רשע שאסור בתאוותיו לא ממליך את הקב"ה אלא רק יונק מהקול הזה להתחזק בתאוותיו לכן לגביו נקראות הצפרים האלה מוחין דקליפה ולגביו הן כאילו אחרות (אחר הפך אחד הרומז להקב"ה כידוע)

דהיינו שהצפרים חיות טהורות מוחין דמלכות דאצילות, וצפרים דקליפה הן מוחין דקליפת נגה דמלכות דאצילות, והכל תלוי באדם המקבל מהן שאם הוא אסור בתאוותיו הוא נמצא בעולם הפירוד ורק יונק מהן להתחזק בתאוותיו, ומחזק את המלכות דסט"א. ואם הוא בן חורין אזי הוא קשור להקב"ה וסמוך לו ובונה על ידו את המלכות דקדושה דאצילות. כמבואר שם בע"ח שצפרים דקליפה נמצאות במקום נמוך עולם הפירוד שנקרא בריאה (לשון חיתוך כמו לברוא את היער (פרש"י יהושע יז טו ופרש"י יחזקאל כג מז) לאפוקי מאצילות שהוא מלשון אצלו וסמוך לו) והמוחין שלהן יונקים מבחי' גלגל עולם אצילות הבולטים לעולם הבריאה. נמצא שהצפרים האלה בעצמן מקומן בעולם של פירוד ומוות ורק יונקים חיות מקצה העולם שכולו טוב, ומנגן שאינו כשר אחוז בקליפה ויונק רק עמ"נ לחזק את הפירוד והסט"א דהיינו לקבל כח לתאוות ומידות רעות, כידוע שלסט"א אין חיות מעצמה אלא רק מה שיונקת מהקדושה. ומנגן כשר יונק ומעלה מ"ן ומעורר שפע שמחזק את המלכות דקדושה.

י' שמואל א פרק טז (טז) ויאמרו עבדי שאול אליו הנה נא ריח אלהים רעה מבעתך: (טז) יאמר נא אדננו עבדיך לפניך יבקשו איש ידע מנגן בפנור והיה בהיות עליך ריח אלהים רעה ונגן בידו וטוב לך: (יז) ויאמר שאול אל עבדיו ראו נא לי איש מיטיב לנגן והביאותם אלי: (יח) ויען אחד מהנערים ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי ידע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תאר וידוד עמו:

יא צ"ע שבפסוק כתוב יודע בלא ו' ועיין מזה במעב"נ (ב' לד) שאולי רומז לו' עיזקאין דקנה שתיקן.

ועיין יד מלאכי כללי החית את רפג מאריך להוכיח שלא שייך חילוף גרסאות בפסוקים ועיי"ש ראיות מגמ' והזהר שכך דרכם של הרבה ספרי קדמונים לשנות לשון הפסוקים שמצטטים, לרמוז לדרש או סוד שיש בהם.

ואולי כאן הוסיף רבינו אות ו' שרומז לתיקון הברית ובפרט ו' החיבור כמו כאן, (וכדמצינו ברבינו בחי ויקרא יא מג החילוק בין קדוש דהיינו הנבדל לעבודת ה' לקדש הוא הנבדל לזנות וחסרון ה' רומז לזה. וכן הרבה בהיכל הברכה שדורש מילוי וחסר אותיות) אולי כיון רבינו לרמוז בהוספת ו' לזה ש"יודע נגן" קשור מאד לתיקון הברית כנ"ל. וצ"ע א"כ מדוע בפסוק כתוב ידע חסר ו' ואולי כי דואג אמר זאת רק ללשינא בישא אבל באמת לא סבר שדוד יודע נגן.

יב סנהדרין צג: - אמר רבי יהודה אמר רב כל הפסוק הזה לא אמרן דואג אלא בלשון הרע "יודע נגן" שידוע לשאול "גבור" שידוע להשיב "איש מלחמה" שידוע לישא וליתן במלחמתה של תורה אי"ש תאר" שמראה פנים בהלכה (דהיינו להביא ראיה לדבריו) "ונבון דבר" שמבין דבר מתוך דבר "וה' עמו" שהלכה כמותו בכל מקום וכו'.

יג בילקוט שמעוני רמז תרכז מבואר שגם זה שלא קראו לו בשמו אלא בן ישי היה לבוזהו לרמוז שאין לו ערך מצד עצמו כלל.

לציין שדייקא דואג שהיה בעל לשון הרע הוא זה שציין את דוד כידוע נגן שלפי רבינו מתפרש שדוד היה ממש הכנגד של דואג דהיינו שמוצא ומלמד זכות תמיד.

כל כ"ך/י"ו (עיין מהרש"א שם) ולפי רבינו גם התאר "יודע נגן" היה לשון הרע כי רמז בזה להמלך שאול שדוד ראוי יותר ממנו למלכות **כי הנגינה הוא"י בנין המלכות**/י"ו דקדושה, כי הנגינה דקדושה, עולה לעורר יחוד פנימי של שרש צפרים שמשם נמשך מוחין למלכות לבנותה דהיינו מוחין וכח להמליך את הקב"ה, **לכך ראוי הוא למלכות** כי יודע נגן פירוש שיודע לעשות דבור לקול, ויודע להמשיך מוחין למלכות דהיינו לכח ההמלכה שלו את הקב"ה, ודוד המלך היה השלם זה ביותר עד שתיקן רגל רביעית שהיא כנגד המלכות במרכבה העליונה/י"ו, וכשם שמושל ביצרו ומולך על מדותיו לגלות כבוד שמים, כן הוא הראוי למלוך על ישראל להביאם להמליך את הקב"ה ולגלות כבוד שמים/י"ו. **וזה שכתוב אצלו (תהלים עח)/י"ו מאחר עלות הביאו** לרעות ביעקב עמו ובישראל וכו', ופירושו המפרשים ש"אחר עלות" **היינו מאחר המניקות** [י"ו]/י"א כי דוד זכה למלוכה ע"י שינק כראוי מרגלי עתיק הבולטים בעולם הבריאה והם דדי בהמה, **היינו נצח והוד**/י"ב. **כי הם מניקין**/י"ג **לנביאים** [י"ד], דהיינו המנגנים הכשרים, שיניקתם משם היא להעלות

^{יד} **שעבדי שאול** חפשו "איש יודע מנגן בכינור" והוא אמר "יודע נגן" ועוד הוסיף שבחים הרבה וכדאיתא בגמ' ב"ב קסד: כל המספר בטובתו של חברו יותר מדאי בא לידי רעותו. ובאמת לפי רבנו הכל קשור לידוע נגן כי רק ע"י ימוד גמרא נעשה יודע נגן.

^{יה} בחסכת - היא

^{יז} **מעלת רבינו בזה** עיין חיי מוהר"ן סימן שמ - העולם לא טעמו אותי עדין כי אם היו שומעין התורה עם הנגון והריקוד השייך לה היו בטלים לגמרי לא מבעי אדם אלא אפילו צומח ודומם לגווע מרוב תשוקה להקב"ה ומבואר שם גודל מעלת רבינו בזה.

ועיין מעב"נ א יא שאין הכוונה שכדי שלא נתבטל מהמציאות לא עשה זאת רבינו אלא שזה נמצא בספרים של הצדיק ותלוי בנו בתיקון הנגינה שלנו שע"ז נזכה לגלות זאת בדבורי רבינו בספריו

^{יח} **כמו שאברהם** תיקן מדת החסד ויצחק מדת הגבורה ויעקב מדת התפארת השלים את המרכבה דוד שתיקן מדת המלכות. ראה זוהר בלק דף ר"ז ובח"ב קז. וח"א דף פט:

^{יט} **גם מנח** תיקון המלכות של עצמו זוכה שהעם ממליכים אותו כמבואר בברכות ו: מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים.

^כ **תהלים פרק עח (ע) וַיִּבְחַר דָּוִד עֶבֶדוֹ וַיִּקְחֵהוּ מִמִּכְלַת צֹאן: (עא) מֵאַחַר עֲלוֹת הַבְּיָאוֹ לְרַעוֹת בְּיַעֲקֹב עֲמוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל נִחְלָתוֹ: (עב) וַיִּרְעַם כְּתָם לְבָבוֹ וּבְתַבְנוּנוֹת פִּיּוֹ יִנָּחַם: פֶּרֶשׁ"י - מאחר עלות הביאו - שהיה רועה לאביו הצאן המניקות שהיה רחמני ומוציא הגדיים תחלה ומאכילן ראשי עשבים העליונים שהם רכים, ומוציא התיישים אחריה' ואוכלין אמצע העשבים ואחר כך מוציא הזקנות ואוכלות השרשים אמר הקב"ה ראוי הוא זה להיות רועה את עמי: עכ"ל.**

צ"ע איך מתישב פירושו במילים מאחר עלות הביאו ונ"ל כוונת פרש"י שם שדוד היה רועה את הצאן המניקות, דהיינו אלה שנולדו להן גדיים, ופירוש "אחר עלות הביאו" הכוונה שאחר שראה רחמנותו שאת המניקות הוא רועה אחר שהאכיל את הגדיים בעשב ה"עלות" דהיינו העליונים שהם רכים, לכן בחר בו להיות רועה ומנהיג לעמו.

עפ"י הפשט מובן שבצאן נתגלה כשרונו למלוך בצדק וברחמנות, ולכן בחר בו ה', אבל לפי רבינו שמרמו בזה (כמבואר בהשטמה בסוף התורה) שהעלה את הנגינה שמאחרי הקדושה, צ"ע מה הקשר למלוכה. ונראה שזה אותו עניין, כי הרחמנות על הגדיים החלשים היא בעצמה העלאת הנגינה שמאחרי הקדושה, דהיינו למצא טוב גם באלה שהם חלשים בעבודה"ש, ועיין תורה רפב שלמצא טוב בכל אחד זה בחי' ניגון.

^{כא} עיין מצות ציון ורד"ק שם

^{כב} **וכן פירש הרד"ק (עא) מאחר עלות.** הנקבות מן הצאן המניקות נקראו עלות, על שם בניהם שנקראו עולים. ומה שאמר מאחר עלות, כי הרועה צריך להיות אחר העלות לנהלם לאט, כמו שכתוב (ישעיה מ, יא): עלות ינהל, וכתוב (בראשית לג, יג): והצאן והבקר עלות עלי ודפקום יום אחד וגו'. לרעות ביעקב, לקחו מרעות צאן לרעות את ישראל:

^{כג} **לכאורה קשה** הרי נצח והוד הם רגלין כמבואר בפתח אליהו נצח והוד תרין שוקין, ואיך מכנה האריז"ל את הדדין נו"ה? נתבאר לעיל שהן קצות רגלי עתיק (פרק שלישי כפות הרגלין) המתלבש ברגלי מלכות דאצילות ובולט בעולם הבריאה, ונקראים דדי בהמה.

והטעם אולי כי תכונת הרגלין להוליך את הגוף ממקום למקום, ועוד שהן תמיד סוף המדרגות דהיינו הכח המוציא את הדברים אל החוץ והגילוי. לכן המקום שהשפע יוצא מהאמא לחוץ אל התינוק נקרא נו"ה.

^{כד} **ראה בזמירות לסעודה שלישית** "נצח והוד יניקת הנביאים". ועיין שמות כה כב שקול הנבואה היה יוצא מהכרובים להיכל. ועיין שיר השירים (א יג) דודי לי בין שדי ילין. ועיין יומא דף נד. רב יהודה רמי כתיב ויראו ראשי הבדים וכתיב ולא יראו החוצה הא כיצד נראין ואין נראין תניא נמי הכי ויראו ראשי הבדים יכול לא יהו זזין ממקומן תלמוד לומר ויראו הבדים יכול יהו מקרעין בפרוכת ויוצאין תלמוד לומר ולא יראו החוצה הא כיצד דוחקין ובולטין ויוצאין בפרוכת ונראין כשני דדי אשה שנאמר צרור המר דודי לי בין שדי ילין אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להן ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה.

נמצא שהתורה רמזה בדחיקת בדי ארון העדות שרש התורה את הנו"ה שמשם יניקת הנביאים הנמשכים מהצפרים שמעליו דהיינו מרגלי הבינה שמעל התפארת כידוע תורה בתפארת.

עוד בסוד יניקת הנביאים מנו"ה במקום בינה שמעתי מהריצ"ח (כי תשא תשנו עי"ש שיעור נפלא בסוד הנצח והוד. ונח תשנח) באריכות שדבר זה הוציאה חנה מהעלם אל הגילוי, בטענתה שטענה לבקש בן דייקא טענה זו שלא לחינם בראת לי כלי הנקה, כי הן בחי' נצח והוד, ולכן אצלה נזכר לראשונה בתנ"ך שמות ה' צבקות ואלקים צבקות שהם שמות הנו"ה, בחי' צבא היוצא לחוץ, ולכן באמת כשזכתה לכן זכתה למי שהיה רבן של כל הנביאים, שמואל שהיה הרבי של נבואה בישראל. חנה אמרה להקב"ה אע"פ שבסדר הרגיל אין מקום לשמואל, א"כ תצא החוצה (בסוד הרגלין נצח והוד שהן כלי ההליכה) ותן לי בן מחוץ לסדר. וכך יצאה וירדה נשמת שמואל, לכן הוא

מ"ין נוקבים, לעורר יחוד גבוה שממנו נשפע מוחין להמליך את הקב"ה והם דהיינו השפע הבא מהיחוד הפנימי שזוכים בו ע"י שמעלים את יניקתם משם מ"ין נוקבין לעורר יחוד פנימי, הוא **בנין המלכות** ר"טו) דקדושה.

דהיינו שרמוז בפסוק שדוד זכה למלכות ע"י שינק כראוי ממקום יניקת הנביאים שמשם תיקון ובנין המלכות : עיין בסוף התורה שרבינו מוסיף לבאר, שבפסוק זה מבואר עוד יותר מעלת דוד המלך, דלא רק שידוע בעצמו לנגן, אלא גם יכול לתקן נגינה ששומע מאדם לא כשר, דהיינו מאותם בני אדם שהם מאחר עלות, דהיינו שהם בבחי' אחר אל העלות המניקות, ולכן הם מאחורי הקדושה. וזהו מאחר עלות הביאו שהקב"ה הביאו למלכות בגלל מעלתו הנפלאה בהמלכת הקב"ה אפילו ע"י ניגון שהוא מאחורי הקדושה, שגם את הקטנים במעלה ידע למצא את הטוב בהם ולהעלותם לקדושה. ר"טו)

עתה יבאר רבינו איך כל המאמר הנ"ל מרומז בדברי רבה בר בר חנה הנ"ל בתחילת התורה, וכפי שביאר לו רבב"ח בעצמו ר"י :

גרסת הגמרא שלנו ב"ב עג: ואמר רבה בר בר חנה לדידי חזיא לי ההיא אקרוקתא דהויא כי אקרא דהגרונאי ואקרא דהגרונאי כמה הויא שתין בתי אתא תנינא בלעה אתא פושקנצא ובלעה לתנינא וסליק יתיב באילנא תא חזי כמה נפיש חיליה דאילנא אמר רב פפא בר שמואל אי לא הווי התם לא הימני.

וזה"ל דהיינו כל המבואר לעיל עד כאן הוא **שאמר רבה בר בר חנה** במעשה שסיפר ומובא בגמרא ב"ב עג: **לדידי ר"טו) חזי לי** אני ראיתי **יההוא אקרוקתא, ופי' רכ"א ר"ש/רכ"ב**, שאקרוקתא בארמית היא **צפרדע** בלשון הקדש. **היינו** נוטריקון **צפר דעה/רכ"ג** (רכ"ד/רכ"ה) [רכ"ו] [רכ"ז] כי צפר רמוז לשתי

רבן של כל הנביאים, היונקים מנצח והוד, כלי ההליכה לחוץ, שמוליכים את קול הש"י לחוץ. ידוע שלמלך יש אוצרות סגולת מלכים, כשהמלך צריך לנצח במלחמה, אזי מוציא אפילו מפנימי פנמיות האוצרות, וזהו שכתוב שנצח יונק מפנימי פנמיות עתיק. ע"ש.

ר"ד עיין שעי' אורה שער ג' דף לב: מהדור' תרנג

ר"טו **עיין לעיל בהקדמה** עפ"י לק"ה ערובי תחומין ה' שיש יחוד חיצוני שמי שמתעורר מכח הקול היוצא ממנו לשוב אל הש"י מעלה למעלה ניגון נפלא שמעורר יחוד פנימי שמוליד מוחין גבוהים שהם בחי' נשמות ישראל שהם נעשין מוחין לז"ו שעי"ז נבנית המלכות. נמצא שגם המלכות דהיינו כל מתפלל וגם הנביא מקבל מיוחד הפנימי את נבואתו אלא שהנביא מקבל כפי הכנתו וכפי תיקון המדמה שלו ושאר כל אדם מתחזק ע"ז בהמלכת הקב"ה כפי הכנתו.

ר"טו **אולי יש כאן גם רמז** כפשוטו ששנשמת דוד באה לעולם מאחורי הקדושה. עיין שער הגלגלים – הקדמה ז' – דע, כי דוד המלך ע"ה, היתה נפשו גבוהה עד מאד, אמנם ע"י חטאו של אדה"ר הקדום, מאז ירדה אל עמקי הקליפות בסטרא דנוקבא של הקליפה, וכאשר נולד דוד, היה פעם א' שיצא מן הקליפות, ולכן לא התחיל תקונו אלא מבחי' העשיה הנקראת נפש ובלבד לסבת היותו מגולגל ממדרגה השלישית כנז"ל. וז"ס הנזכר בסבא משפטים דף ק"ג ע"א, וגם בכמה מאמרים אחרים, כי דוד היה מסטרא דנוקבא ולא מדכורא, אלא בעולם המייתה הנקראת נוקבא, והבן זה:

עוד שם הקדמה לח – ולכן יצא אדמוני, ועשה ענין דבת שבע ואביגיל, ולא נחשב לו כלום, והטעם הוא, כפי שאז היתה הפעם הא' שיצא מעמקי הקליפות, ובא משותף עם רע גדול מאד, ואינו מן התימא אם יעשה מה שעשה ובפרט כי הקב"ה הניחו ביד יצרו להרבות שכרו. לראותו שנשמתו גדולה, ולא יוכל הרע עמו. עכ"ל.

והטעם נ"ל שהוא בסוד המלכות שרגליה יורדות מות לכן מצד עצמה אחיות הקליפות בה עצום ולכן דוד המלך שנועד לתקנה בשלימות כל עבודתו היתה במסירות נפש עצומה זיכך אותה וניקה אותה מכל הוזהמה שדבקה בה. לכן תשובתו על כל חטא קל, היתה במסירות נפש נוראה כמו ששמעתי (מהריצ"ח) בשם מדרש שעל חטא בת שבע שמבואר בר' צדוק שלא חטא אלא שרק כלפי העולם נראה כאילו חטא, על זה לבד היה דוד המלך במשך כב שנים מוריד בכל יום כוס דמעות ושותה אותה, וצדיקים אמרו שניסו לעשות זאת ולא הצליחו לשותות. ואעפ"כ לא בזה זכה להוציא מידת המלכות לגמרי מהקליפות אלא ע"י שהיה מעביר על מדותיו בשלימות ועמד בנסיון הקללה הנמרצת של שמעי בן גרא אז זכה להיות רגל רביעית במרכבה.

ר"י **כמבואר בחיי מוהר"ן סימן ה'** שרבנו אמר את הפירוש על מעשיות רבב"ח בשם אמרם דהיינו רבב"ח

ר"ח בתולד- חוה

ר"ט **חזי דייקא** לשון חזון ונבואה וכן לקמן תא חזי כמה נפיש חיליה (מעב"נ ב מב בשם ר"פ לבל)

ר"ב בתשכט - הריא

רבא בדפ"ד- רש"י, בתקפא- ר"ש. עיין ב"ב דף כס פ"רש"י שם. (מכאן עד תחילת דף ג. יש חמש פעמים בגרסת מוהר"ן פ"י ר"ש עי"פ שלעיל על הדב"ח כתב רש"י וכן בכל התורות על רבב"ח כתב מוהר"ן פ"רש"י)

ר"ב **במסכת ב"ב** מודף כט לא נמצא פירוש רש"י כיון שנפטר בהגיעו לשם, ונכדו רשב"ם המשיך את פירוש הגמ' משם עד סופה.

ר"ב **מה שבחר רבב"ח לרמוז הניגון בצפרדע** דייקא נ"ל עוד עפ"י המדרש שהשוה אותה לדוד המלך שזכה למדרגת וידוע נגן שזה בעצמו רומז שיש לה קשר לשרש הניגון שממנו קיבל דוד עיין ילקוט שמעוני תהלים – פרק קנ – המשיך רמוז תתפט... אמרו על דוד המלך בשעה שסיים ספר תהלים וחה דעתו עליו אמר לפניו רבש"ע כלום יש דבר בעולם שאמר שירה כמותי, נודמנה לו צפרדע אחת אמרה לו אל תזוז דעתך עליך שאני אומרת שירה יותר ממך, ועל כל שירה ושירה שאני אומרת אני ממשלה עליה שלשת אלפים משל, שנאמר וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף: הובא גם בתחילת פרק שירה וגם בזה פנחס רכב: ורלב:

להבין תוכחת הצפרדע לדוד המלך אע"פ שאינה בבחירה כמוהו, אולי כיון שהיא מקרקרת את הקול הישר בעצמו (שמבואר בלק"ה ע"ת ה שהוא בחי' נשמות המלאכים ושרפים שנשרפים לכבודו ית' מרוב התלהבות וידוע ששירתם היא ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד והיא שירת הצפרדע כמבואר בפרק שירה) ובו כלול כל המשלים שבעולם כדבריה (כפי ששמעתי מהריצ"ח שרומז שאחרי ג' אלפי

השתלשלות עדין המשל בדיוק כמו הנמשל) אבל דוד המלך אע"פ שזכה יותר מכל אדם להיות "יודע נגן", אבל אין צדיק בארץ וכו', ומהות אדם שיש לו עליות וירידות, ואינו כמוה שתדיר טבעה לשיר את אותו השיר, כי היא השלשלות של קול התדיר הנ"ל. דהיינו שאמרה לו אחרי הכל כמה שזכיתה, אבל אם אתה מתגאה הרי יתוש קדמך, דהיינו כל מעלת בעל הבחירה היא כשלא מתגאה, אבל כשמתגאה אפילו באיזה שמץ של כוחי, מיד מתעורר גאות המציאות עצמה כנגדו, שכמה שהוא זוכה להשיג אותה בהסרת כל המסכים וההעלמות, אינה כמו שהיא בעצמה, (גם אמרה לו הרי כדי לנגן אתה לוקח ומברר את קול ה', וזה קולי, נמצא שמכוחי אתה מנגן) אבל אם נשאר בשפלות אזי ממש להפך, אין שום דמיון כלל בינו לצפרדע, כי כל מעלת הניגון הוא שהניגון נעשה מ"ן לעורר יחוד פנימי עליון, שאמנם עם גאות לא מעורר למעלה כלום, אבל בשפלות אזי הוא במעלה עצומה מהצפרדע שאין לה בחירה.

להעיר שדייקא דוד המלך ידוע בגודל שפלותו בשלימות כל כך עד שזכה להיות רגל רביעית במרכבה ונקרא דוד הקטן וכו' (עיין שפת הנחל שמאריך בזה) ובאמת גם כאן לא כתוב שנתגאה רק וזה דעתו שזה בחי' היסח הדעת קל עיין תרגום יונתן על (דברים כ, ג) עה"פ אל ירך לבבכם אל תיראו וכו' לא יזוח לבכון. (כי יראה נפולה היא הסח הדעת עיין תורה טו) ועיין שמות פרק כח פסוק כח עה"פ ולא יזח החשן מעל האפוד. פרש"י ולא יזח – לשון ניתוק ולשון ערבי הוא כדברי דונש בן לברט: ועיין רמב"ן וחוקוני יזח לשון ניתוק מלשון יסח שס' וז' מתחלפות. (לפ"ו משמע שפירשו לשון היסח הדעת)

עוד ביאורים במעלת הצפרדע והדו שיח שלה עם דוד עיין בספר פרק שירה השלם לרבי אליעזר קורמן עמ' ע' ועמ' תקסב ועי"ש דבר יפה בשם אביו של הרלב"ג שיש צפרדע שנוצר בלא אב ואם אלא מהמים ועפ"ז מבאר בשם ספר דעת שלום שזו מעלתה כי כל הבריות שנוצרות בלא אב"א אינן שלימות באברים אלא כמו רימה שאינה אלא לחות ובשר אבל הצפרדע שלמה באברים וקול ומעלתה שאינה באה מאב"א שע"ז לא שייך בה טומאת התאוה ואין נחש התאוה כרוך בעקבה שע"כ היא צפור דעה ומשל לקול הניגון הקדוש, ולעומתה דוד אע"פ שכל האומר שחטא אינו אלא טועה אבל הוא בעצמו הצטדק על זה בעון חוללתי וכו' כמבואר בשבת ל. וביקרא רבה יד ה. עי"ש

ר"כ עיין תנא דבי אליהו רבה (דהיינו ח"א פ"ז, ועיין בכוונות הארי"ל על ענין דם צפרדע.

ר"כ תנא דבי אליהו רבה פרק ז' כתוב אחד אומר "ושרץ היאור צפרדעים, וכתוב אחד אומר "ותעל הצפרדע" כיצד יתקיימו שני כתובים הללו? רבי עקיבא אומר צפרדע אחת היתה והיו המצרים מכין אותה והיו מנשרין ממנה צפרדעים עד שנתמלא כל הארץ צפרדעים. א"ל רבי אליעזר המודעי מה לך אצל אגדה כלך מדברותיך וכלך אצל נגעים ואהלות, אלא הרבה מיני צפרדעים הביא עליהם הקב"ה, ומאי "ותעל הצפרדע"? **צפור דיעה**, שיש בה דיעה, בשעה שהעופות הם צמאין ובאין לשתות מן היאור ומן האגמים קוראין אותם ואומרים להם בואו ושתו אל תתיראו, עליהם הוא אומר (תהלים קד) "המשלח מעינים בנחלים בין הרים יהלכון ישקו כל חיתו שדי וגו' עליהם עוף השמים ישכון וגו' עכ"ל.

המשך הפסוק "מבין עפאים יתנו קול" והפירוש שהעופות ממתנינים על ענפי העצים ומפחדים לרדת לשתות ועליהם יתנו הצפרדעים קול שלא יפחדו (טובי חיים בשם ויקוקין) המדרש הזה נמצא גם בהקדמת פרק שירה אבל הסיום שונה עי"ש.

צ"ע מדוע נחשב דעה בזה שקוראות לעופות לשתות, שהרי ידוע מהחוקרים על הרבה עופות ואפילו נמלים שיש להן סמנים לקרא לחברותיהם לבא לאכול, וידוע על העורב שגם מזהיר חבריו מסכנה, ועוד כיוצא בזה חכמות גדולות יותר מקריאה לאכול מצינו בפיל והקוף. אבל נ"ל דלא מצינו בעל חי שקורא לאכול אלא לבני מינו, אבל הצפרדע קוראת לעופות שאינן בני מינה, ומידת החסד הזו היא הדעת היתרה שיש בה. לכן בה רמז רב"ח לשתי צפרים עליונות שרומזות לחכמה ובינה כנ"ל בהקדמה מלק"ה ע"ת ה' שמשם יוצא קול לכל העולם לשוב אלי, ולעסוק בתורה לשתות מימי התורה, שזה עיקר עשית רצונו של מקום כנ"ל.

בפשטות א"צ לומר שהצפרדע קוראת להן ממש, אלא כיון שתמיד מצויה במים יודעות הצפרים לפי קולה היכן יש מים. אבל כיון שכך קבע הקב"ה שעל פיה יודעות היכן המים, רמז הוא ששרשה בבחי' הדעת. אולי כי מים הרומזים למימי התורה שהיא הניגון הקדוש כמבואר בלק"ה אפטרופוס ג' ובתורה נו אות ג' בשם הזהר שהתורה בראש הומיות וכו' קוראת עד מתי פתיים תאהבו פתי. הרי שהתורה כמו הצפרדע קוראת לכולם אל מימי התורה.

עוד איזה דיעה יש לצפרדע עיין בהקדמת פרק שירה שמוזמנת עצמה שיאכל אותה עוף שאין לו מה לאכול כדי לקיים אם רעב שונאך וכו' ועיין הביאור בספר פרק שירה השלם לרבי אליעזר קורמן עמ' ע' ועמ' תקסב. **עוד עיין תו"ש** (וארא ז' בוז) אות קח בשם לקח טוב ובהגה שם בשם ספר חצי מנשה לקוטים צפר דע שצועק כל הלילה ויודע זמן הבקר מלשתוק בצעקה. ועיין ספרי מעשיות ז' בטלעריס יום רביעי מעשה מהצפרים שנאבדו שבלילה צעקו וביום היו שמחים. ובלק"ה נדרים ג' לו כתב שהן בחי' שתי הצפרים חיות טהורות הנ"ל. **עוד עי"ש** אות קיב קרקורן של הצפרדעים היה קשה למצרים יותר מהשחתתם. וצ"ע א"כ איך ישראל לא סבלו מזה? ועיין לקמן המבואר בפרי עץ חיים שהמצרים היו בחי' צפרים דקליפה, אולי אפ"ל שדווקא להם היה קשה הקרקור כי כל כוונתו היה להכניעם כמבואר שם, אבל לישראל נשמע ניגון נפלא של קול ה' ית' משרש הניגון הקדוש שנמשכו אחריו לדביקות בו ית'.

עיין פרי עץ חיים – שער חג המצות פרק ז' בביאור העשר מכות מבאר מכת שניה – צפרדע – גימ' תמ"ד, והוא, כי יש ש"ך דינין, ועוד שם אדני' ברבוע עולה קכ"ו, הרי תמ"ו. יש ב' יחודים, הם ב' כוללין, גימ' ש"ך וקכ"ו, ומכה זו יצא מיסוד שבמלכות, והכה לב' מוחין דמלכות הרשעה, וזהו צפרדע מקום הדעת שלה: **עי"ש בהגהות הלשם** שהגיה במקום ב' יחודים צ"ל יתרים והם סוד ב' צפרים הנזכרים בזהר פרשת ויחי דף ריז: דהיינו צפרים דקליפה שנתפסות רגליהן בנוקבא דתהומא רבה והם ב' מוחין דנוק' שתי בנות לוט הנזכר בשער הקליפות פ"ב (צ"ל שער מט פ"ט). עד כאן קיצור דברי ההגה.

מבואר שמכת צפרדע יצאה מיסוד דמלכות (דקדושה) להכות את הב' מוחין דמלכות דקליפה שהן שתי הצפרים האחרות שמהן מקבל המנגן הרשע שרוצות בחצות לילה לעלות לינוק עוד יותר ונתפסות בפח יוקשים כנ"ל לעיל בשם הזהר והאריז"ל.

משמע שהמצרים שאותם הכתה הצפרדע הם בחי' הצפרים דקליפה ופשוט שהרי הם בודאי בחי' מנגן רשע, אבל עיין בלק"ה אפטרופוס ג' שהוא ביאור התורה שלנו שם מבואר שפרעה במיוחד עומד כנגד העורף לא לתת לאדם לנגן ולדבר בקדושה כי אוחז במיצר הגרון (שהוא בחי' מצרים) למנוע מהאדם לעשות דיבור לקול. ופרעה הוא כלליות הרע של כל המצרים.

עיין מאור ושמש וארא עה"פ ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים מבאר שם ששירת הצפרדעים היתה קשה לפרעה יותר מהם עצמם. **ועיין שפתי כהן** (שמות ז' כט) שמכת צפרדע היתה כנגד כל העשר מכות עי"ש הביאור. ולפי הנ"ל נראה כי כלל הטומאה הם המצרים שהיו בחי' שתי צפרים דקליפה, והצפרדע שהיא כנגד שתי צפרים חיות טהורות היא כלל הקדושה הכניעה אותן.

הצפרים הרומזות לשרש הניגון שממנו בנין המלכות כנ"ל, והיינו "דעה" רמז למלכות דקדושה, שיש לה דעת להתעורר מכח הקול ניגון הזה להמליך את הש"י, דהיינו לעשות ממנו בנין המלכות. דהיינו שרבה הלך לחקור איך מתקנים את המלכות, וראה ששלימות הדעת הוא בנין המלכות/רבי, ושרשו בצפור דעה העליונה ששם שרש הניגון. וממשיך רבב"ח לספר שהצפר-דע הנ"ל שראה **דהוי** היתה גדולה **כי** כמו העיר **אקרא**

דהגרוניא, רמז לקול הנגינה **מלשון** הכתוב **קרא בגרון (ישעיה נח)/רבי**, שהקב"ה אמר לישעיה הנביא קרא בגרון את נבואתך אל תחסוך, **היינו** רמז לגרון **שהנגינה נמשך** **לממנו**. נמצא שהצפרדע הנ"ל רמז לצפורים הטהורות שהן שרש הניגון הקדוש שמנגן כשר ממשיך מהיחוד הפנימי ע"י ששומע קול הישר הנמשך מרגלי עתיק, וזהו שאמר שהצפרדע היא כמו הכרך אקרא דהגרוניא רמז שצפורים טהורות/רבי, רק מכח הנגינה הכשרה בחי' קרא בגרון של המנגן הכשר.

לפי רבינו שהצפרדע היא בחי' שתי הצפרים טהורות משמע ששתי הצפרים דקליפה יוצאות מיתרון הדינים ואדני ברבוע על הצפרדע. ואולי כי היא ממתיקה דיני המלכות, והנותר אין מה שימתיק אותו, לכן הן צפרים דקליפה, ולכן אותם היא מכה, ולא ממתיקה, וזו היתה מכת צפרדעים במצרים להכות את שתי צפרים דקליפה ששרשם ממה שצפרדע דקדושה לא ממתיקה דיני המלכות, אלא רק תמד מתוך תמו.

וצ"ע צפר דעה משמע שרשה בדעת ולמה כתב שיצאה מהיסוד ונ"ל כידוע שיסוד ודעת קשורים זה לזה, כי הדעת כמו יסוד של המוחין שכמו שהיסוד קושר המידות למלכות כן הדעת קושר המוחין למידות. ובאמת הצפרדע יוצאת מיסוד דבינה שהיא מלכות עלאה (וזהו תמד שמבואר בתורה כח עפ"י כונת הקרבנות שהוא נמצא בלאה שהיא כנגד בינה) ואע"פ שאצלינו מבואר שהצפרים הם נו"ה דבינה שהן בנין המלכות דקדושה, זה לא קשה כי תמיד ההשפעה היא ע"י נה"י אלא שאצלינו מדיגיש הרגלין וכאן את היסוד.

רבי עיין שער רוח"ק דרוש ג' בהגות בנו של ר"ח ויטאל

רבי עי"ש אחרי שמבאר שם ענין העופות שרומזות בקולן רמזים לאדם ולפעמים מתלבש בדמותן איזה צדיק, מעיר שם בנו בהגה (אמר שמואל, זכרני ביום ר"ה אחד, שהיה מורי אבא מארי דורש על המים ביום תשל"ך, ראינו צפרדע אחת באה בנהר כנגדו, והתחלנו להשליך עליה אבנים להשליכה, ואבא מארי ז"ל היו עיניו סגורות ודורש בתורה כדרכו, ומקול צפצוף הצפרדע פתח עינו וגער בנו, ואמר לנו שהיתה נשמה אחת באה לשמוע תורתנו, ובאה מלובשת בצפרדע זאת, ולכבודה התחיל לדרוש בענין הצפרדע למה נקראת צפרדע לשון צפור דעה, וזהו ראייה למש"ל)

רבי כמבואר בברכות סג איזהו פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויים בה בכל דרכיך דעהו וכן איתא בנדרים דף מא דדא ביה כולה ביה כי כשיש דעת יש הכל וכשחסר דעת אין כלום (שפה"ג) ולפי דרכינו הנ"ל בהקדמה עפ"י לק"ה (ע"ת ה ד) הפירוש שדעת מחבר את החו"ב ליחוד פנימי שמוליד מוחין למלכות דהיינו הארת אמת ואמונה חזקה ועוד הדעת מחבר את המוחין למידות שגם יקיים מה שיוודע בשכלו שזה עיקר המלכות לעשות רצונו ית' בפועל דייקא.

רבי ישעיה פרק נח (א) קרא בגרון אל תחשך פשוט הרם קולך והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם:

מצודות דוד (א) קרא בגרון – זהו מאמר ה' אל הנביא קרא בגרון ר"ל קרא בקול רם ביותר עד שיצא הקול מן הגרון בדרך הצועק להיות נשמע למרחוק. אל תחשך – אל תמנע הקריאה. כשופר – כהרמת קול השופר. והגד לעמי פשעם – אמור להם במה הם פושעים והוכיחם עליהם. ולבית וכו' – כפל הדבר במ"ש:

מצודות ציון (א) בגרון – בצואר. אל תחשך – אל תמנע כמו ולא חשכת (בראשית כ"ב). הרם – מלשון הרמה:

הפסוק הזה הוא ציוני שמצווה הקב"ה את הנביא ישעיה להנבא בקול גדול נבואת תוכחה לישראל ועיין תורה ח' תנינא גם שם הביא רבינו את הסיפא של הפסוק הזה לענין קול המוכיח כראוי ומדייק שם דלשון קול רומז לקול העליון שצריך המוכיח שיהיה לו כדי שיוכל להוכיח כראוי את ישראל בלי להבאיש את ריחם בהזכרת עוונם ועי"ש שהקול הזה הוא קול הניגון בחי' כשפ"ר ר"ת פשוט כפול שלש רבוע הרומז לשם הוי"ה באחור בחי' ניגון שהוא החזרת הקול לשרשו, והמוכיח מקבל אותו מהשיר דאיתער לעת"ל, דהיינו בינה עלאה. ומשמע שהוא הקול הצפרים הנזכר כאן (עיין מזה לעיל בהקדמה). ולפי כל זה עוד יותר מובן מדוע רמז רבינו את קול הניגון בפסוק קרא בגרון, כי כולו רומז לתיקון הנגינה כמבואר שם. עוד עפ"י הסוד עיין שפת הנחל כאן מביא בשם העץ חיים שגרון בחי' מלכות עי"ש.

רל בתוספתא - נמשכת

רלא עיין קושיית האורח מישור שמדברי רבב"ח שהצפרדע גדולה כמו קול הגרון משמע שקול הגרון הוא שרש לצפרים ולא כמו שביאר לעיל שהצפרים שרש לקול הגרון. ותיריך שיש בחי' גרון שגבוה מהצפרים עי"ש.

ועיין סוד הגרון בלק"ה אפוטרופוס ג' אות ב' עפ"י האריז"ל וכפי שמבואר בתורה סב עי"ש והענין שנו"ה דבינה שמהם יונקים הנביאים וממנו בנין המלכות הכוונה לדעת והדעת מקומה במיצר הגרון המחבר בין הראש לגוף בבחי' שמחבר בין המוח למידות ושם בעורף אותיות פרעה ואחיותו במיצר הגרון למנוע מהאדם לנגן בדעת דהיינו לעשות דיבור לקול דהיינו לנגן ניגון קדוש שהוא שירה ודיבורים קדושים להש"י כי כשפרעה מתגבר אזי מפיל את האדם למוחין דקטנות לבחי' "שכל קטן" ומדמה מבובל ולבחי' רוח שטות הפך הדעת וכשהוא מתגבר אזי מיצר הגרון נהפך לבחי' גלות מצרים, שהדבור והדעת בגלות וא"א לנגן ולשיר לכבוד הש"י, בחי' שנעשים החזונים שוטים. וההתגברות על פרעה היא לא לתת לו שום דיבור שאינו זך, שום דיבור שאינו לבוש לקול ה', כי פרעה מנסה להפיל את האדם מהדעת דהיינו שידבר דבור דהיינו ניגון שאינו לבוש לקול ה' וכשמצליח אזי יונק מהדיבור הזה את כוחו ומתגבר יותר, אבל כשהאדם נזהר לקבל דבוריו ונגינתו רק משתי צפרים טהורות כנ"ל דהיינו לדבר רק דבורים קדושים אזי נכנע פרעה.

ולפי"ז צ"ע מה שכתב שהגרון גבוה מהצפרים דלכאורה הם בחי' אחת אמנם להפך שהצפרים גבוהות מהגרון כן אפשר לומר כי אז הכוונה לגרון הגשמי שממנו יוצא הקול. ואמנם יניקת פרעה מצפרים אחרות שהן מעולם הפירוד לכן נחשבות נמוכות יותר מהגרון שהוא תוצאות הקול בחי' שתי צפרים חיות טהורות. אבל סתם צפרדע שדיבר עליה רבב"ח שהיא כאקרא דהגרוניא היא רומזת לשתי צפרים חיות טהורות ולא לאחרות הנמוכות.

ובתוך סיפורו של רבב"ח שואלת גמ' לבאר דבריו **ואקרא דהגרוניא כמה הוי** דהיינו הכרך שנקרא אקרא דהגרוניא הרומו לקול הנגינה הקדוש היוצא מהגרון, מה הגודל שלו, ולפי רבינו השאלה איך מתקנים אותו, והתשובה היא **שיתין בתי**. הפשט שהעיר אקרא דהגרוניא היו בה ששים בתים, ורבב"ח רמז בזה **היינו על ידי מה תתקן בחי' קרא בגרון** דהיינו את הנגינה, **ע"י שיתין בתי/רל"ג**, **היינו על ידי שתלמד שיתין מסכתות/רל"ג** דהיינו ששים מסכתות של גמרא שהן ביאור כל הששה סדרים של משניות/רל"ג, ופ"י **ר"ש** ופירש הרשב"ם/רל"ג שם **תלמודא/רל"ג** **קאמר לה**. הפשט הוא שאת המילים האלו "ואקרא דהגרוניא כמה הוי שיתין בתי" אלו הם דברי הגמרא שמבאר גודל הצפרדע ולא דברי רבב"ח, אבל רבינו מפרש שהכל נכלל בכוונת דברי רבב"ח, גם מילים אלו וגם מה שפירש רשב"ם, שכיון שפירוש רשב"ם נכתב ברוח הקדש, לכן דורש רבינו את דבריו כחלק מדברי רבב"ח/רל"ג, ומה שפירש "תלמודא קאמר לה", הפירוש שהתיקון של הגרון (הרמוז במילים אקרא דהגרוניא כמה הוי) דהיינו איך יוכל לנגן ניגון קדוש וע"ז גם לשמוע אפילו ממנגן רשע **היינו על ידי שילמוד תלמוד** דהיינו גמרא, כי לעיל למדנו ששישה סדרי משנה מתקנים את שש טבעות הקנה, ולפ"י משמע דווקא אם ישלים כל השישה סדרים יתקן/רל"ג, ומדברי רשב"ם "תלמודא קאמר לה", למדנו שכל לימוד גמרא מועיל אפילו מעט/רל"ג, ואמנם התיקון השלם הוא רק כשישלים ללמוד כל הש"ס.

^{רל"ב} **ששים בתים** רמז לששים מסכתות וצ"ע הקשר. ואולי כי הלימוד צ"ל באופן שנכנס כולו בסוגיה כמו בתוך בית, ועוד אולי כי התורה מגנא ומצלא (סוטה כא). כמו בית.

^{רל"ג} **עיינ שפת הנחל** - עפ"י סוטה מר. ובנית ביתך זו גמרא ועוד ביאר כיון שהס' מסכתות הן בנין המלכות.

^{רל"ד} **מסכתות** - עיינ הקדמת הרמב"ם לזרעים שכתב שחילקו את התורה שבע"פ לשישה סדרים וכל סדר למסכתות.

^{רל"ה} **וצ"ע למה הגמרא נקראת מסכתא** עיינ ספר שופטים טז יג שמסכת הם חוטי השתי (שעליו מושתת האריג) ואולי מסכת מלשון סכך או מסך שמגן.

^{רל"ו} **ורבינו** אולי נקט לשון מסכת מלשון מסך שמסתיר את האלוקות שבדברי התורה כמבואר בזה שכל הנגלה עפ"י סודות התורה מסודרים, אבל הנגלה מסתיר ומעלים זאת, כי סודות התורה הם טעמי המצוות והשגות אלוקות נסתרים בתוך תורת הנגלה, וצריך ברור המדמה כדי להשאר תמיד גם בעסק הנגלה קושר דעתו להשי"י הנסתר בדבריו, וזו סגולת לימוד התורה כי ע"י שבלמוד התורה לומד לישמה דהיינו בקשר עם הקב"ה בזה מתקן המדמה וזוכה תמיד בכל ניגון לקשור עצמו להקב"ה.

^{רל"ז} **שרש מסך רבו בו הפירושים**, כי הוא חוטי השתי, ולשון מזיגה להעמיד יין על טעמו, ולשון יציקת פסל מסכה, ולשון סכך ומסך, ועיינ **תויו"ט** **בפתיחה לזרעים** שכתב נראה בעיני שהוא מלשון מסכה יינה, כי כן כל מסכתא מזוגא ומעורבא בדינים שונים, וכו' ע"ש. עוד פירש בשם ספר חסידים סימן תתקכח תורה שבע"פ דומה לצמר ופשתים שעומלים ואורגים בה לכך נקראת מסכת לשון אריגה כמו "עם המסכת דכתיב בשמשון. עוד עיינ ערוך שפירש מסכת לשון שמועה מלשון הסכת ושמע כי דברי תורה שבעל פה היו מקובלים משמועה אל שמועה וזה ענין שמעתתא. (עוד כמה פירושים עיינ מעדני אשר פוקדי תשעא ובתורה רסב)

^{רל"ח} **וצ"ע כי לפ"י יש בכל סדר מעשר מסכתות** וזה לא כך. כי בזרעים יש י"א ובמועד יש י"ב ובנשים יש ז' אמנם סה"כ הן שלשים בג' מסכתות. ובנויקין יש י' ובקדשים יש י"א ובטהרות יש י"ב, נמצא סה"כ ס"ג מסכתות בכל הש"ס. אבל אפשר שבבא קמא מציעא ובתרא בנויקין הן אחת ולפ"י הן סה"כ ס"א מסכתות. ואמנם כך מבואר בהקדמת הרמב"ם לסדר זרעים שיש ס"א מסכתות. אבל עיינ במדרש שיר השירים רבה ו' כא ובמדבר רבה יח כא ותנחומא קרח יב, שנקט שישים מסכתות.

^{רל"ט} **צ"ע מה למדנו מרשב"ם** הרי כבר פירש רבינו ששישים בתי הם שישים מסכתות ובודאי הכוונה שילמד אותם ולא שיהיו מונחים בארון, ואולי דברי רבינו שבתי הם מסכתות זה בעצמו כתב עפ"י רשב"ם, אבל אי"כ קשה למה כתב ופירש רשב"ם הל"ל זה שפרש רשב"ם וכן נקט לקמן על פירוש רשב"ם רבה קאמר לה. וגם לא מסתבר לומר שתחילה סברנו שילמד בעיין ו"תלמודא קאמר לה" הכוונה שהעיקר האמירה בפיו. לכן נ"ל שרבינו למד שבתי הם מסכתות ומפירוש רשב"ם "תלמודא קאמר לה" הוסיף ללמוד שכל לימוד אפילו רק חלק מהגמרא ולא דווקא כל הש"ס, כפי שיתבאר.

^{רל"י} **צ"ע בגרסת הגמ' שלנו כתוב גמרא קאמר לה**, אבל עיינ גרסת העין יעקב, ועיינ הקדמת המדפיסים על עין יעקב שהצנזור הנוצרי החליף בכל הגמרות, לבד מהעין יעקב, בכל מקום שכתוב תלמוד לגמרא או לש"ס. ועיינ **מעב"נ ב מא** לעיינ בתורה ריד שתלמוד גמט' לילי, כי יש בכח התלמוד להכניע אותה. ועיינ **תורה רכו** שהקליפה הזו נקרא בלשון יללה, כי היא הקליפה שכנגד השתי צפרים חיות טהורות, ולפ"י מבואר בעוד אופן כיצד לימוד הגמ' מועיל לתיקון הנגינה, כי מכניע את הצפרים דקליפה. ונ"ל להוסיף עפ"י תורה יט ד' שהיא הקליפה הגורמת פגה"ב, שהוא עיקר פגם הניגון (כמ"ש רועה זונות יאבד הון. א"ת הונך אלא גרונך) היא עיקר התאוה שאוסרת את האדם שלא ירוץ אחריו ית', לנגן את קול היוצא משתי הצפרים. וכן יוסל חזן שעליו אמר רבינו בפירוש שהוא מנגן פגום בזה דייקא דיה פגום כמבואר בפתיחה לתורה.

^{רל"א} **צ"ע בזה** אי"כ לפני פירוש רשב"ם, היה המעשה חסר, ואיך נכתב בגמרא בלשון חסר? וכנראה שרבב"ח בסיפורו כבר כיוון שרק בעל רוח הקדש ידע להשלים דבריו, ואעפ"כ את הביאור השלם רק הוא בעצמו ידע, וכשפירש אותו לרבינו כמבואר בחיי מוהר"ן ה', פירש עם ההשלמות של רשב"ם, כי באמת הם חלק שהחסיר בסיפורו כדי שלא יבין רק בעל רוח הקדש ובעזרתו.

^{רל"ב} **גם עיינ בתפילה על תורה זו** שמוהר"ן מביקש י"הר שנוכה ללמוד בכל לילה שישים מסכתות, וקשה איך אפשר ובפרט לפי דברי הביאור הלקוטים שכתב שהבין מאביו לעובדא ולמעשה שצריך ללמוד עד כדי שמברר ההלכה למעשה.

^{רל"ג} **ועיינ מעב"נ ב' אות כב** ואות מ שכתב שצ"ל שכיוון שבכללות יש שישים מסכתות ושישה סדרים לכן גם בכל פרט וחלק יש בחי' שישים מסכתות (כי הכלל ברוחניות שכל בחי' כלולה מכל הבחינות) ומועיל אע"פ שבאמת בשלימות גמורה מועיל כשזוכה להשלים כל הש"ס.

והנה נתבאר לעיל שכשלומד שלא לשמה בשביל שיתקרא רבי אז הלימוד אינו בחשיבות כל כך ואין בכחו להביא לידי תיקון הנגינה, והעצה לזה הוא שילמוד בלילה שאז נמשך עליו חוט של חסד ומגין עליו שלא יזיק לו המחשבה הזאת של "שלא לשמה".

וכל זה מרומז בהמשך סיפורו של רבה בר בר חנה **אתא תנינא בלעה** בא נחש/רמ"ו ובלע את הצפרדע שהוא כשישים בתי דאקרא דהגרוניא (רמז לסט"א שבלע את לימוד התורה שבע"פ) והסיבה לזה לא ביאר רבב"ח אבל רמזו בפירוש הרשב"ם. **ופי' ר"ש רבה קאמר לה**. עפ"י הפשט הכוונה שמילים אלו הם דברי רבב"ח ואינם ביאור הגמרא לדבריו. ורבינו מבאר **היינו על ידי שילמוד שלא לשמה יבלע/רמ"א** **אותה הנחש** [רמ"ב] דהיינו שמדברי הרשב"ם מתבאר כוונת רבב"ח שהסיבה שבא הנחש ובלע את הלימוד תורה שבע"פ היא כיון שלמד שלא לישמה. **וזה שפי' ר"ש** דהיינו שזה רמז במה שפירש רשב"ם **רבה/רמ"ג** **קא"ל קאמר לה**,

^{רמ"ב} **כך הוא בהרבה מדרשים** שנחש הוא תנין (שמות רבה ג' יב ושם ט' ז' וכן בתנחומא ועוד) לכן רבינו לומד שרבב"ח רמז את הנחש במילה תנין, ונחש רומז לסט"א כי בבא בתרא טז. – אמר ר"ל הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות. וכן הוא המסית והוא המקטרג והתלבש קודם חטא אדה"ר בנחש הקדמוני. וכן ידוע נחש עם הכולל שטן, והוא שרו של עשו (מקנה קדושין כט)

^{רמ"א} **יבלע אותה הנחש** – הנחש הוא הס"מ הוא היצה"ר ועיין מעשה מרב ובנו בסוף הסיפור שהס"מ אמר לרב "אם תרצה אהיה בולע אותך" משמע שתמיד רק אם מאפשרים לו יש לו כח לבלוע, וצ"ע כאן שמדובר בלימוד שלא לישמה שמבואר בתורה קנט שקשה מאד לזכות לזה א"כ אפילו לא ירצה להיבלע לא יועיל לו.

לשון בליעה צ"ע אי לגריעותא שלא נשאר כלום או לטיבותא דמשמע כולו בבת אחת שנשאר שלם ויש תקוה ע"י הקאה שיצא שלם.

^{רמ"ב} תנין הוא נחש בחו"ל עיין שמות רבה ג' יב ושם ט' ז'

^{רמ"ג} **עיין מעב"נ ב' מב** מקשה שנמצא לפי רבינו ששמו של רבה בר בר חנה הצדיק רומז כאן ללימוד שלא לישמה, וקשה בפרט לפי הכלל שבדברי רבינו תמיד הפשט והדרש קשורים היטב זה בזה. ותירץ עפ"י באה"ל שדייקא כאן שהמכוון הוא לקיים עשה לך רב דהיינו תיקון המלכות, לכן זה פגם גדול ליפול לעמ"נ להקרא רבי, אבל באמת מי שמצליח ללמוד לשמה זוכה להיות רבי, כמבואר בהמשך התורה על מאחו"ל עשה לך רב, נמצא שרבה הוא באמת על שם רבי דקדושה, אלא שמי שמכוין לזה מלכתחילה עמ"נ להקרא רבה, אצלו זה פגם.

שלפי ביאור רבינו היינו ע"י שילמוד בשביל שיתקרא רבי/א¹ דהיינו כיון שלמד שלא לישמה אלא כדי להיקרא רבי, בלע הנחש הוא הסט"א את לימודו/ב. ענין הבליעה הזו של הנחש מבאר הפל"ח (אות ד' על ההשמה בסוף התורה) שמי שלומד שלא לישמה הוא בסכנה שיתגבר עליו הנחש להפילו לשנאת חכמים, ויקבל כח מלימוד התורה שבע"פ לבנות אותם, (וכמבואר בתורה ריד שתלמוד גמט' שם של הקליפה לילי' וכשלומד שלא כראוי היא מקבלת כח מהלימוד. וכן מבואר בתורה יב ותורה כח שהמבזים את הצדיקים מקבלים כוחם מהתורה שבע"פ דייקא).

והעצה לזה להנצל ממחשבת שלא לשמה (שלא יבלע אותה הנחש) הוא ע"י שילמוד בלילה כנ"ל. כי בלילה מקבל סיעתא דשמיא ששומרת אותו מליפול לשנאת חכמים ועי"ז ניתן לו הכח לבוא משלא לשמה ללשמה.

וזה מרומז בהמשך סיפורו של רבה בר בר חנה: **אתא פושקנצא ופי' ר"ש עורב/ג**, ורבינו מבאר שהעורב רומז ללילה היינו שהעצה שינצל ממחשבת שלא לשמה על ידי שילמוד בלילה, ועורב/ד רומז ללילה מלשון ערבית/ה² שזמנה בלילה/ו³ (ז' ח"י) וזה רמזו בדברי רבב"ח שבא עורב ובלעה היינו כסה

^א רבב"ח רמז בלשון רבה ורבינו מפרש בלשון רבי - הקשר בין רבה לרבי עיין נעימות נצח שכתב כי רבי נקרא גברא רבה.

^ב עיין כאן שפת הנחל (להר"א שיק) דברים יפים

^ג עיין בתחילת התורה שרשב"ם פירש עורב נקבה וכאן השמיט זאת רבינו. וצריך ביאור לאיזה ענין פירש רשב"ם שהיה עורב נקבה דווקא וגם צ"ע למה רבינו השמיט זאת כאן. עיין מעב"ב ב מג ביאר בשם חמיו רבי גדליה קניג עפ"י זהר בא לח: ושער הגלגולים סוף הק' בו שחצי הראשון נקרא ליל לשון זכר ומחצות נקרא לילה לשון נקבה (עיין של"ה ביאור הגדה של פסח ד"ה מעשה ברבי אליעזר מבאר בזה לשון ההגדה כל אותו הלילה במקום אותה הלילה) ולזה רמז עורב נקבה שעיקר התיקון בלימוד שאחר חצות וצ"ע הרי רבינו כאן השמיט תיבת נקבה ואין ראיה. וכן בברכות ג: דוד המלך עד חצות עסק בתורה ואח"כ בשירים ותשבחות הרי שזכה לתיקון הנגינה דהיינו שירים ע"י לימוד שקודם חצות דייקא. עוד גם יש רמז בבאור הלכותים שהלילה נרמז בעורב עוף טמא דייקא שהוא בחי' הצפרים דקליפה שאז שליטתם ויניקתם והתיקון הוא להכניע אותם דייקא וא"כ העיקר הוא בחצי הראשון.

ואולי אפ"ל שמי שזכה ללימוד לשמה וא"צ לחוט של חסד שיגן עליו אזי דייקא טוב שילמד קודם חצות שהוא יותר בחי' חושך ואז דייקא יניקת הצפרים דקליפה ועי" לימודו מכניע אותן.

אמנם עיין ספר טובות זכרונות שאחרי ששמעו אנ"ש תורה זו מרבינו נתחזקו לקבוע שיעורים אחרי מעריב משמע שגם קודם חצות מועיל הלימוד ואפילו למי שלא זכה ללימוד לשמה ממש, שנצרך לחוט של חסד שיגן על לימודו. (עיין קיצור ש"ע עא שכתב שהלומד בכניסת הלילה גם זוכה לחוט של חסד המבואר בגמ')

ודווקא עפ"י הפשט יש ענין ללמוד גם בתחילת הלילה אבל עפ"י הסוד אינו כן עיין חסד לאברהם מעין ב נהר טז שעסק התורה בחצי ראשון של הלילה היא מסוכנת להיות נדחית כי אם אינו נקי כפים לא יעלה בהר ה' ועי"ש מה שכתב ואפילו צדיק כדוד המלך שכמעט לא היה ישן אין תורתו צלולה בתחילת הלילה כיון שנשמטו עולה להתיחד בשכינה למעלה. אבל אחרי חצות זוכה לנשמה אפילו מי שאינו ראוי ואם קם בחצות נטהרת ונתקדשת כמבואר בזהר לך עי"ש.

^ד בגמ' ערובין כב מבואר שהעורב גם רומז לאופן הלימוד דהיינו כשמתאכזר כעורב על בניו ועל עצמו דהיינו שלומד מתוך הדחק במסירות נפש גם זה בעצמו בחי' לילה וכמבואר בתורה לח. עוד גם מצד שהלילה זמן דין, והעורב עוף טמא רמז לדין. והוא שחור כמו הלילה. העורב נקרא גם קרא רמז לקרא בגרון שצריך בלילה דייקא הרמזו בעורב.

עיין עירובין סוף דף בא: (שיר השירים ה יא) "קווצותיו תלתלים שחורות כעורב" רבה אמר ששמות נעורב מרמז במי שמשחיר פניו עליהן כעורב דהיינו נעורב מרמז נצטעו השחור לעיני האוף רבא אמר במי שמשחים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב כי הא דרב אדא בר מתנא הוה קאזיל לבי רב אמרה ליה דביתהו ינוקי דידך מאי אעביד להו אמר לה מי שלימו קורמי באגמא.

פרש"י - עורב אכזרי על בניו - כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו, והקדוש ברוך הוא מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן: עיין כתובות מט: משמע שכל עורב הוא אכזרי אבל השחור אכזרי אפילו על בניו אבל עיין פרש"י שם שהסיבה היא כיוון שבקטנותן הן לבנים והוא לא מכירן וא"כ צ"ע הלימוד של רבא מעורב.

עיין ספר המידות ערך לימוד אות צא שפסק ככל הג' דעות כאן - במי אתה מוצא סדרי תורה במי שמשכים ומעריב עליהם בבית המדרש ומשחיר פניו עליהם כעורב ומשים עצמו אכזרי על בניו כעורב.

עוד רמזים שרומזת גמרא ערובין הנ"ל שרמוזו בעורב עיין מעב"ב ב מד מה

^ה עורב לשון ערבית לשון ערוב שכוין שנעשה חושך הפרטים נראים מעורבים הפך הבקר לשון בקורת שכשיש אור אפשר לבקר ולהבחין בפרטים. וכן העורב הוא שחור כמ"ש בשיר שירים (ה יא) שחורות כעורב.

^ו ערבית שזמנה בלילה - יעקב תיקן ערבית דייקא ע"י שהיה המובחר שבאבות כי אברהם גילה זמן לתפילה ועבודת ה' בזמן ובמהלך של חסד ואור ויצחק באופן זמן של דין בבחי' שהאור חוזר לשרשו ויעקב גילה שאפשר אפילו בחושך גמור למצא את הש"י ולעבדו וזה בחי' הניגון דהיינו למצא ולהתקשר אפילו בחושך הקולות דסט"א את קול ה' הנעלם בתוכם ולכן הלילה הו אמן תיקון הנגינה כי ע"י שלומד בלילה גמ' שהי אבחי' לילה דהיינו למצוא אור בחושך מתקן את המדמה ולומד למצוא את השם ית' בכל מיני חושך והסתרות.

^ז עיין רש"י ערובין כב. ד"ה שמשכים ומעריב

^ח עירובין סוף דף בא: - "קווצותיו תלתלים" (שיר השירים ה יא) אמר רב חסדא אמר מר עוקבא מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות עוד ממשיך לנוסע שם "שחורות כעורב" במי אתה מוצאן במי שמשכים ומעריב עליהן לבית המדרש. פרש"י - שחורות לשון שחירות, כעורב לשון ערבית: דהיינו נעורב מרמז לזמן הלילה

שחורות כעורב - רמז להשכים ולהעריב, משמע צריך להמשיך בלימודו בתוך הלילה, משמע שגם חצי ראשון של הלילה הוא סגולה, וכן מבואר בקיצור ש"ע סימן עא שמביא שם החיוב ללמוד בלילה טוב ללמוד אחרי מעריב, ועי" שלומד בלילה מושכין עליו חוט של

(מלשון כבלע את הקדש/ו) את הנחש שבלע את הלימוד שלא לישמה היינו שהעורב הרומז ללימוד בלילה בא ומגין עליו מן הנחש הנ"ל שבלע את הלימוד שלא לישמה.

והנה נתבאר שסגולת לימוד תורה בלילה הוא מחמת שעי"ז נמשך עליו החוט של חסד, וזה מרומז בהמשך הסיפור: **וסליק יתיב באילנא** שאותו עורב עלה וישב על אילן. ומבאר רבינו ש"אילן" מרמז על החוט של חסד, כי הנה פי' המהרש"א, על הגמ' בבא בתרא צט הנ"ל **שהוא** האילן הנ"ל הוא **בחי' אברהם**, כמו שכתוב **אצלו** אצל אברהם (**בראשית כא/ו**) **ויטע אשל/יא** [יב]. דהיינו עץ ששמו אשל (בחי' **שהוא בחי' חסד** כמבואר בפרש"י שם שנטע פרדס ועשה פונדק להאכיל את העוברים שם וחז"ל דרשו אשל"ל ר"ת אכילה שינה לינה. וזה שסיפר רבב"ח שהעורב עלה וישב על האילן הרומז לחסד כנ"ל, החסד היינו שהחוט של חסד שנמשך עליו על ידי שלומד בלילה **מגין/יג** **עליו מן הנחש** [יד] **הנ"ל** דהיינו שהסטרא אחרא לא תבלע את לימודו שלומד שלא לישמה^ט. ועל פי זה יתבאר סיום דברי רבב"ח **ת"ח כמה נפיש חיליה דאילנא** בא וראה כמה גדול כוחו של האילן/טו. **היינו שרבה מתמיה את עצמו שכל כך גבר עלינו חסדו** [יז] של הקב"ה המתעורר על מי שלומד בלילה **שאפילו על זה הנזק שיכול להביא לימוד שלא לישמה יכול להגן/יח**:

חסד. ובפשטות משמע שזוכה לזה גם ע"י לימוד בחצי הראשון, ולא כזה שכתוב שהחצי הראשון נקרא ליל והשני לילה וכל מעלת הלימוד הוא דווקא בלילה ולגבי החוט של חסד צ"ע.

ובאמת צ"ע שהרי מעלת חצות כנ"ל מבואר שהיא דייקא לגלות שאע"פ שעכשיו תכלית הלילה וקטנות המלכות דייקא עכשיו מתחיל כבר בחי' אור הבוקר, כי העיקר הוא המגמה. וכמו שתפילת מנחה היא דין אע"פ שהיא ביום, כיוון שהמגמה היא הליכה לקראת חושך, כך מחצות מתחילה מגמה לקראת האור, וזה בחי' ניגון ותיקון הניגון, לראות את האור מתוך החושך, אבל קודם חצות צ"ע ואולי קצת מעלה יש כי מאיר אור התורה בזמן שהוא לילה.

רמב"ם יד החזקה – הלכות תלמוד תורה פרק ג (יג) אף על פי שמצוה ללמוד ביום ובלילה אין אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהן בשינה ואכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהן אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה אמרו חכמים אין רנה של תורה אלא בלילה שנאמר קומי רוני בלילה וכל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד נמשך עליו ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חיי וכל בית שאין נשמעים בו דברי תורה בלילה אש אוכלתו שנאמר כל חשך טמון לצפוניו תאכלהו אש לא נופח כי דבר ה' בזה זה שלא השגיח על דברי תורה כל עיקר. וכן נפסק בש"ע י"ד סימן רמו כג. ועוד שם סעיף כד כל בית שאין דברי תורה נשמעים בו בלילה אש אוכלתו:

^ט **עיינ מעב"נ ב'** נג כתב יבלע לשון הרומז ל"בלע המוות לנצח". ולפי"ז מקשה הרי מבואר שלא ביטל אותו, אלא רק הואיל שלא יזיק, ותירץ שמי שלא זכה לניגון בשלימות עד בחי' שהכרובים לגביו פ"פ אלא רק בבחי' אצדודי, לגביו יתפרש ויבלע מלשון (במדבר דו) "ולא יבואו לראות כבלע את הקדש" עיי"ש פרש"י שהוא לשון כסוי.

^י **בראשית פרק כא** (לג) **ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם**: עיי"ש תרגום אונקלוס ויטע אשל – ונציב אילנא. ועיי"ש תרגום יונתן ובאריכות יותר בתרגום ירושלמי וכן פרש"י (לג) אשל – רב ושמואל חד אמר פרדס להביא ממנו פירות לאורחים בסעודה. וחד אמר פונדק לאכסניא ובו כל מיני פירות. ומצינו לשון נטיעה באהלים שנאמר (דניאל יא) ויטע אהלי אפדנו: ויקרא שם וגו' – על ידי אותו אשל נקרא שמו של הקב"ה אלוה לכל העולם לאחר שאוכלים ושותים אמר להם ברכו למי שאכלתם משלו סבורים אתם שמשלי אכלתם משל מי שאמר והיה העולם אכלתם (סוטה י):

^{יא} **ויטע אשל גמט' חוט של חסד** (מעב"נ ב' נב ועיי"ש עוד גמטריות הקשורות לכאן)

^{יב} עפ"ש"י ובחי' שם וגמ' סוטה י. והור השטטות ח"א דף רסד.

^{יג} **צ"ע** הרי לפי המבואר לעיל כבר בלע העורב דהיינו הלילה את הנחש לפני שעלה על האילן דהיינו החוט של חסד.

^{יד} עיינ וזר פרשת אחרי דף סח הלומד בלילה אוהב ופרשת ויקרא דף כג צחותא דא' בלילה ופרשת מקץ קצד המייהלים לחסדו

^{טו} **עיינ שפת הנחל בשם** הוזהר בשני מקומות פ' אחרי סח שהלומד בלילה אוהב את הקב"ה ועוד פ' ויקרא כג צחותא דאורייתא בלילה יתיר מביממא. ולכן בלילה יכול ללמוד בלא פניות. עוד ציין לזהר מקץ קצד עה"פ המיחלים לחסדו מאן אינון מיחלים לחסדו הוי אימא אינון דמשתדלי באורייתא בלילה ואשתתפו בהדי שכינתא וכד אתי צפרא אינון מחכאן לחסדו והא אוקמוה בזמנא דברנש אישתדל באורייתא בלילה חוטא דחסד אמשיך עליה ביממא וכו' עיי"ש.

^{טז} **דהיינו** כי כל כח העורב הוא מכח האילן שישב עליו דהיינו שהלילה מועיל ע"י החוט חסד שבו, וצ"ע כי בגמרא לעיל כל הלומד בלילה חוט של חסד נמשך עליו ביום משמע החוט ש"ח מועיל ביום ולא בלילה. ואולי אפ"ל כי לחוט של חסד זוכה בלילה מכח סיעתא דשמיא שמקבל מהצדיקים והקב"ה המקשיבים לקולו, אבל החוט של חסד לא פועל בלילה, אלא אחרי הלילה, שישאר מחובר אליו ית' להיות מסוגל לשמוע ניגון מכל מנגן ולברר הטוב בכל קול, כי בלילה לא נצרך לחוט של חסד כי זוכה לחסד עצמו, אבל אבל ביום נשאר רק רשימו ממנו שזה בחי' חוט.

^{יז} בתולד- חסדו עלינו

^{יח} לשה"כ תהלים קיז ב'

^{יט} **צ"ע** מה התימה כל כך על רוב חסדו של הקב"ה ובפרט לפי הפל"ח שרק שומר עליו שלא יפול לשלא לישמה עמ"נ לקנטר. ואולי שהדבר נוגע לסוד הבחירה עד כמה מסייע הקב"ה לאדם לבחור בטוב ואעפ"כ נחשב בחירה ולא נהמא דכסופא.

צ"ע אם רק מגן מהזיק, א"כ מה הרווחנו לענין שבו אנו עוסקים, שע"י לימוד תורה בלילה נוכל לשמוע ניגון ממנגן רשע בלא שיוזק לנו, ועוד גם להואיל לנו לתיקון המלכות. לכן צ"ל שהתמיהה היא יותר גדולה, דהיינו כמה חסדו גדול שאפילו מתורה שלא לשמה שמטבעה גוררת לגרוע יותר, דהיינו ללמוד כדי לקנטר ולבזות צדיקים, אפילו מתורה כזו יכול החוט של חסד להביאו ללימוד לשמה, שעל ידו יזכה לברור המדמה כזה שיוכל לשמוע ניגון מכל אדם, שאפילו בניגון של רשע ישמע את קול ה' הישר שבו, אפילו כשהוא מועט מאד, וע"י שיתדבק על ידו להש"י יעלה ויצרף את הניגון לבנין המלכות וגם את המנגן בעצמו עד שיחזור בתשובה/כ.

סיכום הביאור לפי רבינו

אמר רב"ח ראיתי ששרש בנין המלכות (צפרדע) שהוא קול היוצא מבחי' שתי צפרים חיות טהורות יכול אדם לעשות לו דיבור ועי"ז לנגן אותו ולשמוע אותו בכל ניגון ע"י שיקרא בגרון גמרא שהיא בחי' שישים מסכתות (שיתין בתי) אבל אם לומד שלא לישמה בבחי' רבה קאמר לה דהיינו להיקרא רבי (במקום לעשות לו רב דהיינו תיקון המלכות) אזי יבלע הנחש (התנין) את קול לימודו הזה (שמכח הלימוד הזה יפול לבזות חכמים) והעיצה למי שרוצה ללמוד לשמה ולא מצליח שילמד בלילה (בחי' עורב) שהלילה בולע את הנחש (שלא נותן לו להפיל את הלומד ללימוד עמ"נ לקנטר ולבזות חכמים ועי"ז ניתן לו האפשרות והסיעתא לבוא משלא לישמה אל לישמה. פל"ח) וזה מכח החוט של חסד (בחי' אילן אשל דאברהם איש החסד) שנמשך על הלומד בו. שהוא החן הנשפע עליו מכח מסירות נפשו ללמוד בלילה שע"י מטה כלפי חסד לקבל עבודתו (כך משמע בזהר לך לך צא). והוא הסיעתא שמקבל מהצדיקים המקשיבים לקולו בג"ע ובפרט אלה שלומד את חידושיהם שמטים כלפי חסד לברר עבודתו ולהעלותה למעלה אע"פ שאינה בשלימות (כך משמע בתורה יב ומדיוק יתיב באילן דהיינו אברהם).

וגם להביא אותו בעצמו ללימוד לישמה שכבר לא יזדקק לחוט של חסד כל כך. וברור המדמה עד שכל כך יזכה לדביקות בו ית' שתמיד בכל ניגון ישמע את קול ה' הישר הטמון בו ויחזיר עי"ז את כל העולם בתשובה.

אחר שביאר עפ"י התורה שלנו את מאמר רב"ח מוסיף לבאר משנה באבות [א' ו'] עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות. שרמוז בה התורה שלנו דהיינו תיקון המלכות ע"י תיקון הנגינה ולפי פירוש רבינו גם מתיישב היטב קשר הסיפא לרישא שבה. דהיינו מה ענין חיוב הלימוד זכות, לעיצה שיהיה לו רב ללמוד ממנו וחבר ללמוד עימו, ואמנם אפשר לומר בפשטות שיש כאלה שבלא לימוד זכות כולם חייבים אצלו ולא ימצא רב וחבר הראוי לו. אבל לפי רבינו מדובר בכשרים ממש. וגם נ"ל שלפי רבינו יתבאר מדוע נקט את כל האדם ולא אדם.

עוד מתבאר כאן דבר חדש שלא נזכר קודם כי לעיל למדנו ששרש הניגון בשתי צפרים וכאן מבאר שהם השני כרובים דמשמע שהצפרים והכרובים הם דבר אחד. וקשה כי השתי צפרים הן תמיד ביחוד כמבואר לעיל, ואילו הכרובים מבאר כאן עפ"י הגמ' ב"ב צט. שזה תלוי עד כמה ישראל עושיין רצונו של מקום/כ"א. עוד יש כאן הגה (בכתי' אולי של רבי נפתלי) שתיקון המלכות ע"י תיקון הניגון הוא שכששומע ניגון אפילו מרשע משתמש בו ומתעורר ממנו לדביקות בו ית' נמצא מכוחו ממליך על עצמו את הקב"ה, וצריך ביאור. והמשנה מתבאר מהאמצע לרישא ואז נצרך לסיפא שע"י קנה לך חבר דהיינו תיקון הנגינה מתקן בחינת עשה לך רב דהיינו תיקון המלכות ומבאר שמי שתיקן את מידת המלכות צריך משנה זהירות בענין הלימוד זכות.

כפי שנתבאר לעיל (עפ"י הפל"ח) החוט של חסד הוא סיעתא דשמיא לשמור עליו שלא יפול לשלא לישמה גרוע יותר שמטבע הלימוד גמרא שלא לישמה לגרום לו ליפול לקנטר (ולבזות צדיקים כמבואר בתורה יב ותורה כח) שאז כבר לא יועיל מאור התורה להחזירו ללימוד לישמה, וע"י החוט של חסד נשמר מזה, ועל ידו גם עוד יבוא ללמוד לישמה עד שיזכה גם לתיקון המלכות בשלימות.

ועיין אורח מישור שפירש עפ"י הנ"ל שבליילה יש יניקת הקליפות, תמה כמה גבר עלינו חסדו שאפילו לימוד בלילה שאז יש יניקה מהמלימוד ועלול לקבל משם מוחין פגומים ולהפילו ללימוד שלא לישמה אע"כ גבר חסדו שע"י החוט של חסד ינצל מפניות.

ועיין מעב"נ ב נג שכתב שרבה תמה כי סבר שרק צדיק גמור יכול לתקן את הנגינה להחזיר הכרובים פב"פ ונתגלה חסדו ית' שבעזרת הצדיקים שכן זכו לזה בשלימות יכולים גם הקטנים לעלות מדרגה לדרגה עד מעלת הצדיקים. וצ"ע לא הבנתי כי לכאורה אמת שזה העיקר והתכלית אבל הלשון גדול כוחו להגן לא משמע שהיה ה"א שרק צדיק יכול, כי לכאורה לא מדובר כאן רק בתיקון השלם, אלא גם בתיקון חלקי, כגון שבעזרת לימוד גמרא יזכה לברור מדמה כזה שכבר יוכל לשמוע ניגון גם מאדם בינוני, שהרי בלא החוט של חסד כיון שעכשו לומד שלא לישמה טבע הדברים שרק יפגם יותר כנ"ל. כי הנחש שבלימוד שלא לישמה רוצה להפילו לרע גמור וחסדו ית' שומר מזה ואזי ממילא כבר התורה תעלה אותו מעלה מעלה, אבל גם קודם שיזכה לתיקון השלם כבר יוכל לשמוע ניגון ממנגן בינוני.

כ כי בהכרח מי שמעשיו מצטרפים לתיקון המלכות חוזר עליו אור כזה שסופו להחזירו בתשובה.

כא הביאור בזה לבאר הסתירה הזו שפעם הם שתי צפרים חו"ב ופעם כרובים זו"ן עיין מעב"נ א סוף אות כה ועי"ש באות כו ובאות מו וכן בח"ב אות נו – בשם ספר הלכות להאריז"ל פרשת תרומה ובזוהר הרקיע פרשת אחרי ומבאר שהכרובים מצד היותם תרי רעין דלא מתפרשים רומזים לאו"א אבל ידוע שמוחין דו"א הם נה"י דאמא ובבחי' זו הם בחי' זו"ן נמצא לפ"ז שבפנמייתם הם או"א ובבחי' חזונית הם זו"ן וזוה מתרץ הסתירה בדברי רבינו שהנגינה הקדושה משתי צפרים שהן תמיד ביחוד ומאידך "קנה לך חבר" מבואר שרק ע"י הנגינה מחבר הכרובים פב"פ.

ולפי דרכינו יתבאר עומק הענין שמכח לימוד התורה זוכה לברור המדמה ואזי בכל ניגון יכול לברר ולשמוע בו את קול ה' הישר החבוי בו ולהתקשר בו ולהעלותו מ"ן בניגון חוזר לעורר יחוד פנימי עליון שעל ידו יזכה ליותר מוחין ויותר דביקות שעי"ז יותר ימליך את הקב"ה על עצמו בבחי' עשה לך רב נמצא שבמילים "קנה לך חבר רמוז" כל סוד הניגון שעל ידו נמשך מוחין למלכות הרמוז בעשה לך רב. והענין כי הקנה ממנו יוצא הקול רומז לניגון בשתי הבחינות שלו דהיינו גם לשרש הניגון הבא מלעלה לעורר אותנו וגם עיקר הניגון שאנו חוזרים ומעלים ממטה למעלה^כ

על פי הכלל שרבינו תמיד קושר את הדרש בפשט צ"ל שלקנות חברותא ולחבר את הכרובים ע"י הקנה זו בחי' אחת. ונ"ל הביאור כמו שלפי רבינו עשה לך רב מתפרש שנעשה את הקב"ה לרב עלינו דהיינו תיקון המלכות הכי נמי קנה לך חבר מתפרש שנעשה ע"י הקנה^{כב} את הקב"ה כמו חבר שלנו.

כי צריך ע"י הקנה שהוא סוד הניגון להתחבר להקב"ה וכמ"ש כבד את ה' מהונך ודרשחו"ל מגרונוך אם יש לך קול נאה (דהיינו "יודע נגן") כבד בו את הקב"ה דהיינו להתחבר אליו ית', (שזו סגולת הניגון כמבואר בתורה רלוז התחברות שני דברים הוא ע"י ניגון) ולהעשות עימו בחי' שני רעים שלא מתפרשים כמו שאנו עימו מצד פנמיות והשרש שלנו ועי"ז זה נעשה גם בכרובים שגם הם בחצוניות רומזים לחצוניות שלנו ובפנמיות לפנמיות שלנו וכשישראל עושים רצונו של מקום דהיינו שבחצוניות חוזרים להיות כמו בפנמיות מחוברים עימו ית' גם הכרובים חוזרים להיות בחצוניות כמו שהם בפנמיות בח' שתי צפרים שהן ביחוד התמידי.

ובזה יתישב הסמיכות של המשנה (אבות פ"א [כ"ז]) דהיינו להבין הקשר בין ג' הפסקאות עשה

לך רב, וקנה לך חבר, והוי דן אתה כל האדם לכף זכות. ולפי מה שנתבאר עד כאן בסוד הניגון יתבאר הקשר כי ע"י ששומע^{כג} הנגינה כנ"ל דהיינו שמכח הלימוד גמרא בלילה זוכה לדעת לשמוע ניגון באופן שיעורר אותו לדביקות בו ית' כי יודע לברר ולשמוע קול הישר בכל קול ששומע. בנוסחת הכתב יד כתוב שמצא הגהה כאן בצד הגליון שע"י ששומע ניגון ונכלל בו^{כד} וכשמנגן בשמחה גם הוא שמח את עצמו בהשי"ת, וכשמנגן בהתעוררות גם הוא מתעורר את עצמו ומהרהר בתשובה, על ידי זה הוא מתקן בנין המלכות שלו. וזה עשה לך רב, היינו שיתקן בחינת מלכות דהיינו שממליך על עצמו את הקב"ה לרב ומלך:

^כ עיין קהלת יעקב ערך קנה והנראה משם לענין שלנו שקנה רומז לחו"ב כמ"ש (משלי ד ה) קנה חכמה קנה בינה שהם בחי' שתי הצפרים הנ"ל עוד קנה רומז לעוה"ב וליוהכ"פ שאין בו אכילה ושתייה דהיינו בינה עלאה עולם התשובה ששם השתי צפרים שמחן יוצא הקול לכל העולם שוב אלי. והקנה בעצמו נמצא בין הראש וגוף בבחי' דעת המחבר בין המח למידות שבלב ושם נמצא כח הניגון כדרשת חז"ל כבד את ה' מגרונוך. נמצא שבקנה שבגרון נמצאים כל הבחינות של התורה שלנו גם שרש הקול הישר הבא מלמעלה וגם הניגון החוזר ממטה למעלה, ושם אחיזת פרעה וארץ מצרים מוחין דקטנות הרוצה להפיל את הדיבור והדעת לגלות, כפי שנתבאר בהקדמה לעיל.

וזהו קנה לך חבר דהיינו שאת הקול הישר היוצא מבחי' הקנה שהיא כמו בת קול היוצאת לקרא לכל העולם "לך לך וכו'" תתחבר איתו להקב"ה להיות עימו חבר בבחי' תרין רעין דלא מתפרשין עי"ז אתה עושה מהבת קול דיבור המופנה אליך לך לך מארצך וכו' אלי כנ"ל בהקדמה לעיל. (וזו כוונת האורח מישור שיש שני קנים עליון ותחתון הכוונה שהקנה הגשמי רומז לשני בחי' קול לזה היורד מלמעלה ולחזור ועולה מלמטה (עיין מעב"ב ב נו))

עוד עי"ש בקהלת יעקב עפי' הזהר רע"מ רלה. קנה בחי' סולם שמלאכים עוים ויורדים בו דאינון הבלים דסלקין מליבא - אדנ-י והיורדים אל הלב לקרו - הויה. הביאור נ"ל כי חיות האדם מתלבשת בנשימה שיורדת דרך הקנה לריאה וממנה ע"י הדם ללב. וחיות זו באה לשם מבחי' בינה עלאה ששם החיות כידוע. ומהנראה חוזר רוח ועולה בקנה לחוץ ורח זה על ידו נשמע קול ועל ידו נעשה הדיבור דהיינו הניגון שבא ממטה למעלה (כמבואר שם שיורד בבחי' שם הויה וחוזר בבחי' שם אדנ-י שרומז זלדיבור כידוע כמ"ש אדנ-י שפתי תפתח) נמצא שבעצם החיות שלנו נמצא כל סוד הניגון קול הישר היורד מלמעלה והניגון החוזר ממטה למעלה לעורר יחוד עליון ע"י שירות וניגונים להשי" עי"ז נמשך חיות יותר קדושה ממעלה למטה שעל ידה זוכים לשירות יותר זכות בבחי' "תפילתי שגורה בפיי". ועיין מלבי"ם תהילים סג "טוב חסדך מחיים שפתי ישבחונך" משמע טוב זכות הכח שנתת לי לנגן לפניך בקול חוזר שעל ידו אני נדבק בך יותר מהקול הישר שהוא החיות הגשמית שלי.

^{כז} הקשר בין קנה לשון קנין לקנה לשון צינור הגרון שממנו יוצא הקול עיין אורח מישור שהקנה שם בחי' הדעת שעל ידו נעשה כל קנין, כידוע שכל קנין תלוי בגמירות דעת.

^כ משנה ו'

^{כב} בתולדו-זן כל (תיבת את נחוק)

^{כג} צ"ע לכאורה היה צריך לומר ע"י שיודע לנגן מתקן את המלכות וכפי שנתבאר לעיל שע"י ניגון מעורר יחוד פנימי עליון להמשיך מוחין למלכות ועיין לעיל כשיבאר העיצה שיוכל לשמוע נגינה מכל אדם ביאר כיצד לדעת לנגן כי באמת לנגן ולשמוע ניגון זה דבר אחד כנ"ל כי גם לדעת לנגן זה ע"י שיודע לברר את הקול הישר מתוך ערבוב קולות הברא שיש בעולם זה מה שצריך גם כדי לשמוע ממנגן רשע דהיינו לברר מתוך ניגונו את קול הישר ומעורב בו.

^{כד} משמע דווקא שמיעה כוז שמקשיב היטב ונמשך אחר הניגון וכן משמע בתורה רכו שכח הניגון הוא בגלל שהוא מבחי' לוי שנקרא על שם הפעם ילווה אישי אלי. ועיין שם בתורה קלד ותורה מז תנינא לגבי שמיעת תורה שאינה ראויה שמזיק רק כששומע בבחי' וישמע יתרו עי"ש.

וזה דהיינו לדעת לשמוע ניגון באופן שיתקן על ידו את המלכות, זה ע"י קנה לך חבר, היינו על ידי קנה, שהקול יוצא ממנו/כ"י דהיינו ניגון ושיר שאנו מנגנים לכבודו ית'. שמחבר את כ"השני כרובים להיות פנים בפנים/ל, כמער איש ולויות (ל"א/ל"ב), שחוזרים להיות כפי שנעשו בתחילה בזמן שישראל עושיין רצונו של מקום/לג (ל"ד/ל"ה/ל"ו) הפירוש שע"י הקנה שממנו יוצא הניגון שסגולתו לחבר

כ"ה אע"פ שגם ניגון בכלי כלול בזה ועוד יותר גם כל עשית מצות ולימוד תורה וכל בחירה בטוב כלול בבחינת ניגון זה נקרא יוצא מהקנה כי שם סוד הבחירה כנ"ל וזה גם הקשר בין קנה לשון קנין לקנה לשון גרון כי קנה רומז לדעת שעל ידה נעשה קנין כנ"ל.

כ"ה בתולד-הב'

ל בענין הכרובים צ"ע שבחומש משמע שהקול יוצא מביניהם (שמות כה כב) ובמדרב ז פט פרש"י – הקול יוצא מן השמים לבין שני הכרובים ומשם יצא לאהל מועד ואילו ממוהר"נ משמע שהקול יוצא מיחוד תדיר של חו"ב שתי צפרים ומי שעושה לו דיבור בניגון כראוי מחבר את הכרובים נמצא שלא שומע את הקול מהכרובים כלל ולקמן בהשטמה השייכת לכאן כותב רבינו שהכרובים והשתי צפרים הם בחי' אחת אבל כבר האריך המעב"נ (ח"א סוף אות כה) להוכיח שיש חילוק שהצפרים רומזים לפנמיות והכרובים לחצוניות.

ואולי אפ"ל שבאמת כפי מה שאדם זוכה לשמוע את הקול העליון ולקרב על ידו את הכרובים כך זוכה שהחיצוניות נכללת אצלו בפנמיות כי ע"י ששומע היטב את הקול הפנימי הוא נהפך אצלו כמו חיצוני כי שומע אותו כאילו הוא חיצוני נמצא שאצל משה רבינו הכרובים והשתי צפרים היו בחינה אחת ממש אבל אצלנו הם שני דברים נפרדים כי הכרובים פניהם לבית רומז לדביקות שלנו החיצונית והנגלית עם הקב"ה שאינה כראוי והצפרים פניהם זל"ז ביחוד התדיר רומז לפנמיות.

כ"ה מלכים א ז' לו

כ"ה מלכים א פרק ז (לו) ויפתח על הלחות ידתי ועל ומסגרתיה (ומסגרתיה) פרוכים אריות ותמורת פמער איש וליות קבי: פרש"י – (לו) ויפתח על הלחות ידתי ועל מסגרותיה – התחנות על שניהם, פתח וחקק כרובים אריות (ותימרות ספרים אחרים אינן). כמער איש ולויות – פתח סביב בזכר ונקבה החבוקים בזרועותיהן, כן פירשו רבותינו (יומא נד א). כמער – לשון אחיזה ודיבוק, כזכר המעורה בנקבה, ופירושו: איש ולויותו. ולפי משמעותו 'לויות' לשון 'דיבוק', שולדור"א בלע"ז, כמו לויות היו שם, עשויות כמערת איש, והמערה כמו שפירשנו:

כ"ה בענין עושיין רצונו של מקום עיין מעב"נ א טז עד כ' ביאור עפ"י הגמ' ב"ב צט ע"ש רשב"ם שהכרובים רומזים לאהבת הקב"ה לישראל כשעושיין רצונו של מקום ועיין ברכות לה: בתוס' שם ג' מדרגות בעושיין רצונו של מקום. ע"ש אות כ' משמע ה' צלך פונה אל ישראל בדיוק עד כמה שהם פונים אליו וכשפונים לגמרי מכל עסק גשמי גם הוא פונה אליהם ועושה להם כל עסק הגשמי בהשגחה. ומבאר שלפ"ז המחלוקת בגמ' ב"ב באופן עמידת הכרובים אצודדי אצודדי או פב"פ ממש היא המחלוקת בגמ' ברכות בין רשב"י ורבי ישמעאל לגבי מאי עושיין רצונו של מקום אם ורעו זרים או ואספת דגנך (ועיין מזה בנפש החיים שער א אותיות ח ט)

עוד שם בג שמידה זו של עושיין רצונו של מקום בשלימות היא ענין המבואר בתנחומא נח ג' הנ"ל איך ללמוד תורה שבע"פ ומה זוכים ע"י? שהוא המקיים ואהבת את ה"א בכל וכו' ובכל מאדך וע"ש שפרשת ק"ש הראשונה שבה נזכר בכל מאדך לא כתיב בה שכן עוה"ז כי מדברת במדרגת רשב"י ופרשה שניה כתיב בה שכן עוה"ז ולא כתיב בה בכל מאדך היא בחי' אצודדי.

ביאור החילוק בין שתי הפרשיות באופן הזה שראשונה למדרגת רשב"י ושניה לכל העולם עיין ר' צדוק צדקת הצדיק רכד.

עוד שם אות כד לכן נקט רבינו כנוי לתורה שבע"פ עורב וכמבואר בערובין שלומד במסירות נפש כל כך עד מתאכזר לעצמו ולביתו כעורב ויובן היטב עפ"י הנ"ל שדווקא לימוד במסירות נפש שפונה לגמרי מכל הבלי עוה"ז הוא הבחי' עושיין רצונו של מקום וגורם לכרובים להיות פב"פ המבואר באבות "קנה לך חבר" שהביא רבינו

כ"ה עיין בבא בתרא צט: וברשב"ם שם

כ"ה בבא בתרא דף צט. כיצד הן עומדין רבי יוחנן ור' אלעזר חד אמר פניהם איש אל אחיו (כמ"ש בשל משה) וחד אמר פניהם לבית (כמ"ש בשל שלמה בדברי הימים וגם לא היו על הכפורת אלא על הרצפה ואינם זהב אלא מצופין) ולמ"ד פניהם איש אל אחיו הא כתיב ופניהם לבית (ופשוט לשניהם שמשוה ושלמה עשו אותו דבר) לא קשיא כאן בזמן שישראל עושיין רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושיין רצונו של מקום ולמ"ד ופניהם לבית הא כתיב ופניהם איש אל אחיו דמצדדי אצודדי דתניא אונקלוס הגר אמר כרובים מעשה צעצועים הן ומצודדים פניהם כתלמיד הנפטר מרבו:

פרשב"ם – כאן בזמן שישראל עושיין רצונו של מקום – הם הופכים פניהם זה לזה דוגמת חבת זכר ונקבה האוהבים זה לזה סימן שהקב"ה אוהב את ישראל ומתחלה כך נעשו פנים אל פנים כדי שתשרה שכינה בישראל וישראל יעשו רצונו של מקום וכשאין עושיין הופכין פניהם לבית על ידי נס: דמצדדי אצודדי – קצת לבית וקצת זה לזה כאדם שמדבר אל חברו והופך ראשו קצת לצד אחר והכא ליכא לתרוצי כדלעיל כאן בזמן שישראל עושיין בו' דכיון דעיקר עשיית כרובין פניהם לבית לא היה להם לעשותו לסימן שאין ישראל עושיין רצונו של מקום:

ועיין תוס' שם – דמצדדי אצודדי – לא ה"מ למימר כאן בזמן שישראל עושיין רצונו של מקום דמסתמא העמידום תחלה לפי מה שהיו עושיין רצונו של מקום:

עיין מהרש"א שכיון שבזמן שהיה משכן לא זזה שכינה מישראל לכן בשל משה כתיב פנים זל"ז אבל הבית כיון שלא היה לו קיום ונחרב לכן בשל שלמה כתיב כבר מתחילה פניהם לבית.

צ"ע ברשב"ם מדוע פירש שנעשו מתחילה פניהם זל"ז כדי שישראל יעשו רצונו של מקום דמשמע מדבריו שהכרובים גורמים לישראל לעשות רש"מ ושתשרה שכינה בישראל, ולמה לא פירש פשוט שנעשו כך מתחילה כיון שבזמן שנעשו היו ישראל עושיין רצונו של מקום? ונראה שכיוון ברוח קדשו לפנמיות סוד הכרובים שהוא שתי הצפרים שעל ידם נעשה יחוד התדיר לקיום העולמות, שמכוחו יש בחירה לישראל לעשות רצונו של מקום, כמבואר בלק"ה ע"ת ה' שעשית הכרובים מעיקרא פב"פ, רומז לפנמיות סוד הכרובים, ומה שכתב רשב"ם שהם מראים חבתו של הקב"ה לישראל כשישראל עושים רצונו של מקום, זה סוד החיצוניות של הכרובים, (ובמילים אחרות

את ישראל לאביהם שבשמים בדביקות, שע"ז גם הקב"ה פונה אליהם, ונרמז בכרובים שהיו במקדש, שכשישראל עושים רצונו של מקום, הם פונים זה אל זה כפי שנעשו בתחילה כנ"ל, שזה רומז לשלימות תיקון המלכות, שמחזיר את הקב"ה וישראל להיות כמו שהם בשרשן בתחילה, בבחי' תרי רעין (חברים) דלא מתפרשין. ומי שממליך את הקב"ה, הקב"ה נותן לו ממשלה/ל¹⁰ למעלה, ועל זה מזהיר התנא לדון לכף זכות כפי שיתבאר בהמשך :

ואזי כשיתקן בחינת מלכות שלו דהיינו שימליך על עצמו בשלימות את הקב"ה, אזי כשם שהוא מבטל רצונו לרצון הש"י כך הקב"ה מבטל רצונו לרצונו/ל¹¹ ונעשה בבחי' הכתוב "צדיק מושל יראת אלקים" שדרשו חז"ל/ל¹² שהקב"ה אומר מי מושל בי צדיק שאני גוזר והצדיק מבטל, **ויוכל למשול בכל מה שירצה ויוכל להמית לזה/מ¹³** את הקטנים במעלה הפוגמים בכבוד שמים, שכיון שהצדיק את עצמו דן בכל חומרת הדין, יש חשש שגם אחרים ידון בכל חומרת הדין/מ¹⁴ **ולהחיות לזה/מ¹⁵** את הגדולים במעלה. כדי לזרז את

שפנימיותם הוא יחוד חו"ב שהוא תמידי, ואינו תלוי במעשים של ישראל, והיצוניותם הוא יחוד זו"ן שתלוי במעשים טובים של ישראל) ועיין מזה במעב"א א' כה שהאריך בזה ומבאר עפ"ז כמה דברים.

ואולי באמת כיון שנשמות דור המדבר היו מבחי' לאה כמבואר בכהאריז"ל ונשמות ישראל שנכנסו לארץ היו מבחי' רחל וידוע שלאה רומזת לבניה ורחל למלכות תתאה לכן בימי משה כתיב פב"פ כי רמזו לאותו דור שהיה בבחי' פב"פ בחי' יחוד התדיר אבל בימי שלמה רמזו הכרובים לזו"ן ולכן גם עמדו על הארץ ולא על ארון העדות שהוא בחי' התורה בחי' תפארת אבל בימי משה היו עליו כי בניה למעלה מתפארת.

¹⁰ **יומא דף נד.** אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגלילין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להן ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה. מתיב רב חסדא ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ואמר רב יהודה אמר רב בשעת הכנסת כלים לנרתק שלהם. אמר רב נחמן משל לכלה כל זמן שהיא בבית אביה צנועה מבעלה משל לישראל במדבר כיון שבאתה לבית חמיה אינה צנועה מבעלה משל לישראל בארץ מתיב רב חנא בר רב קטינא מעשה בכהן אחר שהיה מתעסק וכו' משמע שאסור לראות את הארון שהרי מת כשגילה את מקומו אמר ליה נתגרשה קא אמרת נתגרשה חזרו לחיבתה הראשונה. כמו במדבר כג"ל במאי עסקינן שגוללין את הפרוכת להראות לעם את הכרובים אי נימא במקדש ראשון מי הואי פרוכת קיר אבנים הבודל בין הק לקדיש אלא במקדש שני מי הוו כרובים הארון והכרובים נגזו בסוף בית ראשון לעולם במקדש ראשון ומאי פרוכת פרוכת דבבי ג' פרוכות של פתחי האולם והדכל והקדש קדשים דאמר רבי זירא אמר רב שלשה עשר פרוכות היו במקדש שבעה כנגד שבעה שערים שתיים אחת לפתחו של היכל ואחת לפתחו של אולם שתיים בדביר ושתיים כנגד בעליה. רב אחא בר יעקב אמר לעולם במקדש שני וכרובים דצורתא ציור של כרובים הוו קיימי דכתיב ואת כל קירות הבית מסב קלע כרובים ותמרת ופטרי ציצים וצפה זהב מישר על המחקה וכתיב כמעט איש וליות מאי כמעט איש וליות אמר רבה בר רב שילא כאיש המעורה בלוייה שלו אמר ריש לקיש בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו ציור כרובים המעורין זה בזה קליפום הוציאון לשוק ואמרו ישראל הללו שברכתן ברכה וקללתן קללה יעסקו בדברים הללו מיד הזילום שנאמר כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה:

עיין **ריטב"א** לדעתו גם הכרובים המצוירים בקירות היה בהם הנס וחולק בזה על הר"י מיגש בב"ב עוד מה שמבואר ברשב"ם בב"ב צט שמתחילה נעשו הכרובים מעורים ובנס פנו לבית בריטב"א כאן והר"י מיגש בב"ב משמע להפך שנעשו פונים לבית ובנס נעשו מעורין. עוד גם להבין טעם שהיו מעורין בשעת החורבן הרי לא עשו ישראל רצון קונם י"א להראות חיבתם שהיה פעם וי"א עונש כדי להזוילם ומקובל לתרץ שדייקא עבשו בשעה ששפך חמתו על עציים ואבנים נתעורר האהבה הפנימית השרשית ובשם רבי חיים שמואלביץ שבשעת הדין מעיינים גם בזכויות לכן התעוררה כאן נקודת החיבור בעצם שיש לנו עם הקב"ה.

¹¹ **ממשלה** הכוונה למעלה אבל באמת גם למטה זוכה ללשמה ע"י שמולך על עצמו תחילה. והריצ"ח (מט 8) הביא ראייה לזה שמלך נעשה על ידי שקודם כל מולך על עצמו מהמדרש רבה בראשית פרשה צ פסקה ג – ויאמר פרעה אל יוסף ויסר פרעה וגו' א"ר שמעון בן גמליאל יוסף משלו נתנו לו פיו שלא נשק בעבירה ועל פיך ישק כל עמי גופו שלא נגע בעבירה וילבש אותו בגדי שש צוארו שלא הרכין לעבירה וישם רביד הזהב על צוארו ידיו שלא משמשו בעבירה ויסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתן אותה על יד יוסף רגליו שלא פסעו בעבירה ייתן וירכבו על קרוכין וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו מחשבה שלא חשבה בעבירה תבא ותקרא חכמה ויקראו לפניו אברך אב בחכמה ורך בשנים אבל נבוכדנצר טפסר טפש בחכמה ושר בשנים ויאמר פרעה אל יוסף אני פרעה ובלעדיך לא ירים איש את ידו כלי ידים ואת רגלו כלי רגלים:

עוד עיין תורה ב תנינא אות ו' שע"י שלימות הדיבור ברבוע הדיבור יכול לעשות עם הדיבור כרצונו. ואולי כלול בזה גם תיקון הדיבור המבואר כאן לעשות דיבור לקול כמבואר בלק"ה אפוטרופוס ג' שזה כוונת התורה שלנו.

¹² **וכמבואר** בתורה ריט עה"פ אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו עי"ש

¹³ **גמ' מועד קטן טז:** אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים מאי קאמר אמר רבי אבהו הכי קאמר אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל אני מושל באדם מי מושל בי צדיק שאני גוזר גזרה ומבטלה.

¹⁴ **ידוע שלשון** "זה" אומרים על דבר שלפנינו שאפשר להראות באצבע. (כמ"ש שמות יב ב' "החדש הזה לכם", כזה ראה וקדש, מכאן שקדוש החדש עפ"י הראיה) ואולי לכן נקט "לזה" דהיינו שהחשש הוא שכשיראה לפניו איזה חוסר כבוד שמים אזי דייקא ע"י שתיקן המלכות ונעשה בחי' מרכבה לה (וידוע שהמלכות היא בחי' דין) יתעוררו דיני המלכות שבו לדון את "זה" שפגם בה למות.

¹⁵ **כמבואר בגמרא שבת לג:** כשיצאו רשב"י ובנו מהמערה אחרי יב שנה שעבדו שם את הש"י במסירות נפש עצומה – יצאו חזו אינשי חורשים וזורעים, אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, כל מקום שנוטנין עיניהן מיד נשרף, יצתה בת קול ואמרה להם להחריב עולמי יצאתם, חזרו למערתכם. ומבואר שם שרק אחרי שהיו במערה עוד שנה שלימה (עי"ש שנהגו בעצמם על זה כרשעים שדינם יב חודש בגהנם) הצליח רשב"י לדון לכף זכות גם בני אדם שלא נהגו כשורה כל כך, וריפא היכן שבנו היה מכה. עוד כעין זה עיין בפירוש תולדות יעקב יוסף עה"ת ויצא אות ג' שפירש כך על יעקב שהלך לחרן אחרי יד שנים שנטמן בביהמ"ד שהכוונה שנתמלא חרון כשראה בני"א עוסקים בחיי שעה לכן נתן דעתו לשוב למקום ולשנות מדתו ולדבר תחתונים עם בני"א כדי שלא יצטרך להטמן שוב כרשב"י

תיקון העולם ונמצא עולם חרב כי דחיקת הקץ גורם דינים וגם שעי"ז הקטנים במעלה לא יזכו לתיקונם. לזה אמר התנא הנ"ל באבות: והוי דן את כל האדם/מג' לכף זכות/מג'. דהיינו שצריך לדון את/מג' כל אדם/מג' לכף זכות. כי אין הקב"ה חפץ בחורבן העולם/מג', כי לא לתהו בראה לשבת

ע"ש. ועיין סדר הדורות שרשב"י מטבעו היה כעסן ואולי לכן לא הצליח לשנות מדתו אלא ע"י עוד שנה במערה (לשון מוער איש וליות).

עיין מעב"נ א כח ולט שכתב שהצדיק כיון שמשדל בכל כוחו לתקן את העולם עו רצונו להשלים התיקון תיכף ומיד לכן יש חשש שיכשל בדחיקת השעה להעניש מי שמעכב שלימות התיקון. ע"ש.

כ" עיין מעב"נ א לו (וכן בח"ב נח) מקשה בשלמא אם ימית יכול להחריב עולם אבל להחיות למה שיחרב העולם ע"י? וגם מה שיין לימוד זכות לאפוקי מזה? ותיירץ עפ"י הבעש"ט שפי" אין בן דוד בא אלא בדור שכולו חייב או כולו זכאי הכוונה שלא יהיה תערובת אלא רק רשעים גמורים וצדיקים גמורים ולפי"ז יש חשש שהצדיק מעזו רצונו לראות בתיקון העולם ידחוק לזרו את הברור ע"י שיחיה אחד על חשבון אחר שרע ממנו אבל זה חורבן העולם כי התיקון חייב להיות בבחי' אתערותא דלתתא כידוע שזו היתה סיבת שבירת הכלים בתחילת הבריאה, וע"ש שמאריך לבאר סוד תיקון שברי הכלים ע"י אתערותא דלתתא עד שבסוף המעט שישאר יתברר באופן שילקח מהרשע וינתן לצדיק ע"ש בשם החיד"א שפירש בשם האריז"ל עה"פ יגמור נא רע רשעים ותכונן צדיק ועפ"י חגיגה טו וזה נוטל חלקו וחלק חבירו. וזה הסכנה שיכול הצדיק לבוא לטעות הזו לדחוק את השעה להחיות אחד על חשבון חבירו כדי לזרו תיקון העולם. ע"ש. ועוד שעי"ז יזכו רק הגדולים במעלה אבל הקטנים יפסידו לכן אומר רבינו שצריך לדון לכף זכות דהיינו את הקטנים ולהמתין שגם הם יזכו לתקן עצמם. עוד תירץ שם אות מא עפ"י תיקון כה דף ע: עה"פ אם תעירו ותעררו את האהבה עד שתחפץ שאם ידחקו את הקץ יוכרח להתרבות חבלי לידה כדי למרק העוונות בזמן קצר לכן צריך להטות כלפי חסד כדי שיהיה אפשר לישראל לסבול וכנ"ל שהצדיק מרוב השתוקקותו לראות בתיקון העולם עלול לטעות לדחוק השעה לזרו הקץ שהוא חיים לעולם אלא שזה באופן של להמית את זה לכן אמר צריך להטות כלפי חסד דהיינו הוי דן לכף זכות.

כ" צ"ע הלשון מדוע האדם בה' הידיעה? ועיין תורה רפב שרבינו מצוה שם להפך מכל המפרשים ללמד זכות אפילו על רשע והביאור כי המפרשים דיברו על מעשה מסויים של אדם ובוה תלוי צדיק יש לדון לזכות אפילו לא מוצא ורשע צריך לדון לחוב אפילו מוצא זכות ובינוני יש להכריע כלפי זכות אבל כל זה אם אנו מפרשים לאו דווקא האדם אלא הכוונה כל אדם אבל לפי רבינו יתפרש נפלא דייקא כל האדם שכשונים את כל האדם לא מעשה מסויים שעשה אלא על כל האדם אם יש לו סכוי לשוב בתשובה בזה צריך לדון אפילו רשע כי בודאי יש בו איזה דבר טוב שעשה שממנו נלמד שעדין הוא קשור לאור נשמתו וע"י שנדון אותו לזכות יתחו הטוב הזה על הרע ויתן לו כח לשוב בתשובה.

לדון לכף זכות המקור הוא בצדק תשפוט כמבואר בגמרא שבועות סוף דף ל. וצ"ע כשמכריע לצד הזכות היכן הצדק כאן? והתירוץ כי מדובר דווקא בישראל שהפנימיות הוא טוב ורק היצה"ר מלביש אותו ומראהו כלפי חוץ כאילו כולו רע לכן צריך להכריע לזכות כי אליבא דאמת זו האמת ועיין בשערי תשובה ובכל המפרשים על משנה הנ"ל באבות שבאמת החשוד על עבירה אסור לדונו לכף זכות בדבר שחשוד עליו ועוד שנקרא רשע העושה כן כמבואר בגמרא סנהדרין כו.

מ" קפ זכות – עיין קהלת יעקב שהקפ בחי' מלכות והזכות בחי' רחמים דהיינו חרב המתהפכת מדינא לרחמי ונ"ל כנ"ל שתכונת המלכות לדון קשה את כל מי שמונע וחסיר בכבוד שמים לכן מי שתיקן מדת המלכות הוא בסכנה שתכונת מידת המלכות תשלוט עליו ויתגברו בו הדינים כלפי מי שלא ממליך בראוי את הקב"ה לכן אומר התנא באבות דייקא לזה שתיקן את המלכות שיזהר לחבר לה רחמים ע"י שידו לכף זכות.

לדון לכף זכות המקור הוא בצדק תשפוט כמבואר בגמרא שבועות סוף דף ל. וצ"ע כשמכריע לצד הזכות היכן הצדק כאן? והתירוץ כי מדובר דווקא בישראל שהפנימיות הוא טוב ורק היצה"ר מלביש אותו ומראהו כלפי חוץ כאילו כולו רע לכן צריך להכריע לזכות כי אליבא דאמת זו האמת ועיין בשערי תשובה ובכל המפרשים על משנה הנ"ל באבות שבאמת החשוד על עבירה אסור לדונו לכף זכות בדבר שחשוד עליו ועוד שנקרא רשע העושה כן כמבואר בגמרא סנהדרין כו.

מ" צ"ע לכאורה המילה את מיותרת וכנראה נקט לשון המשנה הנ"ל ולפי"ז מה ששינה לומר אדם ולא האדם כלשון המשנה זה בכוונה

מ" רבינו כאן משנה מלשון המשנה באבות שעליה מדבר ועיין תוס בב"ק לח. ד"ה האדם בשם ר"ת אתם קרואים אדם אבל האדם קאי גם אגויים. וכנראה שרוצה לומר שאין כוונת חז"ל במשנה זו לכלול כר"ת גם את הגויים אלא אע"פ שכתוב האדם הכוונה אדם דהיינו לישראל דווקא. וכדמשמע בתורה רפב שהלימוד זכות הוא מצד נקודת הנשמה שיש בכל יהודי אבל מאידך כיון שמדבר כאן על חורבן העולם אולי הכוונה גם על גויים.

מ" נראה לומר הרבה יותר מזה כי הלימוד זכות אינו רק מציל מחורבן שיחריבו הצדיקים את העולם אלא הוא עיקר הניגון דקדושה כנ"ל שלשה"ר הוא ניגון רע

וכן בביאור הליקוטים כתב שהיכולת לשמוע ניגון מכל אדם היא ע"י שמלמד זכות וזה לשונו – והוי דן את כל אדם לכף זכות. בצירוף זה המשנה, מבאר בכפלים לתיקון היכולת לשמוע נגינה מכל אדם שכתב לעיל וסובב בדבריו אפילו על אותם שאינם הגונים כמוב"פ, מאחר שגם אותם דן ומטה לכף זכות:

נראה שמה שצריך להזהיר כל כך היינו דייקא את מי שתיקן בחי' המלכות שלו כי הוא דייקא קשה לו לסבול אחרים שלא ממליכים אותו ית' כראוי כי הוא בעצמו נהפך לבחי' מלכות וזהו תכונת המלכות בחי' אש אכלה שכל מה שבא בה נהפך כמוה ולכן כלי ושצי כל מי שלא בוער להשם וכנ"ל גבי רשב"י ובנו שיצאו מהמערה

וזו הכוונה עשה לך רב וקנה לך חבר דהיינו שאת תיקון המלכות שגם מקנה לך בעצמך מלכות תקבל עם קנה לך חבר דהיינו עם תיקון הניגון דהיינו לדעת לברר טוב מרע לראות את הטוב שבכל אחד וללמד זכות כמבואר בתורה רפב.

יצרה (מז' / מט') פירוש הפסוק שלא לחורבן ושיממון ברא הקב"ה את העולם אלא כדי שיהיה מיושב בבני אדם:

ולפי הנזכר לעיל שניגון הוא בחי' לימוד זכות יתבאר שלא רק מחורבן העולם הגשמי צריך להזהר וגם לא רק צדיקים אלא גם כל אחד ע"י שמלמד זכות ומוצא טוב בכל אדם מתקן בזה את העולם ומיישב אותו בבני אדם כי מחזיר אותם בתשובה כמבואר בתורה רפב ואם להפך אזי ח"ו מחריבו כמבואר שם, ועל ידי ניגון נפלא כזה מתקן מלכות הש"י בעולם.

על פי הדברים הנ"ל ששתי הצפרים חיות טהורות הן מוחין דמלכות דקדושה, אומר כאן רבינו כדבר פשוט שכן הדבר להפך שכשאינן למלכות מוחין אינה לוקחת את הניגון משתי צפרים חיות, ועפ"ז מוסיף כאן רבינו לבאר מדוע היום לא מצוי חזנים שהם בחי' "יודע נגן" ואע"פ שכבר ביאר לעיל ענין המנגן הרשע מהיכן לוקח ניגונו משתי צפרים דקליפה, ולא כהמנגן הכשר שלוקח משתי צפרים חיות טהורות, אבל כאן מוסיף לבאר מדוע היום קשה להיות מנגן כשר, ולכן רוב העולם היום בזמן הגלות מאחר שנחרב הבית המקדש, הם בחי' מנגנים רשעים, כי הדעת בגלות ודהמלכות נפילה בלא מוחין.

והענין הוא שכמו בבחי' התיקון ע"י הניגון זוכה למוחין ושוב ע"ז יכול לנגן יותר טוב ולהמשיך יותר מוחין ויותר דעת וחזון חלילה כן להפך ח"ו בגלות יש ירידת הדורות גם בפרטיות שכיון שאין "יודע נגן" לכן חסר מוחין למלכות ושוב המלכות עוד יותר נופלת להמליך את הסט"א וחזון חלילה נפילה אחר נפילה.

ולפי המבואר לעיל שמצד הוא מוציא שם רע הוא המנגן הרשע מובן שאם החזנים שוטים הכי נמי גם הלשון הרע כולם נכשלים בה וכמבואר בגמ' ב"ב קסה. וכולם באבק לשון הרע. וכל שכן שגם לא יודעים לשמוע מנגן רשע בלי להנזק דהיינו לשמוע לשון הרע בלי לקבל ולהאמין, ונראה שזהו שאמר האלשיך (קהלת ד' כא) בשם רבותינו ז"ל שברית כרותה ללשון הרע שתתקבל. וכנ"ל.

ובזה יתבאר מה שמקשים שעד כאן למדנו ששתי צפרים הן מוחין דמלכות וכאן מתבאר להפך שבגלל שאין מוחין למלכות א"א לקחת את הניגון משתי צפרים חיות טהורות.

והתירוץ כי החכמה והדעת הם שני דברים התלויים זה בזה ומהיכן שתתחיל יועיל גם לשני. כי רק ע"י דעת אפשר לגרום יחוד שממנו נזכה לחכמה ורק ע"י החכמה זוכים לדעת, דהיינו להתגבר על פרעה, המדמה, המפיל למוחין דקטנות, פגם הדעת.

והכל תלוי באדם שאם מתעורר עם המעט מוחין שיש לו להשתדל לנגן כפי דרגתו לעורר יחוד פנימי יזכה ליותר מוחין ויעלה מדרגה לדרגה, ואם ח"ו יבחר להפך להגרר אחר מלכות דסט"א יפול נפילה אחר נפילה. ועיין לעיל בענין החוט של חסד שנוקק מי שאין לימודו לישמה הכי נמי שגם בזה קשה שאדם מעצמו יצליח להתגבר על כל הקשיים בזה אבל ע"י שלומד בלילה זוכה לסייעתא דשמיא וחוט של חסד והעיקר להתחזק ברצון אמיתי לזכות לניגון (כל מיני ניגון) לשם שמים.

^מ ישעיהו מה יח

^{מט} ישעיה פרק מה (יח) כי כה אמר יְדֹד בּוֹרָא הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹהִים יִצֵר הָאָרֶץ וְעָשָׂה הוּא כּוֹנֵנָה לֹא תְהוּ בְרָאָה לְשֶׁבֶת יִצְרָה אֲנִי יְדֹד וְאֵין עוֹד.

עפרש"י לא תהו בראה כי לשבת יצרה נ"ל דקשיא ליה הרי כן בראה תהו תחילה אלא סופו שיצר אדם מעיד על כונת הבריאה, שכיון שיצר אדם לשבת עליה הרי שהתהו לא היה הכוונה אלא הכי תמצ'.

הרד"ק פירש תהו ושבת בענין פריה ורביה וקמ"ל שאם מתמעטים אין זה מכוונת הבריאה אלא בחטאם שמחריבים את העולם הפך הכוונה. אבל המלבי"ם פירש שתהו הכוונה להחזיר העולם לקודם הבריאה כשהיתה תהו ובוהו ושבת היינו שיהיה בה ישוב בני"א.

וביאר כל הפסוק מדוע נקט לשונות בריאה יצירה עשיה כוונה עיין מלבי"ם – (יח) כי כה אמר ה' – מביא שלשה ראיות על שיש לבטוח בה' הגם שהוא אל מסתתר כי הוא משיג על האדם בהכרח. (ראיה א') מן בריאת העולם, הנה בעת שברא את השמים והארץ מצאנו שהשמים לא שינה בס דבר, רק כמו שנבראו בראשית הבריאה שבראם יש מאין כן נשאר ולא שינה בס דבר, כמ"ש בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ (והבריאה היא בריאת עצם הדבר יש מאין) ולא נזכר עוד שהוסיף בהם שום תיקון, אבל הארץ אחרי שנבראה עם השמים יש מאין, הוסיף בה לתקנה ולהשלימה בכל ששת ימי המעשה במה שהוציא עליה האור והרקיע שהם העננים והימים והיבשה והצומח וחי, עד שנעשית ראויה לישוב בני אדם, ומבואר שכל התקונים האלה שהוסיף בה מבריאת היבשה והצומח והחי, היה בעבור האדם שנברא אחרון לכולם שיוכל להתקיים עליה, כי לא היה אפשר קיומו אם היתה הארץ נשאר תהו ובוהו כמו שהיתה בראשית הבריאה, (ויודע ההבדל בין בריאה יצירה עשיה, בריאה היא ראשית הבריאה יש מאין, ויצירה היא תיקון הצורה המתדבקת, ועשיה הוא גמר צורתו וכונן הוא הגמר האחרון) וז"ש הנה ה' בורא השמים – ר"ל השמים לא נוצרו ונעשו רק נבראו, כי כמו שנבראו יש מאין כן נשאר ולא נוצר בהם צורה ונעשה בהם גמר התיקון, כי לא מצאנו במ"ב רק שברא השמים, אבל הוא האלהים – (ר"ל הכחות הרבות שהשפיע על המציאות) אשר הוא יצר הארץ ועשה הוא כוונה – כי בארץ מלבד הבריאה הראשונה יצר – אותה אח"כ בצורתה, ע"י שאמר יקוו המים ותראה היבשה, ואח"כ עשה – ע"י שברא עליה עשב ודשא, ואח"כ כוונה – וגמר את הכל מבריאת החי עד האדם, ומזה מבואר כי לא תהו בראה – לא רצה שתשאר תהו כמו בתחלת בריאתה שהיתה הארץ תהו, כי אז היה די הבריאה לבד, ולא היה צריך היצירה והעשיה שהם התקונים שהוסיף בה, רק לשבת יצרה – מה שיצרה והוסיף לתקן צורתה זה מעיד שעקר כונתו היה לשבת שיהיה עליה ישוב בני אדם, ומבואר איך השיג על הארץ ביחוד בתקונה לצורך הישוב ולתועלת ב"א שימצאו בה כל חיית ידם, ומזה מבואר כי אני ה' ואין עוד – ואני המשגיח גם בארץ מתחת:

ובשביל זה שהיום בגלות^א נפלה המלכות דקדושה ואין דעת להמשיך לה מוחין, לכן מרגלא בפומא דאינשי [ב^ב]/ג^ג) רגיל בפי הבריות/י^י עכשיו לומר שהחזנים הם שוטים/י^י, ואינם בני דיעה/י^י דהיינו שהם בעלי מוחין דקטנות ולכן אין להם הרגשה במציאות הקב"ה/י^י, לפי רבינו משמע שרובא דעלמא כך אלא שנאמר על החזנים כיון שהם אלו שתפקידם לעורר לתשובה ע"י הניגון, והטעם כי אנו בגלות ועיקר הגלות היא גלות הדעת(לק"ה/י^י) לכן היום לחזנים דהיינו רובא דעלמא/י^י אין דעת. כי עכשיו מלכות דקדושה הכוונה בכלליות למלכותו של הקב"ה בעולם שהעולם ימליכו אותו, ובפרטיות מלכות כל אדם על מדותיו להמליך בהן את הקב"ה, היום זה בגלות/י^י שרוב העולם הולכים אחר יצרם וממליכים אותו ואת

^א עיין בהקדמה עפי"ל ק"ה ע"ת ה' ופע"ח ק"ש שבזמן הגלות כיון שזו"ן נרחקו מאבא ואמא לכן היחוד התדיר שממנו שרש קול הניגון הוא רק יחוד חיצון כי אין לו אתערותא דלתתא כראוי, ולכן הקול היוצא משם הוא רק בבחי' נשמות מלאכים ולא נשמות ישראל ולכן עד שהוא מגיע לעולם הזה קולו חלש מאד ואינו אלא התנוצצות בעלמא בלב לכן מעטים הם היודעים לנגן כראוי, דהיינו לברר את הקול הזה מכל קולות ההברא המתעוררים כנגדו ולהחזירו בניגון למעלה ליחוד יחוד פנימי להוליד נשמות ישראל לבנין המלכות.

^ב מורגל בפה אנשי העולם לומר

^ג צ"ע שדרך כלל פומא דאנשי הכוונה לרוב העולם, וא"כ קשה דמשמע שרוב העולם מבינים שהיום החזנים שוטים ואילו המציאות היום להפך רוב העולם בעצמם חזנים שוטים ונוהים אחר החזנים השוטים ומעריצים אותם (ובפרט במדינה של תאות הממון כידוע ונ"ל למה דווקא שם כיון שגם הממון וגם הניגון באים ממקום גבוה מאד עיין תורה סט משמע שבני חיי ומוזני שרשם אחד וגבוה מאד)

ועיין תורה סד תנינא שהעשירים משוגעים כי העשירות מנפילת העשירות של הנביאים והנביא נראה כמשטתה לכן איתנבי מתורגם אשטתי ואצלם נעשה שגעון ממש ולפ"ז הניגון שהוא בחי' נבואה כמבואר כאן שרשו במקום יניקת הנביאים

מה שמתבאר דברי העולם בדברי רבינו עיין מזה מעב"ב ב סב שכן מבואר בשיחות הר"ן רד

^ד שיחות מוהר"ן אות צב – ודע שהדבורים שמדברים ברבים, כל מה שהעולם הם רבים יותר הדבורים נמתקים ביותר. וזה בחינת של "ההינו דאמרי אינשי" (קצה), שהם דבורים של גויים ואחר כך כשבאו בתוך ישראל שנדברו ביניהם על ידי זה נמתקו ונעשו מהם דברים עליזים. וזה בחינת מי הים שהם מלוחים ואי אפשר לשותתם וכשהולכים דרך הרים של חול על ידי זה נמתקים כי החול ממתיק המים ואזי ראויין לשתות (ולא באר יותר):

^ה שוטים – בגמ' מבואר גדר שוטה שמאבד מה שנתנים לו ואולי כיון שאמרו חז"ל עה"פ כבד את ה' מהונך א"ת מהונך אלא מגרוך עיין פרש"י שם בשם הפסיקתא שכתב אם יש לך קול ערב וכו' לכן חזן היינו שקולו ערב אם לא מכבד בו את ה' הוא שוטה שמאבד מה שנתנו לו. ובעומק יותר מה גמט' אדם רומז לדעת שנתנו לו הוא בוחר ברוח שטות וגם הו"ן מובא שרומז לעצם האדם כי הו"ן אות ראשונה של נפש ואמצעיית של רוח ואחרונה של נשמה. רומז לבחירה שקיבל ומאבד אותה להגרר אחר הבלים.

עיין ספר קול מבשר שכתב שמעתי בשם הגה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע, משום מה אומרים העולם בדרך הלצה, א חזן איז א נער (החזן הוא טיפש)? ואמר, כי עולם הניגון קרוב וסמוך לעולם התשובה. ואם החזן המנגן, עומד קרוב לעולם התשובה ואינו שב – הוא באמת טיפש. ע"כ.

ובאמת שיחת ת"ח ואפילו דרך הלצה צריכה לימוד ואולי אפ"ל עומק כוונתו כי קרוב ורחוק ברוחניות הכוונה שקרוב הדבר לחזור בתשובה למי שבקי בחכמת הניגון שהרי אם רק יכווין ליבו לשמים אזי הניגון עצמו שמנגן כבר ימשוך אותו לתשובה אבל הוא בטפשותו מנגן ומכווין להתפאר בקולו.

ונ"ל הביאור כנ"ל כי עולם התשובה היא הבינה שמשם הקול התדיר הנ"ל הקורא שובו בני אדם, והמנגן צריך לברר ולהמשיך אחר הקול הזה לבררו בנגינתו מכל קולות ההברא והסט"א המתעוררות נגדו. נמצא שכל כח הניגון הוא מכח הקול הבא מעולם התשובה וכמבואר בלק"ה ע"ת ה' הני"ל שגם הרשעים שעובדים ע"ז זה מכח התעוררות הרגשת חסרון הבאה משם ורק כיון שלא רוצים לוותר על תאוותיהם מחפשים למלא חסרונם בעבודה זרה וזה כוונת הפסוק בכל מקום מוקטר ומוגש לשמי דיינו שבעצם בפנמייתם מחפשים אותי אבל כיון שקשורים לרע עובדים ע"ז, והכי נמי המנגן הרשע נמשך בניגונו אחר קול ההברא של הסט"א במקום אחר קול הישר של השי" הקורא לו מעולם התשובה. אבל מי שהוא בן חורין מתאוותיו הוא מנגן כשר מברר הקול הישר ונמשך אחריו לעולם התשובה.

^י עיין בתורה קצד שעל כן מתפארים בקולם במקום להמליך על ידו את הקב"ה וזה לשונו שם – מי שרוצה כבוד הוא שוטה... וכו'. כי עקר הכבוד הוא רק מהדבור, כי איבר מהאדם כגון יד אינה יכולה לחלק לו כבוד... וכו'... והדבור הוא היכל המלך, כי "היכל" גימטריא "אדני", בחינת הדבור, כמו שכתוב (תהלים נ"א) "אדני שפתי תפתח" (עיין תקון י"ח): אם פן רוצה לקבל כבוד בהיכל המלך, ואין בידו גדול מזה, פדוע בחוש, שבודאי יתביש העבד מאד כשיחלקו לו כבוד גדול לפני המלך, כנ"ל במש"ל הנ"ל:

^י כי ההרגשה במציאות הקב"ה היא הבטוי של דעת עד שמי שיש לו דעת אמת אפילו מעט כבר בטל ממנו היצה"ר הגשמי כמבואר בתורה עב, והביאור בזה על פי האריז"ל מבואר שהדעת מחבר בין החכמה והבינה ועי"ז האדם יודע בשכלו את מציאות הקב"ה ומבין את שפלותו וכיצד צריך במדותיו להתנהג לפי זה, ועוד הדעת גם מחבר את השכל הזה למדות שבלב דהיינו שתייהיה לו התפעלות מידיעה זו ויבוא ליראה ואהבה וכלהמדות דהיינו הרגשה במציאות הקב"ה, ובוזה מדרגות הצדיקים עד כמה מרגיש ומתפעל מידיעה זו.

^י נתבאר באריכות בלק"ה אפטרופוס ג' על תורה זו ונתבאר לעיל בהקדמה שברוחניות גלות הדעת והדיבור נגרם תמיד ע"י בחי' פרעה שאחיותו במיצר הגרון לעשותו בחי' ארץ מצרים ע"י שמפיל את האדם למוחין דקטנות שעי"ז שזה פגם וגלות הדעת למנוע אותו מדיבור וניגון קדוש.

^י שהרי ניגון כמובן העמוק שבו הוא כל סוד הבחירה ובאמת רוב העולם הם שוטים, וזה ניכר אצל החזנים כי בניגונם היו צריכים לחזור ולהחזיר את כל השומע אותם בתשובה והיום להפך העולם נמשך אחר הניגון להבלי עוה"ז.

^ס בגלות – עיין בהקדמה מה שהבאתי מלק"ה ע"ת ה' עפ"י הפע"ח לבאר החילוק בין המוחין שהיו בזמן הבית למוחין שיש היום שאז גם התדיר היה יחוד פנימי והיום התדיר הוא רק חיצוני לכן היום הקול הישר הוא חלש מאד לכן יותר קשה לברר אותו ע"י הניגון.

מנהגי הגויים ואפילו היראים לא ממליכים אותו ית' בשלימות^ט בכל מדותיהם. וע"כ הנגינה שהיא נמשכת מאתר דנביאים מבחי' מוחין ודעת דמלכות דקדושה. כפי שנתבאר בהקדמה סוד הניגון – שיש קול ה' היוצא מיחוד חיזוני ותמידי של חו"ב שהן בחי' שתי הצפרים העליונות שהוא אתר דנביאים והן המוחין של שתי הצפרים התחתונות שהן בחי' הכרובים. ומי ש"יודע" נגן יודע דייקא דהינו שיש לו דעת^ט הוא מצליח בניגונו לבררו ולהחזיר אותו בניגון קדוש למעלה לעורר יחוד פנימי שם, שממנו נולדים נשמות ישראל, שהם מוחין דמלכות דקדושה, שעי"ז מתחברים הכרובים ועכשיו שהמלכות בגלות הקול היוצא מיחוד התדיר הוא חלש וקשה יותר לבררו בניגון וגם הדעת בגלות שמיצר הגרון הוא בחי' גלות מצרים שפרעה יונק מהקול ולא נותן לבררו לניגון דקדושה (לק"ה אפוטרופוס ג) ועל כן הנגינה נפגמת ועל כן החזונים הם בלא דעת/ט^ט וכיון שאין להם דעת גם אין להם כח לקבל נגינתם מהצפרי דעה דקדושה אלא מצפרים דסט"א שאין להם דעת כמבואר בעץ חיים שלסט"א אין דעת, כי בגלל הגלות, ונפילת המלכות אין להם כח עכשיו להמשיך הנגינה משרשה שבקדושה שהו' בחי' מוחין ודעת של מלכות דקדושה כנ"ל.

אבל לעתיד כשיבוא משיח ויעורר את כל העולם לתשובה שלימה ויכניס בהם דעת גדול שיתעלה מלכות דקדושה ויהיה ה' למלך על כל הארץ וס' /ס"ה, אזי תתעלה ותושלם^ט הנגינה/ט^ט בבחי' דעת דמלכות דקדושה שמשם נמשכת הנגינה כנ"ל. כי הנגינה נמשכת משתי צפורים חיות טהורות שהן בנין המלכות כנ"ל ולעיל ביאר שעל כן מכח הנגינה אפשר להמליך את הקב"ה וכאן מבאר שגם להפך מכח תיקון המלכות זוכים לדעת לנגן כראוי. וזהו לזה רמז דוד המלך (תהלים מז)/ט^ט כי מלך כל הארץ ס'אלהי' זמרו משכיל, כי אזי כשיהיה ה' למלך על כל הארץ ויתעלה מלכות דקדושה, אזי זמרו משכיל היינו שהחזונים

ולזה צריך להשתוקק ולבכות הרבה בחצות קודם שלומד גמרא ומכח הרגשת חסרון הבית והיחוד הפנימי והארת האמת שהפסדנו בעונותינו עי"ז אח"כ בעסק התורה שהוא בסוד הניגון נזכה ליותר סיעתא דשמיא דהינו לחוט של חסד ונזכה לעורר יחוד הפנימי ולמוחין של בחי' כאילו נבנה הבית כמובא כי מי שיש בו דעה כאילו נבנה הבית וכו'.

^{טא} כידוע שממליכים גם רופאים וחכמי המדע וכל מי שנדמה שיש לו איזה חכמה וכח אע"פ שאינו מכח הביטול הגמור לחכמת התורה. ואפילו יראים הנגרים אחר תאות היינו שממליכים את תאות האכילה ושאר תאוות. ואפילו קנאת ה' צבקות יש הרבה שנפלה אצלם לבעט ושנאה ולא לשם שמים גרידא, כי היום בגלות, קשה מאד לכווין לשם שמים בשלימות.

^{טב} הכוונה דעת לקשור עצמו אל קול ה', ודעת לכוין בניגונו לחבר את חו"ב למעלה, ודעת לכוין בכל זה עמ"נ לזכות למוחין שעל ידם יוכל להמליך את הקב"ה.

^{טג} כנ"ל שמבואר בע"ח שצפרים דקליפה אין להן דעת כי לסט"א אין חב"ד אלא רק חכמה ובינה, כי הדעת מיחד את חו"ב ליחוד פנימי שזה עיקר סוד הניגון שלעורר יחוד פנימי שהוא בנין המלכות כנ"ל בהקדמה ועוד גם כי דעת היא המביא את מה שיודע לידי מעשה והם להפך וכמבואר גם בתורה יט תנינא.

^{טד} זכריה יד ט'

^{טז} זכריה פרק יד (ט) והיה ידוד למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ידוד אחד ושמו אחד:

רד"ק – (ט) והיה ה' למלך – כשיראו הגוים הבאים על ירושלים אלה הנפלאות הנזכרות יכירו כי ה' הוא המולך על כל הארץ ומשגיח בתחתונים ועושה בהם כרצונו והטבעים הופך לעשות רצון יראיו כי הכל מעשה ידיו. ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד – שיכירו כי ה' אחד ואין אלוה מבלעדו וכן שמו יהיה אחד שלא יזכרו בשם אלוה אחר בעולם אלא שמו לבדו יזכרו כמו שכתוב למעלה והיה ביום ההוא נאם ה' צבאות אכרית את שמות העצבים מן הארץ ולא יזכרו עוד והחכם ר' אברהם בן עזרא ז"ל פירשו בשם המפורש שהוא שם בן ארבע אותיות וכן כתב ושמו אחד הוא השם הנכבד הנודע על ידי משה רבינו עליו השלום ויקרא או בפי הכל ככתיבתו וכן החכם הגדול הר"ר משה ז"ל פירשו בשם המפורש כי כל השמות המיוחדים לאל יתברך הם שמות נגזרים אם לפי יחס הפעולות אליו או לפי ההישרה לשמותו וכאשר רבו אלה השמות הנגזרים חשבו קצת בני אדם שיש ליי' יתברך תארים רבים כמספר הפעולות אשר נגזרו השמות מהם ולזה ייעד בהגיע לבני אדם השגה שתתיר מהם זה הספק ואמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד ר"ל שכמו שהוא אחד בן יקרא או בשם אחד לבד והוא המורה על העצם לבד לא שהוא נגזר וכן ת"י ותתגלי מלכותא דה' וגו'.

^{טז} בלוח השמסות דמפריד הנמצא בסוף דפ"ר של ספורי מעשיות במקום תיבות-תתעלה ותושלם, כתוב יתקף.

^{טז} עיין לק"ה אפוטרופוס ג' השייך לתורה זו שתיקון הנגינה דהיינו תיקון המלכות היא לעשות דיבור לקול, ומלכות פה היא בחי' אמונה כידוע ועיין תורה סב ואת ג) ועקר שלמות וקשויטי אמונה, הינו לקרב דוקא המרחקים, בחינת (צפניה ג): "לקרא כלם בשם ה'", אפלו עפ"ם יקרבו לאמונות ישראל, ולעבדו שכם אחד: וכו' (ובאות ד' שם) וזה בחינת (שם בצפניה): "אז אהפך אל העמים שפה ברורה". שפה ברורה, הינו הדבור שנתברר מביניהם, הוא הופך את עצמו אל העמים, כדי ללקט מהם שארי ניצוצות הקדושה. ואז נתקיים: "לקרא כלם בשם ה'", שידבקו כלם באמונת ישראל: ע"כ. וזה בעצמו בחי' תיקון הנגינה שלעתיד לבוא דהיינו תיקון הדיבור ותיקון האמונה עד כדי שכל העולם ידברו רק מאמונה וכבוד שמים וכולם יעשו דיבור לקול השתי צפרים ועי"ז יחברו את הכרובים זה לזה ואז ידברו שפה ברורה שהיא מכח השפעת הנבואה.

^{טז} תהילים פרק מז (ז) ימרו אלהים ימרו ימרו למלכנו ימרו: (ח) כי מלך כל הארץ אלהים ימרו משכיל:

^{טז} בלוח השמסות הנ"ל - אלקים

המזמרים יהי' בדעת ובשכל/ע"א, על ידי שיתעלה מלכות דקדושה/ע"ב ויקבלו הנגינה משרשה שבקדושה שהוא בחי' דעת ומוחין של מלכות דקדושה כנ"ל: כי לעתיד יהיה היחוד התדיר גם פנימי וזו"ן יהיה להם תמיד מוחין גדולים ממילא ע"י ניגון שהוא לעורר יחוד נוסף בחו"ב יזכו למוחין נפלאים יותר ויותר שע"ז יזכו לדביקות נפלאה.

שיך לעיל.

וזהו מה שנתבאר לעיל שעל ידי לימוד תורה שבע"פ בלילה זוכה לחוט של חסד המצילו מפגם השלא לשמה זה רמוז בפסוק (ע"ג/ע"א) **כי גדול מעל שמים חסדך (תהלים קח)/ע"ו**. כי שמים הוא בחי' קול/ע"ו דהיינו שהמילה שמים רומז לקול הניגון דקדושה, דהיינו פנמיות וכוונת הדבור, שהוא קול השם ית' הקורא לשוב אליו, כמ"ש [ע"ח] בתפילת מוסף של ראש השנה/ע"ו **משמים השמעת' קולך**. הנוסח שם "מן השמים השמעת' קולך" ומתאר שם את מעמד מתן תורה בהר סיני, כי קול ה' במתן תורה הוא הניגון הקדוש שרש כל התורה כמבואר בגמ' שבסיני נגלה להם כזקן/ע"א, אלא שבסיני שפסקה והמתם זכו לקול הזה בעצמו בלא שום ספק/ע"ב. אבל אנו אחר החטא ובגלות כשלומדים תורה שומעים קול מעורב שצריכים לבררו

⁷ בלוח השמעות הנ"ל יהיה, וכן בתרד - יהיה, ונתרלו - יהיו

^{ע"א} עיין מעב"ב ב' סא מקשה שלעיל נתבאר שע"י הניגון זוכים לתיקון המלכות דהיינו להשפיע לה דעת ואילו כאן מתבאר להפך שע"י שיהיה למלכות דעת רק אז נזכה לניגון ותירץ שע"י הצדיקים שזוכים לניגון הקדוש ומתקנים על ידו את המלכות ע"ז זמרו משכיל דהיינו החונים יכולים לנגן בדעת נמצא הפסוק מתפרש גם שע"י כי מלך כל הארץ ע"ז זמרו משכיל וגם ע"י זמרו משכיל ע"ז כי מלך כל הארץ.

^{ע"ב} ע"פ המבואר בהקדמה ע"פ פע"ח כונת ק"ש מבואר שם שבזמן הבית אזי זו"ן יהיו למעלה בחו"ב ואזי היחוד התדיר יהיה פנימי ותמיד יהיה בבחי' הולדת נשמות שלפ"ז מובן שהקול ה' היוצא משם יהיה תמיד חזק באופן שתמיד יהיה למלכות מוחין והניגון שיעלה ע"ז יהיה ניגון קדוש להוסיף עוד מוחין עד כדי דביקות ממש.

^{ע"ג} עיין פסחים דף ג' ועיין זהר וחי ריט.

^{ע"ד} פסחים נ"ז - רבא רמי כתיב (תהלים נז-יא) "כי גדול עד שמים חסדך" וכתיב (תהלים קח-ה) "כי גדל מעל שמים חסדך" הא כיצד? כאן בעושי' לשמה, וכאן בעושי' שלא לשמה. וכדבר יהודה, דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה:

^{ע"ה} זהר וחי דף ריט. - תאנא ארבע סמכין זמינין, וחד דיוקנא דגופא בידיהו, מתלבשא ביה בחדותא, ויחיבת בההוא מדורא דגן עדן דלתתא עד זמנא דאתגזר עלה לבתר כרוזא קרי. ועמודא דתלת גווני אודמן, וההוא עמודא אתקרי מכון הר ציון, דכתיב (ישעיה ד ה) וברא יהוה' על כל מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן וגו', סלקא בההוא עמודא לפתחא דצדק, דציון וירושלם ביה. אי זכי לסלקא יתיר טב חולקיה ועדביה, לאתדבא בגו גופא דמלכא, ואי לא זכי לסלקא יתיר, כתיב (שם ג) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו, ואי זכי לסלקא יתיר זכאה הוא דזכי ליקרא דמלכא, ולא תעדנא בעדונא עלאה, דלעילא מאתר דאקרי שמים, דכתיב (שם נח יד) אז תתענג על יהוה', על יהוה' דייקא שאו חסד המקבל השפע מהבינה וואו למעלה מהתפארת הנקרא ה', זכאה חולקיה דמאן דזכי לחסד דא להאסל שלמעלה מהתפארת, דכתיב (תהלים קח ה) כי גדול מעל שמים חסדך. ומקשה מהי זכי על השמים הוא, והא כתיב (שם נז יא) כי גדול עד שמים חסדך, אמר רבי יוסי, אית חסד ואית חסד, חסד עלאה וחסד תתאה, חסד עלאה מעל שמים הוא חסד עליון זעיר אנפין, חסד תתאה הוא חסד תחתון הוא על המלכות דכתיב (ישעיה נה ג) חסדי דוד הנאמנים שהם החסדים שנצטו והוד המתקנים את המלכות הנקראת זוד, ובהני כתיב עד שמים חסד התפארת.

^{ע"ו} תהלים פרק קח (ה) כי גדול מעל שמים חסדך ועד שחקים אמתך: פרש"י - וכתוב אחד אומר (תהלים נ"ז) עד שמים פירשו רבותינו כאן בעושי' לשמה כאן בעושי' שלא לשמה:

מצודות דוד - (ה) מעל שמים - חסדך עולה מעל השמים ר"ל יותר גדולה מערך גבהות שמים. אמתך - אמתת הבטחתך גדולה כערך גבהות השחקים:

^{ע"ז} "שמים" הוא בחינת קול. וסוד הענין הוא כי "שמים" הוא "אש ומים" (חגיגה יב), ו"קול" הוא גם כן אש ומים, כי יש בו חמימות ("אש") ולחות ("מים"), כידועו.

^{ע"ח} מוסף לראש השנה בפסוקי השופרות

^{ע"ט} **מוסף לראש השנה** - בפסוקי השופרות - אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמם. מן השמים השמעת' קולך, ונגלית עליהם בערפלי טהר. גם כל העולם פלו חל מפניך, ובריות בראשית חרדו ממך, בהגלותך מלפניו על הר סיני: ללמד לעמך תורה ומצוות. ותשמיעם את הוד קולך, ודברות קדשך מלהבות אש. בקולות וברקים עליהם נגלית, ובקול שופר עליהם הופעת. פכתוב בתורתך, ויהי ביום השלישי בהיות הבקר, ויהי קולות וברקים וענן כבוד על ההר, וקול שופר חזק מאד, ויחרד כל העם אשר במחנה:

^{ע"י} בלוח השמעות הנ"ל - השמעות

^{ע"א} **משמים** השמעת קולך נ"ל הפי' שמים בחי' תפארת משם השמעת את קולך קול ה' מיוחד הפנימי של חו"ב שע"י כל המט ימי ספירה ואתערותא דלתתא הנפלאה שהכינו נעשה יחוד פנימי המוליד נשמות ישראל שע"ז נשמע הקול בחזק גדול עד שפרחה נשמתם מהיראה שנפלה עליהם מהקול הזה. והקב"ה הוריד עליהם טל תחיה בחי' איזה גשמיות מהתורה של הלומדים שלא לשמה שיחזור ויקשור נשמתם לגוף.

^{ע"ב} עיין בלבו על ההגדה אילו הביאנו להר סיני ולא נתן לנו את התורה שכיון שפסקה והמתם בקרבם להר נתבטל הספק מליבם וכו' ע"ש.

ולהחזירו בניגון לעורר יחוד עליון, ולדעת לבררו זה ע"י לימוד תורה לשמה, אבל כשלומד שלא לשמה, נצרך לחוט של חסד שיגן עליו שלא יבלע אותו הנחש להפילו משלא לשמה להיות מבזה חכמים, ויסייע בעדו מתוך שלא לשמה לבוא ללימוד לשמה. והפסוק הנ"ל "כי גדול מעל שמים חסדך" רומז שיש חסד ה' שהוא למעלה מקול הנ"ל, דהיינו שאע"פ שהקול פגום אצלנו ומעורבב, חסדו ית' גובר לסייע לנו לשמור אותנו מהנחש, ולבוא ללימוד שעל ידו נתקן את הקול, דהיינו שנדע לבררו כראוי להעלותו בניגון לעורר יחוד עליון, **כי על ידי החסד היינו בחי' חוט של חסד הנמשך על ידי שלומד תורה בלילה, עי"ז נתתקן הקול כנ"ל.**

דהיינו שלומד לבררו מתוך כך קולות ההבא המתעוררים כנגדו. וזהו **כי גדול מעל שמים חסדך כנ"ל** ש"חסדך" הוא ההחוט של חסד, מועיל ששומר על מי שלימדו לא לשמה: שם בגמ' פסחים נ: מבואר שהפסוק הזה מדבר במי שלומד תורה לשמה עולה זכות תורתו למעלה מהשמים¹⁸ ואילו הלומד תורה שלא לשמה עולה רק עד השמים. נמצא שמי שלימדו שלא לשמה אזי אע"פ שלומד גמרא ומברר בין סברות וגם בחילוקים דקים אבל כיון שלבו לא לשמים בלמודו אין זה מועיל לו לברר ולשמוע קול ה' המעורב בקולו הברא של הבלי עוה"ז, וגם לימודו לא עולה¹⁹ לעורר יחוד פנימי שהוא שפע מוחין של אדם אלא נשאר עם שפע של בהמה שהוא קול ה' חלש, אבל כיון שלומד בלילה זוכה לחוט של חסד שעל ידו זוכה לסייעתא דשמיא ושמירה לשמוע קול הישר אפילו ממנגן רשע, כי נמשך לבו אחר הטוב בכל מקום, מבחינה זו הלימוד הזה הוא כאילו לומד לשמה. אע"פ שתורתו לא עלתה למעלה מהשמים.

עוד מוסיף כאן רבינו עפ"י מה שנתבאר לעיל **השתי צפרים דקדושה דמשם הנבואה נמשכת הם בנין מלכות דקדושה** כי מכח הקול היוצא מהם אפשר להתגבר להמליך את הקב"ה וכשעושה רצונו של מקום על ידי זה מחבר הכרובים זה לזה ואזי נשפעת הנבואה. **וע"כ** דהיינו על פי זה יש לבאר מדוע **העמדת מלך היה ע"פ נבואה** [פ"ה],²⁰ **ככל מלכות בית דוד שהיה ע"פ נבואה**:²¹ כי תיקון מוחין למלכות שזה בנין המלכות הוא ממקום שיונקים הנביאים לכן תמיד בכל תיקון מלכות יחד עם המוחין למלכות

¹⁸ וא"כ קשה הרי הוא לא נצרך לחוט של חסד ולמה רבינו מפרש שבפסוק הזה דווקא רמוז החוט של חסד ועיין מעב"נ א לו שביאר שכאן מדובר בחוט של חסד שהוא הסיוע של הצדיקים הלומדים לישמה דהיינו המקור לחוט של חסד שלנו
¹⁹ כמבואר בתורה קנט שלימוד שלא לשמה אינו עולה. עי"ש.

²⁰ ספרי שופטים את קנו ע"פ שום תשים עליך מלך ועיין רמב"ם מלכים א ג וכן כתב בחינוך מצוה תצו

²¹ עיין ספרי שופטים קנו "שום תשים עליך וכו' אשר יבחר ה' אלקיך בו על פי נביא". ועיין רמב"ם (מלכים א' ג') וכן העתיק בספר החינוך תצו. אין מעמידין מלך [ובישראל] בתחלה אלא על פי בית דין של שבעים וקנים ועל פי נביא, כיהושע שמינהו משה רבנו ובית דינו, וכשאלו ודוד שמינה אותם שמואל הרמתי ובית דינו.

עיין עמק הנחל דף מו בענין שם קמה שמשמשים בו להעמיד מלך בסוף תורה רלד שרמוז בפסוק הנה קמה אלומתי שאמר יוסף וקישר שם ר' יצחק לתורה סג תנינא לפסוק קחו מזמרת הארץ ר"ת קמה ששלח יעקב ליוסף והרחיב דבריו שם הר"מ קרמר שמבואר שם שלמלך יש את כל הניגון לבאר עפ"י תורה ג' כי ניגון הוא בנין המלכות ומבואר בתורה ג' שתיקון הקול היינו תיקון הנגינה לכן מקולו של דוד הבין שאול שזכה לתיקון הנגינה כמבואר בסוף תורה ל' שלפי הקול ניכר המלכות ומביא ראיה מהפסוק (שמאול א כד טז) וישא שאול קולו ויבך. וזהו שאמר שם (פסוק כ) שאול לדוד וקמה בידך ממלכת ישראל כי הבין מקולו שיהיה מלך ונקט קמה דהיינו שם הנ"ל. עוד ביאר שלכן הביא רבינו לעיל את הפסוק משמים כי שמים בחי' קול קמה וזה ענין הכתוב בפרשת כי תבא שמעתי בקול ה' אלקי וכו' השקיפה ממעון קדשך וזהו שמסיים מן השמים כי שמים בחי' קול כמבואר לעיל בתורה שלנו ועל כן גם קדשך מן השמים ר"ת קמה הנ"ל. נמצא שקול הנגינה הוא בטוד שם קמה שעל ידו המלכת המלך ובנין המלכות ויוסף זכה לשם הזה כמבואר בפסוק הנה קמה אלומתי כי בו תלוי תיקון הנגינה כמבואר בתורה כו ועי"ש עוד.

עפ"י המבואר שם שקמה ר"ת השקיפה ממעון קדשך שמדבר מהשגחת הש"י על ארץ ישראל וסמך ליה שמעמידים מלך בשם קמה אולי אפ"ל כי מאן מלכי רבנן גיטין סב (תורה ד) דהיינו שהצדיק הוא המלך שעל ידו ההשגחה על העם וזהו השקיפה ממעון קדשך שלהעמיד את זה שעל ידו ההשגחה דהיינו המלך זה ע"י שם קמה.

עיין **ערכי הכנויים** לרמ"ק נבואה נקראת המלכות מצד בחי' השפעת הנביאים שבה נו"ה הם הנביאים והיא הנבואה ועל ידם הנביא מתנבא מתוך המלכות.

דהיינו כשהמלכות בתיקונה אזי יש נבואה והיא מגלה מי המלך הראוי לה

¹⁹ צ"ע **לבאורה** היא ראיה לסתור, שתחילה משמע שכל מלך בהכרח שיומלך בכח נבואה וא"כ מה מיוחד בבית דוד. ועוד שהרי ירבעם הובטח עוד בימי שלמה שיהיה מלך בנבואת אחיה השילוני כמבואר במלכים א יא, וגם אחר שמלך ורצה רחבעם להלחם להחזיר לעצמו את המלוכה מנע אותם נביא באמרו כי מה' יצא הדבר שירבעם ימלוך על עשרת השבטים. וכנראה כוונת רבינו שמלכות ירבעם אינה מלכות כתיקונה שהחטא גרם שמלך על ישראל מלך שאינו מבית דוד, דלא כהבטחת הקב"ה לדוד שהוא זורעו עד עולם יהיו מלכים על עם ישראל, לכן הודאת הנביא על כך היא ככל הודאה האחרת של נביא שהוא גילוי מילתא בעלמא, ולא ככוונת רבינו כאן שהמלכות דקדושה בעצמה מגלה מי המלך הראוי לה.

יוצאת נבואה המודיעה על כך **והנבואה נמשכת מן הכרובים שהם בחי' שתי צפרים הנ"ל** /פח/ כבר דובר בזה לעיל אבל כאן זה כתוב מפורש שהכרובים הם בחי' שתי הצפרים אע"פ שהצפרים הם תמיד ביחוד פנים בפנים ואילו הכרובים יחודם תלוי בישראל עד כמה עושים רצונו של מקום וכבר נתבאר לעיל עפ"י גמ' ב"ב צט ורשב"ם שם שמתחילה נעשו הכרובים פניהם זה לזה כי בשרשם ופנמיותם כך הם בדיוק כמו השתי צפרים אלא שהכרובים מצד חצונותם רומזים לזו"ן דהיינו בחי' ישראל והקב"ה לכן מצד החצונות נעשה בהם נס להראות ולהוכיח את ישראל/טו/ כשאינם עושים רצונו של מקום. **שהם השתי צפרים הן בנין מלכות דקדושה כנ"ל** : כנ"ל שהמנגן הכשר בכח לימוד תורה שבע"פ ברר את המדמה וזוכה לברר את קול ה' הישר מכל קולות ההבא שמתערבים עימו ולנגן אותו להחזירו למעלה לעורר יחוד פנימי עליון בחי"ב שהם בחי' שתי הצפרים להוליד בחי' נשמות ישראל שהם המוחין שעל ידם נבנית המלכות, ומבחי' הרגלין של שתי הצפרים דהיינו מבחי' נו"ה שלהם יוצאים המוחין האלה ונעשים מוחין לזו"ן שהם בחי' הכרובים, שעל ידי המוחין האלה נבנית המלכות וחוזרת פנים בפנים להקב"ה. ואצל הנביא מכח הכנתו לנבואה עד שנעשה פב"פ עם הקב"ה זוכה כבר שהמוחין הראשונים קול הישר משתי הצפרים ישמע אותו מבין שני הכרובים כי אצלו הם נעשו פב"פ ועי"ז נתכללו החצונות בפנמיות, והקול הזה מתלבש בקול או דיבור ושומע הנבואה.

עוד מוסיף כאן רבינו עפ"י מה שנתבאר לעיל עה"פ **מאחר עלות הביאו** [כ]. **היינו מאחר המניקות כי הם ינקין לנביאים וכו' כנ"ל**. שמנגן כשר לוקח הניגון משתי צפרים חיות טהורות שהם נצח והוד שהוא המקום שממנו יונקים הנביאים נבואתם /כז/

ומוסיף על זה רבינו לבאר **וזהו מאחר עלות. היינו שדוד המע"ה הי' יכול לתקן ולהעלות גם הנגינה שאינו מאדם כשר** /כח/ **להעלות אל הקדושה** /כט/ כי על ידי שזכה לברור המדמה ותיקן המידות בתכלית יכול היה לדבק עצמו אפילו בניגון של רשע למעט קול ישר שהיה בו ועל ידי זה לצרפו לבנין המלכות וממילא כיון שהמנגן היה לו חלק בבנין הקדושה זכה גם לסיעתא דשמיא לעלות ולשוב ממדרגתו. **וזהו מאחר עלות הביאו היינו גם הנגינה שהיא מאחורי הקדושה בבחי' מאחר עלות מאחר המניקות** שהן ספירות נצח והוד שמהן יונקים הנביאים, **כי הנגינה דקדושה הוא מאתר דנביאים ינקין. והנגינה שאינו** /ד/ **בקדוש' היא בחי' מאחר עלות מאחורי הקדוש' משתי**

^{פח} צ"ע לפי מה שביארנו שהכרובים הם בחי' זו"ן שיחודם תלוי במעשינו ואילו השתי צפרים שמהן נמשכת הנבואה הם בחי' חו"ב שיחודם תדיר לקיום העולמות ועיין לעיל בהערות על מאמר חז"ל וקנה לך חבר ולפי"ז נ"ל שכיון שכאן מדובר בהעמדת מלך עפ"י נבואה מדובר בזמן שישראל עושים רצונו של מקום ואז יש נבואה בישראל ועכ"פ לנביא עצמו בודאי לגבי הכרובים הם בבחי' פב"פ כמו השתי צפרים שע"ז זוכה לנבואה ממש ולא רק בבחי' ניגון מעורב כמו אצלינו. וכשהכרובים פב"פ הם נכללים בבחי' הצפרים כי כשהחצונות כמו הפנמיות אזי בחצונות מתגלית הפנמיות.

^{טו} **אולי כיון** שזה עיקר מטרת הנבואה להחזיר את ישראל לאביהם שבשמים כידוע שרוב הנבואות היו לצורך זה ולכן גם ההכנה לנבואה היתה שעכ"פ הנבא יהיה בפנים עם הקב"ה דהיינו תשובה שלימה ולכן הניגון והנבואה יונקים ממקום אחד כיון ששניהם באים למטרה אחת.

^ז תהלים עז עא

^{כז} **ונתבאר** לעיל שהמקום הזה הוא נו"ה דהיינו רגלי הבינה שנעשים מוחין לזו"ן שהם הכרובים לכן הנבואה היא מבין שני הכרובים והיא מרגלי הבינה דהיינו משתי צפרים חיות שהן חכמה ובינה ובבינה מתגלה החכמה ויוצא לחוץ ברגלין כידוע שהן כח ההליכה והיציאה לחוץ.

^{כח} **בתורה נקט מנגן רשע וכאן בהשמטה אינו כשר**

דוד המלך בודאי יכול היה לשמוע כל מנגן אפילו רשע גמור אבל אנו צ"ע האם גם לשמוע מאדם רשע או רק לנגן ניגון שחיבר אדם רשע ועיין תורה רכו ועיין לק"ע בתרא נגינה י' עיין **הוספה** לעיון דיון בזה

^{כט} **לפי המבואר** כאן גודל מעלת דוד בבחי' "יודע נגן", צ"ע המעשה בסנהדרין צב: שכשהיה יחזקאל את העצמות בבקעת דורא הלכו העצמות וטפחו על פניו של נבוכדנצר ואז הודה על האמת ואמר שירה ואמר עליו רבי יצחק יוצק זהב רותח לתוך פיו של אותו רשע שאילמלא (לא) בא מלאך וסטרו על פיו ביקש לגנות כל שירות ותשבחות שאמר דוד בספר תהלים.

וצ"ע גודל איך יש צד מחשבה שרשע בהתלהבות של רגע יאמר שירה כזו שתגנה את כל שירות דוד המלך המצויין בתאר יודע נגן. ואולי אפ"ל שזכה לרגע שיפתחו לו לראות את האמת בעינים (אולי גם זה בזכות דוד כמבואר בקהלת יעקב שני"ג היה מורע שלמה המלך ומלכת שבא) ולרגע אחד גם קבל בשלימות ניגון משרש הניגון וכיון שקיבלו מלמעלה לכן היה נקי בתכלית מכל תערוכת אפילו יותר מניגון של דוד כיון שדוד בירר הקול להחזירו בניגון בכח עצמו ואין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. ותחילה כלפי חוץ נראה כאן אדם ששר שירות נפלאות ורק הסטירה שקיבל היא שבררה אם זה קול הבא מלמעלה או ניגון המברר ומעלה למעלה דהיינו כי ניגון אמיתי לא נבחן ביפוי אלא בכוח לעורר יחוד פנימי למעלה וזה אפשר רק ע"י מסירות נפש והסטירה ביררה שהניגון של ני"ב אינו עולה כלל.

^ד **והנגינה שאינו** צ"ע שנקט לשון זכר לנגינה

צפרים שבקליפה שיונקות מדדי המלכות דהיינו שכיון שמנגן הלא כשר מדרגתו בבחי' עולם הבריאה שמעורב טוב ורע, שזה נקרא מאחורי הקדושה שהיא אצילות ששם כולו טוב, לכן יניקתו מהצפרים היא באופן של דדי בהמה שהן רגלי עתיק היורדים לעולם הפירוד להאיר שם חיות מהצפרים הנ"ל כדי להחיות את הקליפות כדי חיונם וכדי לתת אפשרות למי שרוצה לעלות משם יוכל לאחוז באור הזה בסוד "איה" ולצאת על ידו משם (כמבואר לעיל ובתורה יב תנינא) כנ"ל. **ודוד המע"ה היה יכול לתקן נגינה זו ג"כ** כי ע"י שלמד תורה בלילה במסירות נפש לימוד לשמה ממש בבחי' פב"פ זכה לברור השלם של קול הישר מקול הסט"א ובכל מקום נמשך לראות רק טוב עד שאפילו בניגון של מנגן רשע שמע את המעט טוב שמחיה אותו ועי"ז העלה אותו לקדושה/צ"י שזה עיקר בנין המלכות מה שמקרב את הרחוקים/צ"י דייקא לבל יהיה נדח ממנו נדח ועי"ז **נתעלה מלכות דקדושה כנ"ל. וזהו מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב וכו'. כי עי"ז זכה למלכות כנ"ל** שמי שממליך בשלימות את הקב"ה על ישראל זוכה בעצמו להיות מושל בבחי' מי מושל בי צדיק ועוד גם זוכה שישראל ימליכו אותו. כי ישראל בפנמיותם רוצים רק את הקב"ה ומי שמצליח לקרב אותם אליו ית' ולבטל מהם את כל אחיות הסט"א הוא האהוב אצלם ובטלים אליו וממליכים אותו :

עד כאן ביאור חברותא לתורה ג

ענין שמיעת ניגון למעשה

למעשה נ"ל שיש בזה כמה בחי' וצ"ע בכל אחת-

- א. ניגון קדוש שמנגן רשע בזה מדבר כאן בתורה ומבואר שע"י לימוד תורה בלילה יכול לתקנו כשמכוון בשמיעתו לשמים.
 - ב. ניגון הנ"ל לשמוע במכשיר הקלטה לענ"ד נראה שדינו כנ"ל.
 - ג. ניגון שחיבר הרשע בעצמו ושומע ממנו בזה מדבר בתורה רכו ושם מדבר דווקא מניגון של יללה משמע שאין לזה תיקון אלא לא לשמוע כלל. ואפשר שבעיקר נוגע לנגוני בני ישמעאל כמ"ש שם
 - ד. ניגון כנ"ל אבל של הוללות
 - ה. ניגון הנ"ל במכשיר הקלטה
 - ו. ניגון הנ"ל כשאני מנגן אותו עיין תורה רכו הנ"ל ובלקוטי עצות שם דדווקא בשבת ולפי הלק"ע דווקא צדיקים.
 - ז. ניגון מוזיקא קלסית שכידוע עפ"י רוב היתה כוונתם או ע"ז או ניאוף
 - ח. ניגון שמחבר אדם כשר אבל לא לשם שמים. דהיינו מעורב טוב ורע
 - ט. ניגון שמקבל בתווים כשמקבל מצדיק.
 - י. ניגון שמקבל במשקל פירות כמו ששלח יעקב ליוסף עיין תורה סג
- משמע שהניגון הגשמי דהיינו משקל הרוח הוא כלי לרוח נבואה שבלי מילים יכול לפעול אצל האדם. כי מילים פונות אל התבונה ושכל שצריך מליצה וטעם להסביר דבריו ולשכנע אבל ניגון פועל ישר בלב דכיוון שהוא מגבוה יותר יכול לרדת נמוך יותר דהיינו ישר למידות, ולכן הניגון מוזק וממילא גם כששומע ממכשיר הקלטה כן.
- עוד צ"ע האם ההיזק הוא בההבל או מהניגון או דהיינו הך.
- ונ"ל כי הבל הוא ע"י דיבור וזה בחי' נפשי יצאה בדברו ונכלל בענין שאמר רבינו (תורה מג) שלא לשמוע דיבורים מאדם רשע ונראה לי שהכוונה עפ"י תורה לא דיש הבל והיינו ע"י הכיסופין הרעים שיש לו והיינו בחי' נקודות כמבואר שם.
- אבל כאן הוא בחי' ניגון בחי' טעמים דהיינו שורש המלכות הרבה יותר גבוה

¹³ נראה שעומק הביאור בזה הוא עפ"י תורה רפב כמבואר שם עה"פ עוד מעט ואיננו שכשהחן שהוא שליח ציבור הראוי מוצא נקודה טובה בכל אחד מהקהל עי"ז נכנע הרע שאצלם לטוב שמגלה ועולים דרגה. גם עיין תורה קלו שרבינו לומד זאת כפשוטו ממש שע"י שמלמד זכות על חבריו שחולק עליו אפשר שיעלהו מדרגה ויפסיק לחלוק עליו

¹⁴ כמבואר בתורה סב שאין שלימות לאמונה והמלכות עד שיקרב רחוקים עי"ש

אמנם יש להקשות ממה שהשתלשלות התורה הייתה ע"י יוסל חזן כמבואר בשיש"ק קפא ושם נתכוון רבינו שלא ישמעו ממנו עצמו כיוון שהיה נואף. ועוד ששם היה ניגון הידוע ומוכר בניגון קדוש ואעפ"כ רבינו אמר שמזיק כשיוסל מנגן אותו. ופשוט שאותו ניגון אם ישיר אחר וודאי אין בזה פגם. אבל נ"ל פשוט שאם החזן לא מוסיף בניגון מעצמו כלום שלא בזה מדובר כאן אלא שכל חזן יש לו את הסלסולים שלו והגוון המיוחד לו בניגון שדייקא זה מה שמושך הלב לשמוע אותו יותר מחזן אחר וזה הוא בחי' הנבואה שלו שממשיך מאתר דנביאים ינקין רק כשהוא רשע אזי הוא מאתר דנבואת שקר משתי צפורים דקליפה, וניגונו מושך למקום שממנו מקבל את ניגונו לעולם הפירוד מהקב"ה.

וכל זה ניגון כפשוטו אבל מבואר בתורה שהמדבר לשון הרע נקרא מנגן רשע, שעל כן ממנו דהיינו מהמצרע שנתנגע בצרעת כיון שהיה מוציא שם רע וטהרתו שתי צפרים, לומדים על שרש הניגון שהוא שתי צפרים. מבואר שדבור טוב והמלמד זכות על ישראל ועין טובה נקרא ניגון טוב ועין רע והמלמד חוב על ישראל נקרא ניגון של רשע ומזיק לשמוע אותו.

הוספות לעיון

הוספה א

בענין תיקון ללשון הרע המכונה חץ

עיין ספורי מעשיות ז' בטלעס יום שישי שיש צדיק שיכול להוציא את החיצים אחר שכבר נזרקו בבת מלכה ונפלה לחלשות וביאר מוהר"ן (לק"ה נדרים ג לו) שבעיקר מדובר על פגה"ב שנאמר בו כל שאינו יורה כחץ וכו' דהיינו והצדיק מרפאה ע"י עשרה מיני נגונים עי"ש משמע הכוונה לתיקון הכללי שגילה רבינו. ונ"ל הכוונה כי הבת מלך היא נפשו ואדם בעוונותיו יורה חיצים בנפשו, אבל יש עוונות שהם ממש כמו חץ, כי דלא מבעי גזל ניתן להשבון אבל אפילו שפיכות דמים אע"פ שא"א להחיות מת אבל עכ"פ לא מת אלא הנרצח, (אע"פ שהמשנה בסנהדרין אומרת דמו ודם זרעיותיו וכו' אבל העוון הוא אחד) אבל גלוי עריות אם נולד ממזר אזי הפגם מעצמו כבר ממשיך ומתרבה והולך ופוגם את הבת מלך גם בלי שיעשה הוא עצמו עוד מעשה וכן הוא בלשה"ר אדם מדבר רע על חבירו והסיפור הולך ומתפשט ומתרבה הנזק גם בלעדיו.

ועיין במדרש (אגדת בראשית ג א) עה"פ למנצח משכיל לדוד בבוא דואג האדומי (תהלים נב א ב). זה שאמר הכתוב – בשוט לשון תחבא וגו' (איוב ה כא). קשה לשון הרע מן הסייף ומן החרב והאיך: מי שיש בידו חרב ומבקש להרוג את חבירו ומבקש לחזור בו יחזור למה שהחרב בידו והוא מונע ידו ואינו הורג אבל מי שהוא מבקש להרוג את חבירו בחץ אינו יכול לחזור בו שכבר יצא החץ מידו. והאומר לשון הרע על חבירו אפילו הוא מבקש לחזור בו אינו יכול, למה, משהוא הולך אינו יכול לחזור בו עוד, לכך הוא משול לשון הרע בחץ, שנאמר חץ שחוט לשונם מרמה דבר בפיו וגו' (ירמ' ט ז) וכן שלמה אומר כל עמל האדם לפיהו וגו' (קהלת ו ז) אפילו הוא מת אין מכפרין לו.

מלשון רבינו שנקט חיצים סתם, משמע כל מיני חיצים ואפילו חץ שחוט לשונם, ואיתא בחז"ל ולשה"ר כנגד כולם, משמע יש בחינה שגרוע מגלוי עריות ובחוש רואים שגם יותר בני"א נופלים ונכשלים בה, עיין ב"ב קסה. בהווא אמינה שהכל נכשלים עליה, וא"כ צ"ע איך מוציא הצדיק חיצו הלשה"ר אחר שכבר נזרקו בבת מלכה. מאידך יש לשאול, הרי גם בגלוי עריות, תיקון כללי לא יועיל לעשות ממזר לכשר. ונ"ל שגם מוהר"ן לא התכוין דווקא לממזר, אלא לכל פגה"ב, כי מכונה יורה כחץ, ולא בגלל שיש חילוק בזה מכל עון אחר, אלא מצד חומר הדבר, לכן דיבר בעיקר ממנו.

אבל ידוע שחז"ל כל דבריהם בשרש הדברים וא"כ מזה שכינו ללשה"ר חץ, משמע שגם בלא ענין ההתפשטות הוא נקרא חץ, יותר מעוון אחר, דהיינו שיש בו בחינה שגרוע יותר,

ונ"ל שהתורה שלנו היא הביאור לזה, כי לשה"ר הוא פגם בשרש בנין המלכות, וכן מבואר בתורה נד שמוריד את האדם למדמה שבמדרגת בהמה, כי אע"פ שגם ניאוף נקרא מעשה בהמה, אבל בלשה"ר הוא דיבור שגבוה ממעשה. ובחז"ל איתא ברית הלשון כנגד ברית המעור משמע שיש קשר הדוק בין שניהם.

מהתורה שלנו משמע שלשה"ר הוא ניגון של מנגן רשע שבשרש הענין זה כולל את כל מעשיו כולם כמבואר בלק"ה, ומנגן כשר הוא אדם שמחפש לשמוע בקול ה' ולעמת זה מנגן רשע נגרר לשמוע בקול היצה"ר.

וממוהר"ן הנ"ל בביאורו בלק"ה את הספורי מעשיות משמע שגם פגה"ב תיקונו דייקא ע"י הניגון של הצדיק דהיינו מנגן כשר.

הוספה ב

לעיון בענין צרעת הבאה על לשון הרע ובענין הצרעת שמבואר בזהר שהיא סגירו דנהורא

ועיין תורה נד לשה"ר בחי' בהמיות וניגון בחי' ברור רוח אדם מרוח בהמה

בכתבי האריז"ל מבואר שצרעת היא סגירו דנהורא עלאה, הכוונה נראה שנעשה מנותק משורשו בחכמה, כי בחר לו את הרע את הבהמיות, וצ"ע מדוע דייקא צרעת היא המידה כנגד מידה של לשה"ר, ואיזה בחי' כפרה ותיקון יש בזה.

ועיין מדרש רבה ויקרא (פרשה טז פסקה ג) ד"א זאת תהיה תורת המצורע הה"ד (איוב כ) אם יעלה לשמים שיאו וראשו לעב יגיע שיאו לרומא לעב לעננא כגללו לנצח יאבד מה גללים הללו מזוהמין אף הוא מזוהם רואיו יאמרו איז חמוץ ליה ולא מכירין ביה שכן כתיב בריעי איוב (שם ב) וישאו את עיניהם מרחוק ולא הכירוהו רבי יוחנן ורשב"ל ר"י אומר אסור לילך במזרחו של מצורע ארבע אמות ור"ש אמר אפי' מאה אמה ולא פליגי מאן דאמר ד' אמות בשעה שאין הרוח יוצא ומאן דאמר ק' אמה בשעה שהרוח יוצא רבי מאיר לא אביל בעיני מן מבואה דמצורע ר' אמי ור' אסי לא הוו עיילי למבואות של מצורע ר"ל כד הוה חמי חד מנהון במדינתא מרגם להון באבניא אמר לו פוק לאתרך לא תזהום ברייתא דתני ר' חייא (ויקרא יג) בדד ישב לבדו ישב ר"א ברבי שמעון כד חמי חד מנהון הוה מיטמר מיניה על שום דכתיב זאת תהיה תורת המצורע המוציא שם רע:

ועוד שם סוף פסקה א – ארשב"ג פעם אחת הייתי מהלך בדרך מטבריא לצפורי מצאני זקן אחד ואמר לי כ"ד מיני שחין הן ואין לך קשה לתשמיש המטה חוץ מבעל ראתן בלבד אמר רבי פדת ובו לקה פרעה לפיכך היה משה מזוהר את ישראל זאת תהיה תורת המצורע המוציא שם רע תניא אמר ר' יוסי שח לי זקן אחד מאנשי ירושלים כ"ד מיני שחין הן וכולן אמרו חכמים תשמיש המטה קשה להן ובעל ראתן קשה מכלן ממאי הוי תנינא הקיז דם ושמש מטתו הוין ליה בנים נכפין וכו' אמר ר"י הוהרו מזובובי בעלי ראתן רבי זירא לא הוה יתיב בגויה ר"א לא עייל באהליה ר' אמי ור' אסי לא הוו אכלין ביעא דיליה ועל זה נאמר זאת תהיה וגו':

דהיינו כי לשה"ר הוא בין שנים שמספר לחבירו וכנגד זה ישב בדד מחוץ לכלל הג' מחנות וכולם ממאסים וגם אסורים בחברתו (ונחלקו האחרונים י"א שגם בחברת מצרעים כמוהו הוא אסור) ונראה מחז"ל כאן שלא רק חששו להדבק בצרעת אלא יותר מהסיבה לצרעת כי מוציא שם רע זה מדבק גם כשלא מדבר אליך אבל כשמדבר אליך אזי אפילו מאה אמה כנ"ל במדרש וכ"ש לפי רבינו שלשה"ר נקרא ניגון ומושך ומתקבל בלב בניגון ומפיל את השומע אפילו ממרחק לתאוות ומידות רעות ופגם המלכות.

מבואר במדרשים הנ"ל שכל סוגי הצרעת הן סוגי פצע מדבק ומגרד מאד ונ"ל במה שהנגע מגרד זה גם בחי' הסתלקות החכמה ידוע המעשה ממלך שמצורע הציל אותו ושאל אותו המלך שיבקש מה שרוצה וביקש המצורע עמוד חזק במקום נוח שיוכל להתגרד וצחק המלך טיפש יכולת לבקש רופא טוב שירפא אותו. ונ"ל כי רואים בחוש שהגירוד בשעתו תופס את כל קומת האדם כמו התאוה הידועה לכן בשעת מעשה כשתוקף הגירוד וככל שמגרד יותר כן תופס יותר את כל הקומה והמוח עד שכולו גירוד ואין לו שכל כלל לחשוב להפטר אלא רק איך לגרד יותר. דהיינו לא בגלל שהמצורע ההוא היה טיפש, אלא שכל מצורע אפילו חכם נעשה טיפש בשעת הגירוד. ואולי לכן רבינו שלא עשה תנועה קלה מנותקת מחכמה שלימה לכן קיבל על עצמו שלא לגרד כלל עיין שבחי הר"ן אות כד – גם הבנו מדבריו שהיה מספר עמנו, שבימי נעוריו בעת שגיע וטרך בשביל עבודת השם היו לו פמה וכמה מיני סגופים וכפי הנשמע ומוכן מדבריו שהיה לו כל מיני סגופים שבעולם, הן גלגול שלג וכו' (ל) וכיוצא ואמר שהסגוף לאחז עצמו לבלי לחבף עצמו כלל זהו הסגוף הגדול ביותר דהיינו בשמנשכים לאדם הדברים השכיחים סמוך לבשר ודרך כל אדם לחבף עצמו בכל עת שמרגיש איזה נשיכה והיה מקבל זאת לסגוף לאנגס את עצמו לבלי לעשות שום חבוף לא ביד ולא בגוף ולא בשום איבר ואמר שהיה סגוף גדול מאד, כי האדם מנח, והנשיכות מתגברים אז ביותר והוא אסור לו לזוז בידיו ולא בשום איבר רק מרגיש כל נשיכה במח והוא סגוף גדול מאד (וכבר שמעתי זאת גם משאר אנשים שהיו סגוף גדול מאד) והוא זכרונו לברכה, עשה הכל כל מיני סגופים שבעולם והכל בתמימות ובקאמת ...

הוספה ג'

הרחבה בעניין סוגית שלא לשמה

תענית דף ז. תניא, היה רבי בנאה אומר: כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים, שנאמר +משלי ג'+ עץ חיים היא למחזיקים בה, ואומר (משלי ג') רפאות תהי לשרך, ואומר (משלי ח') כי מצאי מצא חיים. וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות, שנאמר יערף כמטר לקחי, ואין עריפה אלא הריגה, שנאמר +דברים כ"א'+ וערפו שם את העגלה בנחל.

פסחים דף נ: רבא רמי: כתיב (תהלים נו) כי גדל עד שמים חסדך וכתיב (תהלים קח) כי גדל מעל שמים חסדך, הא כיצד? כאן – בעושינ לשמה, וכאן – בעושינ שלא לשמה. וכדרב יהודה, דאמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה – בא לשמה.

תוספות – וכאן בעושים שלא לשמה וכדרב יהודה – תימה (דרב) גופיה אמר בפ"ב דברכות (ד' יז). כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא ואור"י דהתם מייירי כגון שלומד כדי להתייהר ולקנטר ולקפח את חביריו בהלכה ואינו לומד ע"מ לעשות אבל הכא מייירי דומיא דההיא דלעיל יש שפל ונשכר דלא עביד כוליה שבתא ולא במעלי שבתא שאין מתכוון לשום רעה אלא מתוך עצלות אפי"ה גדול עד שמים חסדו:

רא"ש פסחים פ"ד סימן ב – רבא רמי כתיב כי גדול מעל שמים חסדך וכתיב כי גדול עד שמים חסדך הא כיצד כאן לעושינ לשמה כאן לעושינ שלא לשמה כדרב דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה והא דאמר רבא גופיה בפרק שני דברכות (דף יז א) כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא. התם מייירי שלומד להתייהר ולהתפאר ולקנטר חביריו ולקפחם בהלכות ואין לומד על מנת לעשות והכא מייירי דומיא דאיירי ביה לעיל שפל ונשכר דלא עביד כולא שתא ולא עביד במעלי שבתא שעושה מצוה (שלא) בכוונה שלא לשמה וכה"ג אמרי" בירושלמי (משנה ד') פ"ק דברכות לא מודי רבי שמעון בן יוחי שמפסיקין לעשות סוכה לעשות לולב ולית ליה לר' שמעון בן יוחי המלמד שלא לעשות נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו. ולא יצא לאויר העולם:

והתולדות יעקב יוסף כתב (בראשית) שיכוון שרוצה ע"י לימודו לבוא ללשמה (יוסף דעת)

והבעש"ט כתב שכשירא שמא הוא מאותן שנוח להן שלא נבראו ושנהפכה שלייתן על פניהם ומצטער תמיד שילמד לשמה זהו לשמה (יוסף דעת)

ונ"ל כוונתו שהתוס' בסוטה כב: ופסחים נ. כתבו שנח לו שלא נברא נאמר על מי שלומד עמ"נ שלא לקיים וממילא כל שאין כוונתו לקיים הוא מאותן.

ובזה בארתי במ"א ענין חכמתו מרובה ממעשיו שמשמע מרבינו וכן הבין הככבי אור שזה מזיק גם לעבודה"ש ונ"ל כי מתרגל ללמוד שלא עמ"נ לעשות.

ובאמת צ"ע ענין זה כי לתוס' ורא"ש כשלומד דבר שאין כוונתו לקיים לכאורה אסור ללמוד ולא אמרינן שהמאור שבה יחזירו למוטב ויביאו לידי לשמה וראיתי לאחד מאדמורי חב"ד שכך באמת למד ברא"ש והוכיח שהרמב"ם חולק על זה וסובר שאפילו שלא עמ"נ לקיים ילמד ומאור שבה יחזירו למוטב

אבל באמת אפשר שגם הרא"ש לא התכווין לזה אלא כשזה יחד עם לקנטר כי עיין בתוס' שבכל המקומות שבכולם לבד מסוטה כתבו עמ"נ לקנטר ואילו שלא עמ"נ לעשות לא כתבו בכולם לכן אפשר שכוונתם דווקא כשלומד שלא עמ"נ לעשות וגם לקנטר אבל רק שלא לעשות לא ועוד שיש לחלק בין שרוצה לעשות ומתפלל שיגיע לזה ובין שאינו רוצה כלל לעשות שאז גם בא עי"ז לקנטר.

גדול עד שמנים חסדך שכתב בפסחים אולי אפ"ל כי כשהוא עושה חסד של עוה"ז לכן הקב"ה עושה עמו חסד בבחי' עוה"ז וכשעושה חסד של עוה"ב אזי הקב"ה הוא בבחי' מעל השמים חסדך כי ה' צלך מידה כנגד מידה

לימוד שלא לשמה בחי' גדול עד שמנים חסדך עיין תורה קנט שתורה שלא לשמה עולה עד השמים ויורדת חזרה ומתפזרת בעולם ונעשית טל בעוה"ז

לדברי ר' צדוק בקומץ המנחה לחלק בין הלומד לתאווה של חכמה או ממון ללומד עמ"נ להקרא רבי שהראשון לא יכנס למחנה לוייה והאחרון כן יכנס צ"ע לדברי רבינו שלימוד הלילה מגן האם יגן גם על לימוד כזה של תאוה שהרי אינו לקנטר או רק עמ"נ להקרא רבי.

עיין פרפראות לחכמה שמדוייק בלשון התורה וכן מצא כתב יד מפורש שאע"פ שלומד להקרא רבי החוט של חסד כשלומד בלילה מגן עליו מזה. (וצ"ע מה ההגנה. ונראה שאעפ"כ יעלה לשמים ויתקן הקול נגינה שהוא בחי' שמים) אלא שמקשה מדוע לימוד המביא לשמה יבלע אותו הנחש. ועוד מקשה שרבינו מביא בסוף התורה דייקא את הפסוק גדול מעל השמים חסדך, שהוא נאמר על הלומד לשמה, דמשמע מזה שחסדך דהיינו החוט של חסד מועיל שיהיה בבחי' לימוד לשמה, שנאמר בו מעל השמים ולא כדמשמע בתורה שיעלה את השלא לשמה למעל השמים. וכן מוכיח מלשון הלקוטי עצות שכתב שע"י החוט של חסד בלילה ניצול ממחשבות שלא לשמה, משמע שלא יבואו, ולא רק שלא יזיקו. וצ"ע בזה -

א. כי אולי להקרא רבי זה בחי' נגה שיש לנחש יניקה ממנה.

ב. מה שהביא רבינו מעל השמים אולי כי באמת דווקא מעל השמים מועיל אבל ע"י החוט של חסד גם שלא לשמה עולה מעל השמים.

ג. צ"ע כי ינצל אפשר לפרש גם שיבוא ולא יזיק.

וצ"ע בלקוטי עצות מה שכתב שלא יבוא לחשוב מחשבת לא לשמה האם משמע בשעת לימודו דייקא ומשמע שקודם לימודו לא מזיק כל כך

עוד הקשה הפרפראות בתהילים נז שמשמע שתיקון הנגינה בלילה הוא דייקא ע"י לשמה (עיין בפנים)

ותירץ הפרפראות הסתירה בין לשון התורה וקשיותיו שיש שלא לשמה שהוא מג' קליפות טמאות והוא אסור ויש שלא לשמה שהתירו כי מביא לשמה והוא בחי' קליפת נגה וא"א לבוא לשמה אלא על ידו וצ"ע לא הבנתי איך מתורצות קשיותיו חוץ מהראשונה.

עיין תורה יב הלומד תורה שלא לשמה זה בחי' השמאל שבתורה יכשלו בה ועיין לק"ה תלמוד תורה ג' אות ח מבאר שם עפ"י תורה יב לעולם ילמד שלא לשמה שמתוך שלא לשמה יבוא ללמוד לשמה עי"ש נראה שאין הכוונה שיבוא לאחר זמן אלא דווקא כשיבוא מיד בבחי' שוור מהאי להאי וצ"ע.

עוד עיין סוכה מט: תורת חסד היינו תורה לשמה

ועיין ברכות דף יז. אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו נכרי בשוק מרגלא בפומיה דרבא תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יהא אדם קורא ושונה ובוטט באביו ובאמו וברבו ובמי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמנין שנאמר ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם לעושים לא נאמר אלא לעושיהם לעושים לשמה ולא לעושים שלא לשמה וכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא.

ועיין עירובין דף יג: תנו רבנן שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא עכשיו שנברא יפשפש במעשיו ואמרי לה ימשמש במעשיו

וצ"ע הגמ' הנ"ל בברכות יז שהלומד שלא לישמה נוח לו שלא נברא מה החידוש הרי בגמ' ערובין כאן כבר נאמר על רובא דעלמא שנח להם שלא נבראו

עיין סוטה דף כב: פרוש מאהבה, פרוש מיראה - אמרו ליה אבבי ורבא לתנא: לא תיתני פרוש מאהבה פרוש מיראה, דאמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. אמר רב נחמן בר יצחק: דמטמרא מטמרא, ודמגליא מגליא, בי דינא רבה ליתפרע מהני דחפו גונדי.

תוספות - לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמה - ואי קשיא הא אמרינן בפ"ק דתענית (דף ז.) כל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות ובשלהי פרק היה קורא במסכת ברכות (דף יז.) כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא

נראה לתרץ עוסק שלא לשמה כגון מיראת היסורין כי הכא ומאהבת קיבול פרס שאינו מתכוין להשלים רצון יוצרו שצויהו על כך אלא להנאתו כדאמרינן בפ"ק דמסכת ע"ז (דף יט.) במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו והיינו דתנן (אבות פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס וכי הא דאמר בפ' עגלה ערופה (לקמן מז.) ואיתא בנוזיר פרק מי שאמר הריני נזיר (דף כג:) ובפרק בתרא דהוריות (דף יז:) לעולם יעסוק אדם וכו' שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק זכה ויצאה ממנו רות גם הוא נתכוין להנאתו שהעלה קרבן לשם להשלים חפציו בשכרו ולא לשם שמיים וכדאמרינן פ"ק דר"ה (דף ד.) האומר סלע זו לצדקה ע"מ שיחיה בני ה"ז צדיק גמור אבל ההיא שלא לשמה דתענית ומס' ברכות אינו עוסק בתורה כדי לקיים לא מאהבה ולא מיראה אלא להוסיף על חטאתו פשע שעתה שגגות נעשו לו זדונות שאע"פ שידע שעובר לא מנע מכל תאות לבו כדמפרש התם (ברכות יז.) תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יהא אדם קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ובוטע באביו ובאמו וברבו או במי שגדול הימנו שנאמר ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם ללומדיהם לא נאמר אלא לעושיהם לעושים לשמה.

דהיינו שלא לשמה שאינו רצוי הוא הלומד שלא עמ"נ לעשות אבל להנאתו וגם לישמה כגון בלק מותר

עיינן נזיר דף כג: אמר ר"נ בר יצחק; גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה. והאמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמן, שמתוך שלא לשמן בא לשמן! אלא אימא: כמצוה שלא לשמה, דכתיב: +שופטים ה+ תבורך מנשים יעל אשת חבר הקני מנשים באהל תבורך, מאן נשים שבאהל? שרה, רבקה, רחל ולאח. דהיינו שעבירה לישמה של יעל היא כמו מצוה שלא לישמה של האמהות

תוספות – שמתוך שלא לשמה בא לשמה – וא"ת והא אמרינן בעלמא (ברכות דף יז.) העוסק במצוה שלא לשמה נוח לו שלא נברא וי"ל דהתם מיירי שעוסק בתורה שלא לשמה לקפח אחרים והכא קאמר שעוסק בתורה שלא לשמה להתגדר ולקנות שם.

עיינן אור זרוע שכתב שלא כתוס' שיש לחלק בין שלא לשמה אלא כל שלא לשמה היא עבירה אלא שהותרה כדי שתביא לידי מצוה לשמה.

שו"ת מוהר"ח אור זרוע סימן קסג – ושלא לשמה הואיל ואתא לידן נימא ביה מילתא. כי ר"ת אומר שני עניני שלא לשמה יש, חד אסירי וחד שרי. ואני הדיט ופעוט אומר דכל שלא לשמה חד הוא וכולם עבירה. אז אותה עבירה הותרה שסופה לבא לידי מצוה כמו מציל אשה בנהר ומפקח גל בשבת. וכן משמע בנוזיר שמדמה אותה למעשה דיעל. אבל מי שמקשה ערפו לעולם לא יעשה מצוה נוח לו שלא נברא.

ועיינן ר' צדוק בתקנת השבים עמ' 81 שמביאו ומבאר שהוא עבירה דרבנן שלא תעשה עטרה להתגדל בה ושלא תשמשו עמ"נ לקבל פרס ולכן הוא בחי' עבירה לשמה והותר כי קדושת התורה תביא אותו ללמוד לשמה וכן מעשה המצוה מכניס קדושה בלב שמכחה ועל ידה בא ללשמה ועוד שכשיבוא ללשמה אפילו לרגע אחד או אפילו אם רק בגלגול אחר אבל כיוון שנעשה מכח השלא לשמה הרי עוונות נעשים כמכשירי מצוה והן כזכויות

גופא, אמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמן, שמתוך שלא לשמן בא לשמן, שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע – זכה ויצאה ממנו רות,

עיינן ר' צדוק בספר דובר צדק שכתב שכמו שמחנה ישראל הרוצה להגיע למחנה שכינה צריך לעבור כל המחנות הפחותים יותר כן בתורה לשמה בדחילו ורחימו צריך לעבור את כל המדרגות שקודם לזה והלומד עמ"נ לקנטר אינו בכלל מחנה ישראל כלל ולכן נאמר עליו נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו ועיי"ש שמחלק לג' סוגי כוונה והלומד לעשות קורדם להתפרנס שהוא תאוה וכן הלומד לשם חכמה ככל החכמות שזה ממש דוגמת תאוה עריות וזה אינו בגדר תלמיד חכם אבל הוא בכלל ישראל. אבל הלומד להתיהר ולעשות עטרה להתגדל שהוא הכבוד הוא בכלל מחנה לוי' הת"ח כמו שכתוב התוס' (שם) דע"ז או"ל לעולם יעסוק אדם כו' שלא לשמה כו'. אבל אינו במחנה שכינה שהוא לעשות דברים לשם פעלן לבד ולא כוונה אחרת. וזה הוא רק על ידי יראת ד' מקור החיים על ידי זה נעשה מיימין בה שהוא סמא דחיי למיימינם (יומא שם) כמש"ל שעל ידי בינת הלב שהוא נקי מתאוה הלב שהיא עיקר כל הטומאות כי חיות הכל נמשך מן הלב כנ"ל. וכן הקנאה והכבוד שורשים התאוה שמתאוה לכבוד ומתאוה לקנאה. והיוצא דרך מחנה לוי' בשלום יכול לבנס גם כן. למחנה שכינה שעל ידי זה נכנס טהרה לכל מיני הטומאות כאשר הלב טהור ושלכן ביקש להמלך ע"ה רק לב טהור וגו' וכמו שכתוב כי ממנו תוצאות חיים כמו שכתוב בפ' חלק (קל וחומר): רחמנא לבא בעי. וזהו עומדת לעד לפי שאין הלימוד תלוי בדבר מדברי הגוף שאז בטל דבר בטלה אהבה מה שאין כן זה שהוא לשם שמיים טופה להתקיים כמו שהשם יתברך קיים לעד.

ובקיצור כעין זה כתב הנפש החיים

נפש החיים – שער ג – פרק ג (מב) וגם כי באמת כמעט בלתי אפשר לבא תיכף בתחילת קביעת לימודו למדרגת לשמה כראוי, כי העסק בתורה שלא לשמה הוא למדרגה שמתוך כך יוכל לבא למדרגת לשמה ולכן גם הוא אהוב לפני יתברך, כמו שבלתי אפשר לעלות מהארץ לעליה אם לא דרך מדרגות הסלם, ולזה אמרו (פסחים נ' ע"ב) לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה, אמרם לעולם רוצה לומר בקביעות היינו שבתחלת לימודו אינו מחוייב רק שילמוד בקביעות תמיד יומם ולילה, ואף אם לפעמים ודאי יפול במחשבתו איזה פניה לגרמיה לשום גיאות וכבוד וכיוצא, עם כל זה אל ישים לב לפרוש או להתרפות ממנה בעבור זה ח"ו אלא אדרבה יתחזק מאד בעסק התורה ויהא נכון לבו בטוח שודאי יבא מתוך כך למדרגת לשמה, וכן הוא גם כן בענין המצות על דרך זה, ומי שימלאו לבו לבזות ולהשפיל ח"ו את העוסק בתורה ומצות אף שלא לשמה, לא ינקה רע ועתיד ליתן את הדין ח"ו:

עוד שם בהמשך... וגם אם נראה שכל ימי חייו מנעוריו ועד זקנה ושיבה היה עסקו בה שלא לשמה גם כן אתה חייב לנהוג בו כבוד וכל שכן שלא לבזותו ח"ו, שכיון שעסק בתורת ה' בתמידות בלתי ספק שהיה כונתו פעמים רבות גם לשמה כמו שהבטיחו רז"ל שמתוך שלא לשמה בא לשמה, כי אין הפירוש דוקא שיבא מזה ללשמה עד שאחר כך יעסוק בה תמיד כל ימיו רק לשמה, אלא היינו שבכל פעם שהוא לומד בקביעות זמן כמה שעות רצופים אף שדרך כלל היתה כוונתו שלא לשמה, עם כל זה בלתי אפשר כלל שלא יכנס בלבו באמצע הלימוד על כל פנים זמן מועט כונה רצויה לשמה, ומעתה כל מה שלמד עד הנה שלא לשמה נתקדש ונטהר על ידי אותו העת קטן שכיון בו לשמה:

ספר התניא – ח"א סוף פרק לט – עבודה בלי התעוררות דחילו ורחימו אפי' במוחו בבחי' גילוי דהיינו לעורר האהבה הטבעית המסותרת בלב להוציאה מההעלם והסתר הלב אל הגילוי אפי' במוחו ותעלומות לבו עכ"פ רק היא נשאת מסותרת בלב כתולדתה כמו שהיתה קודם העבודה הרי עבודה זו נשאת למטה בעולם הפירוד הנק' חיצוניות העולמות ואין בה כח לעלות וליכלל ביחודו ית' שהן עשר ספי' הקדושות וכמ"ש בתיקונים דבלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא ולא יכלא לסלקא ולמיקם קדם ה'. והיינו אפי' אם אינו עוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה ח"ו אלא כמ"ש ותהי יראתם אותי מצות אנשי' מלומדה פי' מחמת הרגל שהורגל מקטנותו שהרגילו ולימדו אביו ורבו לירא את ה' ולעבדו ואינו עוסק לשמה ממש כי לשמה ממש אי אפשר בלא התעוררות דחילו ורחימו הטבעיים עכ"פ להוציאן מהסתר הלב אל הגילוי במוחו ותעלומות לבו עכ"פ כי כמו שאין אדם עושה דבר בשביל חבירו למלאת רצונו אא"כ אהבו או ירא ממנו כך אי אפשר לעשות לשמו ית' באמת למלאת רצונו לבד בלי זכרון והתעוררות אהבתו ויראתו כלל במוחו ומחשבתו ותעלומות לבו עכ"פ וגם אהבה לבדה אינה נק' בשם עבודה בלי יראה תתאה לפחות שהיא מסותרת בלב כל ישראל כמ"ש לקמן

וכשעוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה לכבוד עצמו כגון להיות ת"ח וכהאי גוונא אזי אותה פניה שמצד הקליפה דנוגה מתלבשת בתורתו והתורה היא בבחי' גלות בתוך הקליפה לפי שעה עד אשר יעשה תשובה שמביאה רפואה לעולם שבוטו אל ה' גם תורתו שבה עמו ולכן אמרו רז"ל לעולם יעסוק אדם וכו' שמתוך שלא לשמה בא לשמה בודאי שבודאי סופו לעשות תשובה בגלגול זה או בגלגול אחר כי לא ידח ממנו נדח אך כשעושה סתם לא לשמה ולא שלא לשמה אין הדבר תלוי בתשובה אלא מיד שחוזר ולומד דבר זה לשמה הרי גם מה שלמד בסתם מתחבר ומצטרף ללימוד זה ופירחא לעילא מאחר שלא תלבש בו עדיין שום קליפה דנוגה ולכן לעולם יעסוק אדם כו' וכן הענין בתפלה שלא בכונה כמ"ש בזהר:

עוד עיין סוטה מז. שם מבואר שמתוך שלא לשמה יבוא לשמה היינו בורעו הרחוק אפילו כגון בלק שהקריב מב קרבנות שלא לשמה ויצאה ממנו רות וממנה שלמה שהקריב אלף עולות לשם שמים – והאמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות ואף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה, שבשכר ארבעים ושנים קרבנות שהקריב בלק מלך מואב, זכה ויצתה ממנו רות, שיצא ממנו שלמה שכתוב ביה +מלכים א' ג+ אלף עולות יעלה שלמה, ואמר רבי יוסי בן חוני: רות בתו של עגלון בנו של בלק היתה! תאותו מיהא לקללה הוי.

ועי"ש יוסף דעת שמביא שו"ת משיב דבר (להנצי"ב ח"א מד) שלמד מכאן שצריך בכל עיר לעשות שילמדו בבתי מדרשות כל הבחורים בין עשירים בין עניים ובקיבוץ דייקא ועין מהרש"א הוריות י. ואבי עזרי סוף הלכות ת"ת.

עוד בענין לימוד לשמה ושלא לשמה עיין ספר נחלת פנחס לימוד לשמה.

עיין צדקת הצדיק – אות קסז דלא שייך לשמה בקביעות ונ"ל כונתו ללישמה בשלימות גדול אבל רבינו בפשטות מתכוין גם ללישמה פשוט יותר.

זה לשונו – (קסז) בדברי תורה מותר אדם לפחוד כמו שאמרו ז"ל בברכות (ס'). היינו שיפחד שמא הוא חס ושלום סם המות ועל ידי הפחד עצמו מתמתק ונעשה מתוך שלא לשמה לשמה כי האי מאן דמבעית מזליה חזא (מגילה ג'). והוא דוגמת חלום דגם כן מה שמזלו רואה ואמרו ז"ל בברכות (נ"ה). חלמא בישא עציבותיה מסתייה היינו שבעצבות עצמו די. וכן בענין תורה שלא זכה חס ושלום נעשית וכו' ודי בזה מה שהוא מפחד בדברי תורה ופקודי ה' ישירים משמחי לב (תהלים י"ט ט') והחכמה תעוז לחכם (קהלת ז' י"ט) וכן בשאר פסוקים שנותנת עוז וחדוה שהוא היפוך הפחד: רק חז"ל אמרו (פסחים ג' ע"ב) לעולם יעסוק אדם שלא לשמה וכו' והיינו כי דבר זה הוא לעולם פירוש בתמידות מה שאין כן הלשמה אי אפשר כלל להיות בתמידות דלשמה היינו דביקות ושיעורו כעונת תלמיד חכם אחת בשבת שאין יכול לבוא לדביקות רק בשבת או הטיילין [פירוש, המטיילים בפרד"ס הידוע] אחת ביום לכל היותר. אבל בתמידות הוא שלא לשמה רק שמתוך וכו' פירוש שמתוך הלא לשמה עצמו מתוכו ופנימיותו הוא בא להיות אותו לימוד עצמו לשמה והיינו על ידי הפחד דמפכחא ליה שעל זה אמרו (שבת ל"א.) אי יראת ה' אוצרו אין וכו' וזהו (משלי כ"ח י"ד) אשרי אדם מפחד תמיד פירוש על עסקו התמידות דודאי לפרקים מגיע למדרגת הדביקות שאין צריך לפחוד כלל:

הוספה ה'

בענין חוט של חסד שמגין ממחשבת שלא לישמה

צ"ע האם גם כשלומד בבחי' לילה דהיינו גמרא ואפילו ביום מושכין עליו חוט של חסד ונ"ל שזה דווקא בלילה ממש צ"ע אם דווקא מחצות או תמיד בלילה

וצ"ע אם החוט חסד נמשך רק בבוקר א"כ אולי אפשר שילמד בלילה איזה לימוד שילמד ויזכה לחוט של חסד ובבוקר ילמד גמרא שהיא בחי' לילה לתקן בחי' קול והחוט יגן עליו

צ"ע שאע"פ שלומד בלילה שלא לישמה נמשך עליו חוט של חסד

החוט של חסד – עיין רמ"ק אור יקר לך לך שער ב סימן יב מבאר ד"ה משיך עליה אה"כ ביום והיינו יומם יצוה והטעם משום שבליילה שירו עימי וכיון שהוא מקטש השכינה נותן לו חלקו מהייחוד ביום מצד החסד המתעורר אל הזיווג.

ענין חוט של חסד עיין רבי יצחק חבר בספרו בית עולמים – דף קלד ע"א – ד"ה תיקונא (היא הגהה בחיבורו אין מזל לישראל) – והוא מ"ש האי חוטא יקרא דכל שערי דדיקנא תליין ביי. ר"ל שכולם נכללים שם (הג"ה. ויש לפרש שלכן נק' חוטא יקרא כמ"ש שמשם יציאת שם ב"ן רי"ו לעשות כלי לנוק' והם כ"ג אותיות דמילוי המילוי דב"ן גי' חו"ט והוא סוד אסתר ירקרקת היתה וחוט של חסד משוך עליה ממזל העליון ששם מאיר חסד עילאה דרדל"א כמש"ל וחס"ד הוא שם ע"ב בתיבין שהם רי"ו אתון והבן מאד. ע"כ הג"ה):

בפשטות נראה שהכוונה שע"י לימוד לשמה דברי תורה שהם מצד עצמם חשוכים ולא כ"כ ניכר בהם הקשר להשי"ת כי כלפי חוץ הם נראים כדבר לעצמו ולכן כשלומד אותם דייקא לשמה אזי קושר את החושך לאור ועי"ז קושר את מלכותו

שהיא בחושך העוה"ז לשורשה שבקדושה. ואזי גם כל הקולות דהיינו ניגון ששומע הוא קושר אותם מיד לשרשם בקדושה ונמשך על ידם אל השי"ת.

והלילה מועיל ע"י החוט חסד שבו שמאיר לו בחי' חוט מאור הגנוז (רמ"ק) שאע"פ שמדותיו הרעות מסיטות אותו ללמוד עמ"ז להקרא רבי ע"י החוט של חסד נשמר רצונו ללמוד כן לשמה או שהחוט שומר עליו שלא ליפול ליותר גרוע דהיינו עמ"ז לקנטר.

הוספה ו'

שייך לד"ה כי ע"י ששומע הנגינה הנ"ל ובכתי"י – ונכלל בו ...

קיצור לקוטי מוהר"ן השלם מבוואר

אות ו – כְּשֶׁאֲדָם שׁוֹמֵעַ קוֹל נִגּוֹן שֶׁל שְׂמִיחָה וּמְקַשֵּׁר עֲצָמוֹ עַל-יְדֵי-זֶה לְהִשָּׁם יִתְפַּרֵּץ (בשמחה, ואם הוא ניגון של עצבות אזי מקשר עצמו להשי"ת) בְּלֵב נִשְׁפָּר, עַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ לְקוֹל הַנִּגּוֹן עֲלִיָּה אֶף-עַל-פִּי שֶׁהַמִּנְגֵן הוּא אֲדָם שְׂאִינֵו הַגּוֹן וְנִתְרוֹמֵם עַל-יְדֵי-זֶה הַמְּלֻכּוֹת דְּקִדְשָׁה. וְלִזְכוּת לְזֶה בְּשִׁלְמוֹת הַתְּקוּן הוּא עַל-יְדֵי שְׁלוֹמֵדִין בְּלִילָה תוֹרָה שְׂפָעַל-פֶּה שֶׁהוּא גְּמֵרָא (לק"ע בתרא נגינה א' שם מובא גם מה שכאן בסוגרים והמסדר של הקיצור השלם השמיט או שנשמט ממנו) (וְעִנֵּן בְּסִימָן רכ"ו): (זו הוספת המסדר)

אות ו' נלקח מליקוטי עצות בתרא שהוסיף הטשרינער רב על הליקוטי עצות של מוהרנ"ת, ומסדר הקיצור השמיט התיסות המובאות בסוגרים. – ובאמת צ"ע מהיכן הוציא זאת הרב מטשעריץ?

ועיין בתורה ג' ד"ה ובוזה יתיישב הסמיכות וכו' כי ע"י ששומע הנגינה כנ"ל הוא מתקן בנין המלכות שלו.

ועיין נוסחאות והגהות מכתב יד שהביא הגהה: כי ע"י ששומע הנגינה הנ"ל (ונכלל בו וכשמנגנו בשמחה גם הוא שמח את עצמו בהשי"י וכשמנגן בהתעוררות גם הוא מתעורר את עצמו ומהרהר בתשובה אזי) הוא מתקן וכו'

ובסוף התורה מבוואר שדוד זכה לזה בשלימות עי"ש: כי הנגינה דקדושה הוא מאמר דנביאים יקוּן. וְהַנְּגִינָה שְׂאִינֵו בְּקִדְשָׁה הִיא בְּחִינַת מֵאָחַר עֲלוֹת מֵאֲחֹרֵי הַקִּדְשָׁה וְדוּד הַפֶּלֶךְ, עֲלִיו הַשְּׁלוֹם, הִיא יְכוּל לְתַקֵּן נִגְיָה וְזוּ גַם כֵּן, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְעַלָּה מְלֻכּוֹת דְּקִדְשָׁה כְּפִיל

ניגון של שמחה – נראה לי שמדובר בשמחת עוה"ז ואע"פ כ' הוא בחי' התרחבות ופתיחת לב היפך העצבות שהוא בחי' כיווץ וכבידות. (גם עירובין ד טפח עצב וטפח שוחק) וכיוון שהמנגן אינו הגון וכוונתו שלא לשם שמים לכן גם גורם לשומע נטיה לשמחה גשמית ולהוללות, וצריך להתגבר ולהעלות את השמחה הזו לשמחה בהשי"י ובמצוותיו ובחסידי ה' איתי וכיו"ב.

מגרת המסדר משמע משמע שרק לניגון של שמחה יש תיקון ובתורה רכו דיבר מניגון של עצבות ואולי לכן תיקונם שם הוא דווקא בשבת. ואולי זו הסיבה שהשמיט מסדר הקיצור השלם את מה שבסוגריים הנ"ל כיוון שסבר שניגון עצבות אפשר לעלות רק בשבת כדמשמע ליה מתורה רכו.

וצ"ע הרי הרב מטשעריץ לא סבר כך שהרי כתב זאת כנ"ל. ומאי דרך באמת צ"ע מתורה רכו דמשמע דווקא בשבת. וצ"ע. ולדעת המסדר נראה שאין הכוונה שאת השמחה בעצמה יעלה להשי"י אלא שע"י השמחה יצא מהכבידות ויאוש ועי"י יתחיל להתנגעע להשי"י דהיינו לב נשבר, אבל אין זה עלית השמחה אלא שהשמחה גורמת ללב נשבר

ומקשר עצמו על ידי זה להשי"ת – פירוש תיקון הניגון הוא דווקא בשע"י הניגון עצמו זוכה ליותר לב נשבר. וצ"ע משמע דס"ל שאפשר ביחד לב נשבר ושמחה בה'. ומגרת הרב מטשעריץ לא משמע כן.

המובא בסוגרים – הוא לשון הרב מטשעריץ, ומשמע מדבריו שבניגון של שמחה, טוב שישאר בשמחה, ואף שהמנגן מכווין לשמחה של הוללות, הניגון ינתקן אצל השומע, ע"י שמכווין לשמחה בהשי"ת. ובניגון של עצבות הפירוש שהמנגן מכווין לעצבות, וזו קליפה יותר קשה מהוללות, כי עצבות היא ממש סטרא אחרא, והשי"ת שונא אותה (תורה מח ח"ב) אע"פ כ' יכול לתקן הניגון על ידי שמכווין בזה ללב נשבר ונכסף איליו ית'.

לב נשבר – הפירוש כיסופים וגעגועים להשם וצער וכאב לב על הריחוק ממנו יתברך, ולשון נשבר היינו שבר וחיסרון שחסר את הקירוב להשי"ת והארת פניו. אבל אינו כבידות ועצלות אלא להפך. אבל עצבות הוא לשון כוויץ וצער המביא לכבדות ויאוש היפך הלב נשבר. ובספר החרדים כתב דלכל עבירה יש אבק, ואבק הכעס הוא העצבות.

עיין בסימן רכו – מה שְׁהִיָּעִים עַל-פִּי רַב הֵם מְזַמְרִים נְגִינִים שֶׁל יְלָה וְעִבְרִים, כִּי הֵם בְּחִינַת נְשִׁמַּת עֶרֶב רַב, וְאֵמָּא דְּעֶרֶב רַב הִיא לִילִית שֶׁהִיא מְלַלַת תְּמִיד, וְעַל-כֵּן הֵם עוֹשִׂים נְגִינִים שֶׁל יְלָה כְּפִיל, וְיִמָּה שְׂדֵרָךְ בְּנֵי אָדָם לְמִשְׁךְ אֶל נְגִינֵים הַלֵּל, כִּי יִיָּקְתָם מִבְּחִינַת יְרֵעִי לְאֶה רְבוֹת" (בראשית כ"ט) מִבְּחִינַת קִלְקוּל הָרְאוּת, בְּבְחִינַת מֵאֵרַת חֶסֶד, כְּמוֹ שְׂבָתוֹב (שֵׁם א): "יְהִי מֵאֵרַת" חֶסֶד-דָּא לִילִית (תְּקוּנַי וְהַר דִּף ק"ו). וְעַשְׂרֵי הַנִּגּוֹן הוּא מִבְּחִינַת שֶׁבֶט לִוי שְׁהִי מְנַצְחִים בְּשִׁיר, שְׁהֵם מְבַנֵּי לְאֶה, וְאֵזוּ שְׁנוֹלֵד לִוי נֶאֱמָר (שֵׁם כ"ט): "הַפְּעֵם יְלָה אִישׁ אֵלָיו", כִּי עַל-יְדֵי שְׁנוֹלֵד לִוי שֶׁהוּא סְטָרָא דְּנִגּוּנָא (וְהַר שְׁמוֹת דִּף י"ט): עַל-יְדֵי-זֶה בְּחִינַת הַהִמְשָׁכָה, שִׁילָה וְיִמְשָׁךְ אֵלָיָה, וְעַל כֵּן נִגְיָה שֶׁהוּא נִשְׁתַּלְשֵׁל יוֹרֵד מִשָּׁם, מִבְּחִינַת יְרֵעִי לְאֶה רְבוֹת", יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְמִשְׁךְ, בְּבְחִינַת "הַפְּעֵם יְלָה" כְּפִיל, וְכִשְׁמִמְרִים אֵלוֹ הַנְּגִינִים הֵל בְּשֶׁבֶט, עַל-יְדֵי-זֶה מְעַלֵּן אוֹתָם, כִּי בְּשֶׁבֶט נִשְׁלַם הָאוֹר בְּבְחִינַת מַה שְׂאֲמָרוּ רְבוֹתֵינִי, זְכוּרֵנִם לְבָרְכָה (בְּרָכוֹת מג): "פְּסִיעָה גָּסָה נוֹטֶלֶת מֵאוֹר עֵינָיו וְכוּ' וְהוֹדְרָא לַה בְּקִדְשָׁה דְּבֵי שְׂמִשְׁא' נִמְצָא שְׁשֶׁבֶט הָאוֹר בְּשִׁלְמוֹת, בְּבְחִינַת: "פּוֹסְעִים בּוֹ פְּסִיעָה קְטָנָה", וְאֵזוּ מְעַלֵּן הַנְּגִינִים הַנִּל שְׁזִינְיָתָם מִקְּלָקוּל הָרְאוּת כְּפִיל, עַל-יְדֵי שְׂבָת שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּקוּן הָרְאוּת בְּשִׁלְמוֹת כְּפִיל:

מבוואר שניקת וכן הרשעים לנגן ניגון יללה הוא מבחי' עיני לאה רכות דהיינו ממה שהיא בכחה בקדושה אזי כיוון שכלפי חוץ לא ניכר על מה בכחה כבר ניתן מקום להם לינק ולכבות ולילל על חסרון הגשמיות

ניגון יללה – שמעתי מהר"צ"ח מס' 1205 דקה 550 בשם הגר"א למה ניגון בני ישמעאל כולו ביללה תמיד, כי איתא בגמ' שתשעה קבין דימה לקחו בני ישמעאל, ואמר שמה שמיללים תמיד זה על דקב וימה האחר שנחטר מהם, משמע שכל יללתם היא יללה של דימה, ולפ"ו נראה שהניגון שלהם הוא הגרוע מכל הניגונים ואסור לשמעו כלל.

קלקול הראות – משמע שגם עיני לאה רכות אע"פ שהיה בכי קדוש היה בו קלקול הראות. ואולי כי כל בני אע"פ שהוא על דבר שבקדושה אבל בשעת הבכי הוא מסתכל על צד החסרון שברבר.

ומה שהניגון הוא מושך זה בגלל שכל ניגון הוא מסטרא דלוי ולכן הוא מושך את השומע אל שורש הניגון ששומע וכשהוא יללה אזי השומע נקשר לקליפה.

גם אולי כי לוי דין שמחותו להחזיר דברים לשרשם דהיינו כי כשמתלבש אדם בחסד אוי נעשה בר כח השפעה אבל כשמתלבש בו דין הוא נעשה נמשך ובטל לשרשו רק תלוי כפי התבררותו על היצר כן מגדיר מהו שרשו

צ"ע הקשר בין לילית ולאח ועיין ע"ח לח פ"ב מ"ת שלילית היא אשתו הראשונה של אדה"ר עליה אמר "עצם מעצמי", בחי' דינין קשים בחי' דיני הבינה. והחל היא בחי' "בשר מבשרי" "לזאת יקרא אשה" בחי' מלכות. ויעקב הוא תיקון אדה"ר ולכן לאח הייתה מיועדת לעשו כי היא לילית אלא שע"י שבכתה על זה הרבה בחי' עיני לאח רכות ע"י נמתקה ונעשתה ראוייה ליעקב.

לאח תפסה פלך של הודאה דהיינו הלל ושבח היפך היללה ועצבות. דר"מ 120 אג"א אמר שזה קשור בדווקא לניאוף לחסד דקליפה לכן ישמעאל כל נגינתם נשמעת כבכי ויללה

הפעם ילווה אישי אלי – נראה לבאר כי לוי בחי' גבורות כידוע. וגבורות דקדושה היינו החזרת הדברים לשרשם בחי' השתקקות וכיסופין להתדבק בשרשו דהיינו הקב"ה ולפ"ז כוונת לאח הייתה שע"י לוי תזכה לשלימות גבורות דקדושה דהיינו שלימות העלאת המין והכנת הכלים שע"י נעשה בחי' יבוא אישי אלי. ובשבת ע"י שנשלם האור אפשר להעלות ניגונים אלו לקדושה לבחי' לב שבר בחי' געגועים להשי' שע"י בחי' תיקון הראות דהיינו חכמה, דהיינו השלמת החסרון, עד לשמחה אמיתית. כי מסתמא לב נשבר אינו תכלית אלא שיעלה מזה עוד יותר דהיינו לשמחה ועונג שבת. (וצ"ע אם לב נשבר סותר עונג שבת) **צ"ע כי שם נראה שמדבר מניגון שחיבר הרשע בעצמו ומשמע שם שלשמוע מהרשע עצמו את ניגונו שחיבר בעצמו אין לזה שום תיקון כי גם בשבת שמדבר שם זה דווקא שאדם כשר מנגן אותו.**

עצבות – עיין גמ' עירובין דף ד. טפח עצב טפח שוחק היינו מכווץ ורחב כי עצבות הוא על שם כיווץ הלב והרגשת כבידות ויאוש, וגורם לקושי עשיה ונוטה ליסוד העפר, והוא בא ממרה שחורה דהיינו טחול, ועיין שיחות הרין מא מב שיש בעצבות גם כעס ורוגז וכמו שמתרעם ומתלונן על הקב"ה. ועיין ספר חרדים פרק סו אות ח' עצבות אבק הכעס (חוק וירא יום ד'). ועיין תורה מח ח"ב עצבות היא ממש ט"א והקב"ה שונא אותה.

ונראה מהרב מטשערין המובא בסוגריים שיש בעצבות גם חסרון העוה"ז שהוא הפנימיות הגורמת לכל הכיווץ ויאוש וכעס הזה,

כי חסרון עוה"ז עיין תורה כג אות ה' כי הממון והעשירות שלו הוא בבחינת: "בעצבון תאכלנה", שהוא בחינת עצבות ומרה שחורה, אנפין חשוכין, מיתה פנ"ל ועל כן כל מה שיש לו ממון ועשירות יותר, יש לו עצבות ומרה שחורה ודאגות יותר, כי הממון שלו הוא מבחינת עצבות ומרה שחורה וכו' כנ"ל (לאבות פרק ב'): 'מרה נכסים-מרה דאגה' כי בודאי הוא מרה דאגה ועצבות על-ידי רבוי הנכסים והעשירות כי הנכסים שלו הם בעצמו בחינת עצבות פנ"ל, ועל כן כל מה שמותרבין יותר נתרבה העצבות והדאגות ביותר כנ"ל ועל כן הממון והעשירות הוא מקצר ומכילה ימיו וחיייו של האדם, כי אין דבר שמפסיד החיות כמו הדאגה והעצבות, פידוע לחכמי הרופאים והממון והעשירות הוא מרה דאגה ועצבות פנ"ל, על-כן הוא מפסיד ומכילה חיייו כי הוא מקשר בפנים דסטרא אחרא, אלקים אחרים, חשך, שהוא בחינת מיתה, הפך אור פני מלך חיים פנ"ל ועל כן הממון ממית אותו, כי הוא בבחינת מיתה שהוא עצבות וכו' פנ"ל, שכל זה הוא בחינת תאוות ממון פנ"ל: וזה שכתוב (בראשית ג): "ועפר תאכל כל ימי חייך" – עפר זה בחינת הממון, כמו שכתוב: "ועפרות זהב לו" הינו שהממון והעשירות שהוא בחינת עפר, 'תאכל כל ימי חייך', כי הממון היא אכילת ומכילה כל ימי חיייו של האדם פנ"ל כי עפר הוא בחינת עצבות, שהוא בחינת תאוות ממון, כמו שכתוב בתקונים (תקון ע כ"ב): 'עפר איהו קר ויבש, הכי טחול קר ויבש' ומהטחול נמשך העצבות פידוע, וזה שסיים שם בתקונים: 'ובגין דא: ועפר תאכל (כל) ימי חייך וכו', הינו פנ"ל וזה שכתוב בתקונים (תקון ג) בה"א תקונים האחרונים): טחול דא לילית, אמא דערב-רב, שחוק הפסיל מאן פסיל, דא אל אחר וכו' עין שם, ואהו אספרה לרביא דאנון חביבא חכית בהון בעתרא בהאי עלמא, ולבתר קטילת לון כי אלו המשקעים בממון, הם בבחינת "בעצבון תאכלנה" שהוא בחינת טחול שהוא בחינת עצבות ומרה שחורה ורבוי דאגות, והם מקשרים בפנים דסטרא-אחרא אל אחר וכו' פנ"ל שכל זה הוא בחינת הטחול, אמא דערב רב, שחוק הפסיל, אל אחר כנ"ל וזה שכתוב שם, 'לבתר קטילת לון' כי בודאי הממון שהוא בחינת טחול עצבות וכו' פנ"ל, הורגת אותם כי הממון שלו הוא בחינת מיתה, אנפין חשוכין, עצבות וכו' פנ"ל וזהו מה שכתוב לעיל, מץא או מוצא, שתאוות ממון הוא בחינת: "מוצא אני מר ממות את האשה" וכו' פנ"ל (תקון ע' ה"ל):

ולכן עלייתו ע"י הלהיפך ע"י לב נשבר דהיינו שחסר את הש"י.

וצ"ע מדוע מסדר הקיצור השלם השמיט עניין עליית העצבות. ואולי סבר שמעצבות קשה לעלות ללב נשבר. וכמ"ש רבינו שמלב נשבר בקל יכול ליפול לעצבות.

ואולי לכן דוסיף כאן בסוף עיין סימן רכו כי שם מדבר מעלית ניגון של עצבות בשבת, ואפשר דס"ל דיגון של עצבות אפשר לעלות רק בסיעתא של אור השבת הנשלם או.

ועי"ש בתורה רכו וכשמזמרים אלו הניגונים בשבת משמע שכל אחד יכול אבל בליקוטי עצות כתב מוהרנ"ת וכשמזמרים הצדיקים. ואולי המסדר קלה"ש בצינו לתורה רכו התכווין לעשות פשרה זכיון שמדבר מטשערין משמע שגם בחול אפשר כמבואר כאן בגיורתו ומאידך בלק"ע עפ"י תורה רכו משמע שגם בשבת רק הצדיקים, לכן תפס פשוט לשון רבינו שם, שרק בשבת וכל אחד. ולכן שינה כאן הגירסה שלא תסתור מה שכתוב שם. וכן עיין בקיצור תורה רכו גם שם לא הובא לשון הליקוטי עצות דווקא צדיקים אלא לשון רבינו כאן. וזה רק אם לשיטתו אין חילוק בין ניגון שחיבר הרשע לניגון קדוש. ובאמת שמעתי מהרמ"ב שרל"י זצ"ל לא היה נוח ליה בזה שציין לתורה רכו.

עיין תורה רכו שבשבת אפשר לנגן גגון של רשע ולתקנו ע"י אע"פ שניגונו נמשך מיללת הקליפה וממארת חסר כי בשבת נשלם האור. ועיין לק"ע נגינה אות י' שמוהרנ"ת כתב על זה שרק צדיקים יכולים לתקנו בשבת. אבל עיין קצור לק"מ השלם על תורה רכו שהמסדר העתיק את לשון רבינו ולא כדרכו את לשון מוהרנ"ת, לכאורה משמע שסבר שכל אחד יכול בשבת לתקן ע"י שמנגן אותו וצ"ע. ולכאורה מהתורה שלנו בסופה משמע שזו עבודה גבוהה של גדולי הצדיקים כדוד מלך. (ואולי יש לחלק בין לשמוע שמדובר אצלינו לנגן בעצמו מה שחיבר רשע שבתורה רכו כי בשמיעה קשה יותר לתקן אחרים) אבל עיין לקוטי עצות בתרא (של הרב מטשערין) בערך נגינה א' כתב שע"י למוד תורה בלילה יכול לשמוע ניגון גם מרשע... ואת הניגון של עצבות יכול לעלות ללב נשבר. לכאורה משמע שרל"י דווקא צדיקים וא"כ הטשערינר סבר שבתורה רכו מוהרנ"ת כתב צדיקים כי מדובר במי שלא למוד גמרא בלילה. אבל עיין בקיצור השלם על תורה ג' שהמסדר השמיט חלק מדברי הרב מטשערין ונקט רק גבי ניגון של שמחה שאפשר להעלותו. משמע שהמסדר הנ"ל סבר שלניגון של עצבות ממש לא מועיל סגולת לימוד הגמרא ואפשר רק בשבת ע"י שנשלם בה האור ואז אפילו לא דווקא צדיקים גדולים יכולים להעלות ניגון יללה ועצבות ללב נשבר וממנו לעלות יותר עד לשמחה ממש כי בשבת מסתמא ראוי להיות רק בשמחה ממש.

נמצא שחורבן מטשערין אפשר גם ניגון יללה ששומע לתקן אפילו בחול ע"י לימוד גמרא בלילה. אבל למסדר קיצור לק"מ לא מועיל לזה לימוד גמרא בלילה אלא קדושת שבת ולמוהרנ"ת דווקא צדיק בשבת. וצ"ע.

תורה רכו נראה שמדבר לנגן שחיבר הרשע בעצמו ומשמע שלשמוע מהרשע עצמו את ניגונו שחיבר בעצמו אין לזה שום תיקון כי גם בשבת שמדבר זה דווקא שאדם כשר מנגן אותו. אבל בתורה ג' כאן מבואר שיש תיקון ועצה שיוכל אפילו לשמוע ניגון מאדם רשע בעצמו. ואולי יש לחלק בין שם שמתקן את הניגון ואצלינו את המנגן וצ"ע.

כל זה להבנת עצם המחלוקת אבל אליבא דאמת צ"ע היחס בין המתוכחים כי הטשערינר שנקרא ש התורה וחי סמוך לפטירת רבינו בין כל אנ"ש בודאי היה בקי בשיחות וידע כוונת רבינו וביאורי מוהרנ"ת הרבה יותר מהמסדר הנ"ל שחי מאוחר יותר וכנראה לא דומה לו בגדלות תורה בכלל ולא בתורת רבינו בפרט ואין בכוחו לסתור דברי אפילו בראיה חזקה מתורה רכו. ובאמת ומסתמא כוונתו כנ"ל.

הוספה ז

בענין הוי דן את כל האדם לכף זכות

המשך המשנה אבות הנ"ל והוי דן את כל אדם לכף זכות כי מי שזוכה לעשות לו רב נעשה בעצמו מושל ולכן צריך זהירות ודוגמא לזה עיין שבת קלג: רשב"י ור"א שיצאו מהמערה (מערה לשון מוער איש ולויות) והקפידו על העוסקים בחיי שעה ויצא בת קול ואמרה להם להחריב עולמי באתם שובו למערה עיין מזה מעב"נ א כט ל.

כי כמו שהמערה גרמה לדינים כי מתוך שנהגו דין בעצמם לדבוק בשרשם בהקב"ה ולהחזיר כל כחם למקור שממנו קבלו אותו בבחי' עושים רצונו של מקום שממילא לא סבלו שום הבל מעוה"ז ומתוך זה גם דנו כך את כל העולם אבל המערה בעצמה (מלשון מוער איש ולויות) דהיינו סוד הניגון והדביקות היא גם בחי' ברור טוב מרע שזה בחי' לימוד זכות כמבואר בתורה רפב לכן עוד שנה במערה זכו ללימוד זכות (עפ"י מעב"נ א תמצית אות ט)

רואים שיב שנים במערה זכו רק לסוד הניגון אבל שנה יג זכו לאזמרא (יג גמט' אהבה גמט' אחד)

והוי דן וכו' לכף זכות וכו' ועיין מעב"נ א יג מקשה הרי כיון שזכה לתיקון הנגינה שהיא בעצמה בחי' ברור טוב מרע ובחי' לימוד זכות למה צריך להזהיר אותו על כך הרי בודאי שכבר נעשה מעצמו מלמד זכות תמיד שרק עי"ז זכה לתיקון הנגינה. ותיריך (שם אות יד) שתחילה מתקן עצמו ואח"כ את העולם בבחי' החזון המבואר בתורה רפב. וצ"ע דנ"ל שנעשה ביחד.

ויותר נ"ל כדמצינו צדיקים גדולים שהיו קפדנים כגון ברוך ממזבז (דוד של רבינו) וכן רשב"י ובנו כשיצאו מהמערה וכן שמאי וקשה הרי מעביר על מדותיו אצל צדיק זה חיוב (כמבואר ביומא פז:) ואיך נקראים צדיקים בכלל אם עדין נשאר בהם הזהמה הזו של הקפדה וכעס. אבל באמת נ"ל שאינה זהמה כלל אלא להפך זה נקיון נפלא כי יש צדיקים שמצד נשמתם הם מצד הגבורה כמו יצחק אבינו ומי שהוא מצד הגבורה עבודתו כלפי עצמו היא עוד יותר במסירות נפש מכל צדיק אחר וזהו שיצחק אבינו נתנסה בעקידה דייקא עד שעיקר זכותו לנו היא בבחי' אפר צבור על המזבח דהיינו החזרת כל הכוחות לשרשם בתכלית וזה עיקר המעלה של צדיק כמבואר בברכות דף ז שנוטלין בזרוע וכן מבואר בערבי נחל (פ' בראשית) שככל שהוא צדיק יותר כן עולה למדרגה כפי שעלה במחשבה תחילה לברא את העולם במדת הדין דהיינו שיוצא חובתו גם מצד הדין כי טעם ששיתף מדת הרחמים כיון שראה שאין העולם מתקיים בדין אבל צדיקים גדולים כן יכולים לעמוד בדין.

ולכן כיון שכלפי עצמם נהגו במדת הדין קשה היה להם כלפי העולם לצאת ממדה זו ולכן הנהגת העולם היא דווקא ע"י הלל ולא ע"י שמאי (וכן ראיתי בהיכל הברכה שזו היתה עיקר מחלוקת קרח על משה ולכן לעתיד קרח יחזור להיות כהן גדול כי לעתיד יתנהג העולם כפי שעלה במחשבה תחילה) לכן צריך להזהיר את הצדיק שכשבא להנהיג את העם (לשון גזלים עוממות שהאמת אינה מאירה להם כל כך לכן צריכים לשתף בהנהגתם הרבה רחמים) שילמד זכות וינהג ברחמים. (עיין מעב"נ א כו שרמז לזה שכיון שהצדיק נהג כך בבחי' עושיין רצונו של מקום בשלימות לכן רצונו עז לראות כבר בתיקון העולם לכן צריך התגברות גדולה וסבלנות כלפי העולם)